

Univerzita Pardubice

Fakulta restaurování

Oltář sv. Josefa v kostele Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové –
výzkum a restaurování oltářního obrazu Smrt sv. Josefa

Diplomová práce

2025

BcA. Markéta Svobodová

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování
Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Markéta Svobodová**
Osobní číslo: **R23026**
Studijní program: **N0222A310001 Restaurování a konzervace děl hmotného kulturního dědictví**
Specializace: **Maliřská umělecká díla na textilní podložce**
Téma práce: **Oltář sv. Josefa v kostele Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové – výzkum a restaurování oltářního obrazu Smrt sv. Josefa**
Zadávací katedra: **Ateliér restaurování uměleckých děl na papíru**

Zásady pro vypracování

Diplomantka se bude zabývat okolnostmi existence oltáře sv. Josefa v kostele Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové. Oltář kombinující iluzivní malby, architektonické prvky, včetně umělého mramoru a bohatou řezbářskou složku není autorsky určený. Vznikl na přelomu 60. a 70. let 18. století a v roce 1772 byl doplněn oltářním plátnem Smrt sv. Josefa od malíře Franze Xavera Wagenschöna. V současnosti jsou všechny součásti objektu v dezolátním stavu.

Rešerše se bude soustředit na dosud publikovanou literaturu a dostupné archivní prameny a historickou ikonografii. Uměleckohistorický průzkum se bude zabývat mapováním celkové historie oltáře a samotného oltářního obrazu. Zájem bude soustředěn na osobnost autora obrazu Franze Xavera Wagenschöna, jeho život ale převážně jeho tvorbu jako malíře oltářních obrazů. Budou zachyceny informace o použitých materiálech, technikách a historických opravách. V základní rovině bude také sledována ikonografie námětu díla.

Diplomová práce bude dále obsahovat restaurátorskou zprávu obrazu Smrt sv. Josefa od malíře Franze Xavera Wagenschöna. Zpráva bude obsahovat komplexní restaurátorský průzkum zařazený do kontextu s kulturně-historickým průzkumem celého oltáře sv. Josefa v kostele Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové. Na základě vyhodnocení průzkumu bude navržen restaurátorský záměr a koncepce restaurování a bude podrobně zdokumentován samotný restaurátorský zásah na objektu.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Czerny, Alois – *Die Friedhofskirche zu Mähr.-Trübo*, Moravská Třebová 1903.
Martínková, Jana (ed.) – *Moliři 16.–18. století a Moravská Třebová*, Moravská Třebová 2012.
Jan Sedlák (ed.), *Cesta od renesance k baroku, slavné stavby Moravské Třebové*, Praha 2012.
Slaviček, Lubomír – Franz Xaver Wagenschön als "Historien-Mahler in kleinen Figuren", In: *Barockberichte. Informationsblätter aus dem Salzburger Barockmuseums*. Salzburg : Salzburger Barockmuseum Roč. 42/43, (2005), s. 747–757.
Kronbichler, Johann – Unbekannte Zeichnungen und Gemälde von Franz Xaver Wagenschön. In: *Orbis artium : k jubileu Lubomíra Slavička /* Brno : Masarykova univerzita, 2009 s. 319–334.
Valeš, Tomáš – Neznámá skica Franze Xavera Wagenschöna. In: *Opuscula historiae artium : časopis Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity* Brno : Masarykova univerzita Roč. 60, č. 2 (2011), s. 140–147.
Arijčuk, Petr – Malířské výzdoby bočních oltářů františkánského kostela v Moravské Třebové: příspěvek k tvorbě Františka Vavřince Korompaye. In: *Opuscula historiae artium : časopis Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity* Brno : Masarykova univerzita Roč. 65, č. 1 (2016), s. 64–73.
STONER, Joyce Hill, RUSHFIELD, Rebecca Anne. *The Conservation of Easel Paintings*. New York, NY: Routledge, 2012.
NICOLAUS, Knut. *The Restoration of Paintings*. Cologne: Könemann, 1999.
SI.ÁNSKÝ, Bohuslav. *Technika malby, díl II. Průzkum a restaurování obrazů*. Vyd. 2. [Vyd. 1. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956]. Praha: Paseka, 2003.
Alternatives to lining: the structural treatment of painting on canvas without lining. 19th September 2003. London: United Kingdom Institute for Conservation, 2003.
FLOCK, Hannah, et al. New Investigations of Adhesives for Tear Repair of Canvas Paintings. *Studies in Conservation*. 2021 [online published 2020], 66(6), s. 321–341.
PHENIX, Alan, et al. The cleaning of paintings: Effects of organic solvents on oil paint films. *Studies in Conservation*. 2001, 46.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Vladislava Říhová, Ph.D.

Katedra humanitních věd FR

Konzultant diplomové práce:

MgA. Jiří Pečinka

Ateliér restaurování uměleckých děl na papíru

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2024

Termín odevzdání diplomové práce:

13. srpna 2025

L.S.

Mgr. BcA. Radomír Slovík
děkan

MgA. Jiří Pečinka
vedoucí ateliéru

V Litomyšli dne 25. července 2025

Prohlašuji:

Práci s názvem *Oltář sv. Josefa v kostele Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové – výzkum a restaurování oltářního obrazu Smrt sv. Josefa* jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Litomyšli dne 12. 08. 2025

BcA. Markéta Svobodová

Poděkování

Ráda bych vyjádřila svoji vděčnost a poděkovala všem, kteří mě v průběhu celého studia podporovali, přispěli svojí odbornou pomocí a díky nimž mohla tato diplomová práce vzniknout.

Velké poděkování patří především vedoucí mé diplomové práce Mgr. Vladislavě Říhové, Ph.D., vedoucímu praktické části MgA. Jiřímu Pečinkovi, asistentce z Katedry humanitních věd MgA. Mgr. Věře Sejkorové Kašparové a vedoucí Katedry humanitních věd Mgr. Zdeňce Míchalové, Ph.D. Díky nim jsem vůbec mohla pracovat na této neuvěřitelně nádherné zakázce. To, že se rozhodli svěřit mi toto dílo jako moji závěrečnou práci, je pro mě nesmírně cenné a velmi si toho vážím.

Dále bych ráda poděkovala MgA. Kateřině Zadinové, asistentce Ateliéru restaurování uměleckých děl na papíře a konzultantce MgA. Janě Chalupové za odborný dohled a cenné rady během procesu restaurování. Za spolupráci a velkou pomoc při fotodokumentaci i zpracování snímků v rámci širokého spektra neinvazivních průzkumů děkuji MgA. Davidu Svobodovi. Za odborný vhled do života malíře a poskytnutí fotografických materiálů děkuji panu Mgr. Petru Ariječukovi a za odborný dohled z hlediska památkové péče paní Mgr. Veronice Cinkové. Za věcné rady, konzultace a podporu při restaurování jsem vděčná MgA. Anetě Ševčíkové, MgA. Elišce Pavlisové a panu Jiřímu Látalovi, akademickému malíři. Za provedení a vypracování technologických průzkumů patří mé poděkování Ing. Aleně Hurtové a doc. Ing. Marcele Pejchalové. Děkuji také všem ostatním, kteří mi jakkoliv pomohli či byli v průběhu této práce oporou. Bylo vás mnoho, a i když vás nemohu všechny jmenovitě uvést, věřím, že víte, že si vaší pomoci upřímně vážím.

Na závěr bych ráda věnovala několik slov mým nejbližším, bez jejichž podpory by tato práce nemohla vzniknout. Z celého srdce děkuji svému příteli, rodině a svým blízkým za jejich neustálou podporu, ochotu, povzbuzení a obětavost. Vaše opora měla mnoho podob, byla a je pro mě neocenitelná. Děkuji.

Anotace

Diplomová práce se zabývá rozsáhlým průzkumem a komplexním restaurátorským zásahem na barokním oltářním obraze *Smrt sv. Josefa* od malíře Franze Xavera Wagenschöna z kostela Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové. Jedná se o olejomalbu na plátně z roku 1769, původně vsazenou do ozdobného rámu jako součást zděného oltáře z roku 1772.

Součástí práce je teoretická část zaměřená na podrobný uměleckohistorický průzkum, který se věnuje mapování historie díla, dřívějším restaurátorským zásahům a okolnostem jeho vzniku. Zaměřuje se také na ikonografii námětu, osobnost autora, jeho život, a především jeho tvorbu oltářních obrazů. Zájem je soustředěn také na objevené Wagenschönovo obdobné dílo z kostela sv. Petra v Purgstallu an der Erlauf.

Klíčovou součástí diplomové práce je dokumentace procesu restaurování, jehož cílem bylo zachování díla, omezení degradačních procesů a navrácení jeho estetických hodnot. Nedílnou součástí je rovněž rozsáhlá fotodokumentace vztahující se k uměleckohistorickému průzkumu i samotnému restaurátorskému zásahu.

Klíčová slova

restaurování, oltářní obraz, malba na plátně, olejomalba, 2. polovina 18. století, voskový konsolidační nátěr, rentoaláž, Franz Xaver Wagenschön, Smrt sv. Josefa, Moravská Třebová, hřbitovní kostel Povýšení sv. Kříže

Title

The Altar of St. Joseph in the Church of the Exaltation of the Holy Cross in Moravská Třebová – Research and Conservation of the Altarpiece “The Death of St. Joseph “

Annotation

This diploma thesis focuses on an extensive examination and a comprehensive restoration intervention of the baroque altarpiece *The Death of St. Joseph* by the painter Franz Xaver Wagenschön, located in the Church of the Exaltation of the Holy Cross in Moravská Třebová. The artwork is an oil painting on canvas from 1769, originally set in an ornamental frame as part of a masonry altar built in 1772.

The thesis includes a theoretical part devoted to a detailed art-historical study, mapping the history of the altarpiece, earlier restoration interventions, and the circumstances of its creation. It also explores the iconography of the subject matter, the personality of the artist, his life, and above all his work as a painter of altarpieces. Special attention is given to a related work by Wagenschön discovered in the Church of St. Peter in Purgstall an der Erlauf.

A key component of the thesis is the documentation of the restoration process, aimed at preserving the work, slowing down degradation processes, and restoring its aesthetic value. An essential part of the work is the extensive photographic documentation of both the art-historical research and the restoration procedures.

Keywords

Restoration, altarpiece, painting on canvas, oil painting, second half of the 18th century, wax impregnation, lining, Franz Xaver Wagenschön, death of St. Joseph, Moravská Třebová, Cemetery Church of the Exaltation of the Holy Cross,

Obsah

1	Úvod	13
2	RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE	14
3	Identifikace restaurovaného díla	17
4	Průzkum restaurovaného díla	19
4.1	Neinvazivní průzkum – zobrazovací metody	19
4.1.1	Průzkum v denním rozptýleném světle (VIS).....	20
4.1.2	Průzkum v razantním bočním nasvícení.....	20
4.1.3	Průzkum v polarizovaném světle	21
4.1.4	Průzkum v lesku	21
4.1.5	Průzkum v transmisi	21
4.1.6	Průzkum v ultrafialové luminiscenci (UVL)	22
4.1.7	Průzkum v ultrafialové reflektografii (UVR)	22
4.1.8	Průzkum v infračervené reflektografii (IRR)	23
4.1.9	Průzkum v infračervené transmitografii (IRT)	23
4.1.10	Průzkum metodou transformačního zobrazování (RTI)	24
4.1.11	Průzkum v rentgenovém záření (RTG)	24
4.1.12	Průzkum digitální mikroskopii	25
4.2	Neinvazivní průzkum – grafické úpravy	25
4.2.1	Grafické zákresy v programech <i>Affinity Photo</i> a <i>Krita</i>	25
4.2.2	Fotografie zpracované ve falešných barvách (UVLFC, UVRFC, IRRFC)	25
4.3	Invazivní metody průzkumu	26
4.3.1	Mikrobiologická analýza	26
4.3.2	Chemicko-technologický průzkum.....	26
4.4	Průzkum v rámci restaurátorských procesů.....	27
4.4.1	Zkoušky rozpustnosti pro ztenčení adhesivního nátěru druhotných záplat	27
4.4.2	Zkoušky stability a redukce druhotné povrchové úpravy	28
4.4.3	Zkoušky dočištění reziduí voskového nátěru	29
4.4.4	Zkoušky redukce reziduí lakové vrstvy a povrchových nečistot.....	30

4.4.5	Zkoušky čištění lokálních reziduí nečistot	32
4.4.6	Zkoušky ztenčení nevyhovujících druhotných retuší.....	34
4.5	Závěrečné vyhodnocení průzkumu restaurovaného objektu	35
4.5.1	Neinvazivní průzkum.....	35
4.5.2	Invazivní průzkum (Chemicko-technologický průzkum)	38
4.5.3	Průzkum v rámci restaurátorských procesů.....	39
5	Typologický popis díla	41
6	Popis stavu díla a jeho poškození	43
7	Koncepce restaurování	45
8	Restaurátorský záměr	48
9	Postup restaurátorských prací	51
9.1	Fotodokumentace díla.....	51
9.2	Čištění rubové strany díla	51
9.3	Snímání druhotných zásahů z rubové strany díla	52
9.4	Prekonsolidace	52
9.5	Ztenčování degradované povrchové úpravy	52
9.6	Redukce nečistot barevné vrstvy.....	53
9.7	Vyrovnání deformací díla	54
9.8	Ztenčování nevyhovujících druhotných retuší	54
9.9	Příprava nové textilie pro scelování a doplnění ztrát	54
9.10	Scelování trhlin, perforací a doplnění rozsáhlých ztrát v plátěné podložce.....	55
9.11	Sonda redukce přemalby	56
9.12	Opětovné vyrovnání deformací díla	56
9.13	Zpevnění okrajů díla	57
9.14	Celoplošná rentoaláž díla	57
9.15	Aplikace mezilakové vrstvy	58
9.16	Tmelení ztrát barevné vrstvy	58
9.17	Vypnutí díla na nový vypínací rám	59
9.18	Tmelení ztrát po okraji díla	59
9.19	Aplikace mezilakové vrstvy	60
9.20	Nápodobivá retuš a aplikace závěrečné lakové vrstvy	60
9.21	Adjustace fragmentů díla	60

10	Nová zjištění.....	61
11	Seznam použitých pomůcek, materiálů a chemikálií	63
11.1	Použité pomůcky a materiály	63
11.2	Použité přístroje	64
11.3	Použité organické a anorganické látky	64
11.4	Materiály využitě na adjustaci fragmentů.....	65
12	Doporučené podmínky a způsob uložení.....	66
13	Uměleckohistorický průzkum oltářního obrazu <i>Smrt sv. Josefa</i> z Moravské Třebové	68
13.1	Hřbitovní kostel Povýšení svatého Kříže.....	68
13.2	Mapování historie oltáře sv. Josefa a oltářního obrazu <i>Smrt sv. Josefa</i>	71
13.3	Ikonografie a popis obrazu <i>Smrt sv. Josefa</i>	76
13.4	Franz Xaver Wagenschön (1726–1790).....	79
13.4.1	Život a tvorba malíře	79
13.5	Wagenschön jako malíř oltářních obrazů.....	83
13.6	Výsledky průzkumu	86
14	Závěr.....	88
15	Seznam použitých zdrojů	90
15.1	Seznam použité literatury.....	90
15.2	Seznam použitých pramenů.....	94
15.3	Seznam internetových zdrojů	95
15.4	Seznam akademických prací	97
15.5	Emailová korespondence.....	98
15.6	Ústní sdělení	98
16	Seznam použitých symbolů a zkratek.....	99
17	Seznam tabulek	101
18	Textová příloha.....	102
18.1	Rozhodnutí o restaurování.....	102
18.2	Původní záměr na restaurování obrazu	105
18.3	Zápisy z kontrolních dnů.....	109
18.4	Mikrobiologické zkoušky	115
18.5	Chemicko-technologický průzkum	116

19	Seznam grafických příloh	152
20	Grafická příloha	153
21	Seznam obrazové přílohy	156
21.1	Seznam obrazové přílohy: Restaurování obrazu <i>Smrt sv. Josefa</i>	156
21.2	Seznam obrazové přílohy: Výzkum oltářního obrazu <i>Smrt sv. Josefa</i>	161
22	Obrazová příloha	164
22.1	Obrazová příloha: Restaurování obrazu <i>Smrt sv. Josefa</i>	164
22.2	Obrazová příloha: Výzkum oltářního obrazu <i>Smrt sv. Josefa</i>	205

1 Úvod

Diplomová práce se v první části zabývá rozsáhlým průzkumem a komplexním restaurátorským zásahem na barokním oltářním obraze *Smrt sv. Josefa* od Franze Xavera Wagenschöna, pocházejícím z kostela Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové. Obraz byl velmi poškozený a jeho kompozice byla před započatím restaurování téměř nečitelná vlivem degradace povrchové úpravy malby. Proto bylo jako součást diplomové práce zařazeno také důkladné uměleckohistorické zhodnocení díla zohledněné v teoretické části práce.

Hlavním cílem první části práce je nejen zachování samotného díla, omezení degradačních procesů, ale také navrácení jeho funkce a estetické hodnoty. Restaurátorský zásah vycházel z rozsáhlého restaurátorského průzkumu, který zahrnoval jak neinvazivní, tak invazivní metody, na jejichž základě byl stanoven restaurátorský záměr a následně proveden samotný zásah. Ten zahrnoval mnoho náročných kroků a řešil několik problémových oblastí, z nichž nejdůležitějšími byly redukce jednotlivých degradovaných vrstev, očištění povrchu malby a scelení plátěné podložky. Nedílnou součástí práce je podrobná fotodokumentace zachycující průběh zásahu i stav díla před a po restaurování.

Teoretická část je věnována uměleckohistorickému průzkumu, který se zaměřuje na okolnosti vzniku oltáře a historii samotného obrazu. Dále sleduje život a tvorbu autora Franze Xavera Wagenschöna, představitele vídeňského pozdního baroka. Pozornost je rovněž věnována ikonografii výjevu *Smrt sv. Josefa* a srovnání s obdobným Wagenschönovým dílem objeveným v průběhu průzkumu v rakouském Purgstallu an der Erlauf.

Vzhledem k omezenému množství odborné literatury věnované tvorbě Franze Xavera Wagenschöna v českém prostředí se práce snaží přispět k hlubšímu poznání autorova díla a zároveň nabídnout podklad pro další výzkum. V rámci navazujícího projektu Studentské grantové soutěže Univerzity Pardubice budou dále analyzovány dochované dřevěné části oltářní architektury.

2 RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

Komplexní restaurování oltářního obrazu *Smrt sv. Josefa* ze hřbitovního kostela
v Moravské Třebové

Vedoucí restaurátorské práce: MgA. Jiří Pečinka, vedoucí Ateliéru restaurování uměleckých děl na papíru a plátně, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice

Dokumentaci vypracovala: BcA. Markéta Svobodová, studující 2. ročník NMgA.
ARUDP FR UPCE

Litomyšl 2025

Počet vyhotovených dokumentací: 3

Místo uložení restaurátorské dokumentace:

1. Fakulta restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli
2. Archiv investora Město Moravská Třebová
3. Soukromý archiv restaurátora

Počet stran textu: 79

Počet stran textových příloh: 50

Počet stran grafických příloh: 3

Počet stran obrazových příloh: 59

Celkový počet stran dokumentu: 219

Typ fotoaparátu: Digitální zrcadlovka Canon EOS 70D, Canon EOS 90D a upravený Canon EOS 80D

Objektivy: EF-S 18–135 mm, EF-S 10–24 a pevná 40

Softwarové programy: Adobe Photoshop, Adobe Camera Raw, Affinity Photo, Krita, RelightLab, RTIViewer

Autor fotografií: BcA. Markéta Svobodová, MgA. David Svoboda

© Dokumentace jako dílo vědecké a literární je chráněna ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. o Právu autorském v úplném znění pozdějších dodatků (Autorský zákon podle č. 398/2006 Sb.) s tím, že právo k užití má příslušný orgán státní památkové péče a majitel památky.

Prohlašuji, že jsem použila při restaurování pouze materiálů a postupů uvedených v této restaurátorské dokumentaci. Nejsem si vědoma nových zjištění a skutečností na restaurovaných částech díla, které by nebyly uvedeny v této dokumentaci.

V Litomyšli dne.....

.....

Restaurovala:

BcA. Markéta Svobodová, studující 2.
ročník NMgA., ARUDP FR UPCE

.....

Vedoucí práce:

Mgr. Vladislava Říhová, Ph.D., KHV FR
UPCE

3 Identifikace restaurovaného díla

Název díla:	<i>Smrt sv. Josefa</i>
Autor díla:	Franz Xaver Wagenschön
Datace:	1769
Technika:	olejomalba na plátěné podložce
Rozměry:	plátno v nejvyšším a nejširším bodě 2820 × 1470 mm (v × š) ¹
Rejstříkové číslo:	součást movité kulturní památky Oltář sv. Josefa s pořadovým číslem 36-912 z kostela Povýšení sv. Kříže zapsaného v ÚSKP jako nemovitá kulturní památka pod rejstříkovým číslem 33533/6-3224 ²
Místo uložení:	Hřbitovní kostel Povýšení svatého Kříže, 571 01 Moravská Třebová 1, Křížový vrch
Zadavatel:	Město Moravská Třebová, Městský úřad Moravská Třebová, nám. T. G. Masaryka č.o. 29, 571 01 Moravská Třebová
Zhotovitel:	Univerzita Pardubice, veřejná škola, zal. podle zák. č. 111/1998 Sb., sídlo Studentská 95, 532 10 Pardubice, zastoupená Mgr. et BcA. Radomírem Slovíkem, děkanem Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl
Vedoucí práce:	MgA. Jiří Pečinka, vedoucí ARUDP FR UPCE (praktická část) Mgr. Vladislava Říhová, Ph.D., odborný asistent KHV FR UPCE (teoretická část)

---

¹ Přesné údaje o rozměru díla v kapitole grafická příloha viz [*Nákres 1*].

² NPÚ ÚOP v Pardubicích, evidenční list movité kulturní památky, Moravská Třebová, kostel Nalezení sv. Kříže, Oltář sv. Josefa.

Hřbitovní kostel sv. Kříže – kulturní památka. In: Památkový katalog [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/pravni-ochrana/hrbitovni-kostel-sv-krize-145183> [cit. 2025-06-11]

Konzultace: MgA. Kateřina Fialová, asistent ARUDP FR UPCE
MgA. Jana Chalupová, odborný konzultant

Analýzy: Ing. Alena Hurtová (Fakulta restaurování, Katedra chemické technologie), doc. Ing. Marcela Pejchalová Ph.D. (Fakulta chemicko-technologická, Katedra biologických a biochemických věd)

Restaurovala: BcA. Markéta Svobodová, ARUDP FR UPCE

Datum započetí a ukončení restaurování: 1. října 2024 – 8. srpna 2025

4 Průzkum restaurovaného díla

Restaurátorský průzkum si kladl za cíl shromáždit informace o díle, jeho charakteru, výtvarné technice, použitých materiálech a také zhodnotit stav a příčiny jeho poškození. Podrobný průzkum sloužil jako podklad pro stanovení vhodného konceptu restaurování, postupu restaurátorských prací a také jako důkladná dokumentace díla před restaurováním, v jeho průběhu a po něm. Restaurátorský průzkum je nedílnou součástí teoretické části diplomové práce tedy uměleckohistorického průzkumu a také slouží jako podklad pro projekt studentské grantové soutěže Univerzity Pardubice 2025.³

4.1 Neinvazivní průzkum – zobrazovací metody⁴

Neinvazivní průzkum pomocí zobrazovacích metod byl velice rozsáhlý a zahrnoval mnoho způsobů zkoumání. Tyto metody nám umožnily pozorovat a zhodnotit četné jevy a získat tak detailní informace o díle, které jsou stěžejní pro restaurování, a blíže pochopit dílo a jeho poškození. V rámci některých metod bylo nutné zhotovit dočasnou konstrukci⁵ na míru, ke které dílo bylo přichyceno pomocí svěrek s ochranou mezivrstvou.⁶ Bližší schéma konstrukce je graficky znázorněné viz [Nákres 2]. Výsledné informace jsou zahrnuty v kapitolách *Závěrečné vyhodnocení průzkumu restaurovaného objektu*, *Typologický popis díla* a *Popis stavu díla před restaurováním*.

---

³ Název projektu: *Průzkumy oltářního plátna Smrt sv. Josefa od F. X. Wagenschöna z roku 1796*. Řešitel: MgA. Jiří Pečinka. 2025.

⁴ Část fotografické dokumentace byla vyfotografována a upravována ve spolupráci s MgA. Davidem Svobodou.

⁵ Konstrukce byla vyhotovena z dřevěných latí spojených spojovacími plíšky a vruty. Měla zastávat dočasnou funkci napínacího rámu s jednou vertikální a dvěma horizontálními příčkami. Jednotlivé dřevěné části byly nakonec pro ochranu díla zajištěny papírem, který fungoval jako mezivrstva mezi dřevěnými lištami a dílem.

⁶ Dočasná konstrukce byla vyhotovena za účelem nafocení díla ve svislé poloze, například při prosvícení. Využita byla při průzkumu v transmisi a při průzkumu v infračervené transmitografii.

Pro fotografování byly využity fotoaparáty *Canon EOS 90D*, *Canon EOS 70D* a upravený *Canon EOS 80D* s objektivy *EF-S 10–24 mm*, *EF-S 18–135 mm* a také *EF 40 mm*. K nasvícení díla byla použita záblesková světla *Jinbey DPX 600 W*, halogenová světla, zdroje UV záření a specializované filtry, které jsou detailněji uvedeny u dané metody a v seznamu materiálů.

4.1.1 Průzkum v denním rozptýleném světle (VIS)

Průzkumem díla v denním rozptýleném světle byly získány a zaznamenány všechny základní informace o díle, jeho výtvarné technice, použitých materiálech, textilní podložce, podkladové a barevné vrstvě a také o povrchových úpravách či druhotných zásazích. Byl popsán rozsah poškození, jejich charakter a možné příčiny. Všechny tyto informace byly využity k celkovému zhodnocení stavu díla a vypracování záměru restaurování.⁷ [Obr. 1–Obr. 4]

Pro fotografování byla využita záblesková světla *Jinbey DPX 600 W* a fotoaparát *Canon EOS 70D* a *Canon EOS 90D* s objektivy *EF-S 10-24 mm*, *EF-S 18-135 mm* a *EF 40 mm* a specializovanými filtry *MaxMax Xnite CCI* a *Astronomik L3*.

4.1.2 Průzkum v razantním bočním nasvícení

Pomocí nasvícení díla razantním bočním světlem byly pozorovány deformace, zvlnění, unikátní morfologie povrchu a poškození díla jako perforace, trhliny a krakelace. [Obr. 13]

Při fotografování byl využit *Canon EOS 90D (EF-S 18-135 mm)* a halogenové světlo při osvitu pod úhlem 80–90°.

---

⁷ Viz kapitola *Restaurovatelský záměr*.

4.1.3 Průzkum v polarizovaném světle

Díky průzkumu díla v polarizovaném světle⁸ bylo možné zachytit obraz bez jakýchkoliv rušivých odlesků a zvlnění. Tato technika byla zapojena právě kvůli charakteru povrchu obrazu a poškození povrchové úpravy. I přes nečitelnost výjevu bylo díky této metodě možné blíže pozorovat umělecké zpracování díla a jeho námět. [Obr. 14]

Pro fotografování byl využit *Canon EOS 90D (EF-S 18-135 mm)* s filtrem *B+W* polarizační cirkulární filtr *BASIC* a záblesková světla s lineárním polarizačním filtrem.

4.1.4 Průzkum v lesku

Morfologie povrchu díla byla velmi strukturovaná vlivem aplikace povrchové úpravy malby. Tento jev bylo možné zvýraznit a sledovat v odlesku postavením zdroje světla přímo před objekt.⁹ [Obr. 15]

Pro fotografování byl využit *Canon EOS 90D (EF-S 18-135 mm)* a záblesková světla *Jinbey DPX 600 W*.

4.1.5 Průzkum v transmisi

Technika průsvitu¹⁰ umožnila zvýraznit poškození díla, přesněji textilní podložky a její barevné vrstvy. Pozorovány byly ztráty barevné a podkladové vrstvy, trhliny, perforace, a především řídká vazba plátna a jejích nití. [Obr. 12]

---

⁸ „Světlo kmitající v jedné rovině“ LESNIAKOVÁ, Petra. Vybrané metody průzkumu předmětů kulturního dědictví. LESNIAKOVÁ, Petra – SAMOHÝLOVÁ, Alena – HOLÝ, Zdeněk. *Metodika průzkumů vybraných skupin předmětů uměleckého řemesla*. Praha: Národní památkový ústav, 2019, s. 6–58. Dostupné z:

https://www.recmaterialu.cz/images/studie/Lesniakova_Vybrane_metody_pruzkumu_predmetu_kulturniho_dedictvi.pdf [cit. 2024-10-20]

⁹ SANDU, Irina Crina Anca – JOOSTEN, Ineke – LEAL, Nuno. Optical imaging applications for the study of cultural heritage artifacts. *Advances in Laser and Optics Research*. roč. 11, 2015, s. 5.

¹⁰ „...se dále uplatňuje technika průsvitu, při které je předmět studován v procházejícím světle (transmisi)“. LESNIAKOVÁ, Petra. *Vybrané metody průzkumu předmětů kulturního dědictví*. Projekt – Řeč materiálu – tradiční řemeslné technologie pro záchranu kulturního dědictví a současný životní

Při fotografování byla využita dočasná konstrukce, na které bylo dílo připevněno po dobu průzkumu. Pro fotografování byl využit *Canon EOS 90D (EF-S 18-135 mm)* a záblesková světla *Jinbey DPX 600 W*.

4.1.6 Průzkum v ultrafialové luminiscenci (UVL)

Nasvícením díla UV zářením bylo možné sledovat jevy na povrchu díla, jak z lícové, tak z rubové strany. Pozorován byl rozsah a charakter povrchových úprav, lakových vrstev či případných jiných jevů. [Obr. 5]

Při průzkumu byl využit upravený fotoaparát *Canon EOS 80D (EF-S 18-135 mm)* a specializované filtry *MaxMax Xnite CCI* a *Astronomik L3*. Zdrojem záření byla 400 W světla *UVA SPOT 400 T (Hönle UV Technology)* o vlnové délce 315–400 nm.

Tato metoda byla využita také v průběhu restaurování během dílčích úkonů. V tomto případě byla využita desková světla s trubicemi *Philips TL-D 18 W BLB* s rubínovým sklem o vlnové délce 320–400 nm a UV svítidla *Supfire S11-H* o vlnové délce 365 nm.¹¹

4.1.7 Průzkum v ultrafialové reflektografii (UVR)

Mezi další metodu využívající UV záření patří ultrafialová reflexní fotografie, která umožnila získat bližší informace o povrchu díla.¹² Tato metoda byla dále využita

---

styl (2018–2022), s. 17. Dostupné z: https://www.recmaterialu.cz/images/studie/Lesniakova_Vybrane_metody_pruzkumu_predmetu_kultur_niho_dedictvi.pdf [cit. 2024-10-20]

¹¹ V průběhu restaurování bylo UV záření využito pro kontrolování míry ztenčování voskového nátěru, lakové vrstvy a nečistot na povrchu díla.

¹² „Pokud bychom měli jmenovat konkrétní příklady, většinou umožňují zvýraznit, zviditelnit či lokalizovat aspekty původní techniky díla, stejně jako druhotné zásahy či poškození. Můžeme se tak dozvědět více o jednotlivých vrstvách díla, jako je podkresba, použité pigmenty, inkousty, lazury, či laky, stejně jako o přemalbách, retuších nebo tmelech. Stejně tak můžeme lépe definovat degradované části, defekty nebo biologické napadení a mapovat jejich výskyt“. LESNIAKOVÁ, Petra – SVOBODA, David – VOJTĚCHOVSKÝ, Jan. Možnosti technické fotografie pořízené upraveným digitálním fotoaparátem při průzkumu uměleckých děl. Vymezení pojmů a výběr vhodného vybavení. *e-Monumentica* [online]. 2019, roč. 4, č. 2, s. 27–49. Dostupné z: https://e-monumentica.cz/cislo/2_2019#id78 [cit. 2024-10-20]

při další neinvazivní metodě průzkumu grafickou úpravou viz *Fotografie zpracované ve falešných barvách (UVFC, UVRFC, IRRFC)*. [Obr. 7]

K průzkumu byl využit upravený *Canon EOS 80D (F 40 mm f/1.8 STM, 360–1100 mm)* s filtrem *Baader U Filter 80 % T 350 nm*.

4.1.8 Průzkum v infračervené reflektografii (IRR)

Tato technika snímající reflexi infračerveného záření umožňuje proniknout do hloubky vrstev obrazu a odkrýt případné podkresby, podmalby nebo pentimenti na podkladové vrstvě. [Obr. 9]

Při fotografování byl využit upravený *Canon EOS 80D (F 40 mm f/1.8 STM, 360–1100 mm)* s filtrem *MaxMax Xnite CCI 1000≥90 % T 1300 nm* v odraženém halogenovém světle.

4.1.9 Průzkum v infračervené transmitografii (IRT)

Jedná se o techniku využívající infračervené záření procházející skrz dílo. Při této metodě průzkumu byla využita konstrukce, na které bylo dílo v průběhu pozorování připevněno.¹³ Metoda umožňuje zvýraznit fyzický stav díla, jeho poškození a jakékoliv případné podkresby nebo pentimenti.¹⁴ [Obr. 11]

Z průzkumu byl využit upravený *Canon EOS 80D (F 40 mm f/1.8 STM, 360–1100 mm)* s filtrem *MaxMax Xnite CCI 1000≥90 % T 1300 nm* v prostupujícím halogenovém světle.

---

¹³ Viz grafické znázornění konstrukce [*Nákres 2*] na které bylo dílo bodově připevněné svorkami.

¹⁴ COSENTINO, Antonino. *Infrared Technical Photography for Art Examination*. e-Preservation Science. 2016. 13, s. 1–6. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/295086868_Infrared_Technical_Photography_for_Art_Examination [cit. 2024-10-23]

4.1.10 Průzkum metodou transformačního zobrazování (RTI)

Metoda RTI (Reflectance Transformation Imaging)¹⁵ byla využita pro detailnější pozorování jedinečné struktury a topografie povrchu díla, její povrchové úpravy a degradace. [Obr. 16]

Při tomto průzkumu byl využit *Canon EOS 90D (EF-S 18-135 mm)* a záblesková světla *Jinbey DPX 400 W*. Pro zpracování fotografií byly následně použity dva programy. Na zpracování sekvence fotek byl využit program *RelightLab (verze 2024.11)* a na zobrazení a další upravování program *RTIViewer (verze 1.1.0)*. Výstupem z této průzkumové metody byla interaktivní 2D fotografie s trojrozměrnými daty. Výsledkem může být i nahraný videozáznam ze zmíněného programu nebo fotografie z vybraného nasvíceného místa.

4.1.11 Průzkum v rentgenovém záření (RTG)

Tato průzkumná metoda byla zvolena až v průběhu restaurování v souvislosti s objevem rozsáhlé sekundární přemalby. Na základě RTG snímků bylo možné lokalizovat materiály na bázi těžkých kovů, zviditelnit výpadky a další druhy poškození barevné vrstvy, charakter malby, textilní podložky a druhotné zásahy. [Obr. 57, Obr. 58]

Průzkum byl proveden na stacionárním skiagraficko-skiaskopickém RTG přístroji s pohyblivým ramenem (TOSHIBA) na radiologickém oddělení v nemocničním zařízení.

---

¹⁵ „...využívá sekvenci statických digitálních fotografií objektu z konstantní polohy fotoaparátu, kdy každá jednotlivá fotografie je osvětlena z jiného úhlu. Z této sekvence snímků je poté syntetizován matematický model povrchu snímkaného objektu. Výstupem je tedy jeden syntetizovaný 2D snímek s trojrozměrnými informacemi o skutečném povrchu (jedná se o 2,5D reprezentaci povrchu objektu).“ PLZÁK, Jindřich. *Moderní dokumentační metody archeologických faktů*. Plzeň, 2016. Disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. s. 121. Dostupné z: <https://theses.cz/id/50ym5n/> [cit. 2024-10-23]

4.1.12 Průzkum digitální mikroskopii

Průzkum byl proveden pomocí digitálního mikroskopu *Keyence VHX-7000* v bílém dopadajícím světle se zvětšením 20× až 200× a pomocí USB mikroskopu *Dino-Lite AM4113T-FV2W* v bílém dopadajícím světle a ultrafialové luminiscenci. Tímto způsobem bylo dílo zkoumáno v makro měřítku. Výsledkem bylo získání bližších informací o morfologii povrchu díla, textilní podložce, barevné vrstvě a jejich úpravách, znečištění a typu poškození. Metody využívající zvětšení byly využívány také v průběhu restaurování. [Obr. 17, Obr. 18]

4.2 Neinvazivní průzkum – grafické úpravy

4.2.1 Grafické zákresy v programech *Affinity Photo* a *Krita*

Vzhledem ke komplexnosti díla a jeho poškození byly k dokumentaci těchto jevů využity grafické softwary *Affinity Photo* a *Krita*. Tyto programy umožňovaly zakreslení a vyznačení daných míst poškození, rozměrů či jiných jevů. Vlivem velkého rozměru obrazu nebylo v některých situacích možné dílo vyfotit najednou, ale na tři nebo čtyři snímky. Ke sjednocení jednotlivých snímků byl opět využit program *Affinity Photo*, který byl také využíván k finální úpravě fotek.

4.2.2 Fotografie zpracované ve falešných barvách (UVLFC, UVRFC, IRRFC)¹⁶

Snímky díla metodou ultrafialové luminiscence (UVL), ultrafialové reflektografie (UVR) a infračervené reflektografie (IRR) byly dále upravovány v programu *Adobe Photoshop CC2020* a *Adobe Camera Raw*. Výstupem tohoto zpracování byly fotografie ve falešných barvách. Metoda měla za cíl zvýraznění čitelnosti jednotlivých jevů, rozlišení různých materiálů či vrstev a případných jiných jevů oproti původním snímkům. [Obr. 6, Obr. 8, Obr. 10]

---

¹⁶ Fotografie zpracované ve falešných barvách byly upraveny MgA. Davidem Svobodou.

4.3 Invazivní metody průzkumu

4.3.1 Mikrobiologická analýza

Analýza byla provedena stěry za pomoci sterilního vatového tampónu z výtípaných míst na rubové straně a na lícové straně na povrchu barevné vrstvy. Odběry byly provedeny před započítáním restaurátorských prací. Podrobnější informace k mikrobiologické analýze viz textová příloha *Mikrobiologické zkoušky*.¹⁷

4.3.2 Chemicko-technologický průzkum

Celkem pro chemicko-technologickou analýzu bylo odebráno 11 vzorků, a to v několika etapách na základě požadovaných specifikací vzorku. Průzkum si převážně kladl za cíl zjistit bližší informace o materiálovém složení a stratigrafie malby ve vybraných oblastech.¹⁸

První fáze odběru vzorků proběhla před započítáním restaurátorských prací. Odebrány byly tři vzorky: vosková povrchová úprava, nit plátna a stratigrafie všech přítomných vrstev. Druhá etapa proběhla až po ztenčení druhotné povrchové úpravy a zaměřovala se převážně na stratigrafii z určených míst s retuší, originální malbou a specifickým poškozením. Třetí fáze proběhla po očištění povrchu malby, redukci nečistot a lakové vrstvy pro porovnání s předchozím vzorkem. Ve čtvrté fázi byl odebrán vzorek modré barevné vrstvy k identifikaci modrého pigmentu a pojiva. Poslední etapa následovala po objevení přemaleb na díle. Byly odebrány další tři vzorky pro bližší zkoumání stratigrafie malby a potvrzení objevených přemaleb.

Jako metody průzkumu byla využita Optická mikroskopie (OM), Skenovací elektronová mikroskopie s energiodisperzním analyzátozem (SEM-EDX) a Infračervená spektrometrie s Fourierovou transformací (FTIR). Bližší informace jsou

---

¹⁷ Kultivaci provedla a vyhodnotila doc. Ing. Marcela Pejchalová, Ph.D. na Katedře biologických a biochemických věd Fakulty chemicko-technologické Univerzity Pardubice.

¹⁸ Průzkum provedla Ing. Alena Hurtová na Katedře chemické technologie Fakulty restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli.

uvedeny v kapitole 4.4 *Závěrečné vyhodnocení průzkumu* a v příloze *Chemicko-technologický průzkum*.

4.4 Průzkum v rámci restaurátorských procesů

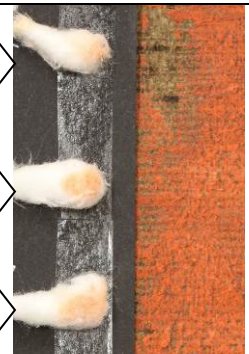
Podkapitoly níže uvedené zahrnují zkoušky stability a rozpustnosti jednotlivých vrstev. Veškeré zkoušky byly prováděny před a v průběhu restaurátorského postupu, který je blíže popsán v kapitole *Postup restaurátorských prací*.

4.4.1 Zkoušky rozpustnosti pro ztenčení adhesivního nátěru druhotných záplat

Druhotné restaurátorské zásahy v podobě dvou záplat umístěných na rubové straně díla byly podrobeny zkouškám rozpustnosti. Po sejmutí záplat bylo nutné zredukovat červený nátěr, kterým byly záplaty přilepeny. Zkoušky byly provedeny vatovým smotkem s danou látkou, jejíž popis je uveden v tabulce níže a výsledky shrnuty v kapitole 4.4.1 *Vyhodnocení průzkumu v průběhu restaurování*.¹⁹

Tab. 1: Zkoušky rozpustnosti červeného nátěru druhotných záplat.

Způsob redukce/ztenčení	výsledky pozorování	
Suché mechanické čištění skalpelem	+	snímá silnější nánosy nátěru, mírně namáhá nitě plátna
Demineralizovaná voda	-	nereaguje
Isopropylalkohol	+/-	mírná reakce
Ethanol	+	reaguje silně penetruje plátnem
Lékařský benzín	+/-	mírná reakce penetruje plátnem

¹⁹ V tabulce jsou využity fotografie viz kapitola *Obrazová příloha k restaurování obrazu „Smrt sv. Josefa“* [Obr. 23].

5% směs Benzylalkohol v Shellsol T	++	reaguje mírně penetruje plátnem	
Xylen	+	reaguje penetruje plátnem	
5% směs Benzylalkohol ve vodě	+/-	mírná reakce penetruje mírně plátnem	
Lakový benzín	-	nereaguje	
Shellsol A	-	nereaguje	

(++ = reaguje velmi dobře, + = reaguje, +/- = reaguje mírně, - = nereaguje)

4.4.2 Zkoušky stability a redukce druhotné povrchové úpravy

Degradovaný voskový nátěr na povrchu obrazu byl před jeho redukcí podroben zkouškám stability a rozpustnosti na organická rozpouštědla. Stabilita byla zjišťována mechanickým čištěním pomocí skalpelu a zkoušky redukce byly testovány vatovým smotkem navlhčeným v daném rozpouštědle. Hodnocení zkoušek je zaznamenáno v tabulce níže a její vyhodnocení v kapitole 4.4.1 *Vyhodnocení průzkumu v průběhu restaurování*.²⁰

Tab. 2: Zkoušky redukce druhotné povrchové úpravy.

způsob redukce		výsledky pozorování	
suché mechanické čištění skalpelem	+	nutnost vysoké opatrnosti využití v místech silnější vrstvy	
lékařský benzín	++	redukuje vosk a nenarušuje barevnou vrstvu	

²⁰ V tabulce jsou využity fotografie viz kapitola *Obrazová příloha k restaurování obrazu „Smrt sv. Josefa“* [Obr. 25].

Evolon CR + lékařský benzín	+/-	velmi mírně nabobtná vosk nutnost dočištění	
suché mechanické ztenčení skalpelem + lékařský benzín	++	Ztenčí silnější vrstvu vosku a dočištěním ji zredukuje	
lakový benzín	+/-	ztenčuje vosk mírně a pomalu	
xylen	++	redukuje vosk a reaguje s barevnou vrstvou	
benzylalkohol + Shellsol T	+	redukuje vosk	

(++ = reaguje velmi dobře, + = reaguje, +/- = reaguje mírně, - = nereaguje)

4.4.3 Zkoušky dočištění reziduí voskového nátěru

Vlivem silných a nerovnoměrných nánosů druhotné povrchové úpravy bylo nutné lokálně dočišťovat místa ulpělého vosku, aby se předešlo nechtěnému přečištění okolních míst barevné vrstvy. Zkoušky zahrnovaly dvě metody, a to dočištění pomocí gelové směsi a pomocí tepla.

Tab. 3: Zkoušky dočištění reziduí voskového nátěru.

způsob dočištění	nosič	doba působení	výsledky pozorování
SSG ²¹ C12 s lékařským benzínem	Evolon CR	30, 60 a 90 sekund	nereaguje
	japonský papír		nereaguje, zanechává vlákna
metoda za tepla²²	Evolon CR	odvozuje se od množství vosku (10-30 sekund)	dobrá propustnost tepla a absorpce vosku
	filtrační papír		horší propustnost a absorpce (nutnost delšího působení)

²¹ SSG = Solvent surfaktant gel

²² Pomocí restaurátorské tepelně regulovatelné špachtle, skalpelu a dočištění lékařským benzínem

4.4.4 Zkoušky redukce reziduí lakové vrstvy a povrchových nečistot

Ke zkouškám rozpustnosti reziduí lakové vrstvy a nečistot na povrchu malby bylo přistoupeno až po redukci voskového nátěru. Testovány byly pouze roztoky, a nikoliv gelové směsi vzhledem k charakteru degradace malby.²³ Nejprve byly vyzkoušeny kombinace aceton:isooktan, ethanol:isooktan a aceton:ethanol v různých poměrech. Pro zvýšení míry rozpustnosti a retence roztoku byl do vybraných směsí přidán benzylalkohol. Na základě neuspokojivých výsledků byly ke zkouškám zahrnuty bezsurfaktantové mikroemulze.²⁴

Zkoušky byly prováděny pomocí vatových smotků a následně také s pomocí netkané textilie Evolon CR, pro prodloužení působení směsi.²⁵ Výsledky zkoušek jsou zaznamenány v tabulce níže a její vyhodnocení je shrnuto v kapitole 4.4.1 *Vyhodnocení průzkumu v průběhu restaurování*.²⁶

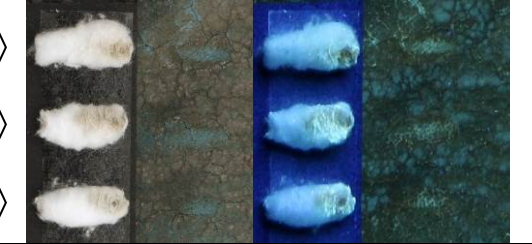

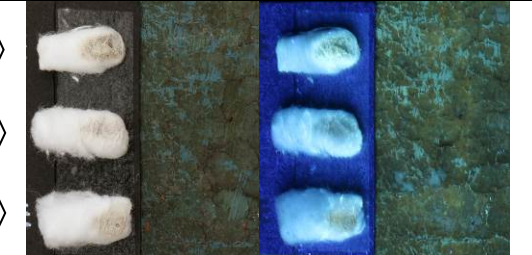
²³ Povrch malby byl velmi krakelovitý a strukturovaný viz *Popis stavu díla a jeho poškození*.

²⁴ „Jedná se o směs vody, alkoholu a organického rozpouštědla. Tyto bezsurfaktantové mikroemulze jsou netoxické a nevyžadují další dočištění. Díky svému složení, převážně na vodní bázi, mohou skvělou alternativní možností pro ztenčení laků nebo odstraňování jiných nečistot.“. Volně přeloženo. HUSBY, Louise Maria. *Water for varnish removal: Evaluating water-based methods for the removal of dammar varnish from mock-up samples of traditional oil paintings*. Dissertation thesis. Royal Danish Academy – Architecture, Design, Conservation: Institute of Conservation, Royal Danish Academy, 2024.

²⁵ TAUBER, Gwen, et. al. Evolon CR: Its Use from a Scientific and Practical Conservation Perspective. *Paintings Specialty Group Postprints* [online]. 2018, roč. 31, s. 45–49. Dostupné z: <https://www.culturalheritage.org/publications/books-periodicals/library/specialty-group-publications/paintings-specialty-group-postprints/docs/default-source/publications/periodicals/painting-specialty-group/psg-postprints-vol-31-2018> [cit. 2025-06-11]

²⁶ V tabulce jsou využity fotografie viz kapitola *Obrazová příloha k restaurování obrazu „Smrt sv. Josefa“* [Obr. 31, Obr. 32].

Tab. 4: Zkoušky redukce nečistot a lakové vrstvy.

způsob redukce	výsledky pozorování	
sada IA1-IA9 + A	velmi mírná reakce, neztenčuje nečistoty, vytváří bílý zákal, reaguje s barevnou vrstvou	
sada IE1-IE9 + E	velmi mírná reakce, neztenčuje nečistoty, reaguje s barevnou vrstvou	
AE 1:3 AE 1:1 AE 3:1	ztenčuje nečistoty i lakovou vrstvu ale reaguje mírně s barevnou vrstvou nejúčinnější = AE 1:3	
Isopropanol IA4 + BA IE4 + BA	zmíněné roztoky a jejich směsi reagovaly a narušovali barevnou vrstvu	
1 SFME ²⁷ 2 SFME ²⁸ 3 SFME ²⁹	bezsurfaktantové mikroemulze ztenčovaly vrstvu nečistot bez reakce s barevnou vrstvou nejúčinnější = 1 SFME	

²⁷ 70 % voda, 20 % ethanol (99 %), 10 % benzylalkohol

²⁸ 70 % voda, 20 % isopropanol, 10 % butanol

²⁹ 85 % voda, 12,5 % ethanol (99 %), 2,5 % benzylalkohol

AE 1:3 + Evolon	nedostatečný výsledek, mírná reakce s barvou vrstvou	
1SFME + Evolon 3SFME + Evolon	dobrá reakce, redukce nečistot bez reakce s barevnou vrstvou nejúčinnější = 1 SFME	
1 SFME + Evolon + dočištění E	větší redukce nečistot, velice mírná reakce s barevnou vrstvou	

4.4.5 Zkoušky čištění lokálních reziduí nečistot

Po redukci reziduí lakové vrstvy a povrchových nečistot díla byla místy patrná rezidua lokálních nečistot a zabarvení. Na základě tohoto zjištění byly provedeny zkoušky jejich redukce. Zvoleny byly vodné metody čištění dle pomocného programu *The Modular Cleaning Program 12.2 (MCP)*³⁰ od Chrise Stavroudisa.³¹

Tab. 5: Zkoušky čištění lokálních reziduí nečistot vodnou metodou využívající MCP.

zamývací roztok	pufrovaný roztok	chelatační činidlo	povrchově aktivní látka	výsledné pH a konduktivita směsi	výsledek pozorování
octan amonný s demineralizovanou vodou, 1000 μ S, pH 5,5	1.1 % (.05M) MES•H ₂ O hydroxid sodný, 880 μ S, pH 5,5	–	–	pH 5,5 880 μ S	Žádná reakce
octan amonný s demineralizovanou vodou, 1000 μ S, pH	1.1 % (.05M) MES•H ₂ O hydroxidu	1 % (.05M) kyselina	–	pH 5,5 12280 μ S	Žádná reakce

³⁰ The Modular Cleaning Program. In: *Conservation OnLine (CoOL)* [online]. Dostupné z: <https://cool.culturalheritage.org/byauth/stavroudis/mcp/> [cit. 2025-03-05]

³¹ STAVROUDIS, Chris – DOHERTY, Tiarna – WOLBERS, Richard. A New Approach to Cleaning I: Using mixtures of concentrated stock solutions and a database to arrive at an optimal aqueous cleaning system. *The WAAC Newsletter (Western Association for Art Conservation)* [online]. 2005, roč. 27, č. 2, s. 17–28. Dostupné z: <http://cool.conservationus.org/waac/wn/wn27/wn27-2/wn27-205.pdf> [cit. 2025-06-08]

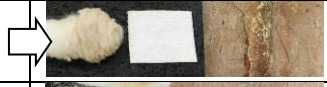

STAVROUDIS, Chris – DOHERTY, Tiarna. A Novel Approach to Cleaning II: Extending the modular cleaning program to solvent gels and free solvents, part 1. *The WAAC Newsletter (Western Association for Art Conservation)* [online]. 2007, roč. 29, č.3, s. 9–15. Dostupné z: <http://cool.conservation-us.org/waac/wn/wn29/wn29-3/wn29-304.pdf> [cit. 2025-06-08]

5,5	sodného, 880 μ S, pH 5,5	citronová, 11400 μ S,			
octan amonný s demineralizovanou vodou, 1000 μ S, pH 6,5	1 % (.05M) Bis- Tris kyseliny chlorovodíkové, 2100 μ S, pH 6,5	1 % (.05M) kyselina citronová, 9100 μ S	–	pH 6,5 11200 μ S	Žádná reakce
octan amonný s demineralizovanou vodou, 1000 μ S, pH 7,5	6 % (.05M) Tris kyseliny chlorovodíkové, 3300 μ S, pH 7.5	1 % (.05M) kyselina citronová, 9700 μ S	–	pH 7,5 13000 μ S	Žádná reakce
octan amonný s demineralizovanou vodou, 1000 μ S, pH 5,5	1.1 % (.05M) MES•H ₂ O hydroxid sodný, 880 μ S, pH 5.5	1.5 % (.05M) EDTA, 8600 μ S	–	pH 5,5 9480 μ S	Mírná reakce, nesnímá barevnou vrstvu
octan amonný s demineralizovanou vodou, 1000 μ S, pH 6,5	1 % (.05M) Bis- Tris kyseliny chlorovodíkové, 2100 μ S, pH 6.5	1.5 % (.05M) EDTA, 9500 μ S	–	pH 6,5 11600 μ S	Velmi mírná reakce, nesnímá barevnou vrstvu
octan amonný s demineralizovanou vodou, 1000 μ S, pH 7,5	6 % (.05M) Tris kyseliny chlorovodíkové, 3300 μ S, pH 7.5	1.5 % (.05M) EDTA, 8600 μ S	–	pH 7,5 11900 μ S	Mírná reakce, nesnímá barevnou vrstvu
octan amonný s demineralizovanou vodou, 1000 μ S, pH 7,5	6 % (.05M) Tris kyseliny chlorovodíkové, 3300 μ S, pH 7.5	2 % (.05M) DTPA, 8400 μ S	–	pH 7,5 11700 μ S	Dobrá reakce, nesnímá barevnou vrstvu, nutnost mechanického namáhání
octan amonný s demineralizovanou vodou, 1000 μ S, pH 7,5	6 % (.05M) Tris kyseliny chlorovodíkové, 3300 μ S, pH 7.5	1.5 % (.05M) EDTA, 8600 μ S	.5 % (.0114M) Ecosurf ^{TM} EH-6, 0 μ S	pH 7,5 11900 μ S	Reaguje, avšak ne tak dobře jako EDTA
octan amonný s demineralizovanou vodou 1000μS, pH 7,5	6 % (.05M) Tris kyseliny chlorovodíkové, 3300μS, pH 7.5	1.5 % (.05M) EDTA, 8600μS	5 % (.0101M) Ecosurf^{TM} EH-9, 0μS	pH 7,5 11900μS	Viditelný čistící účinek, reaguje velmi dobře, nutnost mechanického namáhání

4.4.6 Zkoušky ztenčení nevyhovujících druhotných retuší

Po ztenčení povrchové úpravy a nečistot byly objeveny rušivé druhotné retuše.³² Byly provedeny zkoušky rozpustnosti na základní sady rozpouštědel (IE, IA, a jiné roztoky). Všechny zkoušky měly negativní výsledek. Následně byly zařazeny zkoušky rozpustnosti pomocí směsi dimethylsulfoxidu³³ a ethylacetátu (dále nazývané jako DMSO) v různých poměrech prostřednictvím vatového smotku a *Evolon CR*.³⁴

Tab. 6: Zkoušky redukce druhotných nevyhovujících retuší.

směs rozpouštědel	poměr ³⁵	nosič	reakce s retušemi	reakce s původní barevnou vrstvou	
5% DMSO	1:19	smotek	žádná reakce	nereaguje	
10% DMSO	2:18	smotek	velmi mírná reakce	nereaguje	
		Evolon CR 60 s.	mírná reakce	nereaguje	
20% DMSO	4:16	smotek	reaguje	mírně po delším namáhání	
		Evolon CR 60 s.	reaguje velmi dobře	nereaguje	
50% DMSO	10:10	smotek	reaguje	reaguje	

³² Na základě diskuze z kontrolního dne 13. května 2025, bylo rozhodnuto o jejich, pokud možné redukci, viz Příloha 10.

³³ „Dimethylsulfoxid (DMSO) je neomezeně mísitelný s vodou a mnoha rozpouštědly. Slouží jako odstraňovač nátěrů barev, rozpouští různé přírodní i syntetické pryskyřice, a to samostatně nebo ve směsi s alkoholy, acetáty a aromatickými rozpouštědly.“ Dimethyl Sulfoxide. In: *Kremer pigmente* [online]. Dostupné z: <https://www.kremer-pigmente.com/en/shop/solvents-chemicals-additives/64783-dimethyl-sulfoxide.html> [cit. 2025-03-13]

³⁴ V tabulce jsou využity fotografie viz kapitola *Obrazová příloha k restaurování obrazu „Smrt sv. Josefa“* [Obr. 39, Obr. 40].

³⁵ Poměr dimethylsulfoxid:ethylacetát

Tab. 7: Zkoušky redukce druhotných nevyhovujících retuší, jednotlivé barvy.

Barevnost retuší	Čistící směs	nosič	reakce s retušemi	reakce s původní barevnou vrstvou	
inkarnát	20% DMSO	Evolon CR 60 s.	reaguje	nereaguje	
šedá	20% DMSO	Evolon CR 60 s.	reaguje	nereaguje	
modrá	20% DMSO	Evolon CR 60 s.	nereaguje	nereaguje	

4.5 Závěrečné vyhodnocení průzkumu restaurovaného objektu

Předmětem průzkumu byl obraz *Smrt sv. Josefa* z kostela sv. Kříže v Moravské Třebové. Na základě stanovených cílů byly zvoleny jednotlivé metody neinvazivního i invazivního průzkumu, které pomohly získat co nejvíce informací o fyzickém i materiálovém stavu díla, jeho typu, příčinách poškození a druhotných zásazích. Tento průzkum si také kladl za cíl celé dílo velmi důkladně a podrobně nafotit a zdokumentovat. Výsledné vyhodnocení průzkumu napomohlo ke zpracování konceptu restaurování, restaurátorského záměru a určení samotného postupu restaurátorských prací.

4.5.1 Neinvazivní průzkum

Velice rozmanitým a podrobným průzkumem použitých neinvazivních metod bylo možné zjistit mnoho informací o díle. Základní průzkum díla v denním rozptýleném světle (VIS) přispěl ke zjištění nejzákladnějších informací o díle. Tyto informace jsou shrnuty v kapitole *Typologický popis díla a Popis stavu díla a jeho poškození*. [Obr. 1–Obr. 4]

Nasvícení díla razantním bočním nasvícením umožnilo zvýraznit a přesně lokalizovat deformace a zvlnění díla. Přítomnost a množství povrchové úpravy na malbě zapříčiňovala tvrdost a nepoddajnost samotného díla, která přispívala k jeho

ondulacím. [Obr. 13] Při detailnějším pohledu, který zejména poskytla metoda transformačního zobrazování (RTI), byla také zvýrazněna jedinečná morfologie povrchu, četné perforace, různé druhy krakeláže, trhliny a ztráty v barevné vrstvě. Zvýrazněna byla především nepravidelná, plastická a silně strukturovaná druhotná povrchová úprava barevné vrstvy. [Obr. 16] Součástí neinvazivního průzkumu díla bylo fotografování odlesků, které umožnilo zvýraznit morfologii povrchu malby, zejména voskového nátěru a tím sledovat jeho silné nánosy a viditelné tahy štětcem. [Obr. 15]

Průzkum díla využívající polarizované světlo byl opakem průzkumu v lesku. Degradace povrchové úpravy znemožňovala sledovat samotný výjev malby a z toho důvodu byl zapojen tento průzkum, který eliminoval nechtěné odlesky na díle a zvýraznil tak výjev malby. [Obr. 14]

Hlavním pozorovaným jevem při průzkumu v ultrafialové luminiscenci (UVL) byly nánosy povrchové úpravy díla, vyznačující se zářící světlem modrou luminiscencí se zvýrazněnými tahy štětcem vzniklými při nanášení nátěru. Na základě této metody lze usoudit, že byl nátěr nesouměrný a nanášen v silné vrstvě. Je zřejmé, že nátěr, který byl voskový, postupně při nanášení chladnul, a to směrem od spodní části obrazu k horní a vytvořil tak nerovnoměrnou vrstvu se silně strukturovaným povrchem. Na rubové straně díla byly zvýrazněny znečištění textilní podložky a druhotné zásahy ve formě záplat plátěné podložky, a to díky přítomnosti červeného pigmentu v nátěru. Fotografie rubové strany díla v UV luminiscenci byla stěžejním podkladem pro vytvoření vypínacího rámu [Obr. 20]. Bylo z ní možné vyčíst, kde se původní vypínací rám patrně nacházel. Po úpravě fotografie bylo také možné sledovat nesouměrnou žluto-oranžovou luminiscenci pod voskovým nátěrem, která by mohla nasvědčovat přítomnosti lakové vrstvy. Výstupem ultrafialové reflektografie (UVR) byla monochromní černobílá fotografie. Zde byly opět sledovány fenomény nerovnoměrného povrchového nátěru. Oproti UVL fotografii zde tmavší tóny zvýrazňovaly silné vrstvy nánosu voskového nátěru a světlejší tóny představovaly

tenčí nánosy povrchové úpravy. Tento průzkum potvrdil nesouměrnost nátěru a fakt, že se nátěr vyskytuje po celém díle. [Obr. 7]

Metody využívající prostupující světlo byly průzkum v transmisi a infračervená transmitografie. Výstupem transmise bílým světlem byla klasická barevná fotografie a metodou IRT byla výstupem fotografie monochromní černobílá. Obě techniky zvýraznily poškození díla jako jsou trhliny, perforace a ztráty barevné a podkladové vrstvy a textilní podložky. Především byla silně zvýrazněna řídká vazba plátna a jeho nití. Metoda infračervené transmitografie tyto jevy ještě zvýraznila a odhalila i méně výrazná místa, která v klasickém průsvitu nebyla tak zřejmá. V praxi se metoda využívá pro odhalení případné podkresby na bázi uhlíku, avšak obtíže může způsobovat přítomnost vrstev na bázi červených hlinek.³⁶ I přes dodatečnou úpravu fotografií nebylo možné, vzhledem k materiálovému složení podkladových vrstev na bázi červených hlinek, potvrdit existenci případných podmalby nebo podkresby. [Obr. 11] Průzkum v infračervené reflektografii (IRR) umožnil proniknout do hloubky vrstev obrazu a odkrýt tak samotný výjev malby. Ze všech vstupních průzkumů nám nejvíce odhalil námět a provedení malby. [Obr. 9] Stěžejním zjištěním byl objev náznaku signatury obrazu v levém spodním rohu.

Průzkum díla ve zvětšení umožňovalo využití digitální mikroskopie. Kromě bližší specifikace morfologie povrchu díla a jeho materiálů byla základně zjištěna přibližná skladba jednotlivých vrstev díla. Pozorování díla mikroskopem *Keyence VHX-7000* v místech poškození ukázalo, že se pod vrstvou voskového nátěru nachází vrstva nečistot a následně barevná vrstva. Při prvotním ohledání se zdálo, že malba byla vytvořena na červené podkladové vrstvě bolusového typu. Na základě makro snímků bylo však zřejmé, že mezi barevnou vrstvou a červeným podkladem je situována ještě jedna podkladová vrstva okrové barvy [Obr. 18]. USB mikroskop *Dino-Lite*

---

³⁶ SVOBODA, David. *Restaurování skleněné mozaiky s motivem racka z dolní stanice lanovky na Pastýřskou stěnu v Děčíně. Restaurování kamenné mozaiky Ptačí rodina v ulici Lidická v Litomyšli Technická fotografie v UV, IR záření a falešných barvách*. Litomyšl, 2020. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování. s. 22.

AM4113T-FV2W díky možnosti využití nejenom bílého dopadajícího světla, ale také ultrafialové luminiscenci ve zvětšení odkryl na vybraném místě luminiscenci jednotlivých materiálů. Tato skutečnost napomohla k bližšímu rozpoznání jednotlivých vrstev a materiálů mezi sebou. [Obr. 17]

Již zmíněné metody průzkumu (UVL, UVR a IRR) byly dále zpracovávány a jejich výstupem byly fotografie ve falešných barvách. Každý z upravených snímků napomohl ke zvýraznění a čitelnosti již zmíněných jevů v dané metodě. [Obr. 6, Obr. 8, Obr. 10]

V průběhu restaurování byl zařazen také průzkum díla pod rentgenovým zářením, a to na základě objevení přemalby díla. Snímky pomohly k bližšímu prozkoumání stavu poškození barevné vrstvy. Dále pomohly lokalizovat přítomné pigmenty na bázi těžkých kovů a zviditelnit druhotné zásahy. Místa s odkryvem originální malby byla díky této metodě zvýrazněna, avšak zásadní neváhodou RTG průzkumu byl fakt, že se nepodařilo „prosvítit“ přemalbu a zjistit tak stav dochování originálu. [Obr. 57] Snímek zabírající oblast šatu Panny Marie však přispěl ke zvýraznění původní modelace a byl využit jako jeden z důležitých podkladů při procesu retušování. [Obr. 58]

4.5.2 Invazivní průzkum (Chemicko-technologický průzkum)

Mikrobiálním průzkumem nebyla potvrzena žádná přítomnost mikrobiologického napadení. Do procesu restaurování tedy nebylo nutné zapojovat dezinfekční procesy.

Na základě chemicko-technologického průzkumu bylo potvrzeno, že celoplošná druhotná povrchová úprava byla tvořena včelím voskem, ve kterém nejsou přítomny žádné příměsi, které by naznačovaly, že se jedná o vosko-pryskyřičný nátěr. Nítě plátna byly podrobeny zkouškám, na jejichž základě bylo potvrzeno, že se nejspíše jedná o lněné plátno.

Na základě výsledků stratigrafie jednotlivých vrstev se výstavba malby lišila dle místa odběru. Výstavba v místě originální malby měla tento sled vrstev: textilní podložka, izolační vrstva plátna, červený podklad bolusového typu, okrový podklad bolusového typu, barevná vrstva, místy rezidua lakové vrstvy, nečistoty a vosková povrchová úprava. Přítomnost přemalby a retuší byla na základě výsledku stratigrafie potvrzena.

V průběhu restaurování byly odebrány vzorky před a po očištění barevné vrstvy od nečistot a reziduí laku pro jejich vzájemné porovnání. Analýza potvrdila nezávadnost metody a žádné nechtěné změny ve struktuře barevné vrstvy. V rámci identifikace modrých pigmentů bylo potvrzeno, že se patrně jedná o pruskou modř, avšak nelze vyloučit i přítomnost jiných modrých pigmentů. Identifikován byl také vzorek z druhotných retuší, kde byl modrý pigment patrně tvořen umělým ultramarínem. Umělý ultramarín jako pigment vznikl okolo roku 1828. Díky této analýze lze s největší pravděpodobností tvrdit, že druhotné retuše na přemalbě díla vznikly někdy po tomto datu.³⁷ V rámci stratigrafie všech vzorků bylo také identifikováno pojivo na bázi organických látek. Bližší informace vycházející z chemicko-technologické analýzy viz příloha *Chemicko-technologický průzkum*.

4.5.3 Průzkum v rámci restaurátorských procesů

Invazivní průzkum v rámci restaurátorských prací zahrnoval zkoušky stability a rozpustnosti jednotlivých vrstev. Zkoušky ztenčení nátěru druhotných záplat na organická rozpouštědla prokázaly nejúčinnější 5% směs benzylalkoholu se *Shellsol T*, která mírně nabobtnávala onen nátěr, který se následně mechanicky ztenčil skalpelem. Zkoušky redukce voskové povrchové úpravy obrazu ukázaly, že jako nejvhodnější metodu je možné zvolit kombinaci suchého mechanického ztenčení skalpelem

---

³⁷ „Složení přírodního ultramarínu bylo objeveno v roce 1806 a výrobní postup umělého ultramarínu byl publikován v roce 1828. Byl nabízen v prvním katalogu firmy Winsor a Newton již v roce 1832.“ ŠIMŮNKOVÁ, Eva – BAYEROVÁ, Tatjana. *Pigmenty*. 2., dopl. vyd. Praha: STOP – Společnost pro technologie ochrany památek, 2008, s. 92.

v místech silného nánosu vosku a následně místo očistit lékařským benzínem. Po redukci voskového nátěru bylo lokálně nutné dočištění reziduí. Jako nejvhodnější cesta byla zvolena metoda za tepla. Nesouměrnou tenkou lakovou vrstvou a silné vrstvy povrchových nečistot bylo obtížné ztenčit často užívanými roztoky. Na základě rozsáhlých zkoušek byla nakonec zvolena technika využívající bezsurfaktantové mikroemulze. Tyto emulze prostřednictvím nosiče netkané textilie naměkčily lakovou vrstvu a nečistoty a následně byly jen mírně mechanicky setřeny vatovým smotkem. Technika se osvědčila jako nejšetrnější a nejúčinnější při redukci nečistot a tenké lakové vrstvy a zároveň nenarušovala původní barevnou vrstvu.

Některá místa s nechtěnými rezidui nečistot bylo nutné dočistit. Na základě rozsáhlých zkoušek byl zvolen pufrovaný roztok kyseliny EDTA Tris-chlorovodíkovou kyselinou s upraveným pH 7,5 s povrchově aktivní látkou *Ecosurf EH-9* a nosičem textilie *Evolon CR*. Po objevení nevyhovujících retuší byly zařazeny zkoušky jejich redukce. Metodou pro jejich ztenčení byla aplikace 20% DMSO

a netkané textilie *Evolon CR* a zamytí čistým roztokem ethylacetátu vatovým smotkem. Modré retuše na základě zkoušek nevykazovaly žádnou reakci se směsí a bylo rozhodnuto o jejich ponechání.

5 Typologický popis díla

Předmětem restaurování je oltářní obraz z 2. poloviny 18. století, přesněji z roku 1769, jehož autorem je vídeňský pozdně barokní malíř Franz Xaver Wagenschön.³⁸ Jedná se o olejomalbu na plátně o rozměrech 2820 × 1470 mm (v × š).³⁹ Textilní podložka je z jednoho kusu plátna s pevným okrajem a je nepravidelného tvaru, jeho horní část je zakončena vysokým obloukem a spodní část nízkým obloukem [Obr. 1]. Na vrcholu horního oblouku se nachází přišívané poutko s blíže nespecifikovaným účelem. Textilní podložka má řídkou plátnovou vazbu s přibližnou dostavbou 9 × 12 nití na 1 cm². Obraz se nachází v havarijním stavu, jeho původní napínací a ozdobný rám je dochován pouze ve fragmentech [Obr. 19]. Malba byla součástí bočního oltáře sv. Josefa, situovaného při severní straně hřbitovního kostela Povýšení svatého Kříže na Křížovém vrchu v Moravské Třebové [Obr. 79, Obr. 81]. Bližší informace o obrazu a jeho historii jsou popsány v kapitole *Výzkum oltářního obrazu Smrt sv. Josefa*.

Olejomalba je vytvořena na červeném podkladu bolusového typu patrně s opakní okrovou imprimiturou⁴⁰, s ne zcela dochovanou lakovou vrstvou a s povrchovou úpravou ve formě voskového nátěru. Rukopis malby byl vlivem silné degradace oné povrchové úpravy nečitelný. V průběhu restaurování však byla objevena rozsáhlá přemalba obrazu, která ctí původní kompozici a podobu díla. Vlivem silné vrstvy se přemalba v oblasti inkarnátů odprýskávala, což napomohlo k odhalení tohoto druhotného zásahu. Některé pasáže jsou malířsky lépe zpracované, jiné méně jako

---

³⁸Podrobnější informace v kapitole *Franz Xaver Wagenschön (1726-1790)*.

³⁹Obraz má nepravidelný tvar tyto rozměry jsou tedy výsledkem měření nejvyššího a nejširšího bodu.

⁴⁰ „...lze jako imprimituru označit barevně tónovanou izolační vrstvou, která obsahuje pigmenty spojené olejovým médiem.... Imprimitura může být opakní nebo transparentní. Je nanášena na celé ploše obrazu.... Někdy bývá plátno opatřeno dvěma různě tónovanými vrstvami, pak někteří autoři píšou o spodní vrstvě jako o podkladu a vrchní vrstvě jako o imprimituře, jiní používají název „dvouvrstvý podklad“ (a double ground).“ MACHAČKO, Luboš. *Technika a technologie malby v dílech barokních malířů 18. století*. Bratislava, 2021. Písemná část disertační práce. Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě, s. 25.

například drapérie. Důvod přemalby byl patrně necitlivý zásah, který vedl k silnému přečištění malby a následnou potřebu přemalby.

Výjev obrazu zobrazuje *Smrt sv. Josefa*. Scéna malby vyobrazuje umírajícího svatého Josefa ve středu kompozice, po jehož boku se nachází Panna Marie a nad ním stojící Ježíš Kristus ukazující směrem k nebi. Obraz by bylo možné vizuálně rozdělit na tři plány: horní plán vyobrazující nebe s andělíčky, prostřední plán znázorňující Ježíše Krista, svatého Josefa a Pannu Marii společně s anděly a spodní plán s andělíčky a zátiším.⁴¹

Na rubové straně díla jsou patrné dva druhotné zásahy v podobě záplat o rozměrech 12 × 15 cm a 11 × 13 cm při spodní části obrazu. Je také zřejmé, kde se patrně nacházel původní napínací rám i se středovou vertikální příčkou díky rozdílné míře znečištění. Na rubové straně díla je možné pozorovat dvě místa, která se vizuálně liší morfologií povrchu od okolí [Obr. 2].

Jak již bylo zmíněno výše, mnoho informací o lícové straně díla bylo skryto vlivem degradace povrchové úpravy obrazu. Tyto informace bylo možné získat až v průběhu restaurování, viz kapitola *Nová zjištění*. Stěžejní informací pro typologický popis bylo objevení rozsáhlých přemaleb na většině inkarnátů a drapérií. Jedná se tedy o nejstarší restaurátorský zásah. V procesu restaurování byla také objevena signatura „*F. Wagenschön P. 769*“ na lícové straně díla v pravém dolním rohu, která potvrzuje autorství malby [Obr. 97].

---

⁴¹ Detailnější informace o ikonografii obrazu jsou popsány v kapitole *Ikonografie Smrti sv. Josefa*.

6 Popis stavu díla a jeho poškození

Obraz vykazuje značné mechanické, chemické (fyzikálně-chemické) i biologické poškození použitých materiálů. Povrch díla je pokryt z lícové i rubové strany silnou vrstvou prachového depozitu spolu s dalšími povrchovými nečistotami cizorodého či biologického původu v podobě ptačích výkalů. [Obr. 3] Příčiny těchto poškození vycházejí především ze špatných podmínek uložení, historických okolností obrazu a také druhotných zásahů.

Závěsný obraz na textilní podložce byl několik let uchovávan bez vypínacího a ozdobného rámu. Tato skutečnost společně s nestabilními podmínkami a nevhodným způsobem uložení vedla k deformaci, vzniku ondulací obrazu, zkřehnutí podkladové i barevné vrstvy a její povrchové úpravy. Nevhodné uložení vedlo také k napadení textilní podložky škůdci, což mělo za následek značné ztráty plátna společně s barevnou vrstvou. Nevhodné klimatické podmínky jako je kolísání vzdušné vlhkosti a teploty, a nevhodné světelné podmínky vedly mimo jiné také k nečitelnosti námětu obrazu vlivem degradace voskového nátěru.

Dílo bylo v minulosti několikrát restaurováno.⁴² Mezi starší viditelné druhotné zásahy patří textilní záplaty na rubové straně díla při spodním okraji přetřené nánosem červeného nátěru [Obr. 2, Obr. 23, Obr. 24].⁴³ Mladší restaurátorský zásah je již zmíněný nátěr voskem, který byl proveden v 90. letech 20. století. Tento nátěr byl proveden jako ryze konsolidační krok, pro uchování díla, které bylo ohroženo ztrátou nestabilní barevné vrstvy.⁴⁴ Bohužel vlivem fyzických i chemických poškození se tato druhotná vrstva celoplošně zakalila bělavým zákalem a znemožnila tak čitelnost

---

⁴² Bližší informace o historii obrazu a také jeho minulých restaurátorských zásazích viz *Mapování historie oltář sv. Josefa a oltářního obrazu Smrt sv. Josefa*.

⁴³ Tento zásah byl proveden kvůli ztrátě podkladu a barevné vrstvy. Jednalo se však jen o několika násobně menší ztráty, než byla velikost samotných záplat. Tento zásah byl doprovázen druhotnými tmely a retušemi.

⁴⁴ Ústní sdělení Jiřího Látala, akademický malíř a restaurátor, který v 90. letech na dílo aplikoval onen voskový nátěr. Sdělení ze dne 08. 10. 2024.

výjevu. Voskový nátěr nebyl rozetřený rovnoměrně a od spodní části díla směrem nahoru voskový nátěr nabýval v nesouměrných a vrstvených tazích štětce, což bylo způsobeno postupným chladnutím nátěru při nanášení. [Obr. 1]

Barevná vrstva a její další povrchové úpravy vykazují značné ztráty v celé ploše obrazu v různých intenzitách. Tyto ztráty byly způsobené jak mechanicky, různé vrypy, sklady, perforace, tak také nestabilitou daných vrstev či působením okolních vlivů. Nestabilita barevné vrstvy byla patrná převážně při okraji díla a také v místech mechanického poškození. Samotná morfologie povrchu díla byla velmi hrubá a strukturovaná, způsobena nejenom voskovým nátěrem, ale také samotnou barevnou vrstvou, její krakeláží a ztrátami. [Obr. 16] Barevná vrstva se však v ploše obrazu až na výjimky zdála stabilní, což bylo patrně také díky již zmíněnému konzervačnímu zásahu z 90. let 20. století.

Textilní podložka utrpěla značné ztráty při levém okraji díla vlivem biologického napadení škůdci. [Obr. 4] V ploše obrazu se výrazné ztráty plátna nevyskytují. Lokálně je patrné oslabení plátna, řídká vazba a perforace. Řidší vazba plátna má vliv na stabilitu samotné malby se všemi jejími vrstvami. Na rubové straně je znatelné silné znečištění od prachového depozitu a také blíže nespecifikované impregnace plátna, která jej prosytila a zanechala tak ztmavlé a místy zatvrdlé skvrny. Vlivem těchto vizuálních zabarvení je možné částečně odpozorovat místa, kde se pravděpodobně nacházel původní vypínací rám.⁴⁵ Degradace vláken je nejvíce zjevná při okraji díla, kde bylo plátno nejvíce namáháno a opotřebeno.

---

⁴⁵ Tento fakt přispěl k vypracování rekonstrukce původního vypínacího rámu.

7 Koncepce restaurování

Na základě informací získaných z restaurátorského průzkumu byla vypracována koncepce zásahu. Na její realizaci měl velký vliv i samotný průběh restaurování, rozhodnutí zadavatele a vyjádření pracovníků Národního památkového ústavu. Všechny nově zjištěné informace jsou zohledněny a zaznamenány v kapitole *Nová zjištění*. Tato kapitola již pracuje s novými zjištěními z průběhu restaurování a je tak závěrečným kompletním náhledem na koncept restaurování díla *Smrt sv. Josefa*.

Za hlavní cíle koncepce a restaurátorského zásahu se považuje zachování uměleckého díla, omezení degradačních procesů, zajištění preventivní ochrany a navrácení estetické hodnoty díla. Nevyhovující restaurátorské zásahy z minulosti budou po domluvě redukovány tak, aby dílu bylo navrženo vhodné estetické vzezření. Původní materiály a malba budou konzervovány, ztráty materiálů budou doplněny v souladu s originálem a samotné retuše budou mít scelující nápodobivý charakter, budou reverzibilní a budou respektovat původní malbu.

Obraz ztratil původní vypínací rám vlivem degradace, která znemožnila jeho funkci. Restaurátorský průzkum přiblížil jeho podobu a rozměry. Tyto informace byly dále předány truhláři Zdeňku Kašparovi, specializujícímu se na dobové rámy, který vyhotovil nový, slohově odpovídající vypínací rám. Obraz byl původně opatřen také ozdobným rámem, který je momentálně v havarijním stavu a není součástí tohoto restaurátorského zásahu. Ozdobné rámy mají také ochrannou funkci a z tohoto důvodu bude navrženo vyhotovení alespoň jednoduchého rámu, který by funkci splňoval a obraz ochránil, zvláště před mechanickým poškozením hran.

Z viditelných zásahů pozorovaných na díle je zřejmé, že byl obraz ještě jako součást oltáře v minulosti restaurován. Objevy přemaleb a úprav byly učiněny vesměs až během restaurování. Nejmladším zásahem byl zmíněný voskový nátěr, který sice ve zcela nevyhovujících podmínkách uložení do současnosti pomohl zachovat malbu, ale vlivem postupné degradace ji zcela znečitelnil. Ten ještě negativně podpořila

poškození, nerovnoměrnosti nanesené vrstvy vosku a zároveň znečištěný povrch malby pod nátěrem. Vedly k závěru, že voskovou vrstvu bude nutné redukovat. Mezi starší restaurátorské zásahy patří plátěné záplaty na rubové straně díla při spodním okraji. Tyto záplaty byly nevyhovující a bylo rozhodnuto je odstranit a v rámci procesu restaurování také ztenčit červený nátěr, kterým byly záplaty k plátnu přilepeny. Na díle se nacházely také druhotné tmely a retuše. Na základě kvality provedení bylo, po konzultaci s pracovníky památkového ústavu a zadavatelem, rozhodnuto o jejich odstranění. V průběhu restaurátorských prací se zjistilo, že originální malba byla z velké části přemalována. Stalo se tak až po velmi razantním čištění (až přečištění) originálu. Na základě tohoto zjištění byl svolán kontrolní den s kolokviem, jehož se účastnili pozvaní specialisté z oboru restaurování, dějin umění a zástupci investora. Výsledkem jednání bylo rozhodnutí o rozšíření menší sondy v oblasti bílé drapérie a o celkovém ponechání vizuálně kvalitní mladší přemalby, která poměrně věrně sleduje řešení originálního díla.⁴⁶

Textilní podložka na základě průzkumu nevykazovala žádné velké ztráty uvnitř díla, avšak po okrajích byly ztráty značné, a to převážně na levé straně díla. Patrně byly také perforace a menší ztráty uvnitř obrazu. Tato skutečnost a také fakt, že dostava plátna je velmi řídká, přispěla k rozhodnutí provést celoplošnou rentoaláž plátna na novou textilní podložku, za účelem celkového zpevnění díla.

Koncepce retuší vyplývala z míry poškození malby a rozhodnutí o ponechání druhotné přemalby díla. Retuše byly provedeny citlivě a měly za cíl vizuálně scelit dílo a zlepšit tak jeho estetické působení. Důležitou součástí bylo také rozhodnutí o ponechání a zapojení poškozených míst přemalby, kde prosvítá originální malba. Tato místa nebyla retušována, za předpokladu, že nenarušovala celkový estetický vjem z obrazu. Na základě restaurátorského a uměleckohistorického průzkumu byla v místech poškození růžové drapérie Panny Marie a červené drapérie Ježíše Krista

---

⁴⁶ Kolokvium ze dne 13.05.2025 viz *Příloha 7: Zápis z kontrolního dne 13.05.2025.*

použita rozsáhlejší retuš. V případě silně přečištěných míst v oblasti stínů byla zapojena rozsáhlejší lazurní retuš respektující odstíny zachované malby.

Všechny kroky a zásahy byly provedeny šetrně a v průběhu činností konzultovány s vedoucím praktické části panem MgA. Jiřím Pečinkou, odbornými asistenty, zástupci města Moravská Třebová jako zadavatelem a zástupcem NPÚ Mgr. Veronikou Cinkovou.

8 Restaurátorský záměr

Na základě výsledků z restaurátorského průzkumu, s ohledem na stav díla, koncepci restaurování, požadavky zadavatele, památkového ústavu a budoucí využití díla, byl navržen následující postup restaurátorských prací. Vlivem zjištění nových poznatků během restaurování se postup restaurátorských prací může lišit od navrhovaného záměru.

1. Odebrání stěrů sterilními vatovými smotky pro vyhodnocení mikrobiologické analýzy a následná případná dezinfekce díla.
2. Neinvazivní průzkum: Důkladná fotografická dokumentace díla před zahájením restaurátorských prací, v průběhu a po jejich ukončení (VIS, rozptýlené světlo, razantní boční nasvícení, polarizované světlo, lesk, průsvit, UVL, UVR, IRR, IRT, RTI, RTG, OM, digitální mikroskopie, FC).
3. Invazivní průzkum: Zkoušky stability a rozpustnosti barevné vrstvy, povrchové úpravy a případné lakové vrstvy. Odběr vzorků pro chemicko-technologickou analýzu: stratigrafie barevné vrstvy a vrstev podkladu, identifikace pojidla barevné vrstvy, identifikace povrchové úpravy a případné lakové vrstvy, identifikace vlákninového složení textilní podložky, identifikace pigmentů (červená, modrá, bílá, příp. hnědá) a případné přemalby.
4. Případná lokální prekonsolidace uvolněné a nesoudržné barevné vrstvy.
5. Šetrné suché čištění díla.
6. Ztenčení voskové povrchové úpravy na povrchu malby na základě zkoušek.
7. Případné zajištění barevné vrstvy přechodnou fixací přelepy z japonského papíru s příslušným adhezivem.
8. Mechanické očištění díla muzejním vysavačem, štětci, čistící houbou *Cleanmaster* a polyuretanovými houbičkami z rubové strany a odstranění druhotných záplat dle zkoušek.

9. Vyrovnání okrajů a deformací plátna pomocí vlhkých obkladů a požadované zátěže, případně rozžehlením tepelně regulovatelnou restaurátorskou špachtlí přes antiadhezivní fólii *Hostaphan*.
10. Případná konsolidace podkladových a barevných vrstev z rubové strany aplikací 15% roztoku *BEVA*® v lakovém benzínu z rubové strany pomocí tepelně regulovatelné restaurátorské špachtle přes mezivrstvu antiadhezivní fólie *Hostaphan*.
11. Případné sejmutí přelepů z japonského papíru.
12. Případné ztenčení lakových vrstev na základě zkoušek rozpustnosti.
13. Případné dočištění barevné vrstvy na základě zkoušek.
14. Případné odstranění nevyhovujících starých retuší nebo přemaleb na základě zkoušek.
15. Scelení trhlin a perforací v plátně metodou *nit na nit* a *bridging* směsí vyziny a škrobu z předem upravených textilních vláken.
16. Doplnění rozsáhlých ztrát textilní podložky novou předem připravenou textilií s odpovídající dostavou a tloušťkou nití pomocí adhezivní směsi vyziny a škrobu a intarzií v kombinaci s metodou *bridging*.
17. Rentoaláž díla na novou textilní lněnou podložku vysoké kvality pomocí adhezivní směsi *BEVA*® 371.
18. Aplikace mezivrstvy ochranného damarového laku.
19. Vytmelení ztrát barevných vrstev pomocí želatino-křídového tmelu zatónovaného minerálními pigmenty do barevnosti podkladu a případná strukturace těchto tmelů.
20. Vytmelení ztrát barevné vrstvy v místech ohybu zatónovaným tmelem *BEVA Gesso-p*.
21. Vypnutí díla na nový na míru vyhotovený dřevěný vypínací rám pomocí hřebíků s antikorozií úpravou.
22. Nanesení mezivrstvy ochranného damarového laku s UV stabilizátorem.

23. Scelující retuš v místě tmelů a defektů (pryskyřičné barvy značky *Gamblin Conservation Colors*).
24. Aplikace závěrečné lakové vrstvy damarového laku s UV stabilizátory nástřikem air-brush.
25. Adjustace fragmentů a druhotných zásahů do ochranné krabice.
26. Vypracování restaurátorské dokumentace.

9 Postup restaurátorských prací

Postup restaurování se odvíjí od výsledků restaurátorského průzkumu, restaurátorského záměru, koncepce restaurování a od aktuálních poznatků a skutečností zjištěných v průběhu samotného restaurování.

9.1 Fotodokumentace díla

Byl proveden důkladný a podrobný průzkum díla před restaurováním. Rozsáhlý neinvazivní průzkum je detailněji popsán v kapitole *4.1 Neinvazivní průzkum – zobrazovací metody* a také invazivní průzkum viz *4.3 Invazivní metody průzkumu*. Všechny výsledné získané informace jsou zohledněny v předchozích kapitolách *4 Průzkum restaurovaného objektu* a *4.4 Závěrečné vyhodnocení průzkumu*. Fotodokumentace probíhala také v průběhu a po ukončení restaurátorských prací. Vzhledem k rozměrům díla byla manipulace a samotná fotodokumentace velmi náročná, proto bylo dílo podrobněji foceno ve třech hlavních fázích: před započítím restaurování, před rekonstrukcí a po ukončení restaurátorských procesů.

9.2 Čištění rubové strany díla

Pro odstranění silného prachového depozitu a jiných hrubých nečistot bylo přistoupeno k suchému mechanickému čištění rubové strany. K čištění byla využita čistící houba *Cleanmaster* a muzejní vysavač s jemnou štětínovou násadkou. Zatvrdlé nečistoty jako exkrementy škůdců a jiné blíže neidentifikované nánosy nečistot při okraji díla byly odstraněny skalpelem a kovovou špachtlí. Z lícové strany se k suchému čištění nepřistoupilo vzhledem k přítomnosti voskové povrchové úpravy. [Obr. 21, Obr. 22]

9.3 Snímání druhotných zásahů z rubové strany díla

V rámci procesu čištění rubové strany díla byly sejmuty druhotné hrubé textilní záplaty a ztenčení blíže nespecifikovaného červeného nátěru. Záplaty byly sejmuty suchou mechanickou cestou pomocí skalpelu a kovové špachtle. Po odstranění byly odhaleny tři ztráty zhruba 1 cm velké. Na díle se však dále nacházela značná rezidua červeného nátěru. Byly provedeny zkoušky rozpustnosti onoho nátěru viz 4.3.3 *Zkoušky rozpustnosti nátěru druhotných záplat*. Červený nátěr byl velmi rezistentní, a proto byla možná jenom jeho částečná redukce. Na základě zkoušek byla zvolena kombinace naměkčením 5% směsí benzylalkoholu a *Shellsol T* a následné ztenčení skalpelem, kovovou špachtlí a zubařskou jehlou. [Obr. 23, Obr. 24]

9.4 Prekonsolidace

V místech nestabilní barevné vrstvy s tendencí odpadání nebo drolení bylo přistoupeno k lokální prekonsolidaci. Pro přilnutí nestabilních krakel a šupin bylo místo prokapáno 10% roztokem *BEVA 371*® v lakovém benzínu. V některých případech bylo nutné proces opakovat pro dostatečné zpevnění.

9.5 Ztenčování degradované povrchové úpravy

Nejprve byly provedeny zkoušky rozpustnosti voskového nátěru viz 4.3.4 *Zkouška stability a rozpustnosti povrchové úpravy obrazu*. Následně byly osvědčené směsi vyzkoušeny na více vybraných místech pro zjištění jejich rozpustnosti a reakce. Na základě zkoušek byl vyhodnocen nejvhodnější způsob ztenčování lékařským benzínem v občasné kombinaci se skalpelem nebo obklady z textilie *Evolon CR* odvíjející se od tloušťky nánosu vosku.

Celý proces probíhal za pomoci zvětšovací brýlí, ochranné polomasky s filtry a využití UV svítilny pro kontrolování míry ztenčování voskového nátěru. V některých případech se lokálně po ztenčení na povrchu díla vyskytl bílý zákal vlivem rychlé těkavosti rozpouštědla. Pro jeho eliminaci se v místě použil 5% roztok benzylalkoholu se *Shellsol T*.

Vlivem silných a nerovnoměrných nánosů této povrchové úpravy bylo nutné místa ulpělého vosku lokálně dočišťovat, aby se předešlo přečištění okolních míst barevné vrstvy. Na základě zkoušek byla využita metoda za tepla viz *Zkoušky dočištění reziduí voskového nátěru*. Místo s reziduí vosku se nahřálo přes *Evolon CR* pomocí restaurátorské vyhřívané špachtle na zhruba 80 °C. Krouživými pohyby a postupným naměkčováním vosku se rezidua vpila do textilie a místo se lokálně dočistilo skalpelem a vatovým smotkem v lékařském benzínu. [Obr. 25–Obr. 30]

9.6 Redukce nečistot barevné vrstvy

Po ztenčení voskového nátěru bylo patrné silné znečištění barevné vrstvy a zažloutnutí reziduí tenké lakové vrstvy. Na základě rozsáhlých zkoušek viz *Zkoušky rozpustnosti lakové vrstvy a nečistot* bylo přistoupeno k redukci nečistot pomocí bezsurfaktantové mikroemulze se složením 70 % demineralizovaná voda, 20 % ethanol a 10 % benzylalkohol. Pro šetrnou redukci s co nejmenším mechanickým namáháním byla pro aplikaci čisticí směsi zvolena *Evolon CR*. Na vybrané místo se přiložila na míru připravená netkaná textilie *Evolon CR*, která se následně prokapala vybranou mikroemulzí (1SFME) a nechala se působit 60 sekund. Po uplynutí daného času se textilie sejmula i se vstřebanou lakovou vrstvou a nečistotami a místo se mírně mechanicky dočistilo vatovým smotkem s 1SFME. Poté se místo osušilo suchým vatovým smotkem.

Po očištění díla byla místy znatelná rezidua lokální nečistoty a zabarvení, které již nebylo možné ztenčit bezsurfaktantovou mikroemulzí. Na základě dalších rozsáhlých zkoušek byl zvolen pufrovaný roztok kyseliny EDTA Tris-chlorovodíkovou kyselinou s upraveným pH 7,5 s povrchově aktivní látkou *Ecosurf EH-9*. Tento roztok byl následně použit s nosičem v podobě netkané textilie *Evolon CR*. Na požadovaném místě se roztok s nosičem nechal působit 60 sekund a následně byl sejmут a dočištěn zamývacím roztokem s odpovídajícím pH. [Obr. 31–Obr. 37]

9.7 Vyrovnání deformací díla

Dílo bylo z rubové strany slabě zvlhčeno nástřikem demineralizované vody a poté v prokladu ze syntetické textilie *Tyvek* a filcu bylo ponecháno pod zátěží v podobě dřevěných desek.⁴⁷ Následné nerovnosti a ohyby při okraji díla byly lokálně mírně zvlhčeny a vyrovnány zažehlením restaurátorskou vyhřívanou špachtlí. [Obr. 38]

9.8 Ztenčování nevyhovujících druhotných retuší

Po ztenčení povrchové úpravy a nečistot byly objeveny rušivé druhotné retuše. Na základě zkoušek byla zvolena metoda ztenčení retuší pomocí 20% dimethylsulfoxidu v ethylacetátu a netkané textilie *Evolon CR*. Navlhčená textilie v 20% DMSO se položila na požadované místo a nechala se pod sklíčkem pro pomalejší retenci působit 60 sekund. Následně byla sejmuta a místo se zamylo čistým ethylacetátem.

Po odstranění druhotných retuší byly také odstraněny nevyhovující tmely při spodní části obrazu v místě, kde se původně nacházely textilní záplaty. Tyto tmely byly odstraněny suchou cestou pomocí skalpelu a kovové špachtle. [Obr. 39–Obr. 44]

9.9 Příprava nové textilie pro scelování a doplnění ztrát

Doplnění menších ztrát a scelení textilní podložky bylo provedeno belgickým lněným plátnem⁴⁸ o dostavě 16 × 14 nití na 1 cm² po vykoupání, naklížení a následné úpravě vytažením každé třetí a čtvrté nitě z osnovy o dostavě 9 × 12 nití na 1 cm². Pro doplnění velkých ztrát plátna po levém okraji bylo zvoleno přírodní lněné plátno⁴⁹ základní plátňové vazby o dostavě 13 × 13 nití na 1 cm² (po vykoupání a naklížení o dostavě 9 × 12 nití na 1 cm²). Plátno nebylo nutné dále upravovat vytažením nití.

---

⁴⁷ Rovná deska – Tyvek – dílo lícem dolů – Tyvek – filc – dřevěné desky.

⁴⁸ Název: Belgické lněné plátno. Hustota nití: 15 × 11,5 cm². Gramáž: 305 g/m². Složení: 100 % len. In: *Deffner & Johann* [online]. Dostupné z: <https://deffner-johann.de/en/belgian-linen-raw-305-gm2-thread-count-15-x-115-cm2.html> [cit. 2025-08-07]

⁴⁹ Název: Lněné plátno, silné, přírodní. Kód: 104-11-0630. Šíře: 148 cm. Gramáž: 295 g/m². Složení: 100 % len. In: *Sartor hedvábný obchod* [online]. Dostupné z: https://www.sartor.cz/lnene-platno-silne-prirodni_z10143/ [cit. 2025-04-23]

Obě textilní plátna byla nejprve poprána v teplé vodě o teplotě 45–50 °C a poté bylo belgické plátno vypnuto již za mokra pro snížení počtu nití na cm² a druhé plátno bylo vypnuto až po vyschnutí. Obě textilie byly naklíženy směsí *Akrylkleber 498HV* s vodou v poměru 1:6. V průběhu scelování byl pro zahlázení roztřepených nití využit roztok 1,5% *Tylose MH300* ve vodě.

9.10 Scelování trhlin, perforací a doplnění rozsáhlých ztrát v plátěné podložce

Nejprve bylo přistoupeno ke scelení trhlin, perforací a menších a středních ztrát textilní podložky. K doplnění rozsáhlých ztrát bylo možné přistoupit až po jejich scelení. Tento proces zahrnoval kombinaci různých metod scelování s ohledem na charakter poškození.

Pro podporu pevnosti plátna v místě menšího oslabení byla využita metoda *bridging*.⁵⁰ Místa s menší trhlinou nebo menší ztrátou, kde byly nitě v zachovalém stavu byla scelena metodou *nit na nit* se spojením *lap joint*.⁵¹ V místech s trhlinou, kde nebylo možné využít metody *nit na nit* byla využita *vláknitá cupanina*⁵² v kombinaci s metodou *bridging*. Střední a velké ztráty textilní podložky byly doplněny upravenými intarziemi.⁵³ Intarzie byla nejprve zastřižena do přesného tvaru a následně byly vytahovány nitě tak, aby se vytvořilo přecházející přemostění do originálu díla. Následně vytvořené přemostění bylo dále upravováno zastřižením jednotlivých nití

---

⁵⁰ „*Bridging, neboli přemostění, je metodou využívanou buď k propojení v místě trhliny, kde nechybí žádný materiál, ale i přesto chceme tento spoj podpořit, nebo pro pojištění propojení nově doplněného kusu plátna s plátnem původním.*“ CHALUPOVÁ, Jana. *Metody scelování plátěné podložky závěsných obrazů*. Praha, 2018. Teoretická diplomová práce. Akademie výtvarných umění v Praze, s. 24.

⁵¹ „*Nit na nit je metoda, která splňuje zásadu minimální intervence a umožňuje obnovit vizuální i mechanickou celistvost plátna a zachovat tak nejen estetické, ale i historické aspekty díla...Jednotlivé přerušené nitě se opětovně slepí, pokud možno s dostatečným přesahem a propletením jednotlivých vláken nitě...*“ PEČINKA, Jiří. *Restaurování oltářního obrazu sv. Barbory na plátně z kostela sv. Jana Křtitele v Radomyšli a historické a současné metody scelování trhlin plátěných podložek závěsných obrazů se zaměřením na metodu „bridging“*. Litomyšl, 2022. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, s. 172. Dostupné z: <https://dk.upce.cz/> [cit. 2025-04-23]

⁵² „... tedy „lepení trhlin pomocí směsi vláken a pojiva“.“ Tamtéž, s. 175.

⁵³ KNUT, Nicolaus. *The Restoration of Paintings*. Köln: Könemann, 1999, s. 105–108.

tak, aby vznikl postupný přechod do originálu. Jako adhezivum byla použita směs 20% roztoku vyziny s demineralizovanou vodou a 10% pšeničného škrobu s demineralizovanou vodou v poměru 1:1.⁵⁴ V průběhu scelování byli využity nástroje v podobě pinzet, nůžek, zubařských jehel, kovových špachtlí a také tepelně regulovatelná scelovací jehla *Denta-Star S ST083* a tepelně regulovatelné restaurátorské špachtle. [Obr. 47–Obr. 57]

9.11 Sonda redukce přemalby

Na základě konzultace s pověřenými orgány bylo přistoupeno k lokálnímu ztenčení přemalby v místě bílé drapérie v pravém dolním rohu obrazu. Bližší informace o důvodu onoho odkryvu viz kapitola *Nová zjištění*. Ztenčení bylo provedeno suchým mechanickým ztenčováním pomocí skalpelu. [Obr. 45, Obr. 46]

9.12 Opětné vyrovnání deformací díla

Před dalšími kroky bylo nutné dílo opět vyrovnat. V této fázi byla zvolena metoda využívající tlaku a teploty. Dílo bylo nejprve z rubové strany mírně zvlhčeno demineralizovanou vodou ve stříčce. Následně se dílo položilo na nízkotlaký stůl lícem nahoru a přikrylo se antiadhezivní folií *Hostaphan*. Po dobu 10 minut za teploty 46 °C a tlaku 134 hPa byly deformace díla vyrovnány. Dílo se nechalo pod tlakem do zchladnutí stolu a poté bylo v prokladech *Tyvek* a filců necháno pod zátěží.⁵⁵

---

⁵⁴ PEČINKA, Jiří. *Restaurování oltářního obrazu sv. Barbory na plátně z kostela sv. Jana Křtitele v Radomyšli a historické a současné metody scelování trhlin plátěných podložek závěsných obrazů se zaměřením na metodu „bridging“*. Litomyšl, 2022. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, s. 150. Dostupné z: <https://dk.upce.cz/> [cit. 2025-04-23]

⁵⁵ Rovná deska – Tyvek – dílo lícem nahoru – Tyvek – filc – dřevěné desky – zátěž. Více viz schéma rovnání .

9.13 Zpevnění okrajů díla

Před rentoalází bylo nutné zpevnit okraje díla a dodat jim tak větší pevnost a oporu. Ke zpevnění byla využita hedvábná organza⁵⁶, na kterou byla nažehlena pomocí restaurátorské regulovatelné špachtle adhezivní nažehlovací fólie *BEVA film 371*, 25 μm . Následně byly pruhy látky i s adhezivním filmem nažehleny na dílo ve směru dostavy, a to vždy zhruba 1 cm za místem ohybu budoucího vypínání plátna. [Obr. 59]

9.14 Celoplošná rentoaláž díla

Nejprve bylo nutné si připravit novou rentoalážní textilii. K celoplošnému podlepení díla bylo použito kvalitní jemné lněné plátno *Doublierleinwand L 517*. Plátno bylo nejprve propráno v horké vodě a následně vyžehleno. Vzhledem ke značným rozměrům díla byl využit postupně vypínající se hliníkový rám *Lascaux Stretcher Set*.⁵⁷ Plátno se po vypnutí opět zvlčilo stříčkou a postupně dopínalo pro eliminaci jakýchkoli nerovností. Po vyschnutí se plátno zaizolovalo směsí adhezivní látky *Akrylkleber 498 HV* a demineralizované vody v poměru 1:6 a to ve dvou nátěrech.

Po zaschnutí bylo plátno sejmuto z napínacího rámu a byla aplikována adhezivní směs. Pro rentoaláž byla zvolena 40% směs adheziva *BEVA 371®*⁵⁸ a *White Spirit*, která se na rentoalážní textilii aplikovala pomocí gumového grafického válečku. Dvojitá vrstva byla nanášena po okrajích textilie, tak aby se více zpevnily okraje díla, které budou nejvíce namáhané při opětovném vypnutí.

---

⁵⁶ Název: Hedvábná organza. Kód: 101-03-0042. Šíře: 140 cm. Gramáž: 22 g/m². Složení: 100 % hedvábí. In: *Sartor hedvábný obchod* [online]. Dostupné z: https://www.sartor.cz/hedvabna-organza-bila-ivory_z12721/ [cit. 2025-06-11]

⁵⁷ Lascaux Stretcher Set. In: *Deffner & Johann* [online]. Dostupné z: <https://deffner-johann.de/en/lascaux-stretcher.html> [cit. 2025-06-11]

⁵⁸ Gustav Berger's original formula BEVA 371®. In: *KRUSTAshop* [online]. Dostupné z: https://www.krustashop.cz/BEVA-371-Heissiegel-d1631.htm?srsId=AfmBOoqS7N3GrAuQ11FBQqWtt_CjehgkbBmwRgj6htopCAPo4wVJmFtp [cit. 2025-06-11]

Nejprve se na nízkotlaký perforovaný stůl s tepelnou regulací položilo připravené rentoaláží plátno s adhezivní vrstvou, na kterou se položilo dílo lícem nahoru. Poté se dílo i s rentoaláží textilií přikrylo antiadhezivní fólií *Hostaphan* a za přítomnosti teploty 68 °C a tlaku 138 hPa se spojilo. Podtlak byl následně udržován do snížení teploty na zhruba 30 °C a následně bylo dílo vloženo do měkkých prokladů a zatíženo. [Obr. 60, Obr. 61]

9.15 Aplikace mezilakové vrstvy

Malba byla následně celoplošně zalakována pomocí damarového laku s UV protekcí. Přesněji se jednalo o 20% damara v *Shelsoll A* a *Shellsol T* v poměru 1:6 a přídavkem *Tinuvin® 292* jako UV stabilizátorem. Tato první vrstva působila jako ochrana a separace díla od tmelených částí a aplikovala se na dílo pomocí štětce. [Obr. 63]

9.16 Tmelení ztrát barevné vrstvy

Ztráty barevné vrstvy a podkladových vrstev byly vytmeleny klišokřídovým tmelem tónovaným do barvy okrové opakní imprimitury. Tmel byl tvořen z 5% králičího klišu v demineralizované vodě se směsí šampaňské a boloňské křídly v poměru 1:1.⁵⁹ Pro zatónování tmelu byly využity jakostní minerální pigmenty od firmy *Kremer Pigmente*.⁶⁰ Aplikace tmelu spočívala v nanášení jednotlivých vrstev tenkým štětcem. Po zaschnutí byl tmel začištěn látkou *Wunder Tuch* od firmy *Spontex* navlhčenou v demineralizované vodě. Lokálně bylo nutné upravit povrch tmelů pro přizpůsobení morfologie povrchu tmelu s povrchem okolní malby. K upravení byla využita zubařská jehla a skalpel. [Obr. 62]

---

⁵⁹ Dle receptu: VAN DEN BURG, Julia – SEYMOUR, Kate. *Filling Losses in Paint*. ©Cultural Heritage Agency of the Netherlands, Amersfoort 2024, s. 40. Dostupné z: <https://english.cultureelerfgoed.nl/publications/publications/2024/01/01/filling-losses-in-paint> [cit. 2025-07-02]

⁶⁰ Byly využity: Okr zlatý italský světležlutý, Terra Pozzuolli, Okr Lausitzer, Umbra zelená, Umbra přírodní a Siena přírodní.

9.17 Vypnutí díla na nový vypínací rám

Pro dílo byl vyhotoven nový vypínací rám, který při návrhu vycházel z informací o původním rámu a zohlednil jeho charakter i slohové prvky. Výsledné provedení je však mírně odlišné, a to čistě z důvodu zajištění lepší funkčnosti vypínacího rámu.

Po vytmelení ztrát barevné vrstvy bylo dílo vypnuto na nový vypínací rám. Nový dřevěný vypínací rám byl nejprve opatřen preventivně dvěma nátěry *Lignofix I-Profi* proti dřevokaznému hmyzu a mikrobiálnímu napadení. Látka byla zředěna s demineralizovanou vodou v poměru 1:4 a následně se na rám aplikovala nátěrem štětce. Dále byly zakonzervovány kovové sponky, které se nacházely na liště rámu, pomocí 10% roztoku *Paraloid B72* v acetonu.

Dílo bylo následně vypnuto na rám vypínacími kleštěmi a ručně kovanými hřebíky s antikorozi úpravou s ochranou mezivrstvou z alkalické lepenky *AlphaCell antique* 0,5 g/m² mezi dílem a hřebíkem. V případě budoucího přepínání díla byla přebývající textilie složena a přibita z rubové strany hřebíky.

9.18 Tmelení ztrát po okraji díla

Po vypnutí díla na vypínací rám byly vytmeleny ztráty v místech ohybu plátna při okraji díla. K tomuto účelu byl zvolen pružný tmel *BEVA® Artist Gesso-p* (jemnozrný) tónovaný minerálními pigmenty jako tmel křídlový. Aplikace tmelu na dílo spočívala v nanášení směsi kovovou špachtlí a po vytvrnutí bylo místo lokálně dočištěno organickým rozpouštědlem *White Spirit*. Místa tmelů jsou zaznačena v *Grafická příloha* [Nákres 4].

9.19 Aplikace mezilakové vrstvy

Před retušemi bylo nutné opticky sjednotit povrch a odizolovat tmely od retuší. Na povrch díla byl nanesen lak ze směsi 20% damary v *Shelsoll A* a *Shellsol T* v poměru 1:6 a přídavkem *Tinuvin*® 292 jako UV stabilizátorem v několika nátěrech. V místech tmelů bylo nutné lak nanést opakovaně pro dostatečné prosycení, stejně tak v místech historického přečištění barevné vrstvy. [Obr. 63, Obr. 64]

9.20 Nápodobivá retuš a aplikace závěrečné lakové vrstvy

Po konzultaci byla zvolena nápodobivá retuš provedená restaurátorskými barvami *Gamblin Conservation Colors* řaděnými *Shellsolem A* a *Shellsolem T* (1:1). Pro dosažení obdobného lesku malby byl lokálně využíván 15% *Laropalu A-81* rozpuštěném v *Shellsolu A*. Na závěr byla malba opatřena závěrečnou lakovou vrstvou 20% damary v *Shelsoll A* a *Shellsol T* v poměru 1:6 a přídavkem *Tinuvin*® 292 aplikovanou nástřikem air-brush v několika vrstvách do vizuálního scelení povrchu malby. [Obr. 65, Obr. 66]

9.21 Adjustace fragmentů díla

Fragmenty díla obsahovaly dvě druhotné textilní záplaty a části původního plátna, které byly vsazeny do ochranného obalu. Fragmenty se adjustovaly na alkalickou lepenku *BoxBoard* 0,9 mm. Textilní záplaty byly v rozích na lepence zajištěny polyesterovou fólií *Melinex*. Větší fragmenty plátna byly k lepence přišity nití, na menší části byl vyhotoven obal z *Melinex* fólie zajištěn *Filmoplast T* a následně připevněn pomocí suchých zipů *Dual-Lock* k lepence. Takhle připravená lepenka s fragmenty byla vsazena do na míru připraveného ochranného obalu z lepenky *BoxBoard* 0,9 mm uzavíratelné pomocí suchých zipů. [Obr. 77, Obr. 78]

10 Nová zjištění

Tato kapitola si klade za cíl shrnout všechny informace zjištěné v průběhu restaurování. Pro úplnost kontextu jsou informace a poznatky z toho vyplývající již zohledněny v jednotlivých kapitolách.

Po redukci voskového nátěru se výrazněji projeví ztráty barevné a podkladové vrstvy, zejména v místech s krakelází a stopami předchozího přečištění. Malba vykazovala poškození a ztráty v různých intenzitách (různé vrypy, sklady, perforace a rozsáhlejší ztráty), avšak mimo okraje působila stabilně. Odhaleny byly druhotné rušivé lokální retuše a nevhodné tmely. Zásadním zjištěním bylo plné odkrytí signatury „*F. Wagenschön P. 769*“ v pravém dolním rohu u košíku [Obr. 97].

Zásadním zjištěním průběhu restaurování byl objev patrně nejstaršího restaurátorského zásahu, který má podobu téměř celoplošné přemalby. Na základě konzultace s odborníky na dějiny umění, včetně pana Mgr. Petra Ariječuka, který se zabývá tvorbou malíře Franze Xavera Wagenschöna, bylo zjištěno, že charakter přemalby v místech inkarnátů, byl citlivě provedený a reagoval na jeho tvorbu a techniku. Přemalby v místech drapérií však byly méně zdařilé. Na přemalbě v místech inkarnátů, kde byla použita silnější a více kryvá barva, bylo možné pozorovat odprýskání přemalby a odhalení originální malby. Právě tato poškozená místa na přemalbu nejvíce upozornila. Při jednání o koncepci restaurování bylo svoláno kolokvium odborníků a zástupců jak z Fakulty restaurování, tak z památkového úřadu a také města Moravská Třebová. Záznam z kontrolního dne viz *Příloha 7: Zápis z kontrolního dne 13.05.2025*.

Tyto skutečnosti vedly k dalšímu neinvazivnímu průzkumu znovu zahrnujícímu metody využitě před restaurováním. Tentokrát však byly zaměřeny na přemalby a zjištěním míry dochování originální malby. Nově bylo do této fáze průzkumu zařazeno i snímkování díla pod rentgenovým zářením. Bohužel však žádná z metod

nedokázala odhalit míru zachování originální malby. Přítomnost přemalby byla také potvrzena odebráním vzorků pro stratigrafii viz *Chemicko-technologický průzkum*.

Na základě rozhodnutí z kontrolního dne bylo přistoupeno k odhalení originální malby sondou v místě bílé drapérie. Celoplošná redukce přemalby byla zamítnuta a pokračovalo se dále dle záměru.⁶¹ Důvod neztenčení přemalby byl ovlivněn několika faktory a vycházel převážně z obavy míry dochování originální malby. Jedním z faktorů byla také historická hodnota samotné přemalby jakožto kvalitně výtvarně provedeného restaurátorského zásahu.

---

⁶¹ Viz Příloha 7: Zápis z kontrolního dne 17.06.2025.

11 Seznam použitých pomůcek, materiálů a chemikálií

11.1 Použité pomůcky a materiály

- AlphaCell antique – 0,5 mm, alkalická lepenka
- Belgické lněné plátno – 100 % len, 305 g/m², hustota nití 15 × 11,5 cm²
- Blitz-fix – extrémně savá mikroporézní houba, odolná proti rozpouštědlům
- Buničitá vata – 100 % celulóza
- Cleanmaster – 100% čistá měkká latexová čistící guma bez obsahu chemikálií
- Evolon CR – netkaná textilie z mikrofilamentů
- Filc – 100 % bavlna
- Filtrační papír – 250 g/m², pH neutrální
- Hostaphan – separační fólie, mechanická pevnost, tepelná a chemická odolnost, nízká přilnavost k mnoha polymerním materiálům
- Kladivo
- Kleště
- Kované hřebíky s antikorozní úpravou
- Kovová pinzeta
- Kovová špachtle
- Lisovací lepenky 1,5 mm – bílé dřevité lepenky s vysokým obsahem ligninu
- Lněná textilie – přírodní 100% len, 295 g/m²
- Lněná textilie L517 – nažehlovací plátno, 100% len, 180 g/m², dostava 30/30
- Peán
- Polomaska 3M typ 7502, filtr 6059 ABEK 1
- Polyuretanové houbička – měkká, mikroporézní, bez obsahu
- Rybářský vlasec (100% nylon)
- Silikonový papír – inertní jednostranný silikonový papír
- Skalpel
- Sterilní vatové tyčinky
- Štetce – jemné vlasové, na lak
- Tyvek® – Soft-PE-Vlies, textilie, pH neutrální, typ 1442R
- Vatové tyčinky – 100 % bavlna
- Zvětšovací brýle

11.2 Použité přístroje

- Digitální mikroskop Keyence VHX-7000
- Filtry – B+W polarizační cirkulární filtr BASIC, lineární polarizační filtr, Baader U Filter, MaxMax Xnite CC1 a Astronomik L3
- Fotoaparáty – Canon EOS 90D, Canon EOS 70D a upravený Canon EOS 80D
- Halogenová světla
- Kompresor pro air brush (Boesner) a souprava air brush Micro-Color (GÜDE)
- Lascaux Stretcher Set – postupně vypínající se hliníkový rám
- Muzejní vysavač MUNTZ 555-MU-E HEPA GS kit
- Nízkotlaký perforovaný stůl s tepelnou regulací
- Objektivy – EF-S 10–24 mm, EF-S 18–135 mm a EF 40 mm
- Organza – 100% hedvábí
- Párový skalpel
- Restaurátorská tepelně regulovatelná špachtle (Restauro Technika Toruň)
- Scelovací jehla Denta-Star S ST083 – tepelně regulovatelná
- Stereomikroskop na výsuvném rameni Leica S6D
- Ultrafialové světlo – UVA SPOT 400 T (Hönle UV Technology) 400 W
- Ultrafialová lampa – desková světla s trubicemi Philips TL-D 18 W BLB s rubínovým sklem
- Ultrafialová svítidla Supfire S11-H
- USB mikroskopu Dino-Lite AM4113T-FV2W
- USB elektrický ohřívač pod hrnek
- Wunder Tuch – čistící látka od firmy Spontex
- Záblesková světla Jinbey DPX 600 W a 400 W
- Žehlička ETA Suchá 7246 90000

11.3 Použité organické a anorganické látky

- Aceton
- Akrylkleber 498 HV – termoplastický akrylový polymer na bázi methakrylátu a butylakrylátu
- BEVA 371 – Bergerův ethylenvinylacetat, na základě ethylenvinylacetatu, parafinu a ketonové pryskyřice, 40% pevných látek v alifatických a aromatických rozpouštědlech, aktivační teplota 65°C
- BEVA 371 Film (25µm) – transparentní termoplastická fólie v prokladu mezi vrstvou bílého silikonového papíru a polyesterovou fólií Mylar, aktivace 65°C
- BEVA® Artist Gesso-p (jemnozrnný tmel na obrazy)
- Bezlalkohol
- Citrát triamonný
- Damara – přírodní pryskyřice

- Demineralizovaná voda – zbavená všech iontově rozpustných látek a křemíku
- Dimethylsulfoxid
- EDTA – kyselina ethylendiamintetraoctová
- Ecosurf^{TM} EH-9 – povrchově aktivní látka
- Ethanol – 96%
- Ethanol – absolutní
- Ethylacetát
- Gamblin Conservation Colors – pryskyřičné barvy na bázi Laropalu A-81
- Klíh králičí
- Křída boloňská
- Křída šampaňská
- Kyselina chlorovodíková
- Laropal A-81 – aldehydová pryskyřice
- Lékařský benzín
- Lignofix I-Profi – ochranný prostředek na dřevo před dřevokazným hmyzem a houbám
- Minerální pigmenty Kremer Pigmente GmbH & Co. KG, Německo
- Obohacená voda – demineralizovaná voda obohacená o ionty Mg⁺ a Ca⁺
- Octan amonný
- Paraloid B72 – akrylátová pryskyřice (na bázi kopolymeru etylmetakrylát a metylakrylát)
- Polymerizovaný olej
- Polymerovaný lněný olej
- Pšeničný škrob (čištěný) – vysokomolekulární polysacharid, složený z amylosy a amilopektinu
- Shellsol A
- Shellsol T
- Tinuvin 328 - UV absorbér třídy hydroxyfenylbenzotriazolů
- Tris – pufovací činidlo
- Tylose MH 300 – methylhydroxyethylcelulosa
- Vyzina
- White Spirit – lakový benzín

11.4 Materiály využití na adjustaci fragmentů

- Archivní alkalická lepenka BoxBoard – 0,9 mm, 670 g/m², 100 % celulóza, bez obsahu optických zjasňovadel a ligninu, nekyselá s pH 7,5
- Filmplast T – 240 μm, pH neutrální, textilní lepicí páska, bílá
- Melinex 401, 100 μm – 100% polyesterová fólie
- Nít
- Suchý zip – Dual-Lock, SJ-4570

12 Doporučené podmínky a způsob uložení

Pro zachování kvality restaurovaného díla je nezbytné zajistit odpovídající podmínky jeho uložení tak, aby se zabránilo předčasnému znehodnocení díla.

Dílo se doporučuje deponovat v podmínkách při teplotě mezi 15 a 25 °C a relativní vlhkosti 45–55 % ± 5 % včetně jejich kontroly a regulace při sezonních změnách (+10 %; -10 %, +5 °C, -10 °C) či krátkodobých fluktuacích (±5 %; ±2 °C).⁶² Hodnoty RV a T je důležité udržovat v rovnováze a vyhnout se náhlým extrémním výkyvům. Osvětlení díla maximálně 200 lx při ročním osvitu 600 000 lxh (= 3 000 hodin) ročně.⁶³ Je nutné eliminovat všechny zdroje UV záření, sálavého tepla či slunečního záření.⁶⁴ Dílo by také nemělo přijít do přímého styku s vodou a měla by se omezit koncentrace vzdušných polutantů. Obraz by měl být udržován ve svislé poloze i v případě uchování mimo výstavní prostory.

Doporučuji také provádět pravidelné kontroly pro zjištění případného mikrobiologického napadení či biologického napadení škůdci. V případě preventivní péče je možné dílo ošetřit pouze nasucho, šetrným mechanickým čištěním vlasovými štětci, restaurátorskými čistícími houbami nebo muzejním vysavačem. Tyto kontroly musí být evidovány a prováděny kvalifikovaným personálem. Manipulace s předmětem je doporučena pouze v textilních rukavicích. V případě transportu je nutná zvýšená opatrnost, eliminace nárazů a otřesů tak, aby se předešlo mechanickému poškození. Všechny případné zásahy či úpravy na díle je nutno konzultovat se zástupci odborné složky památkové péče a hlásit veškeré negativní změny (změna barevnosti, struktury povrchu a jiné).

---

⁶² SELUCKÁ, Alena – MRÁZEK Martin – ŠTĚPÁNEK, Ivo, ed. *Metodika uchování předmětů kulturní povahy*. Brno: Technické muzeum v Brně, 2018. s. 21.

⁶³ Tamtéž, s. 32.

⁶⁴ ĎUROVIČ, Michal a kol.. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Praha: Paseka, 2002, 81–86.

S ohledem na aktuální klimatické podmínky v původním místě uložení není návrat do kostela Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové v současné době vhodný. RV v objektu je zhruba okolo 90 % nehledě na kolísání teplot. Není možné, aby se dílo do těchto podmínek vrátilo a nedošlo k jeho novému poškození. Aby se mohlo vrátit na své původní místo bylo by nutné zajistit několik preventivních opatření Tento krok však s ohledem na kvalitu a stav díla nedoporučujeme. Pokud by k novému osazení v kostele přece jen došlo, je nutné, aby v kostele byly striktně dodržovány stabilní klimatické a světelné podmínky a případné výkyvy byly pozvolné. Dílo by se nemělo vrátit na své původní místo na stěně oltáře. Doporučuje se vystavit je na konstrukci, která by stála volně před oltářem a bylo by tak zajištěno proudění vzduchu okolo díla. Nezbytné budou také pravidelné kontroly a nejlépe stálé datalogery, které by hlídaly hodnoty klimatických podmínek.

Na základě ústní domluvy se zástupci města Moravské Třebové bude dílo dočasně uloženo v prostorách městského muzea. S největší pravděpodobností bude zasazeno ve výšce nad schodištěm, čímž se eliminuje jeho bližší kontakt s návštěvníkem. U schodiště se však nachází velké okno, které bude nutné opatřit závěsy či UV fóliemi tak, aby se zabránilo nechtěnému vystavení UV záření.

V současnosti dílo nemá ozdobný rám. Důrazně doporučujeme pořízení alespoň provizorního jednoduchého rámu, který bude mít nejen estetickou, ale především stabilizační a ochrannou funkci.⁶⁵ Doporučujeme také zvážení přizpůsobení rámu pro vsazení zadního ochranného krytu pro zvýšení ochrany díla.⁶⁶

Nedodržení výše uvedených podmínek může vést k degradaci zrestaurovaného díla.

---

⁶⁵ JELÍNKOVÁ, Dagmar, ed. *Jak zarámovat obraz?*. Praha: Národní galerie, Metodické centrum pro muzea výtvarného umění, 2017, s. 14.

⁶⁶ Tamtéž, s. 28.

13 Uměleckohistorický průzkum oltářního obrazu *Smrt sv. Josefa z Moravské Třebové*

Teoretická část diplomové práce se zaměřuje na okolnosti existence oltáře sv. Josefa v kostele Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové, mapování jeho historie a druhotné restaurátorské zásahy, osobnost malíře, jeho tvorbu a také ikonografii samotné malby. Součástí původního záměru výzkumu měl být také základní rozbor fragmentů oltářní architektury, jejich uložení a návrh prozatímního depozitáře. Ukázalo se, že v rámci rozsahu diplomové práce nebylo možné sledovat důsledně i tyto informace. Jejich další výzkum a vyhodnocení získaných informací bude pokračovat při zpracování projektu Studentské grantové soutěže Univerzity Pardubice 2025.⁶⁷

13.1 Hřbitovní kostel Povýšení svatého Kříže

Oltář sv. Josefa je součástí vybavení hřbitovního kostela Povýšení sv. Kříže, označovaného také patrociniem Nalezení sv. Kříže, situovaného na Křížovém vrchu [Obr. 79]. Kostel je nemovitou kulturní památkou⁶⁸ a pravděpodobně vznikl počátkem 16. století, i když se mylně spekulovalo o jeho založení kostela již ve 13. století. Se vznikem kostela je spojen i samotný přesun hřbitova, který se uskutečnil z nařízení Ladislava z Boskovic roku 1499. Původní objekt byl postaven nejspíše jako pozdně gotický trojlodní kostel, který v letech 1603–1605 prošel rozsáhlou renesanční přestavbou. Jejím autorem byl pravděpodobně stavitel Andreas Balzer ze slezské Nisy. Doložen je zde také kameník Christoph.⁶⁹

---

⁶⁷ Název projektu: *Průzkumy oltářního plátna Smrt sv. Josefa od F. X. Wagenschöna z roku 1769*

⁶⁸ Chráněnou kulturní památkou je od 3. května 1958. Hřbitovní kostel sv. Kříže – kulturní památka. In: *Památkový katalog* [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/pravni-ochrana/hrbitovni-kostel-sv-krize-145183> [cit. 2025-06-11]

⁶⁹ Práce čerpá ze stavebně-historického průzkumu, který vznikl na základě objednávky města Moravské Třebové jako součást výzkumu hřbitovního kostela v rámci aktuální přípravy rekonstrukce kostela. VÁCLAVÍK, František – ŠEDA, Bohdan – ŘÍHOVÁ, Vladislava. *Stavebněhistorický průzkum*

Areál hřbitova je ohraničen kamennou zdí se dvěma kovanými vstupními branami. Památkově chráněný soubor (areál) kostela tvoří čtyři hlavní objekty, a to kostel Povýšení sv. Kříže, márnice, kryté schodiště (tzv. Schody mrtvých) se vstupní branou a krucifix. Nachází se zde také lapidárium umístěné v kapli sv. Markéty. V exteriéru kostela jsou zasazeny renesanční náhrobní desky významných měšťanů (dříve součást hřbitovních interiérů).⁷⁰ Samotný kostel je orientovanou trojlodní halovou stavbou zaklenutou valenými klenbami, doplněnou užším polygonálně uzavřeným pětibokým presbytářem a kruchtou. Průčelí kostela je horizontálně členěno profilovanou kamennou římsou. Hlavní jižní portál je kamenný s rovnou profilovanou římsou, dvěma erby a reliéfním městským znakem s letopočtem 1603.⁷¹

Se stavebními úpravami v průběhu 17. století souvisí doplňování vnitřního zařízení kostela. Mezi nejstarší část mobiliáře patří dřevěné zdobené kostelní lavice z roku 1632. Na kruchtě se dochovaly malby pašijových výjevů pocházející z roku 1661 a varhany pořízené roku 1878.⁷² Kostelní mobiliář tvoří pět barokních oltářů. Hlavním oltářem kostela je oltář Kalvárie v presbytáři kombinující figurální sochařskou výzdobu s nástěnnou malbou a třemi kříži za svatostánkem. V roce 1652 byl do jižní boční lodi umístěn raně barokní boční oltář sv. Rocha, o rok později pak vznikl oltář sv. Šebestiána při východní stěně severní boční lodi. Další realizací byl oltář Panny Marie Sedmibolestné společně s novou kazatelnou, které pocházejí přibližně z roku 1749.⁷³ Oltář sv. Josefa, který je předmětem našeho průzkumu,

---

kostela Povýšení sv. Kříže na Křížovém Vrchu v Moravské Třebové. Univerzita Pardubice, Fakulta Filozofická, archiv Fakulty Restaurování, 2024.

⁷⁰ Kostel Povýšení sv. Kříže. In: *Památkový katalog* [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-povyseni-sv-krize-14793802> [cit. 2025-06-11]

⁷¹ Popis kostela je také zaznamenán v seminární práci od Evy Vymětalové, ze kterého odstavec čerpá. VYMĚTALOVÁ, Eva. *Hřbitovní kostel Nalezení sv. Kříže v Moravské Třebové.* Litomyšl, 1995. Seminární práce. Archiv Fakulty restaurování Univerzity Pardubice, Fond: seminární práce, inv. č. C/33, s. 4–5.

⁷² VÁCLAVÍK, František – ŠEDA, Bohdan – ŘÍHOVÁ, Vladislava. *Stavebněhistorický průzkum kostela Povýšení sv. Kříže na Křížovém Vrchu v Moravské Třebové.* Univerzita Pardubice, Fakulta Filozofická, archiv Fakulty Restaurování, 2024.

⁷³ Tamtéž, s. 78.

je datován do let 1769–1772.⁷⁴ Nachází se při severní boční lodi a je spojen s iluzivní nástěnnou malbou od Judy Tadeáše Suppera (1712–1771), kterou dokončil jeho syn František Karel Silvestr Supper (1743–1790). Malba vznikla v letech 1770–1771. Zachycuje architektonickou iluzi kupole a výjevy ze života sv. Josefa doplněné citacemi z evangelia a liturgickými texty.⁷⁵ [Obr. 80, Obr. 81]

V 19. století i 20. století probíhaly v kostele další stavební úpravy, rekonstrukce a restaurování. Zásadní byly restaurátorské práce na nástěnných malbách v letech 1994–2005, které se dotkly i oltáře sv. Josefa.⁷⁶ Mezi lety 2010 až 2016 došlo k celkové vnější opravě kostela. V říjnu roku 2023 se město Moravská Třebová dohodlo s farností na převodu kostela do svého vlastnictví, a tak je od roku 2024 kostel majetkem města.⁷⁷ V této souvislosti bylo rozhodnuto o restaurování obrazu *Smrt sv. Josefa*⁷⁸, který je movitou kulturní památkou.⁷⁹ V současnosti se kostel nachází ve špatném stavu, který je detailněji popsán ve stavebně-historickém průzkumu.⁸⁰ Aktuálně největším problémem je vysoká vzdušná i vzlínající vlhkost v interiéru stavby.⁸¹ Tato problematika je momentálně v řešení a kostel bude předmětem rozsáhlé rekonstrukce.

---

⁷⁴ Viz bližší informace v kapitole *Mapování historie oltář sv. Josefa a oltářního obrazu Smrt sv. Josefa*.

⁷⁵ Před samotnou malbou Supper již v roce 1755 vyzdobil presbytář dalšími freskami.

⁷⁶ KAŠE, Jiří – LÁTAL, Jiří. *Zdokumentování, odstrojení, rozebrání a uložení dřevěných polychromovaných komponentů oltáře sv. Josefa*. Národní památkový ústav, ú.o.p. Pardubice (NPÚ – ÚOP Pardubice), Fond: restaurátorské dokumentace, sign. 2052/b. 1996, nestránkováno.

⁷⁷ „Dle navržené smluvní dokumentace přejde kostel do vlastnictví města s účinností od 1. 1. 2024“. In: *Moravská Třebová* [online]. Dostupné z: <https://www.moravskatrebova.cz/cs/o-meste/aktuality/kostel-nalezeni-sv-krize-prejde-do-vlastnictvi-mesta.html> [cit. 2025-06-21]

⁷⁸ Viz *Rozhodnutí o restaurování*.

⁷⁹ NPÚ ÚOP v Pardubicích, evidenční list movité kulturní památky, Moravská Třebová, kostel Nalezení sv. Kříže, Oltář sv. Josefa.

⁸⁰ VÁCLAVÍK, František – ŠEDA, Bohdan – ŘÍHOVÁ, Vladislava. *Stavebněhistorický průzkum kostela Povýšení sv. Kříže na Křížovém Vrchu v Moravské Třebové*. Univerzita Pardubice, Fakulta Filozofická, archiv Fakulty Restaurování, 2024, s. 100–101.

⁸¹ DOKOUPIL, Václav – místostarosta města Moravská Třebová [emailová korespondence], 06. 06. 2025.

13.2 Mapování historie oltáře sv. Josefa a oltářního obrazu *Smrt sv. Josefa*

Námi sledovaný oltář sv. Josefa se pojí s událostmi z 18. století. Samotná stavba zděného oltáře sv. Josefa je datována do roku 1769, což potvrzuje jak signatura s datací na obrazu *Smrt sv. Josefa*, jejíž autorem je Franz Xaver Wagenschön, tak také písemná žádost o povolení stavby. Dopis se žádostí o zřízení oltáře zaslaný děkanem Bayerem konzistoři oznamuje: „...že se nabídl jistý dobrodinec, který chce v kostele sv. Kříže zřídit nový boční oltář umírajícího sv. Josefa, pokrytý umělým mramorem a s velkým malovaným obrazem. Mnozí sv. Josefa uctívají jako patrona trpících a podobný oltář se v Třebové nenachází, proto prosí o svolení oltář postavit.“ [Obr. 113]. Žádosti o vystavení oltáře bylo vyhověno 26. června 1769 formou stručného souhlasného vyjádření [Obr. 114].⁸² K ověření dalších informací byly zkoumány účetní záznamy kostela z roku 1769, ve kterých byla zaznamenána pouze informace o daru ve výši 100 zlatých bez bližší specifikace [Obr. 112].⁸³

Před samotnou výstavbou oltáře pravděpodobně došlo ke zrušení a zazdění centrálního okna v severní stěně trojlodí. Součástí oltáře byly také dřevěná architektura a sochařské prvky částí, které byly v 90. letech 20. století demontovány⁸⁴ a v červnu 2024 provizorně uloženy v prostorách bývalé Hedvy v Moravské Třebové [Obr. 90].

Oltář sv. Josefa má podobu dynamické edikulové architektury vystupující před stěnu. Jeho boční části v podobě sružených pilastrů a dvojice předsazených sloupů na vysokých soklech, jsou půdorysně šikmo natočené a zalomené. Sloupy nesou části kladí, jehož římsa se klene nad mělkým výklenkem ve střední části, kde byl původně

---

⁸² VÁCLAVÍK, František – ŠEDA, Bohdan – ŘÍHOVÁ, Vladislava. *Stavebněhistorický průzkum kostela Povýšení sv. Kříže na Křížovém Vrchu v Moravské Třebové*. Univerzita Pardubice, Fakulta Filozofická 2024, s. 17–18.

⁸³ Státní okresní archiv Svitavy, Archiv města Moravská Třebová, inv. č. 641, zápis z roku 1769.

⁸⁴ KAŠE, Jiří – LÁTAL, Jiří. *Zdokumentování, odstrojení, rozebrání a uložení dřevěných polychromovaných komponentů oltáře sv. Josefa*. Národní památkový ústav, ú.o.p. Pardubice (NPÚ – ÚOP Pardubice), Fond: restaurátorské dokumentace, sign. 2052/b. 1996, nestránkováno.

umístěn oltářní obraz. Na římsu navazuje volutový štít s drobnými, opět nakoso vytočenými volutami. Celý oltář je vyzděn z cihel a opatřen omítkou imitující mramor. Prostřední část zahrnuje také oltářní menzu, která se zachovala dodnes [Obr. 81]. Nad menzou je na ploše stěny, která se nacházela za obrazem, fragmentárně zachován chronograf [Obr. 82]. Zděná architektura byla bohatě doplněna dřevořezbami. U soklů sloupů byly původně umístěné pozlacené dřevěné sochy sv. Rosalie a sv. Pavlíny spolu s rokokovými vázami. Hlavice soklů byly rovněž dřevěné. Štítový nástavec nad římsou oltáře tvoří velký zdobený monogram Krista v paprscité svatozáři, doplněný o hlavy andílků. Na volutách seděli dva menší andílci. Ostatní dřevěné dekorace byly menšího měřítka a většinou pozlacené.

Iluzivní malba vzniklá ve spolupráci otce a syna Supperových v letech 1770–1771 navazuje na zděný oltář iluzivní architekturou s výjevy ze života sv. Josefa, konkrétně zjevení anděla ve snu a setkání s Pannou Marií. Malba je doplněna citacemi z Matoušova evangelia a liturgickými texty. Součástí výzdoby jsou také dva medailony – jeden s výjevem města a nápisem *Memento mori*, druhý s výjevem ptáka letícího k nebi. Freskám, jejich vzniku, ikonografii a také samotné osobnosti Suppera se věnuje diplomová práce Michala Šelemby.⁸⁵ Důležitý údaj, který se nachází při oltáři na stěně, je nápis: „*Pořízen na náklady Pauliny Schlesingerové a Jiřího Zechy v roce 1772.*“.⁸⁶

V roce 1866 byl kostel včetně oltáře popsán kreslířem a učitelem Johannem Ludwigem Frenzlem v pamětní knize města Moravská Třebová.⁸⁷ Frenzl zmiňuje obraz *Smrt sv. Josefa* jako nejlepší oltářní obraz v Moravské Třebové: „*Das bereits*

---

⁸⁵ ŠELEMBA, Michal. *Nástěnná malba Judy Tadeáše Suppera v hřbitovním kostele Nalezení sv. Kříže v Moravské Třebové*. Praha: 2023. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění.

⁸⁶ VYMĚTALOVÁ, Eva. *Hřbitovní kostel Nalezení sv. Kříže v Moravské Třebové*. Litomyšl, 1995. Seminární práce. Archiv Fakulty restaurování Univerzity Pardubice, Fond: seminární práce, inv. č. C/33, s. 12.

⁸⁷ Moravský zemský archiv (MZA), fond: G 10 Sbirka rukopisů Moravského zemského archivu, kn. 351/1, Johann Ludwig Frenzl, *Gedenkbuch der Stadt Mäh. Trüba, topographisch, statistisch, und historisch geschildert*. I. Band, 1866.

*oben erwähnte Josephi Altar hat des beste Altarblatt in Trübau. Es stellt den sterbenden Josef dar, an seinem Sterbebette sitzt im Vordergrunde Maria, und indem Jesus denselben für die ewige Glorie vorbereitet, spielen um Boden sitzende Engel mit Zimmermannswerkzeugen. Dieses schöne Bild ist von einen Wiener academischen Maler Namens Wagenschön im Jahre 1769 gemahlt worden. Die zarte Ausführung, des schöne harmonische Colorit ist dabei bemerkenswerth. Am Hintertheil des Altarsstockes befindet sich eine Chronograficum (Siehe Blatt *) dieser Altar ist auch mit einen schönen Gypsmarmor überkleidet und mit passenden Inschriften durch Supers Hand versehen. *ist bereits der Gypsmarmor abgesprungen“.*⁸⁸ Frenzl v textu zmiňuje dataci 1769, autorství obrazu připisuje Wagenschönovi a píše o jeho jemném provedení a krásné harmonické barevnosti. Popisuje také chronograf, který se nachází na zadní části oltáře. Je však patrné, že již tehdy nebyl dobře čitelný. [Obr. 111]

Součástí pamětní knihy byly i Frenzlovy kresby. Jak popisuje ve svém článku *Rukopisy Johanna Frenzla a jejich využití pro průzkum sochařství přelomu 16. a 17. století Vladislava Říhová*: „Neměl lehkou ruku ani schopnost nenuceně zachytit pohled na vybraný objekt. Jeho kresby jsou spíše pedantským odrazem reality, kterou změřil a pomocí pravítka narýsoval do skicáře.“⁸⁹ Vzhledem k tomu, že sám Frenzl byl kreslířem a okrajově se věnoval i malbám mohl být autorem drobných retuší, které jsou až na přemalbě. Tuto hypotézu bohužel není možné doložit žádným dochovaným písemným pramenem.

---

⁸⁸ Překlad do českého jazyka: „Výše zmíněný oltář sv. Josefa má nejlepší oltářní obraz v Třebové. Zobrazuje umírajícího Josefa, v popředí sedí Marie u jeho smrtelného lože, a zatímco Ježíš ho připravuje na věčnou slávu, na zemi si hrají andělé s tesařskými nástroji. Tento krásný obraz namaloval vídeňský akademický malíř Wagenschön v roce 1769. Pozoruhodné je jemné provedení a krásná harmonická barevnost. V zadní části oltářního obrazu je umístěn chronograf (viz list *). Tento oltář je rovněž obložen krásným sádrovým mramorem a opatřen vhodnými nápisy ze Supperovy ruky. * sádrový mramor zde již opadal.“ VÁCLAVÍK, František – ŠEDA, Bohdan – ŘÍHOVÁ, Vladislava. *Stavebněhistorický průzkum kostela Povýšení sv. Kříže na Křížovém Vrchu v Moravské Třebové*. Univerzita Pardubice, Fakulta Filozofická 2024, s. 22.

⁸⁹ ŘÍHOVÁ, Vladislava. *Rukopisy Johanna Frenzla a jejich využití pro průzkum sochařství přelomu 16. a 17. století. Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 2012, roč. 21, s. 20–27.

V roce 1903 byla vydána publikace Aloise Czernyho, která popisuje kostel Povýšení sv. kříže v Moravské Třebové.⁹⁰ Její součástí je také nejstarší fotografie oltáře sv. Josefa z roku 1903. Dle dochovaných fotografií je možné alespoň částečně zmapovat postupnou degradaci a chátrání oltáře. Nejstarší fotografie ze začátku 20. století nám ukazuje obraz i celý oltář v dobrém stavu [Obr. 83]. Naopak pozdější fotografie z roku 1977 již ukazuje rozsáhlé poškození, převážně dřevěných částí oltáře [Obr. 85]. Například velká zdobená svatozář je již značně poničená. Poté na fotografii z roku 1983 lze vidět už jen fragmentární stav svatozáře a ostatních dřevěných částí [Obr. 86]. Také ozdobnému rámu oltářního obrazu v té době chyběla celá levá lišta a je patrné i silné znečištění malby.

V roce 1928 památkář Dufka po prohlídce kostela doporučil zahájit opravy stavby, včetně oltáře sv. Josefa. Tento akt byl první vlaštovkou a počátkem několika postupných oprav na kostele. O téměř 60 let později, v roce 1983 bylo apelováno na restaurování interiéru, konkrétně cechovních lavic a také oltáře sv. Josefa. Prioritně se měl řešit oltář sv. Josefa, akce byla rozdělena na dvě etapy. První etapa zahrnovala demontáž, očištění a petrifikaci dřevěných částí oltáře. Druhá etapa měla být již samotné restaurování. Vedoucí památkové péče zaslal farnímu úřadu tři návrhy na restaurování jak oltářního obrazu, tak dřevěné výzdoby oltáře. Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody (KSSPPOP) během dalších dvou let jednalo s městem o nutnosti restaurování oltáře, aby nedošlo k nenávratným škodám.

Bohužel se proces péče o oltář začal uskutečňovat až v 90. letech, kdy restaurátoři společně se studenty z restaurátorské školy v Litomyšli začali pracovat na restaurování nástěnných maleb v okolí oltáře. V roce 1994 začali s průzkumem a v roce 1995 byly vyhotoveny čtyři návrhy na restaurování (oltář a obraz sv. Šebestiána, obraz Smrt sv. Josefa a nástěnné malby). Návrh na restaurování obrazu Smrt sv. Josefa ze dne 7. 2. 1996 uváděl: „*Stav - havarijní, malba místy vypadaná, výrazné krakely, plíseň,*

---

⁹⁰ CZERNY, Alois. *Die Friedhofskirche zu Mähr.-Trübau*, Mähr._Trübau 1903, s. 6.

nečistoty, ztmavlý povrch. Rám - dřevěné části jsou napadeny aktivním červotočem, na rámu byla na počátku 80. let aktivní dřevomorka, části řezané výzdoby rámu chybí. „Obraz i s rámem byl již před lety z oltáře sejmout a je provizorně umístěn na kruchtě.“ V září téhož roku se ve stanovisku Památkového ústavu v Pardubicích psalo o zřízení oltářního obrazu a následném nevyhovujícím uložení na kůru. V návaznosti na tyto zprávy a celkové poškození obrazu požádalo PÚ v Pardubicích představeného moravskotřebovského františkánského kláštera, který v této době spravoval farnost, o odborné zajištění obrazu. Mimo jiné se zde kromě dlouhodobého působení vlhkosti a dřevokazného hmyzu popisuje také několikanásobné vyloupení kostela. Představenému kláštera bylo doporučeno obrátit se na restaurátory z Litomyšle, kteří by obraz sejmuli, zajistili a uložili tak, aby se dále nepoškozoval. V únoru roku 1996 bylo schváleno restaurování nástěnných maleb a provizorní udržovací zásah na obrazu *Smrti sv. Josefa*. V listopadu téhož roku byly rozebrány, odborně zdokumentovány, zpevněny a uloženy dva oltáře z interiéru kostela – oltář sv. Šebestiána a oltář sv. Josefa. Rozebrané části oltářů byly uloženy na faře, v prostorách lapidária a část ve františkánském klášteře. Již v té době byly fragmenty v havarijním stavu, a to převážně části z oltáře sv. Josefa, který byl značně poničen dřevokaznými houbami a hmyzem.⁹¹ Na samotném místě zůstaly jen stavební prvky oltáře – menza a základní tvar dynamické edikulové architektury. Restaurování nástěnných maleb bylo dokončeno v roce 2000. Další zmínka z roku 2002 uvádí informaci o přemístění torza oltáře sv. Josefa, na oratoř a do presbytáře uložené v uzavřených krabicích. Pro oltářní obraz byla vytvořena rovná podložka a obraz byl zakryt proti prachu.⁹²

V průběhu let však byl obraz opět přemístěn a nevhodně uložen na lavice na kůru [Obr. 89]. V červnu 2024 byly fragmenty oltářů sv. Josefa a sv. Šebestiána převezeny

---

⁹¹ KAŠE, Jiří – LÁTAL, Jiří. *Zdokumentování, odstrojení, rozebrání a uložení dřevěných polychromovaných komponentů oltáře sv. Josefa*. Národní památkový ústav, ú.o.p. Pardubice (NPÚ – ÚOP Pardubice), Fond: restaurátorské dokumentace, sign. 2052/b, 1996, nestránkováno.

⁹² VÁCLAVÍK, František – ŠEDA, Bohdan – ŘÍHOVÁ, Vladislava. *Stavebněhistorický průzkum kostela Povýšení sv. Kříže na Křížovém Vrchu v Moravské Třebové*. Univerzita Pardubice, Fakulta Filozofická 2024, s. 30–34.

do prostor bývalé továrny Hedva. Jsou zde uloženy ve třech místnostech na zemi. Město Moravská Třebová zde v blízké budoucnosti plánuje vybudování prozatímního depozitáře pro uložení fragmentů oltářů do optimálních podmínek.

13.3 Ikonografie a popis obrazu *Smrt sv. Josefa*

Námětem restaurovaného obrazu je smrt svatého Josefa. Josef byl povoláním tesař, byl manželem Panny Marie a pěstounem Ježíše Krista. Zároveň je uctíván jako patron dobré smrti. Funkci patrona získal na základě textů, ve kterých se uvádí, že zemřel v pozhnaném věku, obklopený Pannou Marií a Ježíšem, který jeho duši předal andělům. K vzniku a rozšíření svatojosefského kultu přispěla kanonická evangelia a apokryfní texty. Nejstarší známá zobrazení sv. Josefa pocházejí z přelomu 5. a 6. století z Říma. Až do 15. století byl zobrazován spíše jako vedlejší postava v životě Krista. K výraznějšímu rozšíření kultu došlo až v 16. století, mimo jiné i díky vlivu tridentského koncilu. V českých zemích pak narůst úcty k tomuto světcovi nabývá na síle především v 17. a 18. století.⁹³

Ustáleným ikonografickým ztvárněním námětu *Smrt sv. Josefa* je světec zobrazený jako stařec na smrtelném loži v přítomnosti truchlící Panny Marie, Ježíše a andělů, kteří jej doprovázejí do posmrtného života. Mezi typické atributy patří truhlářské náradí, odkazující k Josefově řemeslu, holubice jako symbol Ducha svatého a lilie jako znak čistoty a ctnostného života.

Za jedno z prvních zobrazení výjevu smrti sv. Josefa v baroku lze považovat obraz od Carla Maratty (1625–1713) z roku 1676 [Obr. 107], na jehož koncepci navázali další umělci jako Francesco Solimena (1657–1747), Giovanni Battista Pittoni (1687–1767), Giovanni Battista Piazzetta (1682–1754), Francesco Trevisani

---

⁹³ HODULÁKOVÁ, Barbora. *Ikonografie a kult sv. Josefa v českých zemích v období baroka*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/148301/120367163.pdf?sequence=1> [cit. 2025-07-14]

(1656–1746) a další. Téma zpracoval také vídeňský malíř Paul Troger, Wagenschönův učitel, který namaloval obraz s totožným námětem v letech 1739–1742 pro boční oltář farního kostela sv. Ulricha v obci Platt bei Zellerndorf v Dolním Rakousku. [Obr. 109]. Z českých autorů lze zmínit například Františka Vavřince Korompaye (1723–1779) a jeho obraz⁹⁴ dnes uchovaný ve sbírkách Moravské Galerie [Obr. 108], Jana Lukáše Krackera (1717–1779) a jeho obraz z roku 1760 [Obr. 110] pro kostel sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze nebo obraz od známého malíře Petra Brandla (1668–1735) z roku 1720 pro kostel Panny Marie Vítězné na Malé Straně v Praze. Také Juda Tadeáš Supper, zmiňovaný v souvislosti s freskovou výzdobou v kostele v Moravské Třebové, namaloval v letech 1713–1714 pro kostel sv. Jakuba Většího v Městečku Trnávka obraz s tímto námětem.⁹⁵ I z tohoto letmého výčtu je patrné, že *Smrt sv. Josefa* je oblíbeným barokním námětem napodobovaným a variovaným malíři napříč historií.

Restaurovaný obraz se řadí k ustálenému baroknímu typu zobrazení. V jeho centrální části je zobrazen sv. Josef jako stařec na smrtelném loži, částečně přikrytý okrovou drapérií, s bílou látkou kolem rukou. Jeho pohled směřuje k Ježíši Kristu, který nad ním stojí oděn do bílého spodního roucha a červeného pláště. Něžným gestem jedné ruky ukazuje k nebi. Na levé straně od Josefa sedí Panna Marie. Je oděna v růžovém a modrém rouchu, v klíně drží knihu a naklání se ke svému umírajícímu manželovi. Ve středové části výjevu se nacházejí další postavy. Po levé straně jsou zobrazeni tři andělé, z toho jeden plakající, druhý držící pochodeň a třetí s rukama sepjatýma v modlitbě. Po pravé straně jsou vymalováni další dva andělé, z nichž jeden drží patrně nádobu s kadidlem. V nebeské sféře v horní části malby sedí při levém okraji dva andílci na oblaku a při pravém okraji sedí skupina pěti andílků

---

⁹⁴ Drapérie, kterou Korompay namaloval pod sv. Josefem na lóži je vzorem totožná s drapérií pod umírajícím Josefem na restaurovaném obraze. Jedná se o bílou drapérii s modrými a růžovými pruhy.

⁹⁵ OLŠANOVÁ, Petra. *Oltářní obrazy Judy Tadeáše Josefa Suppera (1712-1771) na Moravě*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. s. 22–23. Dostupné z: <https://theses.cz/id/duaz4g/> [cit. 2025-07-14]

přinášející květinový věnec z lilií.⁹⁶ Mezi nimi je znázorněn Duch svatý v podobě holubice obklopené světelnou září. Pod ložem sv. Josefa si hrají dva andělci s truhlářským nářadím a v pravém rohu je zakomponován košík s bílou a červenou látkou, v němž jsou zapíchnuté nůžky a klubíčko příze, jakožto atributy Panny Marie. Celý výjev působí klidným a harmonickým dojmem. [Obr. 68]

Wagenschön čerpal z tradiční rakouské a italské malířské tradice, zejména z děl Paula Trogera a Francesca Trevisaniho. Pro moravskotřebovskou kompozici ale jako podklad využil především svoji starší malbu, obraz *Smrt sv. Josefa* z kostela v Purgstallu an der Erlauf, která je podrobněji popsána v kapitole *Wagenschön jako malíř oltářních obrazů*. Obě kompozice vycházejí ze shodného schématu, kdy sv. Josef leží uprostřed, obklopen Kristem, Pannou Marií a andělky nad i pod smrtelným ložem. Na moravskotřebovském obraze je zobrazeno 17 postav, zatímco purgstallská verze má jen 15 postav. Purgstallský obraz je menších rozměrů, kompozičně sevřenější, kontrastnější s temnější barevnou paletou. Drapérie postav jsou téměř totožné barvy, výjimkou je roucho Krista, které je na rakouském obraze červené

a modré a na moravskotřebovském bílé a červené. Dále roucho anděla s kadidlem, které je v Purgstallu žluté a v moravskotřebovské verzi má zelenou barvu.⁹⁷ Mezi další nuance patří zobrazení Ducha svatého, kdy na rakouské malbě je holubice čelně a v případě restaurovaného díla je zobrazena z boku. Také postavení postav nebo gestikulace rukou se liší, častokrát i jen v zrcadlové obměně. Obě díla prošla v průběhu své existence restaurátorskými zásahy, což je při analýze potřeba zohlednit. Přesto poskytuje srovnání obou děl výjimečný vhled do Wagenschönova rukopisu, jeho ikonografických řešení i malířského vývoje. [Obr. 93]

---

⁹⁶ Andělci přinášející věnec byl moment, který Wagenschön ve svém díle opakovaně využíval, například obraz *Sv. Florián* z roku 1778 [Obr. 104], *Sv. Tekla* z kostela Nejsvětější Trojice v Horním Jelení [Obr. 105] nebo také obraz *Sv. Antonín* z františkánského kostela ve Vídni [Obr. 106].

⁹⁷ Zajímavým aspektem je barevnost žlutého roucha anděla na obraze v Rakousku a zelené roucho restaurovaného díla. Po bližším zkoumání malby a přemaleb obrazu je viditelné, že původní roucho anděla mělo stejnou barevnost jako na starším díle autora.

Při uměleckohistorické rešerši byla objevena také kresba, prodaná v aukci, která je připisána Franzi Xaveru Wagenschönovi. Zachycuje totéž ikonografické téma, avšak v odlišné kompozici. Nesloužila jako přípravná kresba ani pro jeden z obrazů, představuje spíše základní zachycení ikonografie umírajícího sv. Josefa [Obr. 99].⁹⁸

13.4 Franz Xaver Wagenschön (1726–1790)

13.4.1 Život a tvorba malíře

Informace uvedené v této kapitole vycházející mimo jiné z lexikonu od německého historika Güntera Sauera, který Wagenschönovi věnoval detailní medailonek v publikaci *Allgemeines Künstlerlexikon*.⁹⁹ V odborné literatuře je někdy Wagenschön mylně zaměňován za malíře Fahrenschona.¹⁰⁰

Franz Xaver Wagenschön se narodil 2. září roku 1726 ve východočeské obci Litíči u Dubence (nedaleko Jaroměře), rodičům Františku Wagenschönovi a Anně Rozině, jako prvorozený ze sedmi dětí.¹⁰¹ O jeho uměleckých počátcích neexistují žádné dochované informace, není tedy známo, kde se původně vyučil. V roce 1747 se usadil ve Vídni a ucházel se o přijetí na vídeňskou Akademii výtvarných umění. Jeho snažení dne 22. listopadu 1751 úspěšně vyústilo imatrikulací.¹⁰² O rok později se oženil

---

⁹⁸ Franz Xaver Wagenschön – *Smrt sv. Josefa*. In: *Mutualart* [online]. Dostupné z: <https://www.mutualart.com/Artwork/Der-Tod-des-hl--Joseph/9D13C6F284419C58> [cit. 2025-08-06]

⁹⁹ SAUER, Günter. *Allgemeines Künstlerlexikon: Die bildenden Künstler aller Zeiten und Völker*. Sv. 114. Mnichov: K. G. Saur Verlag, 2017, s. 299–300.

¹⁰⁰ „*Franz Karl Fahrenschon (1726, Chomutov – 23. ledna 1796, Praha). Pozdně barokní portrétista a malíř barokních obrazů. Žák svého otce, chomutovského malíře Jana Jakuba Rudolfa Fahrenschona...V literatuře bývá někdy zaměňován s vídeňským akademickým malířem Franzem Xaverem Wagenschönem*“. In: *quirin-lexikon.art* [online]. Dostupné z: <https://quirin-lexikon.art/fahrenschon-frantisek-kaspar/> [cit. 2025-06-22]

¹⁰¹ MILTOVÁ, Radka. *Profánní témata v díle Franze Xavera Wagenschona*. Brno, 2003. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta Filozofická, Seminář dějin umění, s. 11.

¹⁰² Franz Xaver Wagenschön. In: *Belvedere* [online]. Dostupné z: <https://sammlung.belvedere.at/people/2476/franz-xaver-wagenschon> [cit. 2025-06-11]

a nadále rozvíjel svůj malířský talent. V roce 1770 se stal členem Akademie¹⁰³, a to na základě předložení díla *Minerva jako patronka umění*.¹⁰⁴ Sauerův lexikon uvádí, že malíř strávil určitou dobu v Římě. Je zde doložen v roce 1777. Franz Xaver Wagenschön zemřel 1. ledna 1790 ve Vídni ve věku 64 let.¹⁰⁵

Wagenschön byl vídeňský malíř, rytec a kreslíř pozdního baroka a významný představitel akademického proudu rakouské barokní malby 2. poloviny 18. století.¹⁰⁶ Již od 60. let 18. století byl žádaný především jako autor oltářních obrazů. Uplatnil se nejen ve Vídni a v Rakousku, ale také v ostatních zemích habsburské monarchie, včetně Čech, Moravy a dnešního Slovenska. Byl plodným umělcem, jehož repertoár zahrnoval jak kresby, tak malby různých témat, a to náboženské, světské, žánrové, mytologické malby. Věnoval se i tvorbě menších kabinetních obrazů.¹⁰⁷ V raném období maloval především portréty. Mezi portrétované patřily i děti

---

¹⁰³ PREISS, Pavel. *Rakouská kresba 18. století: vybraná díla z českých a moravských sbírek*. Praha: Národní galerie, 1996, s. 103. Dostupné z: <https://ceskadigitalniknihovna.cz/uuid/uuid:a587bde6-9108-40d9-a878-857b6de0584e> [cit. 2025-06-22]

¹⁰⁴ Franz Xaver Wagenschön. In: *Nicolaas Teeuwisse* [online]. Dostupné z: <https://www.teeuwisse.de/artist-index/wagenschoen-franz-xaver#:~:text=artist%E2%80%99s%20personal%20career,%C5%93uvre%20is%20small%20and%20inadequately> [cit. 2025-06-11]

¹⁰⁵ KOUDELKOVÁ, Jana. *Češi ve Vídni Tschechen in Wien*. Brno: Jihomoravský kraj, 2013. s. 55. Dostupné z: <https://adoc.pub/ei-ve-vidni-tschechen-in-wien.html#:~:text=1790%20na%C2%A0Nov%C3%BD%20rok%20ve%C2%A0V%C3%ADdni%20ve%C2%A0v%C4%9Bku,bylo%20do%C2%A0V%C3%ADdn%C4%9B%20z%C2%A0Nov%C3%A9ho%20Ji%C4%8D%C3%ADna> [cit. 2025-06-11]

¹⁰⁶ HOROVÁ, Anděla a Ústav dějin umění (Akademie věd ČR). *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha: Academia, 1995. sv. 2, s. 929. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:10f26cd0-b377-11e3-b74a-5ef3fc9ae867> [cit. 2025-06-11]

¹⁰⁷ Těto tématice se například věnuje:

SLAVÍČEK, Lubomír. Franz Xaver Wagenschön, „Pictor Viennensis, Austriae Discipulis P. P. Rubenius“ – Copia und Imitatione in seinem graphischen Werk. In: *Barockberichte* [online]. 1995. roč. 11/12, s. 435–446. Dostupné z: <https://www.salzburgmuseum.at/shop/barockberichte/> [cit. 2025-06-22]

SLAVÍČEK, Lubomír. Franz Xaver Wagenschön als „Historie-Mahler in kleinen Figuren“, In: *Barockberichte* [online]. 2005. roč. 42/43, s. 747–757. Dostupné z: <https://www.salzburgmuseum.at/shop/barockberichte/> [cit. 2025-22-06]

ARIJČUK, Petr. Johann Ignaz Cimala a malíři pracující pro řád milosrdných bratří na Moravě v druhé polovině 18. století. In: *Opuscula historiae atrium* [online]. 2011. roč. 60 [55], č. 1, s. 2-19. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115783>. [cit. 2025-06-22]

Marie Terezie.¹⁰⁸ Vrcholem jeho světských zakázek byla výzdoba korunovačního vozu pro císaře Josefa II., na které pracoval kolem roku 1764.¹⁰⁹ Později se věnoval převážně zakázkám pro církev a proslul monumentálními oltářními obrazy s náboženskou tematikou. Maloval scény světců či biblických událostí bohatě osvětlené a dramaticky pojaté ve stylu pozdního baroka. Řada jeho prací vznikla jako součást výzdoby klášterů a kostelů v Dolních Rakousích, Štýrsku či Dolních Uhrách.¹¹⁰

Ačkoliv je Wagenschönova tvorba zmiňována v několika publikacích, rozsáhlá monografie o jeho osobě dosud neexistuje. Jako častý rys jeho tvorby je možné zmínit eklektický charakter maleb, užívání cizích předloh pro vlastní práci a také používání rozdílných slohových a výrazových módů. Nejednalo se však o formu bezduchého kopírování vzorů, ale o kreativní parafráze a vybírání určitých momentů pro vytvoření vlastních autonomních kompozic, jak uvádí například Radka Miltová ve své diplomové práci.¹¹¹ Wagenschön patřil ke generaci vídeňských malířů, kteří navázali na dílo Paula Trogera, za jehož žáka byl považován, a který měl na jeho tvorbu značný vliv.¹¹² Často byl ve svých dílech ovlivněn i tvorbou svých současníků, například známým malířem Franzem Antonem Maulbertschem, který má na rozdíl od Wagenschöna výrazně větší badatelský zájem. V roce 2024 se konala výstava na Arcibiskupském zámku v Kroměříži, která byla Maulbertschovi věnována a jejíž

---

¹⁰⁸ Například olejomalba s arcivévodkyní Marií Antonii u klavíru, kolem roku 1769. In: *Wikipedia* [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Xaver_Wagensch%C3%B6n#/media/File:MarieAntoinette1769-70.jpg [cit. 2025-06-22]

¹⁰⁹ Informace o této zakázce jsou detailně popsány v diplomové práci: MILTOVÁ, Radka. *Profánní témata v díle Franze Xavera Wagenschöna*. Brno, 2003. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta Filozofická, Seminář dějin umění, s. 25–54.

¹¹⁰ VALEŠ, Tomáš. Neznámá skica Franze Xavera Wagenschöna. In: *Opuscula historiae artium: časopis Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno* [online]. Masarykova univerzita, 2011. roč. 60, č. 2, s. 140–147. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115771>. [cit. 2025-06-11]

¹¹¹ MILTOVÁ, Radka. *Profánní témata v díle Franze Xavera Wagenschöna*. Brno, 2003. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta Filozofická, Seminář dějin umění, s. 19.

¹¹² Franz Xaver Wagenschön. In: *Gedächtnis des Landes* [online]. Dostupné z: <https://www.gedaechtnisdeslandes.at/personen/person/wagenschoen> [cit. 2025-06-11]

obširný katalog obsahuje kapitolu *Provoz Maulbertchovy dílny v šedesátých a sedmdesátých letech 18. století* od Petra Ariječuka a Marka Pučalíka.¹¹³ Zde je Franz Xaver Wagenschön zmiňován v souvislostech dobové tvorby: „*Franz Xaver Wagenschön (1726–1790), na vídeňské akademii školený malíř, jehož vlastní, založením zcela odlišný projev jej zřejmě nikdy do blízkosti provozu Maulbertchova ateliéru, na rozdíl třeba od Winterhaldera ml. a Zalingera či přítele Leichera, nepřivedl.*“.¹¹⁴ Je zde také zmíněna jeho odlišnost v rámci prostředí vídeňských akademických malířů s citací z medailonku o Wagenschönovi z roku 1771 od Leopolda Adama Wasserberga „*...ve svém stylu malby se znamenitě snaží odlišit od ostatních pilným napodobováním slavného Rubense*“.¹¹⁵ Při sledování Wagenschönova díla nelze opominout ani vliv, který na něj měla tvorba Martina Johanna Schmidta (1718–1801) též zvaného „Kremser Schmidt“.

Mezi Wagenschönovy žáky například patřil vídeňský historický a žánrový malíř Andreas Magnus Hunglinger, který ve svých pamětech uvádí, že byl žákem Johanna Nepomuka von Miessnera a Franze Wagenschöna, které popisuje jako dvorní a komorní malíře a členy císařské a královské akademie.¹¹⁶

---

¹¹³ ARIJČUK, Petr – KROUPA, Jiří – NOKKALA MILTOVÁ, Radka – ŠEFERISOVÁ LOUDOVÁ, Michaela et al. *Maulbertsch pinxit: zakázky Franze Antona Maulbertsche na Moravě a v Čechách*. Olomouc: MUO – Muzeum umění Olomouc, 2024.

¹¹⁴ Tamtéž s. 82.

¹¹⁵ Tamtéž s. 82.

O P. P. Rubensovi jako zdroji inspirace se zmiňuje například HOROVÁ, Anděla a Ústav dějin umění (Akademie věd ČR). *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha: Academia, 1995. sv. 2, s. 929. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:10f26cd0-b377-11e3-b74a-5ef3fc9ae867> [cit. 2025-06-11]

¹¹⁶ HUNGLINGER VON YNGUE, Andreas Magnus. *Erinnerungen über das Gute und Vollkommene in der Malerei, etc.* 1795. s. 3. Dostupné z: https://www.google.cz/books/edition/Erinnerungen_%C3%BCber_das_Gute_und_Vollkomm/1CxAJAAAcAAJ?hl=cs&gbpv=0 [cit. 2025-06-22]

13.5 Wagenschön jako malíř oltářních obrazů

Kapitola převážně čerpá ze souhrnného výčtu Wagenschönovy tvorby v Nové encyklopedii českého výtvarného umění, kam jeho monografické heslo zpracoval Lubomír Slavíček.¹¹⁷ Wagenschön se proslavil především jako tvůrce oltářních pláten. V tomto směru se jeho činnost soustředila převážně na Vídeň, Dolní a Horní Rakousko či Burgenland. Jeho díla je však možné, byť v menším počtu, nalézt také na dnešním území České republiky, Slovenska nebo Maďarska.¹¹⁸ Pro maďarské město Eger například namaloval v roce 1766 oltářní obraz *Mučení sv. Jana Evangelisty* objednaný biskupem Karlem Esterházym původně pro katedrálu v Egeru [Obr. 100].¹¹⁹ V roce 1770 namaloval také hlavní oltář pro farní kostel sv. Michala v Osijeku v Chorvatsku s námětem *Svatý Michael Archanděl a bitva o osvobození Osijeku od Turků* [Obr. 102].¹²⁰

Nejvíce oltářních obrazů se však dochovalo na území Rakouska. V roce 1780 vytvořil Wagenschön pro farní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Ollersbachu hlavní oltářní obraz *Nanebevzetí Panny Marie* [Obr. 101]. Malba *Kamenování sv. Štěpána*, uložená ve vídeňském Belvederu, je krásným příkladem Wagenschönova využívání předloh jiných malířů, v tomto případě stejnojmenné malby od Kremsera Schmidta [Obr. 103].¹²¹ Významnou zakázkou byla také výzdoba pro římskokatolický kostel

---

¹¹⁷ HOROVÁ, Anděla a Ústav dějin umění (Akademie věd ČR). *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha: Academia, 1995. sv. 2, s. 929. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:10f26cd0-b377-11e3-b74a-5ef3fc9ae867> [cit. 2025-06-22]

¹¹⁸ VALEŠ, Tomáš. Neznámá skica Franze Xavera Wagenschöna. In: *Opuscula historiae artium: časopis Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno* [online]. Masarykova univerzita, 2011. roč. 60, č. 2, s. 140. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115771>. [cit. 2025-06-11]

¹¹⁹ Tamtéž s. 142–143.

¹²⁰ Tato malba je blíže popsána v článku: REPANIĆ-BRAUN, Mirjana. Oltarne slike Franza Xavera Wagenschöna u crkvi sv. Mihaela u Osijeku. In: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 2002, roč. 26, s. 98–108. Dostupné z: <https://www.ipu.hr/article/en/64/mirjana-repanic-braun-phd> [cit. 2025-07-07]

¹²¹ Tomuto dílu se věnuje článek: KUNSTHISTORISCHES MUSEUM WIEN. Künstlerische Folgen einer Steinigung: Franz Xaver Wagenschön und seine Vorbilder (Curator's Choice, Nr. 5, 2023) [online]. Wien, 2023. Dostupné z: <https://digitale-bibliothek.belvedere.at/viewer/ppnresolver?id=1678894746123> [cit. 2025-07-02]

zasvěcený Panně Marii v Maueru, kam vytvořil cyklus čtyř evangelistů a čtyř církevních otců.¹²² V několika pramenech je zmiňováno také jeho dílo *Umučení sv. Jana Kapistrána* pro františkánský kostel ve Vídni.¹²³

V českém prostředí není Wagenschön příliš známý, ale ani zcela opomíjený. V rámci výstavy *Rakouského barokního umění* z fondů Národní Galerie v letech 1977–1978 byla vystavena dvě jeho díla, která zmiňuje Pavel Preiss v katalogu.¹²⁴ V českých a moravských sbírkách je Wagenschön zastoupen převážně svými kresbami.¹²⁵ Tvorbě malíře v českých zemích se věnoval také Petr Arijčuk, který ve svém článku mimo jiné zmiňuje i restaurovaný obraz *Smrt sv. Josefa*.¹²⁶

V průběhu našeho výzkumu se podařilo najít souvislost mezi moravskotřebovským obrazem *Smrt sv. Josefa* a rakouským dílem shodného námětu.¹²⁷ Jedná se o pravý boční oltář po epištolní straně pozdně gotického trojlodního halového farního kostela sv. Petra v Purgstall an der Erlauf [Obr. 94].¹²⁸ Společně s tímto obrazem se ve štítovém nástavci oltáře nachází i další obraz od Wagenschöna, obraz s námětem *sv. Kateřiny*. Objev varianty díla byl mimořádně cenný pro možnost přímého srovnání zpracování téhož náměru od téhož autora. Nabízí

---

¹²² SAUER, Günter. *Allgemeines Künstlerlexikon: Die bildenden Künstler aller Zeiten und Völker*. Sv. 114. Mnichov: K. G. Saur Verlag, 2017, s. 300.

¹²³ *Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot*. Praha: Diderot, 1999. sv. 2, s. 1621. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a17e2b75-8d58-4ded-8a56-d4de6a430625> [cit. 2025-06-22]

¹²⁴ PREISS, Pavel. *Rakouské barokní umění ve sbírkách Národní galerie v Praze: Šternberský palác 1979*. Praha: Národní galerie, 1978, s. 57. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:5251d8dd-f5be-4fc6-a472-0f92270c5ae7> [cit. 2025-07-02]

¹²⁵ ARIJČUK, Petr. *Neznámá díla Johanna Wenzela Bergla ve východních Čechách*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada uměnovědná. 2000, roč. 49, č. F44, s. 37. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110345> [cit. 2025-07-02]

¹²⁶ ARIJČUK, Petr. Kracker, Leicher, Palko, Fanti, Wagenschön. K činnosti malířů z okruhu vídeňské umělecké Akademie pro Moravskou Třebovou ve druhé polovině 18. století. In: MARTÍNKOVÁ, Jana, ed. *Malíři 16.–18. století a Moravská Třebová*. Moravská Třebová: Kulturní služby města Moravská Třebová, 2012, s. 68–71.

¹²⁷ Informace objevena na stránkách rakouského fóra. Franz Xaver Wagenschön. In: *Austria-forum* [online]. Dostupné z: https://austria-forum.org/af/AustriaWiki/Franz_Xaver_Wagensch%C3%B6n [cit. 2025-06-22]

¹²⁸ Dehio-Handbuch. *Die Kunstdenkmäler Österreichs. Niederösterreich südlich der Donau*. Teil 2: M bis Z. Bearb. von Peter Aichinger-Rosenberger et al. Beiträge von Christian Benedik et al. Horn/Wien: Verlag Berger, 2003. s. 1763–1766.

se zde příležitost porovnání kompozice, ale také malířského provedení i míry odlišností mezi oběma díly.¹²⁹ Publikovaná literatura purgstallský obraz datuje do let 1762–1763, tedy zhruba 6–7 let před vznikem obrazu z Moravské Třebové.¹³⁰ Obě oltářní plátna včetně ozdobných ráků v letech 2019–2020 restauroval Peter Kalsner.¹³¹ Restaurátorský zásah na oltářním obraze *Smrt sv. Josefa* zahrnoval základní úkony jako očištění od nečistot, ztenčení degradované lakové vrstvy a přemaleb, doplnění ztrát barevné vrstvy, retuše a aplikaci závěrečné lakové vrstvy [Obr. 95]. Byly identifikovány také předchozí restaurátorské zásahy provedené patrně v 70. letech 20. století, včetně rentoaláže, retuší, tmelů a povrchové konsolidace.¹³² V rámci osobní návštěvy byla na obraze identifikována signatura „F. Wagenschön Pinx“ [Obr. 96], kterou bylo možné následně srovnat se signaturou na restaurovaném obraze [Obr. 98].

Ačkoli víme, na jakou starší kompozici moravskotřebovský obraz těsně navazoval, zůstávají do budoucna k zodpovězení další badatelské otázky, například proč a jak získal Franz Xaver Wagenschön zakázku právě pro Moravskou Třebovou. Nezachovaly se žádné prameny, které by vypovídaly o tom, kdo jej oslovil a zprostředkoval tak realizaci v Moravské Třebové. Této problematice se věnoval Petr Arijčuk. Předkládá ve svém článku dosud jedinou navrhovanou hypotézu. Wagenschön působil v českých zemích spíše ojedinele a nejsou doloženy žádné přímé kontakty na některé z církevních řádů nebo na objednavatele z Moravské Třebové. K jeho oslovení mohlo dojít prostřednictvím vazeb s liechtensteinským panstvím. Přestože v případě této zakázky není doložen žádný osobní vztah s Liechtensteiny, byla činnost vídeňských malířů ve službách tohoto rodu v té době na

---

¹²⁹ Popsáno blíže v kapitole *Ikonografie a popis obrazu Smrt sv. Josefa*.

¹³⁰ Dehio-Handbuch. *Die Kunstdenkmäler Österreichs. Niederösterreich südlich der Donau*. Teil 2: M bis Z. Bearb. von Peter Aichinger-Rosenberger et al. Beiträge von Christian Benedik et al. Horn/Wien: Verlag Berger, 2003. s. 1763.

¹³¹ V rámci osobní konverzace s farářem kostela, panem Franzem Kronisterem, byl předán kontakt na restaurátora pana Petera Kalsnera. KRONISTER, Franz – farář a předseda farní pastorační rady [ústní sdělení], 24. 06. 2025.

¹³² KALSNER, Peter – restaurátor [emailová korespondence], 26. 07. 2025.

Moravskotřebovsku poměrně běžná. Příkladem mohou být malíři jako Vincenzo Fanti (1719–1776), Johann Christian Sambach (1761–1797/99) či Johann Dallinger (1741–1806), kteří pro Moravskou Třebovou dodali své obrazy. Podle Ariječuka je tak pravděpodobné, že zmíněná zakázka zřejmě nesouvisí s běžnou malířovou činností v českém prostředí, ale byla patrně výsledkem širší sítě objednatelů napojených na vídeňské prostředí, případně lichtensteinskou sféru vlivu. Ačkoliv chybí přímé doklady, lze na základě analogie s jinými zakázkami z liechtensteinských panství tuto teorii považovat za nejpravděpodobnější vysvětlení Wagenschönovy moravskotřebovské zakázky.¹³³

13.6 Výsledky průzkumu

Uměleckohistorický průzkum oltářního obrazu *Smrt sv. Josefa* z kostela Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové si kladl za cíl komplexně zmapovat historii tohoto díla, zhodnotit jeho výtvarnou i ikonografickou hodnotu a zasadit je do širšího kontextu Wagenschönovy tvorby. Práce zároveň usilovala o doplnění, zkompletování a zpřesnění dosud dostupných informací o autorovi, obrazu i samotném oltáři.

Průzkum a nález signatury zcela potvrzuje autorství vídeňského malíře a dataci vzniku obrazu k roku 1769. Archivní prameny potvrzují, že boční oltář sv. Josefa byl v té době budován a financován z daru mecenáše. Významným výsledkem je objev dalšího obrazu téhož námětu od stejného autora ve farním kostele sv. Petra v rakouském Purgstallu an der Erlauf. Tato skutečnost umožnila přímé porovnání obou variant výjevu a sledování rozdílů v kompozici, barevnosti i malířském rukopisu. Srovnání obou děl se rovněž stalo cenným zdrojem informací pro samotný restaurátorský zásah.

---

¹³³ ARIJČUK, Petr. *Kracker, Leicher, Palko, Fanti, Wagenschön. K činnosti malířů z okruhu vídeňské umělecké Akademie pro Moravskou Třebovou ve druhé polovině 18. století*. In: MARTÍNKOVÁ, Jana, ed. *Malíři 16.–18. století a Moravská Třebová*. Moravská Třebová: Kulturní služby města Moravská Třebová, 2012, s. 68–71.

Dále byla zpracována historie oltáře, vývoj jeho podoby a dřívější restaurátorské zásahy. Popsán byl také současný stav jednotlivých částí oltářní sochařské a řezbářské výzdoby. Vzhledem k rozsahu práce se však nebylo možné detailně věnovat aktuální dokumentaci dochovaných dřevěných fragmentů oltářní architektury. Ta bude probíhat v rámci projektu *Průzkumy oltářního plátna Smrt sv. Josefa od F. X. Wagenschöna z roku 1769* financované díky Studentské grantové soutěže Univerzity Pardubice. Předpokládaným výstupem tohoto projektu bude rozbor jednotlivých fragmentů in situ, jejich identifikace a označení na základě archivní dokumentace a návrh dlouhodobého uložení, které by minimalizovalo další degradaci.

Malířské tvorbě Franze Xavera Wagenschöna byla v českém prostředí dosud věnována jen omezená pozornost. Nabízí se zde další možnosti výzkumu. Perspektivními směry mohou být například archivní bádání v rakouských fondech, soupis a katalogizace malířovy dochované tvorby, zkoumání paralel námětů či hlubší analýza vývoje jeho malířského rukopisu. Důležitým cílem do budoucna může být vytvoření souhrnné monografie věnované výhradně Franzi Xaveru Wagenschönovi, která v současnosti chybí. Z hlediska restaurování by bylo do budoucna vhodné zacílit pozornost na výzkum materiálové skladby Wagenschönových děl, výstavbě a vrstvení jeho malby, způsob provedení podkreseb či podmaleb, použité pigmenty a pojiva, což by mohlo významně přispět k poznání jeho malířské techniky.

14 Závěr

Diplomovou práci lze rozdělit do dvou vzájemně propojených částí, které spojuje stejné téma. První část byla zaměřená na praktické provedení restaurátorského zásahu na barokním oltářním obraze *Smrt sv. Josefa* od malíře Franze Xavera Wagenschöna z kostela Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové. Druhá část se soustředila na uměleckohistorický průzkum restaurovaného díla a jeho zasazení do širšího kontextu vzhledem k jeho historii, ikonografii i samotnému tvůrci. Výsledná diplomová práce se pokouší o mezioborově pojatou práci.

První část diplomové práce dokumentuje dílo prostřednictvím rozsáhlého restaurátorského průzkumu zahrnujícího neinvazivní i invazivní metody. Výstupem je komplexní poznání materiálové i fyzické struktury. Oltářní obraz se nacházel v havarijním stavu, postrádal vypínací rám, byl značně znečištěný a poškozený. Samotný námět díla byl sotva rozpoznatelný. Průzkum identifikoval hlavní charakteristická poškození, která definovala postup restaurátorského zásahu. Jednalo se zejména o silně degradovanou povrchovou úpravu tvořenou voskovým nátěrem, rezidui lakové vrstvy a celkové znečištění povrchu. Textilní podložka vykazovala značné poškození ve formě ztrát, především při levém okraji díla. V minulosti bylo na obraze provedeno několik restaurátorských zásahů různého charakteru.

Cílem restaurování bylo především stabilizovat dílo, omezit degradační procesy a navrátit mu jeho estetickou hodnotu pro budoucí prezentaci. Restaurátorské práce zahrnovaly postupné redukce jednotlivých nevhodných vrstev na povrchu malby, degradovaný voskový nátěr, silné znečištění, rezidua lakové vrstvy. Dále bylo nutné textilní podložce navrátit její stabilitu a funkčnost postupným scelením ztrát a perforací následované celoplošnou rentoalází. Následoval proces aplikace mezilakových vrstev a tmelení poškozených míst zakončené vypnutím díla na nový vypínací rám. Proces retušování respektoval fakt, že mezi nejstarší dochované zásahy patří celoplošná přemalba. Vzhledem k jejím kvalitám a historickému významu bylo

na základě kolokvia rozhodnuto o ponechání zásahu, přičemž viditelné části originální malby byly ponechány a citlivě integrovány tak, aby nenarušovaly estetický celek díla.

Navazující druhá část diplomové práce se Wagenschönovou malbou zabývala z uměleckohistorického hlediska. Byla zkoumána a následně zpracována historie díla a ikonografie výjevu *Smrt sv. Josefa*. Přiblížen byl také život a tvorba autora. Vzhledem k omezenému počtu dosavadních studií věnovaných jeho zakázkám pro církevní prostory, si práce kladla za cíl shromáždit a zpracovat dostupné informace a přispět k hlubšímu poznání autora i jeho tvorby v návaznosti k restaurovanému dílu. Významným přínosem bylo objevení kompozičně i tematicky obdobného Wagenschönova obrazu z rakouského města Purgstall an der Erlauf, jehož nalezení umožnilo srovnání a sledování malířského přístupu a ikonografických řešení v porovnání s restaurovaným dílem.

Diplomová práce se snaží o mezioborové propojení výzkumu v oblastech restaurování a dějin umění. Díky spojení dvou oborů bylo možné prohloubení znalostí o restaurovaném díle, autorovi i jeho tvorbě. Restaurátorskými zásahy se podařilo naplnit stanovené cíle, dílo zachovat, dodat mu stabilitu a funkčnost a navrátit mu jeho estetické hodnoty. Stejně jako celá práce i samotné dílo reflektuje propojení s dějinami umění i současným restaurováním, v podobě dochované historické přemalby ponechané v kombinaci s originální malbou jako součást přidané historické hodnoty tohoto obrazu.

15 Seznam použitých zdrojů

15.1 Seznam použité literatury

ARIJČUK, Petr. Malířské výzdoby bočních oltářů františkánského kostela v Moravské Třebové: příspěvek k tvorbě Františka Vavřince Korompaye. In: *Opuscula historiae artium: časopis Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno* [online]. Masarykova univerzita, 2016, roč. 65, č. 1, s. 69. Dostupné z: <https://journals.phil.muni.cz/oha/issue/view/2022> [cit. 2025-02-25]

ARIJČUK, Petr. *Neznámá díla Johanna Wenzela Bergla ve východních Čechách*. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada uměnovědná. 2000, roč. 49, č. F44, s. 37. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110345> [cit. 2025-07-02]

ARIJČUK, Petr – KROUPA, Jiří – NOKKALA MILTOVÁ, Radka – ŠEFERISOVÁ LOUDOVÁ, Michaela et al. *Maulbertsch pinxit: zakázky Franze Antona Maulbertsche na Moravě a v Čechách*. Olomouc: MUO – Muzeum umění Olomouc, 2024.

ARIJČUK, Petr. Kracker, Leicher, Palko, Fanti, Wagenschön. K činnosti malířů z okruhu vídeňské umělecké Akademie pro Moravskou Třebovou ve druhé polovině 18. století. In: MARTÍNKOVÁ, Jana, ed. *Malíři 16.–18. století a Moravská Třebová*. Moravská Třebová: Kulturní služby města Moravská Třebová, 2012, s. 68–71.

COSENTINO, Antonino. Infrared Technical Photography for Art Examination. *e-Preservation Science*. 2016. 13. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/295086868_Infrared_Technical_Photography_for_Art_Examination [cit. 2025-06-22]

CZERNY, Alois. *Die Friedhofskirche zu Mähr.-Trübau, Mähr._Trübau* 1903.

Dehio-Handbuch. *Die Kunstdenkmäler Österreichs. Niederösterreich südlich der Donau*. Teil 2: M bis Z. Bearb. von Peter Aichinger-Rosenberger et al. Beiträge von Christian Benedik et al. Horn/Wien: Verlag Berger, 2003.

ĐUROVIČ, Michal a kol.. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Praha: Paseka, 2002.

HOROVÁ, Anděla a Ústav dějin umění (Akademie věd ČR). *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha: Academia, 1995. sv. 2, s. 103. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:10f26cd0-b377-11e3-b74a-5ef3fc9ae867> [cit. 2025-06-22]

HUNGLINGER VON YNGUE, Andreas Magnus. *Erinnerungen über das Gute und Vollkommene in der Malerei*, etc. 1795, s. 3. Dostupné z: https://www.google.cz/books/edition/Erinnerungen_%C3%BCber_das_Gute_und_Vollkomm/1CxAkAAAcAAJ?hl=cs&gbpv=0 [cit. 2025-06-22]

JELÍNKOVÁ, Dagmar, ed. *Jak zarámovat obraz?*. Praha: Národní galerie, Metodické centrum pro muzea výtvarného umění, 2017.

KNUT, Nicolaus. *The Restoration of Paintings*. Köln: Könemann, 1999.

KOUDELKOVÁ, Jana. *Češi ve Vídni Tschechen in Wien*. Brno: Jihomoravský kraj, 2013. Dostupné z: <https://adoc.pub/ei-ve-vidni-tschechen-in-wien.html#:~:text=1790%20na%C2%A0Nov%C3%BD%20rok%20ve%C2%A0V%C3%ADdni%20ve%C2%A0v%C4%9Bku,bylo%20do%C2%A0V%C3%ADdn%C4%9B%20z%C2%A0Nov%C3%A9ho%20Ji%C4%8D%C3%ADna> [cit. 2025-06-22]

KUNSTHISTORISCHES MUSEUM WIEN. *Künstlerische Folgen einer Steinigung: Franz Xaver Wagenschön und seine Vorbilder (Curator's Choice, Nr. 5, 2023)* [online]. Wien, 2023. Dostupné z: <https://digitale-bibliothek.belvedere.at/viewer/ppnresolver?id=1678894746123> [cit. 2025-07-02]

LESNIAKOVÁ, Petra. Vybrané metody průzkumu předmětů kulturního dědictví. LESNIAKOVÁ, Petra – SAMOHÝLOVÁ, Alena – HOLÝ, Zdeněk. *Metodika průzkumů vybraných skupin předmětů uměleckého řemesla*. Praha: Národní památkový ústav, 2019, s. 6–58. Dostupné z: https://www.recmaterialu.cz/images/studie/Lesniakova_Vybrane_metody_pruzkumu_predmetu_kulturniho_dedictvi.pdf [cit. 2024-10-20]

LESNIAKOVÁ, Petra – SVOBODA, David – VOJTĚCHOVSKÝ, Jan. Možnosti technické fotografie pořízené upraveným digitálním fotoaparátem při průzkumu uměleckých děl. Vymezení pojmů a výběr vhodného vybavení. *e-Monumentica* [online]. 2019, roč. 4, č. 2. Dostupné z: https://e-monumentica.cz/cislo/2_2019#id78 [cit. 2024-20-10]

PREISS, Pavel. *Rakouská kresba 18. století: vybraná díla z českých a moravských sbírek*. Praha: Národní galerie, 1996. Dostupné z: <https://ceskadigitalniknihovna.cz/uuid/uuid:a587bde6-9108-40d9-a878-857b6de0584e> [cit. 2025-06-22]

ŘÍHOVÁ, Vladislava. Rukopisy Johanna Frenzla a jejich využití pro průzkum sochařství přelomu 16. a 17. století. *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 2012, roč. 21.

REPANIĆ-BRAUN, Mirjana. Oltarne slike Franza Xavera Wagenschöna u crkvi sv. Mihaela u Osijeku. In: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*. 2002, roč. 26, s. 98–108. Dostupné z: <https://www.ipu.hr/article/en/64/mirjana-repanic-braun-phd> [cit. 2025-07-07]

SANDU, Irina Crina Anca – JOOSTEN, Ineke – LEAL, Nuno. Optical imaging applications for the study of cultural heritage artifacts. *Advances in Laser and Optics Research*. roč. 11, 2015.

SAUER, Günter. *Allgemeines Künstlerlexikon: Die bildenden Künstler aller Zeiten und Völker*. Sv. 114. Mnichov: K. G. Saur Verlag, 2017.

SELUCKÁ, Alena – MRÁZEK Martin – ŠTĚPÁNEK, Ivo, ed. *Metodika uchovávání předmětů kulturní povahy*. Brno: Technické muzeum v Brně, 2018.

SEDLÁK, Jan – CHRISTIANOVÁ, Dana – KRYL, Ladislav – MARTÍNKOVÁ, Jana – PANOCH, Pavel et al. *Cesta od renesance k baroku: Slavné stavby Moravské Třebové*. Moravská Třebová: Město Moravská Třebová, 2012.

ŠIMŮNKOVÁ, Eva – BAYEROVÁ, Tatjana. *Pigmenty*. 2., dopl. vyd. Praha: STOP – Společnost pro technologie ochrany památek, 2008,

SLAVÍČEK, Lubomír. Franz Xaver Wagenschön, „Pictor Viennensis, Austriae Discipulis P. P. Rubenius“ – Copia und Imitatione in seinem graphischen Werk. In: *Barockberichte* [online]. 1995. roč. 11/12, s. 435–446. Dostupné z: <https://www.salzburgmuseum.at/shop/barockberichte/> [cit. 2025-06-22]

SLAVÍČEK, Lubomír. Franz Xaver Wagenschön als „Historie-Mahler in kleinen Figuren“, In: *Barockberichte* [online]. 2005. roč. 42/43, s. 747–757. Dostupné z: <https://www.salzburgmuseum.at/shop/barockberichte/> [cit. 2025-22-06]

STAVROUDIS, Chris – DOHERTY, Tiarna – WOLBERS, Richard. A New Approach to Cleaning I: Using mixtures of concentrated stock solutions and a database to arrive at an optimal aqueous cleaning system. *The WAAC Newsletter (Western Association for Art Conservation)* [online]. 2005, roč. 27, č. 2, s. 17–28. Dostupné z: <http://cool.conservationus.org/waac/wn/wn27/wn27-2/wn27-205.pdf> [cit. 2025-08-06]

STAVROUDIS, Chris – DOHERTY, Tiarna. A Novel Approach to Cleaning II: Extending the modular cleaning program to solvent gels and free solvents, part 1. *The WAAC Newsletter (Western Association for Art Conservation)* [online]. 2007, roč. 29, č.3, s. 9–15. Dostupné z: <http://cool.conservation-us.org/waac/wn/wn29/wn29-3/wn29-304.pdf> [cit. 2025-08-06]

TAUBER, Gwen, et. al. Evolon CR: Its Use from a Scientific and Practical Conservation Perspective. *Paintings Specialty Group Postprints* [online]. 2018, roč. 31, s. 45–49. Dostupné z: <https://www.culturalheritage.org/publications/books-periodicals/library/specialty-group-publications/paintings-specialty-group-postprints/docs/default-source/publications/periodicals/painting-specialty-group/psg-postprints-vol-31-2018> [cit. 2025-11-06]

VÁCLAVÍK, František – ŠEDA, Bohdan – ŘÍHOVÁ, Vladislava. *Stavebněhistorický průzkum kostela Povýšení sv. Kříže na Křížovém Vrchu v Moravské Třebové*. Univerzita Pardubice, Fakulta Filozofická, archiv Fakulty Restaurování, 2024.

VALEŠ, Tomáš. Neznámá skica Franze Xavera Wagenschöna. In: *Opuscula historiae artium: časopis Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno* [online]. Masarykova univerzita, 2011. roč. 60, č. 2, s. 140–147. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115771> [cit. 2025-06-11]

VAN DEN BURG, Julia – SEYMOUR, Kate. *Filling Losses in Paint*. ©Cultural Heritage Agency of the Netherlands, Amersfoort 2024. Dostupné z: <https://english.cultureelerfgoed.nl/publications/publications/2024/01/01/filling-losses-in-paint> [cit. 2025-07-02]

Velký slovník naučný: encyklopedie Diderot. Praha: Diderot, 1999. sv. 2, s. 1621. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a17e2b75-8d58-4ded-8a56-d4de6a430625> [cit. 2025-06-22]

15.2 Seznam použitých pramenů

KALSNER, Peter. Restaurátorská dokumentace k obrazu Smrt sv. Josefa z kostela sv. Petra v Purgstall an der Erlauf. Soukromý archiv restaurátora, 2020.

KAŠE, Jiří – LÁTAL, Jiří. *Zdokumentování, odstrojení, rozebrání a uložení dřevěných polychromovaných komponentů oltáře sv. Josefa*. Národní památkový

ústav, ú.o.p. Pardubice (NPÚ – ÚOP Pardubice), Fond: restaurátorské dokumentace, sign. 2052/b. 1996.

Moravský zemský archiv (MZA), fond: G 10 Sbíрка rukopisů Moravského zemského archivu, kn. 351/1, Johann Ludwig Frenzl, *Gedenkbuch der Stadt Mäh. Trüba, topographisch, statistisch, und historisch geschildert*. I. Band, 1866.

Státní okresní archiv Svitavy, Archiv města Moravská Třebová, inv. č. 641, 1769.

VÁCLAVÍK, František – ŠEDA, Bohdan – ŘÍHOVÁ, Vladislava. *Stavebněhistorický průzkum kostela Povýšení sv. Kříže na Křížovém Vrchu v Moravské Třebové*. Univerzita Pardubice, Fakulta Filozofická 2024.

VYMĚTALOVÁ, Eva. *Hřbitovní kostel Nalezení sv. Kříže v Moravské Třebové*. Litomyšl, 1995. Seminární práce. Archiv Fakulty restaurování Univerzity Pardubice, Fond: seminární práce, inv. č. C/33.

Zemský archiv Opava, fond: Arcibiskupská konzistoř, G1, Moravská Třebová, kt. 4691

15.3 Seznam internetových zdrojů

Belgické lněné plátno. In: *Deffner & Johann* [online]. Dostupné z: <https://deffner-johann.de/en/belgian-linen-raw-305-gm2-thread-count-15-x-115-cm2.html> [cit. 2025-08-07]

Dimethyl Sulfoxide. In: *Kremer pigmente* [online]. Dostupné z: <https://www.kremer-pigmente.com/en/shop/solvents-chemicals-additives/64783-dimethyl-sulfoxide.html> [cit. 2025-13-03]

Franz Karl Fahrenschon. In: *Quirin lexikon* [online]. Dostupné z: <https://quirin-lexikon.art/fahrenschon-frantisek-kaspar/> [cit. 2025-06-22]

Franz Xaver Wagenschön. In: *Austria forum* [online]. Dostupné z: https://austria-forum.org/af/AustriaWiki/Franz_Xaver_Wagensch%C3%B6n [cit. 2025-06-22]

Franz Xaver Wagenschön. In: *Belvedere* [online]. Dostupné z: <https://sammlung.belvedere.at/people/2476/franz-xaver-wagenschon> [cit. 2025-11-06]

Franz Xaver Wagenschön. In: *Gedächtnis des Landes* [online]. Dostupné z: <https://www.gedaechtnisdeslandes.at/personen/person/wagenschoen> [cit. 2025-11-06]

Franz Xaver Wagenschön. In: *Mutualart* [online]. Dostupné z: <https://www.mutualart.com/Artwork/Der-Tod-des-hl--Joseph/9D13C6F284419C58> [cit. 2025-08-06]

Franz Xaver Wagenschön. In: *Nicolaas Teeuwisse* [online]. Dostupné z: <https://www.teeuwisse.de/artist-index/wagenschoen-franzxaver#:~:text=artist%E2%80%99s%20personal%20career,%C5%93uvre%20is%20small%20and%20inadequately> [cit. 2025-11-06]

Gustav Berger's original formula BEVA 371®. In: *KRUSTAshop* [online]. Dostupné z: https://www.krustashop.cz/BEVA-371-Heissiegel-d1631.htm?srsIid=AfmBOoqS7N3GrAuQ11FBQqWtt_CjehgkbBmwRgj6htopCAPo4wVJmFtp [cit. 2025-11-06]

Hedvábná organza. In: *Sartor hedvábný obchod* [online]. Dostupné z: https://www.sartor.cz/hedvabna-organza-bila-ivory_z12721/ [cit. 2025-06-11]

Hřbitovní kostel sv. Kříže. In: *Památkový katalog* [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/pravni-ochrana/hrbitovni-kostel-sv-krize-145183> [cit. 2025-11-06]

Kostel Povýšení sv. Kříže. In: *Památkový katalog* [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-povyseni-sv-krize-14793802> [cit. 2025-11-06]

Lascaux Stretcher Set. In: *Deffner & Johann* [online]. Dostupné z: <https://deffner-johann.de/en/lascaux-stretcher.html> [cit. 2025-11-06]

Lněné plátno. In: *Sartor hedvábný obchod* [online]. Dostupné z: https://www.sartor.cz/lnene-platno-silne-prirodni_z10143/ [cit. 2025-23-04]

Maria Antonieta u klavíru. In: *Wikipedia* [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Xaver_Wagensch%C3%B6n#/media/File:MarieAntoinette1769-70.jpg [cit. 2025-06-22]

The Modular Cleaning Program. In: *Conservation OnLine (CoOL)* [online]. Dostupné z: <https://cool.culturalheritage.org/byauth/stavroudis/mcp/> [cit. 2025-05-03]

15.4 Seznam akademických prací

HUSBY, Louise Maria. *Water for varnish removal: Evaluating water-based methods for the removal of dammar varnish from mock-up samples of traditional oil paintings*. Dissertation thesis. Royal Danish Academy – Architecture, Design, Conservation: Institute of Conservation, Royal Danish Academy, 2024.

HODULÁKOVÁ, Barbora. *Ikonografie a kult sv. Josefa v českých zemích v období baroka*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/148301/120367163.pdf?sequence=1> [cit. 2025-07-14]

CHALUPOVÁ, Jana. *Metody scelování plátěné podložky závěsných obrazů*. Praha, 2018. Teoretická diplomová práce. Akademie výtvarných umění v Praze.

MILTOVÁ, Radka. *Profánní témata v díle Franze Xavera Wagenschona*. Brno, 2003. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta Filozofická, Seminář dějin umění.

MACHAČKO, Luboš. *Technika a technologie malby v dílech barokních malířů 18. století*. Bratislava, 2021. Písemná část disertační práce. Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě.

OLŠANOVÁ, Petra. *Oltářní obrazy Judy Tadeáše Josefa Suppera (1712-1771) na Moravě*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Dostupné z: <https://theses.cz/id/duaz4g/> [cit. 2025-07-14]

PLZÁK, Jindřich. *Moderní dokumentační metody archeologických faktů*. Plzeň, 2016. Disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Dostupné z: <https://theses.cz/id/50ym5n/> [cit. 2025-06-22]

PEČINKA, Jiří. *Restaurování oltářního obrazu sv. Barbory na plátně z kostela sv. Jana Křtitele v Radomyšli a historické a současné metody scelování trhlin plátěných podložek závěsných obrazů se zaměřením na metodu „bridging“*. Litomyšl, 2022. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce: Mgr. art. Luboš Machačko, Art.D. Dostupné z: <https://dk.upce.cz/> [cit. 2025-06-22]

SVOBODA, David. *Restaurování skleněné mozaiky s motivem racka z dolní stanice lanovky na Pastýřskou stěnu v Děčíně. Restaurování kamenné mozaiky Ptačí rodina v ulici Lidická v Litomyšli Technická fotografie v UV, IR záření a falešných barvách*. Litomyšl, 2020. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování.

ŠELEMBA, Michal. *Nástěnná malba Judy Tadeáše Suppera v hřbitovním kostele Nalezení sv. Kříže v Moravské Třebové*. Praha, 2023. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění.

15.5 Emailová korespondence

DOKOUPIL, Václav – místostarosta města Moravská Třebová [emailová korespondence], 06. 06. 2025.

KALSNER, Peter – restaurátor [emailová korespondence], 26. 07. 2025.

LANG, Marianne – farní tajemnice [emailová korespondence], 11. 07. 2025.

15.6 Ústní sdělení

KRONISTER, Franz – farář a farní předseda pastorační rady [ústní sdělení], 24. 06. 2025.

LÁTAL, Jiří – akademický malíř a restaurátor [ústní sdělení], 08. 10. 2024.

16 Seznam použitých symbolů a zkratek

(v × d)	(výška × délka)
(v × š)	(výška × šířka)
70D, 80D, 90D	konkrétní model fotoaparátů společnosti Canon
A	Aceton
AE	aceton:ethanol
ARUDP	Ateliér restaurování uměleckých děl na papíru
BA	Benzylalkohol
BEVA	Berger Ethylene Vinyl Acetate
cit.	citace
č.	číslo
DMSO	dimethylsulfoxid
E	Ethanol
EDTA	Kyselina ethylendiamintetraoctová
EF-S	typ bajonetu objektivu pro digitální zrcadlovky Canon
EOS	značka fotoaparátu Canon („ <i>Elektro-Optical System</i> “)
<i>f</i>	clonové číslo
F	ohnisková vzdálenost
FC	False colors (falešné barvy)
Filtr B+W	značka filtru pro objektivy „ <i>Schneider-Kreuznach B+W</i> “
FR	Fakulta restaurování
FTIR	Infračervená spektrometrie s Fourierovou transformací
I	isooktan
IA	isooktan:aceton
IE	isooktan:ethanol
Inv. č.	Inventární číslo
IR	Infračervené záření
IRR	Infračervená reflektografie
IRRFC	Infračervená reflektografie ve falešných barvách
IRTR	Infračervená transmitografie
KHV	Katedra humanitních věd
KSSPPOP	Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody
MCP	Modular cleaning program
např.	například
NPÚ	Národní památkový ústav
Obr.	Obrázek
OM	Optická mikroskopie
popř.	popřípadě
PÚ	památkový ústav

resp.	respektive
roč.	ročník
RV	Relativní vlhkost
RTG	Rentgenové záření
RTI	Transformační zobrazování („ <i>Reflectance Transformation Imaging</i> “)
s.	strana
SEM-EDX	skenovací elektronová mikroskopie s detekcí rentgenové spektroskopie
SFME	bezsurfaktantová mikroemulze („ <i>Surfactant free micro emulsion</i> “)
sign.	signatura
stol.	století
STM	Typ motorku zaostřování (Stepping Motor)
T	Teplota
Tab.	Tabulka
TR	Transmise
tzv.	takzvaný
UPCE	Univerzita Pardubice
USB	Universální sériová sběrnice
ÚSKP	Ústřední seznam kulturních památek
UV	Ultrafialový/é/á
UVL	Ultrafialová luminiscence
UVFC	Ultrafialová luminiscence ve falešných barvách
UVR	Ultrafialová reflektografie
UVRFC	Ultrafialová reflektografie ve falešných barvách
VIS	Denní rozptýlené světlo

17 Seznam tabulek

Tab. 1: Zkoušky rozpustnosti červeného nátěru druhotných záplat.....	27
Tab. 2: Zkoušky redukce druhotné povrchové úpravy.	28
Tab. 4: Zkoušky dočištění reziduí voskového nátěru.	29
Tab. 3: Zkoušky redukce nečistot a lakové vrstvy.	31
Tab. 6: Zkoušky čištění lokálních reziduí nečistot vodnou metodou využívající MCP.	32
Tab. 7: Zkoušky redukce druhotných nevyhovujících retuší.	34
Tab. 8: Zkoušky redukce druhotných nevyhovujících retuší, jednotlivé barvy. ...	35

18 Textová příloha

18.1 Rozhodnutí o restaurování

MĚSTSKÝ ÚŘAD MORAVSKÁ TŘEBOVÁ

odbor výstavby a územního plánování

nám. T. G. Masaryka č. o. 29

571 01 Moravská Třebová

Váš dopis zn.:

Ze dne:

Naše značka: MUMT 41526/2024/OVUP6-411.1

Spisová značka: S MUMT 37484/2024

Vyřizuje: Blanka Žouželková

Tel.: 461 353 020

Fax: 461 353 074

E-mail: bzouzelkova@mtrebova.cz

Adresát:

Město Moravská Třebová

nám. TGM 29

571 01 Moravská Třebová

Datum vyhotovení: 16. 12. 2024

Účastník řízení:

Město Moravská Třebová, IČ 00277037

nám. TGM 29, 571 01 Moravská Třebová

Výroková část:

ROZHODNUTÍ

Městský úřad v Moravské Třebové, odbor výstavby a územního plánování jako věcně a místně příslušný orgán státní památkové péče podle ustanovení § 29 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, k žádosti o vydání závazného stanoviska vydává podle § 14 odst. 1, zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 500/2004 Sb., o správním řízení, v platném znění toto rozhodnutí.

V souladu s ustanovením § 14 odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči v platném znění (dále jen památkový zákon), je:

provedení restaurování obrazu Smrt sv. Josefa, (olejomalba na plátěné podložce – malířského uměleckého díla) z oltáře sv. Josefa, součást nemovité kulturní památky kostel Povýšení sv. Kříže, zapsané v ÚSKP pod rejstříkovým číslem 33533/6-3224, stojícího na pozemku parcelní číslo 2115/1, na Křížovém vrchu v Moravské Třebové, v rozsahu dle předložených provedených průzkumů a návrhu restaurování zpracovaného MgA. Jiřím Pečinkou, Univerzita Pardubice, fakulta restaurování a konzervačních technik, **připustné za dodržení následujících podmínek:**

- 1) Minimálně deset dní před zahájením prací, bude správnímu orgánu písemně oznámen a předložen termín zahájení prací a zahajovacího kontrolního dne. Další kontrolní dny proběhnou po chemickotechnologickém průzkumu (identifikace pigmentů, laků, podkladových vrstev), po sejmutí ochranného přeplepu, během čištění, tmelení a retušování.

Příloha 1: Rozhodnutí o restaurování obrazu Smrt sv. Josefa, strana 1.

- 2) Do 30 dnů od dokončení prací bude účastníkem řízení sdělen termín závěrečné kontrolní prohlídky za účasti zhotovitele, vlastníka, správního orgánu a odborné organizace, na které bude předložena restaurátorská zpráva s aktuální fotodokumentací 2 x v písemném (fotky 10 x 15 cm) a 2 x v elektronickém provedení (el. fotodokumentace ve vysokém rozlišení); ve zprávě bude uveden popis díla a prací včetně použitých technických a materiálových prostředků, identifikace materiálů, technika povrchových úprav, časové zařazení, rozměry, stav dochování, míra druhotných oprav. Dílo bude fotograficky zdokumentováno. Budou uvedeny údaje, které byly o památce zjištěny během restaurování a přiloženy výstupy z provedených průzkumů. Součástí zprávy bude doporučený režim údržby.

Odůvodnění:

Městský úřad Moravská Třebová, odbor výstavby a územního plánování, jako příslušný orgán státní památkové péče (dále orgán SPP), obdržel žádost o vydání závazného stanoviska ve výše uvedené věci.

Tímto dnem bylo podle § 44 zákona č. 500/2004 Sb. o správním řízení v platném znění, zahájeno správní řízení.

V této věci není příslušný rozhodovat stavební úřad podle zvláštního právního předpisu, proto orgán státní památkové péče vydává samostatné rozhodnutí ve správním řízení podle § 44a, zákona o státní památkové péči č. 20/1987 Sb.

Orgán SPP seznámil účastníka řízení s podklady pro vydání rozhodnutí a podle § 36 odst. 3, zákona č. 500/2004 Sb., o správním řízení, v platném znění, mu dal možnost vyjádřit se před vydáním rozhodnutí, účastník řízení se tohoto práva vzdal.

Podle § 14 odst. 4 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, obdržel orgán SPP v této věci písemné vyjádření Národního památkového ústavu, územní odborné pracoviště v Pardubicích.

Odborný dohled zabezpečuje dle ustanovení § 32 odst. 2 písm. g) zákona o státní památkové péči Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Pardubicích.

Příslušný orgán v průběhu správního řízení posuzoval žádost z hlediska jejího souladu s platnými právními předpisy. Při vyhotovení závazného stanoviska vycházel z těchto shromážděných důkazů:

- ❖ z předložené žádosti včetně návrhu restaurování,
- ❖ provedených průzkumů,
- ❖ z písemného vyjádření Národního památkového ústavu, ÚOP Pardubice – souhlasí s podmínkami, za stanovených podmínek, se kterými se správní orgán ztotožnil a do svého stanoviska je zapracoval;
- ❖ z metodické publikace NPÚ svazek 27, Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky – str. 36,
- ❖ metodika pro vizualizaci vnitřní struktury malířského díla – Ústav technické a experimentální fyziky ČVUT 2015.

Po zjištění skutečného stavu věci a zhodnocení všech shromážděných důkazů metodou volného hodnocení důkazů, došel správní orgán k závěru, že navržené práce jsou přípustné, protože byly splněny předpoklady pro restaurování malířského uměleckého díla.

Úřední dny a hodiny:
Pondělí, středa
8:00 – 11:30, 12:30 – 17:00

Bankovní spojení:
Komerční banka Svitavy
1929-591/0100

IČO:
00277037

Telefonní ústředna:
461 353 111

Příloha 2: Rozhodnutí o restaurování obrazu Smrt sv. Josefa, strana 2.

S ohledem na současný stupeň poznání historického vývoje se jedná o obraz Smrt sv. Josefa z oltáře Smrt sv. Josefa z kostela Povýšení sv. Kříže. Obraz v retabulu oltáře je olejomalbou na bolusovém podkladě, malovanou na plátně o rozměrech 278 x 135,5 centimetrů. Znázorňuje ikonografický motiv Smrti sv. Josefa. Po levé straně stojí Kristus, který ukazuje vzhůru k nebi, vpravo sedí P. Maria, a kolem poletují andělci. Oltář Smrti sv. Josefa byl pořízen nákladem Pauliny Schlesingerové roku 1772. Jednotlivé komponenty pocházejí z přelomu 60. a 70. let 18. století. Obraz Smrti sv. Josefa namaloval malíř Franz Xaver Wagenschön (1726 Litíč u Jaroměře - 1790 Vídeň) roku 1769. Doplnující iluzivní nástěnná malba oltářní architektury byla vytvořena roku 1771. Sochy sv. Pavlína a sv. Rozálie vznikly v roce 1772.

Zhodnocení kulturně historických hodnot:

Oltářní obraz představuje významné dílo malířského umění v moravskotřebovském regionu. Je dokladem vyspělosti výtvarného umění a oltářní architektury z období baroka a klasicismu. Jedná se o původní součást vybavení historického interiéru moravskotřebovského hřbitovního kostela.

Podmínky uvedené ve výroku tohoto rozhodnutí stanovil orgán SPP podle § 14 odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Podmínka 1 - byla stanovena podle § 10 odst. 3 c, odst. 4 a–f vyhlášky č. 66/1988 Sb. Aby mohl správní orgán zabezpečit zachování kulturní památky je nutné jednotlivé fáze a zjištěné skutečnosti dokumentovat a kontrolovat jak z hlediska metodického přístupu a dodržování stanovených technologických postupů, tak pro dokumentaci maximálního množství informací, aby nedošlo k nevratným ztrátám vypovídacích schopností a kulturněhistorických hodnot této kulturní památky.

Podmínka 2 - byla stanovena na základě § 10 odst. 4 písm. a–h) vyhlášky č. 66/1988 Sb., v platném znění. Aby byla vymahatelná, stanovil správní orgán pro její splnění lhůtu běžně používanou ve správních řízeních a určil konkrétní požadavky na dokumentaci, aby nevznikly žádné pochybnosti a byly naplněny požadavky výše citované vyhlášky.

Poučení o odvolání:

Proti tomuto rozhodnutí je možné podat odvolání do 15 dnů od jeho doručení, ke Krajskému úřadu Pardubického kraje, podáním učiněným u Městského úřadu v Moravské Třebové, odboru výstavby a územního plánování. Odvolání má odkladný účinek.

Podle § 82 odst. 1 správního řádu se lze odvolat proti výrokové části rozhodnutí či jednotlivým výrokům. Odvolání proti odůvodnění rozhodnutí je nepřipustné.

Podle § 82 odst. 2 správního řádu musí být z odvolání patrné, kdo je činí a které věci se týká. Odvolání se podává s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal správnímu orgánu a aby každý účastník řízení dostal jeden stejnopis.

„OTISK ÚŘEDNÍHO RAZÍTKA“

Bc. Blanka Žouželková – oprávněná úřední osoba

(dle §15, odst. 2, zák. č. 500/2004 Sb. v platném znění)

odbor výstavby a územního plánování

Městského úřadu Moravská Třebová

Na vědomí:

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště Pardubice

Úřední dny a hodiny:
Pondělí, středa
8:00 – 11:30, 12:30 – 17:00

Bankovní spojení:
Komerční banka Svitavy
1929-591/0100

IČO:
00277037

Telefonní ústředna:
461 353 111

Příloha 3: Rozhodnutí o restaurování obrazu Smrt sv. Josefa, strana 3.

18.2 Původní záměr na restaurování obrazu

UNIVERZITA
PARDUBICE
FAKULTA
RESTAUROVÁNÍ

RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚŘ

Olejomalba na plátěné podložce *Smrt sv. Josefa* ze hřbitovního kostela z
Moravské Třebové

Dílo: *Smrt sv. Josefa*

Autor: František Xaver Wagenschön (1726–1790)

Datace: 1769

Technika: olejomalba na plátěné podložce

Rozměry díla: 278 x 135,5 cm

Typologický popis díla¹

Předmětem restaurátorského záměru je olejomalba *Smrt sv. Josefa* na plátěné podložce kasulového tvaru o rozměrech 278 x 135,5 centimetrů. Jedná se o hlavní oltářní obraz z barokního bočního oltáře sv. Josefa na evangelijní straně hřbitovního kostela v Moravské Třebové. Samotný oltář je tvořen iluzivní architekturou v technice nástěnné malby. Autorem je pozdně barokní malíř František Xaver Wagenschön, který podle dochovaných archiválií malbu provedl roku 1769. Jedná se o ikonograficky ustálený výjev představující smrt sv. Josefa. Z důvodu voskové vrstvy a silného znečištění na povrchu díla, je celý výjev takřka nečitelný. Techniku malby lze předpokládat tradičně barokní olejomalbu na červeném podkladě bolusového typu.

Stav dochování díla

Současný stav díla před restaurováním je havarijní. Vlivem vnějších vlivů, nevhodného uložení a neodborných zásahů v minulosti došlo k závažným poškozením. Dílo je již bez vypínacího rámu, což s ním naprosto omezuje jakoukoli snadnou manipulaci. Je silně znečištěno prachovým depozitem, pokryto hrubými nečistotami a lokálně se nachází ptačí trus. Plátěná podložka je zkřehlá, deformovaná a na mnoha místech tak došlo k jejímu poškození, jako jsou trhliny, perforace a lokální ztráty samotné podložky. Tyto ztráty se nacházejí především při obvodu díla. K největším úbytkům došlo v horní části zakřivení plátna. Taktéž se na díle nacházejí dvě velké pravouhlé textilní záplaty, ty byly přilepeny v minulosti pravděpodobně olejovou barvou či tmelem. Z rubu je podložka silně ztmavlá, především ve

---

¹ Součástí objektu je i ozdobný rám. Záměr na jeho restaurování, včetně typologického popisu a popisu stavu dochování je součástí samostatného dokumentu.

středu. Lze sledovat rozvržení nedochovaného vypínacího rámu, jehož příčky jsou na textilií patrné světlejším zbarvením.

Silně problematická je i samotná barevná vrstva a na první pohled patrná silně omezená čitelnost výjevu. V minulosti došlo z dnešního pohledu k ambulantnímu, stabilizačnímu zásahu, kdy bylo dílo v již pokročilém stádiu degradace opatřeno ochranným lícovým přelepem z papíru a vosku, či voskové směsí (papír se dochoval jen v drobném fragmentu v horní části). Tento krok byl ještě během 2. poloviny 20. století běžnou praxí předcházející ztrátám barevných vrstev před samotným zásahem. Ztrátu adheze barevných vrstev k textilní podložce lze tedy očekávat v průběhu restaurování. Už teď je tato problematika zjevná, především při okrajích díla. Silná nerovnoměrná vosková vrstva je sama však již nesoudržná a v šupinách se odlupuje. Navíc pro své bílé zakalení znemožňuje bližší zkoumání barevných vrstev a jejich případné poškození. Lze však očekávat četné ztráty originální barevné vrstvy i s podkladem, minimálně jednu celoplošnou degradovanou lakovou vrstvu na povrchu, lze očekávat řadu retuší (olejových) a případných tmelů.

Dílo není schopné vystavení, zároveň tento stav neumožňuje jakékoliv bezpečné uložení. Pro záchranu objektu je restaurátorský zásah nezbytný.

Návrh na restaurování

1. Dílo bude fotograficky dokumentováno před, v průběhu a po ukončení restaurátorského zásahu.
2. Odebrání stěrů pro mikrobiologickou analýzu. V Případě pozitivních výsledků mechanické očištění hrubých nečistot z rubu díla muzejním vysavačem a vlasovými štětci (nezbytné ochranné pomůcky) a následná desinfekce nástřikem vodno-etanolového roztoku z rubu díla.
3. Nezbytné zajištění nestabilních barevných vrstev při okraji díla na základě zkoušek – jemnou reaktivací přítomného vosku teplem, nebo zvoleným vhodným adhezivem, případné ochranné přelepy z papíru Rayon a adheziva zvoleného na základě zkoušek.
4. Vyhotovení dočasné vypínací konstrukce z dřevěného rámu a pomocných textilních pruhů připevněných k okrajům rubu díla tepelně aktivovatelným adhezivem (BEVA® film, Lascaux® heat-seal adhezive 375, Lascaux Lascaux® Acrykleber 498 HV).
5. Kvalitní fotografický průzkum stavu díla před restaurátorským zásahem včetně vyhotovení technických fotografií.
6. Chemicko-technologický průzkum díla za cílem zjištění materiálového složení objektu, bližší popis techniky díla a tím pojená stratigrafie díla a identifikace pojiv a vybraných pigmentů.
7. Mechanické očištění rubu díla pryží CleanMaster či Akapad o různých tvrdostech. Sejmutí druhotných zásahů v podobě záplat.
8. Mechanické snímání silných nánosů voskového nátěru z líce díla. Dočišťování nepolárními rozpouštědly s případným odsáváním do netkané silně savé textilie Evolon® CR.

Příloha 5: Původní restaurátorský záměr obrazu Smrt sv. Josefa, strana 2.

9. Opravení defektů v plátěné podložce metodou nit na nit nebo cupaninou s případnými lněnými zpevňujícími můstky. Adhezivum bude zvoleno na základě zkoušek.
10. Zhodnocení stability barevných vrstev a případná konsolidace tepelně aktivovatelným adhezivem Lascaux® heat-seal adhezive 375 (aktivační teplota 68 °C). V nezbytném případě celoplošná konsolidace rubovým nátěrem 10% roztoku tohoto adheziva a následná tepelná aktivace na nízkotlakém perforovaném stole s tepelnou regulací, nebo ruční aktivace restaurátorskou tepelně-regulovatelnou špachtlí. Tento krok může následovat po fázi redukce lakových vrstev a snímání přemaleb.
11. Redukce lakových vrstev a snímání případných přemaleb směsí organických rozpouštědel (pravděpodobně směsí etanolu, acetonu a izooktanu v různých poměrech) s případným použitím obkladů z netkané silně savé textilie Evolon® CR, či rigidních gelů.
12. Celoplošná rentoaláž díla na novou lněnou plátěnou podložku pomocí BEVA® filmu na nízkotlakém perforovaném stole s tepelnou regulací. Revaluace tohoto kroku může být provedena až v průběhu restaurátorských zásahů.
13. Vypnutí na nový dřevěný vypínací rám s obvodovou distancí a možností vložení dřevěných klínů.
14. Aplikace mezi-lakové damarové vrstvy nátěrem.
15. Tmelení díla tónovaným kliho-křídovým tmelem s malou příměsí polymerizovaného lněného oleje. Případné sejmutí první mezi-lakové damarové vrstvy během začišťování.
16. Aplikace druhé mezi-lakové damarové vrstvy s příměsí UV stabilizátoru Tinuvin® 292 nátěrem.
17. Nápodobivá retuš pryskyřičnými barvami Gamblin Conservation Colors v místech tmelů a případných jiných defektů.
18. Aplikace závěrečné lakové damarové vrstvy s příměsí UV stabilizátoru Tinuvin® 292 nástřikem air-brush.
19. Adjustace díla do nově zrestaurovaného ozdobného rámu.

Příloha 6: Původní restaurátorský záměr obrazu Smrt sv. Josefa, strana 3.

CENOVÁ NABÍDKA

Výroba pomocné nosné konstrukce, ambulantní zajištění nestabilních vrstev objektu, vypnutí objektu na pomocnou konstrukci
Vstupní průzkumy, fotodokumentace, chemicko-technologické analýzy
Mechanické očištění díla a sejmutí silných voskových nánosů
Oprava defektů v textilní podložce
Konsolidace barevných vrstev
Redukce lakových vrstev a snímání starých přemaleb a retuší
Rentoaláž
Nový dřevěný blind-rám, vypnutí
Tmelení (plastická retuš)
Retuš a závěrečné laky

Celkem

DPH sazba 21 %

Celková cena

Rozpočet je stanoven tak, aby pokryl náklady na provedení díla v rámci výuky na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice (harmonogram prací bude přizpůsoben kapacitním možnostem a výuce v akademickém roce 2024 až 2025).

Za Univerzitu Pardubice, Fakultu restaurování

Vypracoval: MgA. Jiří Pečinka

Příloha 7: Původní restaurátorský záměr obrazu Smrt sv. Josefa, strana 4.

18.3 Zápisy z kontrolních dnů

Zápis

z kontrolního dne na akci „Restaurování obrazu Smrt sv. Josefa“

Přítomni:

MgA. Jiří Pečinka – vedoucí atelieru

MgA. Mgr. Věra Sejkorová Kašparová – asistent atelieru

Mgr. Vladislava Říhová PgD. – asistentka katedry humanitních věd

BcA. Markéta Svobodová – student

Eva Štěpařová – zástupce vlastníka

Bc. Blanka Žouželková – zástupce správního orgánu

Dnešního dne byla provedena prohlídka rozpracovaného díla. Byla představena prezentace provedených průzkumů. Z průzkumů bude zpracována restaurátorská zpráva, která bude předána v písemné i elektronické podobě 1 x NPÚ, 1 x správní orgán - pouze v elektronické podobě. Dále byla předvedena rozpracovanost díla, kdy bylo provedeno mechanické suché čištění, redukce voskové vrstvy, redukce povrchových nečistot. Práce dále budou pokračovat dle schváleného záměru. Další kontrolní den proběhne po tmelení, před retušemi.

Vlastníkovi byl předán protokol o předání a převzetí plátna a prezentace z dnešního kontrolního dne.

V Litomyšli dne 11.3.2025

Příloha 8: Zápis z kontrolního dne 11.03.2025

Zápis

z kontrolního dne na akci „Restaurování obrazu Smrt sv. Josefa“

Přítomni:

MgA. Jiří Pečinka – vedoucí atelieru

MgA. Mgr. Věra Sejkorová Kašparová – asistent atelieru

Mgr. Vladislava Říhová PgD. – asistentka katedry humanitních věd

BcA. Markéta Svobodová – student

Mgr. Veronika Cinková – NPÚ v Pardubicích

Litomyšl, 12. 3. 2025

Byly představeny výsledky restaurátorských průzkumů a dosavadního postupu prací. Průzkum neprokázal výskyt aktivního mikrobiologického napadení. Dílo bylo z rubu mechanicky vyčištěno (houbami Cleanmaster, muzejním vysavačem a vlasovými štětce) a odstraněny dvě druhotné záplaty lepené na červenou olejovou barvu, kterou z díla nelze odstranit, aniž by bylo poškozeno, byla pouze redukována. V průběhu ztenčování a redukování voskové vrstvy nanesené na malbu v 90. letech Jiřím Látalem byla provedena lokální konsolidace nestabilních barevných vrstev roztokem Beva 371. Chemickotechnologický průzkum byl proveden, nyní probíhá vyhodnocování, zpráva by měla být dokončena během dvou měsíců. Voskový nátěr byl snímán pomocí lékařského benzínu a mechanicky. Barevná vrstva se jeví stabilní. Proběhlo čištění nečistot a zbytku lakové vrstvy, bylo zjištěno, že obraz byl čištěn ve 2. polovině 19. století a tím došlo lokálně k úbytku vrstev malby až na oranžovou podkladovou vrstvu nanesenou na červeném podkladě (bolus?). Lokálně došlo ke ztrátám (delaminaci) svrchních barevných vrstev, především v místech inkarnátů a drapériích. Na základě zkoušek bylo přistoupeno k čištění bezsurfaktantovou mikroemulzí (směs absolutního etanolu, benzylalkoholu a demineralizované vody) pomocí netkané textilie EVOLON CR a vatových smotků a mikroporézní houbičky Blitz-fix. Byly představeny zkoušky lokálního dočištění, které se bude týkat především inkarnátů a světlých míst malby a také zkoušky ztenčení druhotných retuší.

Příští prohlídka se uskuteční po dočištění malby, ztenčení druhotných zásahů – retuší i tmelů a po scelení textilní plátěné podložky (metodou nit na nit v kombinaci s intarzií a přemostěním neboli bridgingu) před provedením rentoaláže.

Byl vyroben nový napínací rám podle neinvazivního průzkumu otisků původního rámu v textilní podložce a upraven na základě konzultací s panem rámařem Zdeňkem Kašparem.

Fragmenty obrazového rámu a části napínacího rámu jsou v současnosti uloženy na Fakultě restaurování. Je třeba dořešit restaurování nebo rekonstrukci obrazového rámu. Tato práce není součástí této zakázky restaurování obrazu. V současnosti se řeší dočasné umístění obrazu po restaurování (po dobu, než bude objekt kostela stavebně opraven).

Příloha 9: Zápis z kontrolního dne 12.03.2025

Zápis z kontrolního dne restaurování obrazu Smrt sv. Josefa z kostela sv. Kříže v Moravské Třebové

Přítomní:

Jiří Pečinka, Věra Sejkorová Kašparová, Vladislava Říhová, Zdeňka Michalová, Markéta Svobodová – Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Jiří Látal – restaurátor, poradce, Petr Ariječuk – odborný konzultant, Blanka Žouželková, Eva Štěpřová – Městský úřad Moravská Třebová, investor, Veronika Cinková – NPÚ v Pardubicích

Od minulé prohlídky došlo k dočištění barevné vrstvy obrazu, lokálnímu sejmutí drobných retuší a tmelů a provedení scelení chybějících částí plátna (příprava pro rentoaláž).

Nová zjištění: bylo zjištěno, že obraz byl téměř celoplošně přemalován. K tomuto zásahu došlo patrně v době nepříliš vzdálené od vzniku obrazu. Přesné určení stáří této přemalby a její autor jsou neznámé. Archivně doložena je lokální retuš z 2. poloviny 19. století od místního učitele kresby. Chemickotechnologický průzkum tuto celoplošnou přemalbu potvrdil, místně byla nalezena laková vrstva na originální malbě pod přemalbou.

Byly provedeny zkoušky snímání přemalby. Celoplošné snímání není technologicky možné, došlo by ke ztrátám originální malby. Stav originální malby pod přemalbou nelze vyhodnotit jako prokazatelně dochovaný. Z tohoto důvodu nebude přistoupeno k celoplošnému snímání přemalby. Další snímání se pro tuto chvíli nepředpokládá.

Do příští prohlídky bude provedena rozšířená sonda v bílé drapérii u košíku v pravém rohu obrazu, aby mohla být posouzena kvalita a zchovalost původní malby. Snímky budou zaslány e-mailem. Dále se bude pokračovat v rentoaláži obrazu na Beva gel a bude provedeno lakování malby. Dne 23. května bude proveden rentgenologický průzkum obrazu v litomyšlské nemocnici. Příští prohlídka obrazu se předpokládá konec května nebo začátek června.

Je doporučeno provést komparaci s dalšími malbami Wagenschöna umístěnými v kostelích v Horním Jelení a Borohrádku nebo v Moravské galerii v Brně pro budoucí postup při retuších. Bude prověřena existence kresebné skici k tomuto obrazu.

v Litomyšli 13. 5. 2025

Příloha 10: Zápis z kontrolního dne 13.05.2025

Zápis z kontrolního dne restaurování obrazu Smrt sv. Josefa z kostela sv. Kříže v Moravské Třebové

Přítomní:

Jiří Pečinka, Markéta Svobodová – Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Blanka Žouželková – Městský úřad Moravská Třebová, investor, Veronika Cinková – NPÚ v Pardubicích

Obraz byl rentoalován na Beva gel 371, okraje originálního plátna byly zpevněny organtýnem. Obraz byl nalakován jednou vrstvou damarového laku. Byla provedena rozšířená sonda do drapérie v pravém dolním rohu obrazu. Ukázalo se, že originální malba je do značné míry přečištěná a vyhlazená. Odkrytá sonda zůstane prezentována, vzhledem k neúplnému stavu originálu se nebudou další části přemalby snímat. Byl proveden rentgenologický průzkum, který neprokázal významná zjištění. Chemickotechnologický průzkum je těsně před dokončením (bude hotov nejpozději v červenci).

Do příští prohlídky bude provedeno tmelení, vypnutí na nový blindrám, mezilaková vrstva a zkoušky retuší.

Příští prohlídka se uskuteční 9. 7. cca v 9 h.

v Litomyšli 17. 6. 2025

Příloha 11: Zápis z kontrolního dne 17.06.2025

Zápis z kontrolního dne restaurování obrazu Smrt sv. Josefa z kostela sv. Kříže v Moravské Třebové

Přítomní: Jiří Pečinka, Markéta Svobodová – Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Veronika Cinková – NPÚ v Pardubicích

Omluveny: Blanka Žouželková, Eva Štěpařová – Městský úřad Moravská Třebová

Na obraze se pokračovalo vytmelením, poté bylo dílo vypnuto na vypínací rám a byly dovytmeleny okraje (dvěma druhy tmelů – klihořídový na obraz a Bevegesso na okraje, vypnutí bylo provedeno antikorozně upravenými kovanými hřebíčky s mezivrstvou alkalického papíru). Poté bylo dílo znovu lakováno damarovým lakem. Byly provedeny ukázky retuší v oblasti šatů P. Marie (retušovacími barvami Gambling).

Bylo domluveno, že na obraze budou do příští prohlídky přednostně retušována vytmelená místa a bude provedena ukázka možného retušování přečištěných míst (převážně ve stínových partiích).

Příští prohlídka byla předběžně stanovena na úterý 29. 7. , čas bude upřesněn.

V Litomyšli 9. 7. 2025

Příloha 12: Zápis z kontrolního dne 09.07.2025

Zápis

z kontrolního dne na akci „Restaurování obrazu Smrt sv. Josefa“

Přítomni:

Jiří Pečinka – vedoucí atelieru

Markéta Svobodová – student

Veronika Cinková – NPÚ v Pardubicích

Petr Ariječuk – odborný konzultant

Omluveni: Blanka Žouželková, Eva Štěpařová – Městský úřad Moravská Třebová

Od poslední prohlídky bylo dílo vyretušováno a byly provedeny dvě aplikace lakování (po retuších airbrushem). Podle domluvy se vyretušovala vytmelená místa . Byly provedeny lokální korekce ostatních defektů (přečištěná místa, korekce rušivých historických retuší). Většina míst s originální Wagenschönovou malbou byla ponechána bez retuší, pouze opticky rušivá místa byla retušována – esteticky scelena (např. šije P. Marie).

Restaurování díla je dokončeno. Zbývá provést korekci závěrečné lakové vrstvy

V Litomyšli dne 29.7.2025

Příloha 13: Zápis z kontrolního dne 29.07.2025

18.4 Mikrobiologické zkoušky

doc. Ing. Marcela Pejchalová, Ph.D.
mikrobiolog

MIKROBIOLOGICKÉ ZKOUŠKY

Místo odběru: Markéta Svobodová Oltářní obraz, olejomalba na plátně „Smrt sv. Josefa“	Materiál: Stěry provedeny sterilním vatovým tampónem, na dřevěné špejli
--	--

Datum provedení: odběr 9. 10. 2024; začátek mikrobiologické analýzy 7. 11. 2024

Provedené zkoušky:

Pomocí sterilních vatových tampónů byly provedeny stěry části analyzovaných předmětů. Pevné částice získané tímto způsobem byly přeneseny roztěrem na povrch kultivační půdy MALT. Inkubace 7 dní při laboratorní teplotě.

Výsledky: po kultivaci nebyla zjištěna kontaminace mikroskopickými vláknitými houbami.

Závěr: Není potřeba provádět desinfekční zásah.

Datum: 14. 11. 2024

Podpis: doc. Ing. Marcela Pejchalová,
Ph.D.

Příloha 14: Mikrobiologická analýza.

18.5 Chemicko-technologický průzkum

Chemicko-technologický průzkum

Objekt: Olejomalba na plátně, Smrt sv. Josefa, 1769, Franz Xaver Wagenschön, Hřbitovní kostel Povýšení svatého Kříže

Zadavatel průzkumu: Ateliér restaurování uměleckých děl na papíru, BcA. Markéta Svobodová, student 6 ročníku.

Průzkum provedl: Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, Jiráskova 3, Litomyšl, 570 01, Ing. Alena Hurtová

Datum zadání průzkumu: listopad 2024

Datum vyhodnocení průzkumu: květen 2025

Počet stran ve zprávě: 36

Objekt před restaurováním (fotografie: Markéta Svobodová)

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, telefon/fax 461 612 565, e-mail dekanat.FR@upce.cz,
bankovní spojení KB Pardubice 37030561/0100, IČO 00216275, DIČ CZ00216275

1. Metodika průzkumu

Optická mikroskopie (OM) - provedeno na stereomikroskopu SMZ 800 (Nikon) při zvětšení 10×, 20×, 30× a 40× v bílém odraženém světle. Pro větší zvětšení byl použit optický mikroskop ECLIPSE LV100 (Nikon) při zvětšení 50×, 100×, 200× a 500× v procházejícím bílém světle, v odraženém bílém světle, UV fluorescenci a modrém světle. Vlnová délka emitovaného UV záření je 330–380 nm a modrého světla je 450–490 nm.

Skenovací elektronová mikroskopie s energiodisperzním analyzátozem (SEM-EDX) – mikroskopický průzkum odebraných vzorků, prvková analýza. SEM-EDX analýza byla provedena na elektronovém mikroskopu MIRA 3 LMU (Tescan) s analyzátozem EDS (Oxford Instruments X MaX) a vyhodnocena pomocí programu AZtec (Oxford Instruments) kombinací několika metod: plošné, bodové i mapovací analýzy. Obsah vybraných prvků byl vyjádřen v atomárních procentech.

Infračervená spektrometrie – provedeno na infračerveném spektrofotometru s Fourierovou transformací (FTIR) Nicolet 380 s diamantovým ATR krystalem. Měření bylo provedeno na neupravených vzorcích. Vyhodnocení spekter bylo provedeno pomocí programu OMNIC 7.3 srovnávací metodou se spektry standardu knihovny FR UPa a Polymers Miracle UP a databáze IRUG (<http://www.irug.org/search-spectral-database>)

Příprava vzorků: Průzkum vzorků byl proveden na úlomcích vzorků, příčných řezech (nábrusech) vzorky. Nábrusy byly připraveny zalitím do transparentní polyesterové pryskyřice Polylite 32032-20. Po zalití byly vybroušeny a vyleštěny (bez kontaktu s vodou) na brusných papírech Hermes se zrný karbidu křemíku WS Flex 18 C a oxidu hlinitého FB 632. Vyleštění bylo provedeno na lapovacích foliích 3M. Pro analýzu SEM-EDX byly nábrusy pokryty vodivou uhlíkovou vrstvou.

Literatura:

1. DERRICK, M.R., STULIK, D., LANDERY, J. M. *Infrared Spectroscopy in Conservation Science*, 1999, ISBN 0-89236-469-6.
2. SOCRATES, G. *Infrared and Raman Characteristic Group Frequencies*, 2004, ISBN 0-471-85298-8.
3. ŠIMŮNKOVÁ, E., BAYEROVÁ, T. *Pigmenty*. 2., dopl. vyd. Praha: STOP - Společnost pro technologie ochrany památek, 2008, ISBN 978-80-86657-11-0.
4. EASTAUGH, N., WALSH, V., CHAPLIN, T., SIDDALL, R. *Pigment Compendium*, 2008, ISBN 978-0-7506-8980-9.
5. PAULUSOVÁ, Hana. *Atlas vláknin papíru*. Praha: Národní archiv, 2023. ISBN 978-80-7469-134-8.
6. SAFDARI, V., SIGARODY, M. R. N., AHMED, M. Identification of fibers of woody and non woody plant species in pulp and papers. *Pakistan Journal of Botany*, 2011, vol. 43, no. 4, p. 2127–2011.
7. STERGIOS, A., Identification of fibre components in packaging grade papers. *IWA Journal* 2006, 27 (2), 153–172.
8. ĎUROVIČ, M., et al. *Restaurování a konzervace archiválií a knih*. 1st ed. 2002. ISBN 80-7185383-6.

2. Vzorčky k analýze

Objekt	Vzorek	Identifikační číslo vzorku	Místo odběru	Povrchová úprava	Stručný popis	Cíl analýzy	Metoda analýzy
Olejomalba na plátně, Smrt sv. Josefa, 1769, Franz Xaver Wagenschön, Hřbitovní kostel Povýšení svatého Kříže	MS1	11707	úloмок odloučený z poškozené silné vrstvy vosku	ano	povrchová úprava – voskový nátěr	analýza pojiva	FTIR
	MS2	11708	odběr ze spodní části díla	ne	plátěná textilie	identifikace vláken	OM
	MS3	11709	z místa poškození při spodním levém okraji díla	ano	barevná vrstva se všemi povrchovými úpravami a podkladem	stratigrafie, identifikace vrstev	OM, SEM-EDX
	MS4	11710	z místa poškození při spodním levém okraji díla po redukci voskového nátěru	ano	barevná vrstva s přemalbou	stratigrafie, identifikace vrstev	OM, SEM-EDX
	MS5a	11711	odběr z místa poškození při horním levém okraji díla po redukci voskového nátěru	ano	barevná vrstva před redukcí nečistot	stratigrafie, identifikace vrstev	OM, SEM-EDX
	MS5b	11712	odběr z místa poškození při horním levém okraji díla	ano	barevná vrstva po redukci nečistot	stratigrafie, identifikace vrstev	OM, SEM-EDX
	MS6	11713	z místa kde se v minulosti nacházela růžová barva – odběr z místa poškození při prostředním pravém okraji díla	ano	vzorek s okrovou podkladovou vrstvou	stratigrafie, identifikace vrstev	OM, SEM-EDX
	MS7	11729	z místa poškození při pravém spodním okraji	ano	modrá barevná vrstva	identifikace barviva	OM, FTIR
	MS8	11770	poškození při spodním levém okraji díla na andělíčku	ano	barevná vrstva po očištění a ztenčení retuší	stratigrafie,	OM, SEM
MS9	11771	poškození při levém okraji	ano	barevná vrstva po očištění a	stratigrafie	OM,	

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, telefon/fax 461 612 565, e-mail dekanat.FR@upce.cz,
bankovní spojení KB Pardubice 37030561/0100, IČO 00216275, DIČ CZ00216275

			díla v místě drapérie.		ztenčení retuší		SEM
	MS10	11772	poškození při horním levém okraji díla na křídle andělíčka	ano	barevná vrstva po očištění a ztenčení retuší	stratigrafie	OM, SEM

Identifikační číslo vzorku dle systému označování a archivace vzorků zpracovávaných Katedrou chemické technologie Fakulty restaurování, Univerzity Pardubice.

Objekt před restaurováním s místy odběru vzorků (fotografie: Markéta Svobodová)

3. Výsledky chemicko-technologického průzkumu

Vzorek č. MS1/11707, povrchová úprava – voskový nátěr

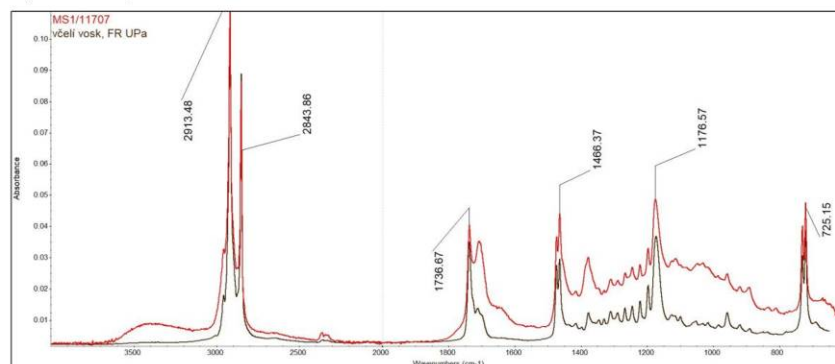
Lokalizace: úlomek odloučený z poškozené silné vrstvy vosku

Detail místa odběru

Místa měření (fotografie Markéta Svobodová)

Infračervená spektrometrie

FTIR spektrum vzorku MS1/11707 transparentní povrchové vrstvy a srovnávací spektra vybraných organických látek.

Vyhodnocení:

Spektrum transparentní povrchové vrstvy vzorku MS1/11707 má jen velmi nízký specifický široký pás v oblasti $3600\text{--}3200\text{ cm}^{-1}$ odpovídající O-H a N-H vazbám. Ostré výrazné pásy C-H vazeb v oblasti $3200\text{--}2800\text{ cm}^{-1}$, $1480\text{--}1300\text{ cm}^{-1}$ a $750\text{--}700\text{ cm}^{-1}$ naznačují přítomnost nepochlárných látek. Pás v oblasti $1800\text{--}1600\text{ cm}^{-1}$ naznačuje přítomnost látek s esterovou skupinou. Výraznější pás s maximem 1176 cm^{-1} odpovídá vazbám C=O. Jedná se nejspíše o vosk. Dle porovnání se standardy se pravděpodobně jedná o včelí vosk.

Vzorek č. MS2/11708: plátěná textilie

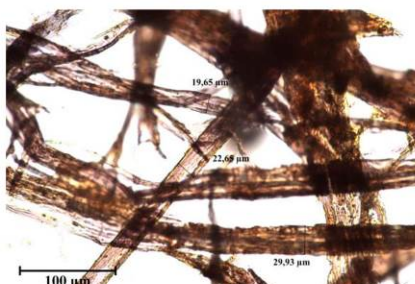
Lokalizace: odběr ze spodní části díla

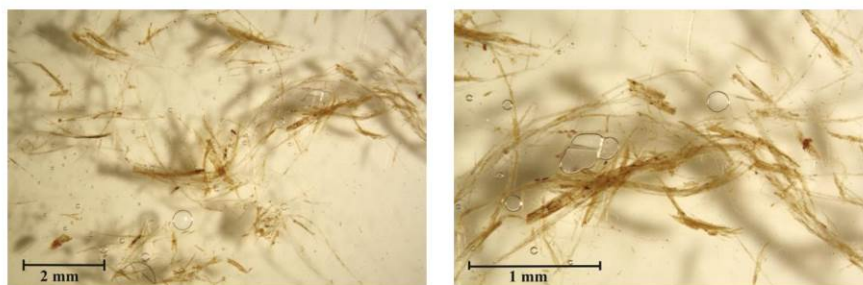
Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie Markéta Svobodová) a makrosnímek vzorku MS2/11708. Fotořafováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 30x.

Identifikace vláken – optická mikroskopie

Snímek vláken vzorku MS2/11708 v Herzbergově činidle. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50x, 100x, 200x a 500x v bílém procházejícím světle. V roztoku fluoroglučinu fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 10x a 30x.

Vyhodnocení:

Vzorek tvořila textilie, jejíž jednotlivá vlákna mají viditelná kolénka, úzký lumen, tloušťku vláken mezi 10 až 25 μm . Po styku s Herzbergovým činidlem došlo k zružovění vláken. Tyto znaky jsou typické pro lýková vlákna (například len, konopí, kopřiva, juta...). Po reakci s roztokem fluoroglučinu nedošlo k celkové barevné změně, pravděpodobně se tedy jedná o len nebo konopí.

„Stáčecí“ test – vlákna vzorku se při vysoušení otáčela po směru hodinových ručiček, mělo by se tedy jednat o vlákna lnu.

Vzorek č. MS3/11709, barevná vrstva se všemi povrchovými úpravami a podkladem

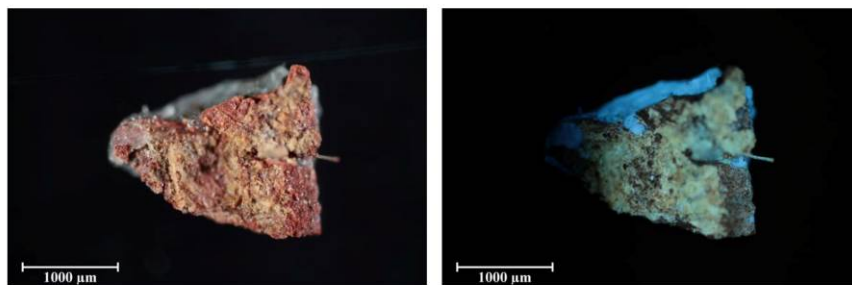
Lokalizace: z místa poškození při spodním levém okraji díla

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie: Markéta Svobodová). Makrosnímek lícové strany (vlevo) a rubové strany (vpravo) vzorku MS3/11709. Fotoграфováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 30 $\times$.

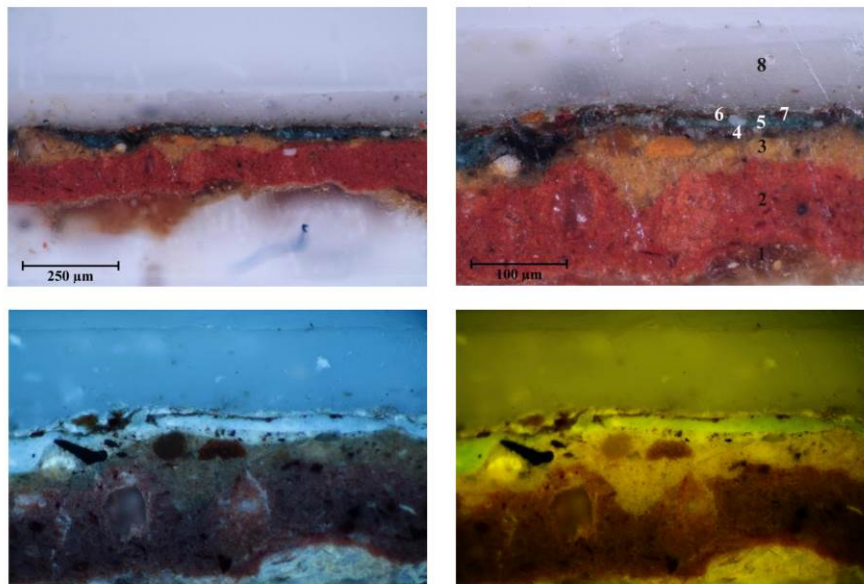

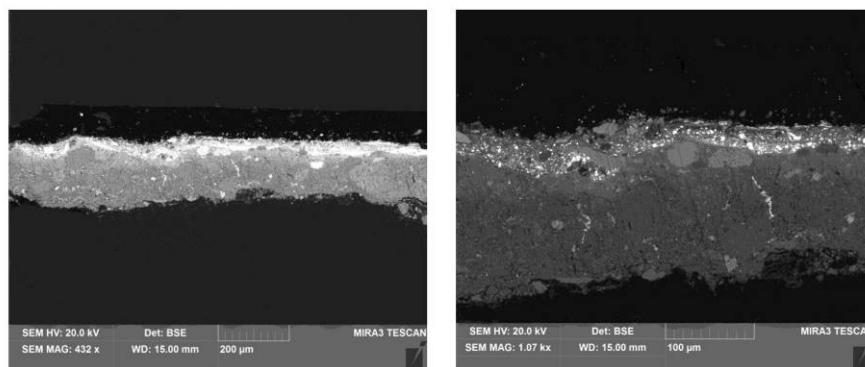
Makrosnímek lícové strany (nahore) a rubové strany (dole) vzorku MS3/11709 v bílém dopadajícím světle (vlevo) a UV světle (vpravo). Fotoграфováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 100×.

Makroskopický popis vzorku:

Vzorek tvoří zbytky vláken podložky se světlehnědou vrstvou. První podkladová vrstva je červená. Na tmavě modro zelené vrstvě je silná transparentní vrstva tvořená organickými látkami.

Optická mikroskopie nábrusu v bílém a UV světle a SEM

Snímek příčného řezu vzorkem MS3/11709. Fotořadováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 500× (zleva nahore): a, b) bílé dopadající světlo, c) UV fluorescence, d) modré světlo, e, f) snímek ze skenovacího elektronového mikroskopu Tescan MIRA3 LMU v režimu zpětně odražených elektronů (BSE), HV, 20 kV.

Stratigrafie, prvková analýza SEM-EDX:

Stratigrafie vrstev	Popis povrchové úpravy	Prvkové složení dle SEM-EDX	
0	vlákna podložky	Zbytky vláken plátěné podložky	
1	světle hnědá	Nesouvislá světle hnědá vrstva s transparentními bílými zrnky je pravděpodobně tvořena uhličitánem vápenatým a hlinitokřemičitany s oxidy železa a organickým pojivem.	Zrno 1: <u>Ca</u> , Si, (Mg, Al, K, Fe)
2	červená	Červená barevná vrstva s červenými a transparentními zrnky a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrnky na bázi křemene, hlinitokřemičitánů s oxidy železa – červené hlinky, pojivo je na bázi organických látek.	Celkové spektrum: <u>Si</u> , <u>Al</u> , K, Fe (Na, Mg, Ca, Pb) Zrno 1: <u>Si</u> , <u>Al</u> , Fe (Mg, K, Ca, Pb) Zrno 2: <u>Si</u> , <u>Al</u> , K, Fe (Na, Mg, Ca, Pb) Zrno 3: <u>Fe</u> , Si, Al (Mg, K, Ca)
3	oranžová	Oranžová barevná vrstva s oranžovými zrnky a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrnky na bázi křemene, hlinitokřemičitánů s oxidy železa – červené a oranžové hlinky, uhličitánem vápenatým, ojediněle černými zrnky nejspíše uhlikatá čern.	Celkové spektrum: <u>Al</u> , <u>Si</u> , <u>Ca</u> , <u>Fe</u> , K, Mg, (Na, Pb) Zrno 1: <u>Fe</u> , Al, Si, Pb, (Na, Mg, K, Ca) Zrno 2: <u>Fe</u> , Al, Si, (Mg, K, Ca, Pb)
4	bílo hnědá	Vrstva je tvořena převážně bílými zrnky na bázi olovnaté běloby, červená zrna tvoří hlinitokřemičitany s oxidy železa – červené hlinky, nelze vyloučit minium, černá zrna jsou pravděpodobně na bázi uhlikaté – kostní černi. Výrazná modrá fluorescence naznačuje přítomnost většího množství organického pojiva.	Celkové spektrum: org. <u>Pb</u> , Al, Si, P, Ca, Fe, (Na, Mg, K) Zrno 1: <u>Pb</u> , Si, Fe, (Mg, Al, K, Ca)
5	modrobílá	Vrstva je tvořena převážně bílými zrnky na bázi olovnaté běloby, modrá pigment tvoří jemné částice, které se nepodařilo přímo detekovat, pravděpodobně by se mohlo jednat o indigo nebo ultramarín, nelze vyloučit ani smalt. Vrstva by mohla obsahovat i uhlikatou čern. Výrazná modrá fluorescence naznačuje přítomnost většího množství organického pojiva.	Celkové spektrum: org. <u>Al</u> , <u>Pb</u> , Si, Ca, Fe, (Mg, P, K) Zrno 2: <u>Pb</u> , <u>Al</u> , Si, (Mg, K, Ca)

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, telefon/fax 461 612 565, e-mail dekanat.FR@upce.cz, bankovní spojení KB Pardubice 37030561/0100, IČO 00216275, DIČ CZ00216275

6	červená	Velmi tenká červená vrstva je tvořena červenými zrny na bázi oxidů železa s příměsí hlinitokřemičitanů – červené hlinky	Celkové spektrum: <u>Si</u> , <u>Ca</u> , <u>Fe</u> , <u>Pb</u> , Al, P, S, K, Mg, (Na) Zrno 1: <u>Fe</u> , Si, Ca, Pb, (Na, Mg, K, Al) Zrno 1: <u>Fe</u> , Si, Al, Pb, (Na, Mg, K, Ca)
7	transparentní	Tenka nesouvislá transparentní vrstva se žlutomodrou fluorescencí, pravděpodobně se jedná o zbytky lakové vrstvy.	
8	transparentní	Světlá silná transparentní vrstva tvořená organickými látkami s modrou fluorescencí je tvořena převážně organickou látkou s příměsí anorganických sloučenin na bázi křemene, křemičitanů a síranu vápenatého.	Celkové spektrum: <u>org.</u> , <u>Si</u> , <u>S</u> , <u>Ca</u> , Na, Al, K, Fe, (Pb, Mg)

Prvková analýza SEM-EDX vzorku MS3/11709. Prvky v závorce jsou zastoupeny v zanedbatelné koncentraci.

Vzorek č. MS4/11710, barevná vrstva s přemalbou

Lokalizace: z rubové strany v prostřední části obrazu

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

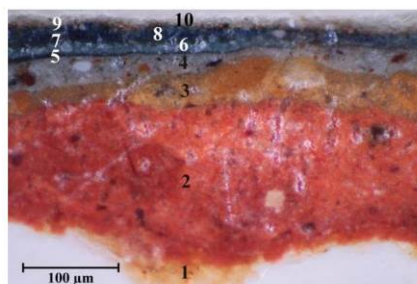
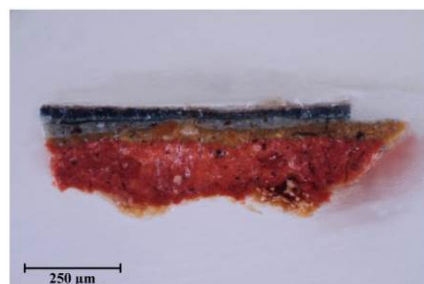

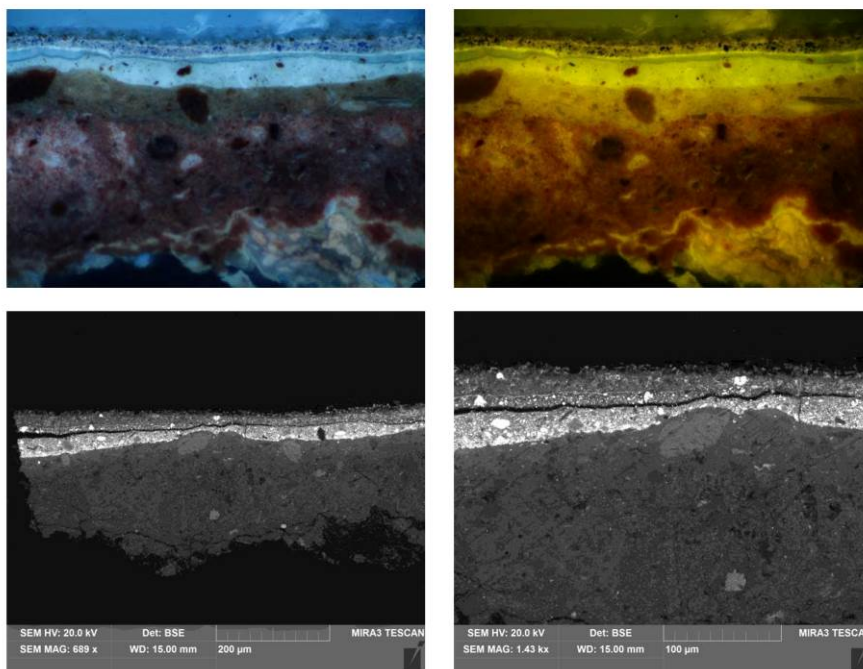
Místo odběru (fotografie: Markéta Svobodová). Makrosnímky vzorku MS4/11710 v bílém dopadajícím světle. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 40×

Makroskopický popis vzorku:

Vzorek tvoří zbytky vláken podložky se světlehnědou vrstvou. První podkladová vrstva je červená. Pod tmavou modrozelenou vrstvou je světlejší další modrozelená vrstva.

Optická mikroskopie nábrusu v bílém a UV světle a SEM

Snímek příčného řezu vzorkem MS4/11710. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 500× (zleva nahore): a, b) bílé dopadající světlo, c) UV fluorescence, d) modré světlo, e, f) snímek ze skenovacího elektronového mikroskopu Tescan MIRA3 LMU v režimu zpětně odražených elektronů (BSE), HV, 20 kV.

Stratigrafie, prvková analýza SEM-EDX:

Stratigrafie vrstev		Popis povrchové úpravy	Prvkové složení dle SEM-EDX
0	vlákna podložky	Zbytky vláken plátěné podložky	Celkové spektrum: org. Mg, Al, Si, S, Ca, Fe, (Na, K, Pb, Mn)
1	světle hnědá	Nesouvislá světle hnědá s transparentními bílými zrnky na bázi uhličitane vápenatého a hořečnatého a hlinítkřemičitanu.	Zrno 1: <u>Mg</u> , <u>Ca</u> , Al, Si, (Na, S, K, Fe, P)
2	červená	Červená barevná vrstva s červenými a transparentními zrnky a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrnky na bázi křemene, hlinítkřemičitanu s oxidy železa – červené hlinky, pojivo je na bázi organických látek	Celkové spektrum: <u>Si</u> , <u>Al</u> , K, Fe (Na, Mg, Ca, Pb) Zrno 1: <u>Si</u> , <u>Al</u> , <u>Fe</u> , Mg, K, (Na, Ca, Pb) Zrno 2: <u>Si</u> , (Na, Fe) Zrno 3: <u>Si</u> , Al, Fe, (Mg, K, Ca, Pb)
3	oranžová	Oranžová barevná vrstva s oranžovými zrnky a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrnky na bázi křemene, hlinítkřemičitanu s oxidy železa – červené a oranžové hlinky, uhličitane vápenatým, ojediněle černými zrnky nejspíše uhlíkatá čern.	Celkové spektrum: <u>Al</u> , <u>Si</u> , <u>Ca</u> , <u>Fe</u> , Mg, (Na, K, Pb) Zrno 1: <u>Al</u> , <u>Si</u> , <u>Ca</u> , <u>Fe</u> , K, Pb, (Na, Mg, P, Mn) Zrno 2: <u>Al</u> , <u>Si</u> , <u>Fe</u> , Pb, (Na, Mg, P, K, Ca) Zrno 3: <u>Ca</u> , (Na, Mg, Si, K, Fe)

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, telefon/fax 461 612 565, e-mail dekanat.FR@upce.cz, bankovní spojení KB Pardubice 37030561/0100, IČO 00216275, DIČ CZ00216275

			Zrno 4: <u>Si</u> , Al, Fe, (Na, Mg, K, Ca, Pb)
4	bílo hnědá	Vrstva je tvořena převážně bílými zrn na bázi olovnatě běloby, červeno-oranžová zrna tvoří hlinitokřemičitany s oxidy železa – červeno-oranžové hlinky, nelze vyloučit minium, černá zrna jsou pravděpodobně na bázi uhlikaté – kostní černi. Výrazná modrá fluorescence naznačuje přítomnost většího množství organického pojiva.	Celkové spektrum: <u>org.</u> , <u>Pb</u> , Al, Si, Ca, Fe, (Na, Mg, P, K) Zrno 1: <u>Fe</u> , Si, S, Pb, (Na, Al, K) Zrno 2: <u>P</u> , <u>Ca</u> , Fe, Pb, (Na, Mg, Al, Si, K) Zrno 3: <u>Pb</u> , <u>Ca</u> , Si, P, Fe, (Na, Mg, Al, K)
5	tmavá	Tmavá tenká lesklá vrstva bez zrn s modrou fluorescencí je pravděpodobně na bázi organických látek.	
6 (5 – MS3)	modro bílá	Vrstva je tvořena převážně bílými zrn na bázi olovnatě běloby, modrá pigment tvoří jemné částice, které se nepodařilo přímo identifikovat, pravděpodobně by se mohlo jednat o indigo nebo ultramarín, nelze vyloučit ani smalt. Vrstva by mohla obsahovat i uhlikatou čern. Výrazná modrá fluorescence naznačuje přítomnost většího množství organického pojiva.	Celkové spektrum: <u>org.</u> , <u>Al</u> , <u>Pb</u> , Si, Ca, Fe, (Mg, P, K) Zrno 1: <u>Al</u> , Si, S, Fe, Pb, (Na, Mg, K, Ca)
7 (7 – MS3)	tmavá	Tenká tmavá vrstva se žlutomodrou fluorescencí je pravděpodobně na bázi organických látek. (možná lak?)	
8	tmavě modrá	Tmavě modrá vrstva je tvořena organickým pojivem s modrou fluorescencí, modrými zrn na bázi ultramarínu a olovnatou bělobou.	Celkové spektrum: <u>org.</u> , <u>Na</u> , <u>Al</u> , <u>Si</u> , <u>S</u> , K, Pb, (Mg, Ca, Fe) Zrno 1: <u>Na</u> , <u>Al</u> , <u>Si</u> , <u>S</u> , K, Pb, (Ca, Fe)
9	červená	Tenká červená vrstva je tvořená hlinitokřemičitany s oxidy železa, pigmenty olova a dalšími	Celkové spektrum: <u>org.</u> , <u>Si</u> , Al, S, Ca, Pb, (Na, Mg, P, K, Fe)
10	tenká transparentní	Pravděpodobně lak bez výrazné fluorescence s malým podílem hlinitokřemičitanů, uhličitanů	Celkové spektrum: <u>org.</u> , Al, Si, S, Ca, Ca, (P, K, Fe, Pb)

Prvková analýza SEM-EDX vzorku MS4/11710. Prvky v závorce jsou zastoupeny v zanedbatelné koncentraci.

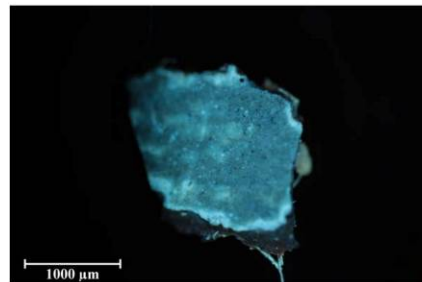
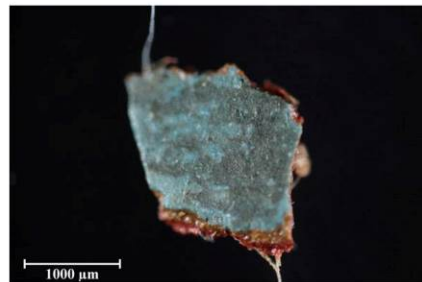
Vzorek č. MS5a/11711, barevná vrstva před redukcí nečistot

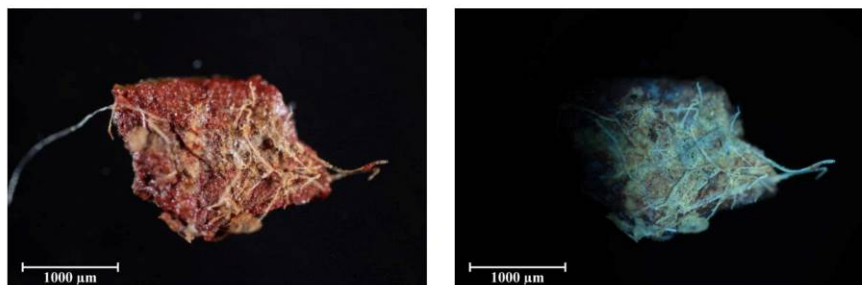
Lokalizace: odběr z místa poškození při horním levém okraji díla po redukcí voskového nátěru

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie: Markéta Svobodová). Makrosnímek vzorku MS5a/11711 v bílém dopadajícím světle, Fotořafováno na stereomikroskopu SMZ 800, zvětšení na mikroskopu 30 $\times$.

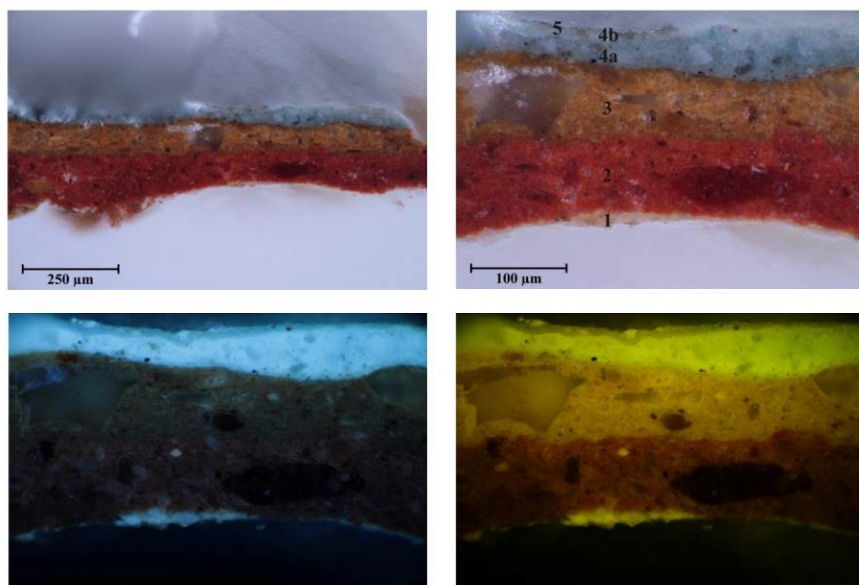

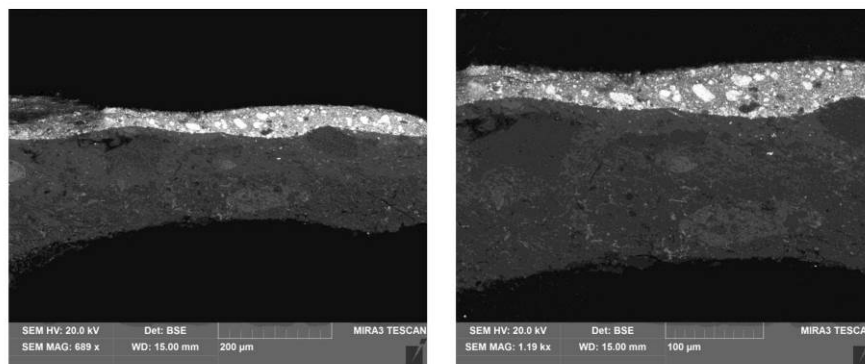
Makrosnímek lícové strany (nahore) a rubové strany (dole) vzorku MS5a/11711 v bílém dopadajícím světle (vlevo) a UV světle (vpravo). Fotoграфováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 100×.

Makroskopický popis vzorku:

Vzorek tvoří zbytky vláken podložky se světlehnědou vrstvou. První podkladová vrstva je červená. Vrchní barevná vrstva je tmavě modrozelená.

Optická mikroskopie nábrusu v bílém a UV světle a SEM-EDX

Snímek příčného řezu vzorkem MS5a/11711. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 200×, a 500× (zleva nahoře): a, b) bílé dopadající světlo, c) UV fluorescence, d) modré světlo, e, f) snímek ze skenovacího elektronového mikroskopu Tescan MIRA3 LMU v režimu zpětně odražených elektronů (BSE), HV, 20 kV.

Stratigrafie, prvková analýza SEM-EDX:

Stratigrafie vrstev	Popis povrchové úpravy	Prvkové složení dle SEM-EDX	
0	vlákna podložky	Zbytky vláken plátěné podložky	
1	světle hnědá	Nesouvislá světle hnědá s transparentními bílými zrna na bázi uhlíčitanu vápenatého a hořečnatého a hlinitokřemičitany.	Celkové spektrum: org. Mg, Al, Si, Ca, K, Fe, (Na, P, S, Pb)
2	červená	Červená barevná vrstva s červenými a transparentními zrna a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrna na bázi křemene, hlinitokřemičitanů s oxidy železa – červené hlínky, pojivo je na bázi organických látek.	Celkové spektrum: Si, Al, K, Fe (Na, Mg, P, Ca, Pb)
3	oranžová	Oranžová barevná vrstva s oranžovými a transparentními zrna a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrna na bázi křemene, hlinitokřemičitanů s oxidy železa – oranžové hlínky, uhlíčitanem vápenatým, pigmenty olova, ojediněle černými zrna, nejspíše uhlíkatá čern. Pojivo je na bázi organických látek.	Celkové spektrum: Si, Al, Ca, Fe, (Na, Mg, K, Pb) Zrno 1: Fe, Al, Si, K, (Mg, Ca, Pb) Zrno 2: Fe, Si, (Na, Mg, P, K, Ca, Pb) Zrno 3: Si Zrno 2: Al, Si, K, (Na, Mg, Fe) Zrno 3: Si, Al, (Mg, K, Fe)
4 a, b (5 – MS3)	modrobílá	Vrstva je tvořena převážně bílými zrna na bázi olovnaté běloby, modrá pigment tvoří jemné částice, které se nepodařilo přímo identifikovat, pravděpodobně by se mohlo jednat o indigo nebo ultramarín, nelze vyloučit ani smalt. Dále vrstva obsahuje hlinitokřemičitanů s oxidy železa uhlíčitanu vápenatého a hořečnatého. Vrstva by mohla obsahovat i uhlíkatou čern nejspíše kostní. Výrazná modrá fluorescence naznačuje přítomnost většího množství organického pojiva.	Celkové spektrum: Pb, Al, Si, Ca, Fe, (Na, Mg, P, K) Zrno 1: Pb, (Al, Si, Fe) Zrno 2: Pb, Na, Mg, Al, Si, Ca, Fe, (K, P) Zrno 3: Si, Pb, Na, Mg, Al, Ca, Fe, (P, K) Zrno 4: Al, Si, Fe, Pb, K, Ca, (Na, Mg, P) Zrno 4: Mg, Ca, (Si, Pb)

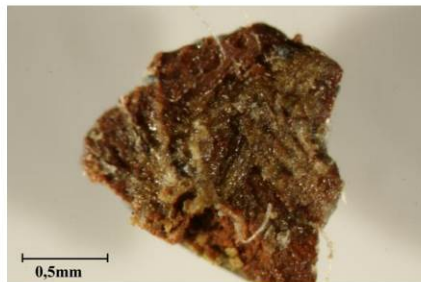
5	tenká transparentní	Pravděpodobně lak bez výrazné fluorescence na bázi organických látek.	
---	---------------------	---	--

Prvková analýza SEM-EDX vzorku MSSa/11711. Prvky v závorce jsou zastoupeny v zanedbatelné koncentraci.

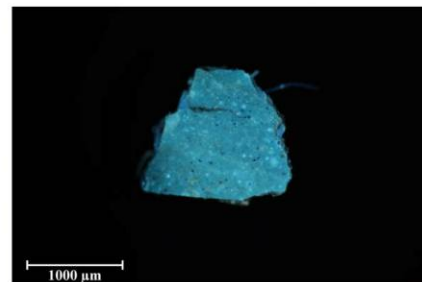
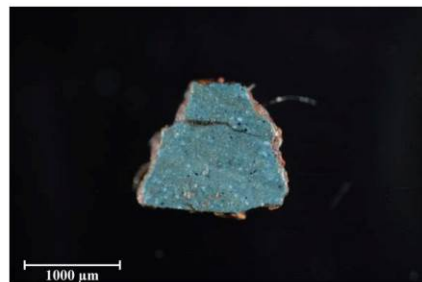
Vzorek č. MS5b/11712, barevná vrstva po redukci nečistot

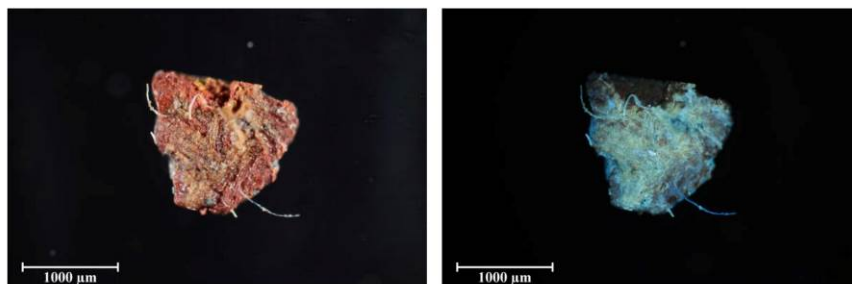
Lokalizace: odběr z místa poškození při horním levém okraji díla

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie: Markéta Svobodová). Makrosnímek vzorku MS5b/11712 v bílém dopadajícím světle. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, zvětšení na mikroskopu 30×. Snímek v bílém dopadajícím světle a UV světle. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50×.

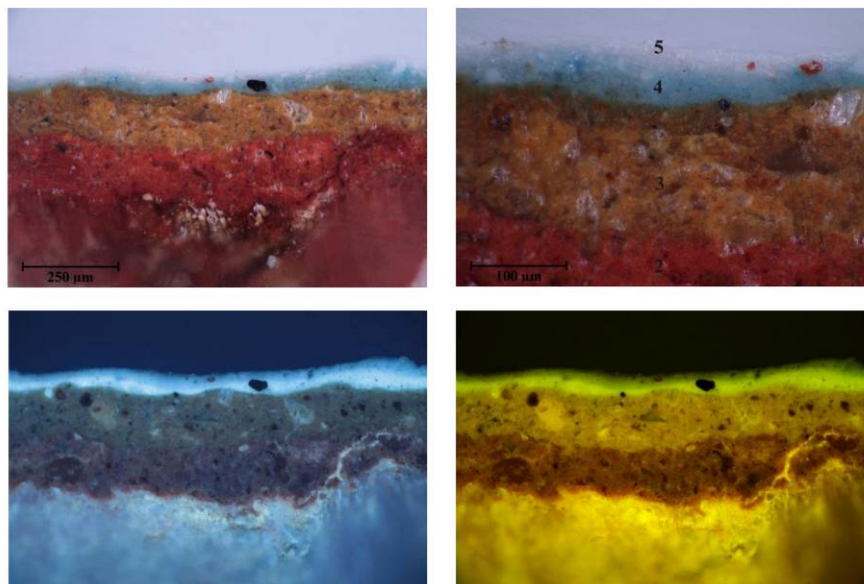

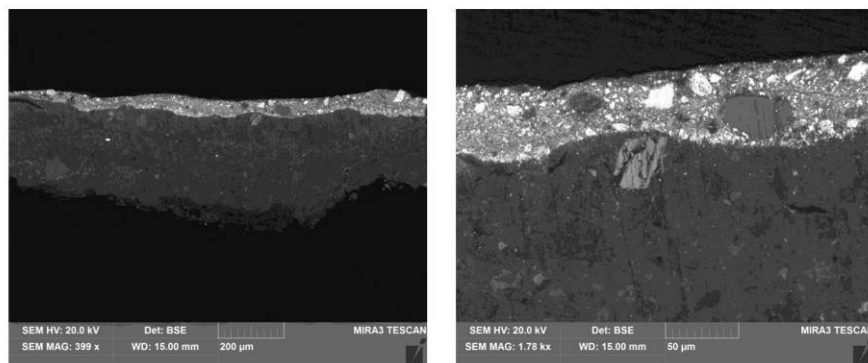
Makrosnímek líčové strany (nahoře) a rubové strany (dole) vzorku MSSb/11712 v bílém dopadajícím světle (vlevo) a UV světle (vpravo). Fotoграфováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 100×.

Makroskopický popis vzorku:

Vzorek tvoří zbytky vláken podložky se světlehnědou vrstvou. První podkladová vrstva je červená. Vrchní barevná vrstva je tmavě modrozelená.

Optická mikroskopie nábrusu v bílém a UV světle a SEM-EDX

Snímek příčného řezu vzorkem MS5b/11712. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 200 $\times$, a 500 $\times$ (zleva nahore): a, b) bílé dopadající světlo, c) UV fluorescence, d) modré světlo, e, f) snímek ze skenovacího elektronového mikroskopu Tescan MIRA3 LMU v režimu zpětně odražených elektronů (BSE), HV, 20 kV.

Stratigrafie, prvková analýza SEM-EDX:

Stratigrafie vrstev	Popis povrchové úpravy	Prvkové složení dle SEM-EDX
0	vlákna podložky	Zbytky vláken plátěné podložky
1	světle hnědá	Nesouvislá světle hnědá s transparentními bílými zrnky
2	červená	Červená barevná vrstva s červenými a transparentními zrnky a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrnky na bázi křemene, hlinítokřemičitanů s oxidy železa – červené hlinky, pojivo je na bázi organických látek
3	oranžová	Oranžová barevná vrstva s oranžovými zrnky a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrnky na bázi křemene, hlinítokřemičitanů s oxidy železa – červené hlinky, uhličitánem vápenatým, ojedinelá černá zrna
4 (5 – MS3)	modrobílá	Vrstva je tvořena převážně bílými zrnky na bázi olovnaté běloby, modrá pigment tvoří jemné částice, které se nepodařilo přímo detekovat, pravděpodobně by se mohlo jednat o indigo nebo ultramarín, nelze vyloučit ani smalt. Vrstva by mohla obsahovat i uhlíkatou čern. Výrazná modrá fluorescence naznačuje přítomnost většího množství organického pojiva.
5	tenká transparentní	Pravděpodobně lak bez výrazné fluorescence na bázi organických látek.

Prvková analýza SEM-EDX vzorku MS5b/11712. Prvky v závorce jsou zastoupeny v zanedbatelné koncentraci.

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, telefon/fax 461 612 565, e-mail dekanat.FR@upce.cz,
bankovní spojení KB Pardubice 37030561/0100, iČO 00216275, DIČ CZ00216275

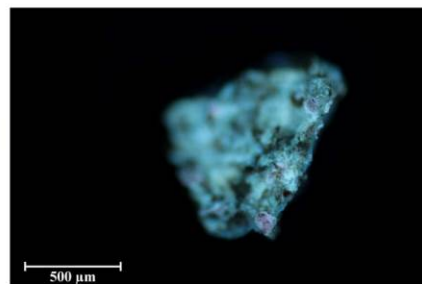
Vzorek č. MS6/11713, vzorek s okrovou podkladovou vrstvou

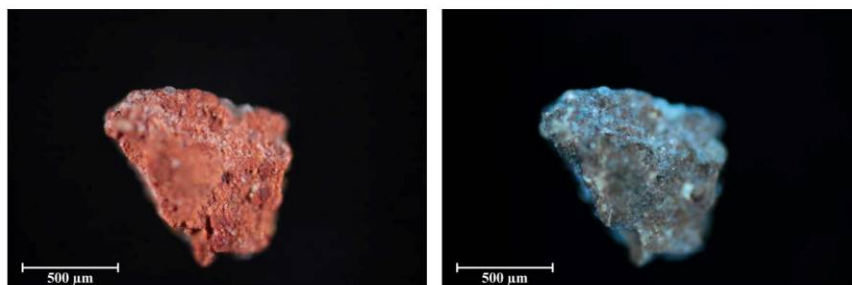
Lokalizace: z místa kde se v minulosti nacházela růžová barva – odběr z místa poškození při prostředním pravém okraji díla

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie: Markéta Svobodová). Makrosnímek vzorku MS6/11713 v bílém dopadajícím světle, Fotoграфováno na stereomikroskopu SMZ 800, zvětšení na mikroskopu 30×. Snímek v bílém dopadajícím světle a UV světle. Fotoграфováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50×.

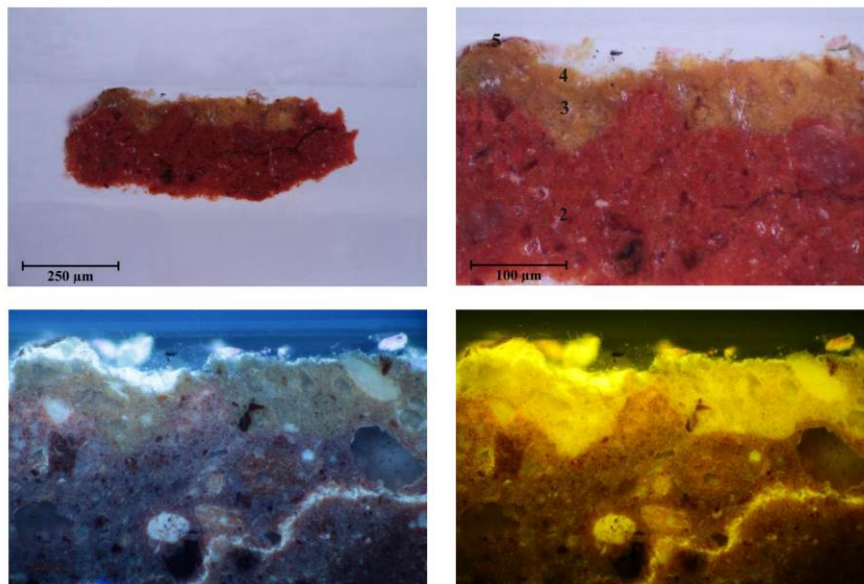

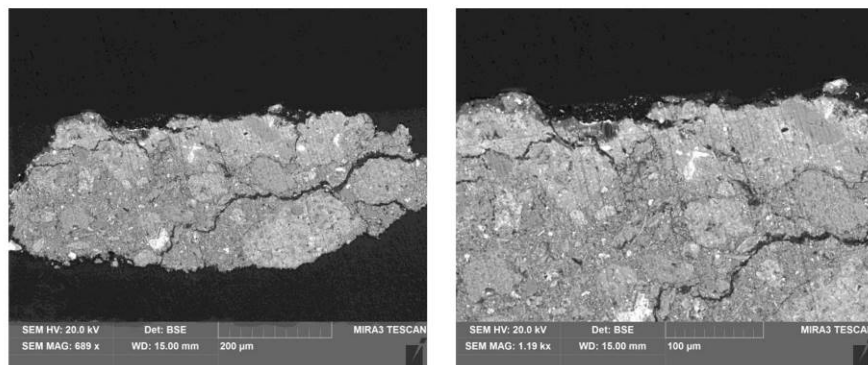
Makrosnímek lícové strany (nahore) a rubové strany (dole) vzorku MS6/11713 v bílém dopadajícím světle (vlevo) a UV světle (vpravo). Fotoграфováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 100×.

Makroskopický popis vzorku:

Podkladová vrstva je světlá. Mezi zlatolesklou vrstvou na povrchu je tenká hnědá vrstva s oranžovou fluorescencí.

Optická mikroskopie nábrusu v bílém a UV světle a SEM-EDX

Snímek příčného řezu vzorkem MS6/11713. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 200 $\times$, a 500 $\times$ (zleva nahore): a, b) bílé dopadající světlo, c) UV fluorescence, d) modré světlo, e, f) snímek ze skenovacího elektronového mikroskopu Tescan MIRA3 LMU v režimu zpětně odražených elektronů (BSE), HV, 20 kV.

Stratigrafie, prvková analýza SEM-EDX:

Stratigrafie vrstev	Popis povrchové úpravy	Prvkové složení dle SEM-EDX
2 červená	Červená barevná vrstva s červenými a transparentními zrny a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrny na bázi křemene, hlinitokřemičitanů s oxidy železa – červené hlinky, pojivo je na bázi organických látek	Celkové spektrum: <u>Si</u> , <u>Al</u> , K, Fe (Na, Mg, P, Ca, Pb)
3 oranžová	Oranžová barevná vrstva s oranžovými zrny a slabou modrou fluorescencí je tvořena převážně zrny na bázi křemene, hlinitokřemičitanů s oxidy železa – červené hlinky, uhličitanem vápenatým, ojedinělá černá zrna	Celkové spektrum: <u>Al</u> , <u>Si</u> , Mg, Ca, Fe, (Na, K, Pb)
4 oranžová / lazurní červená	Zbytky barevných vrstev oranžové a lazurní růžové s jasnou modrou fluorescencí. Jsou nejspíše tvořeny pigmenty na bázi olova (olovnatá běloba, miniu) hlinitokřemičitanů s oxidy železa (oranžové a červené okry), uhličitany vápenaté a hořečnaté, ojediněle rumělka. Pojivo je organického původu, nelze vyloučit přítomnost barviv.	Celkové spektrum: Mg, Al, Si, K, Ca, Pb, (Na, P, S, Fe, Hg) Zrno 1: <u>Pb</u> , Al, Si, P, Ca, (Na, Mg, S, K, Fe) Bod 1: <u>S</u> , <u>K</u> , Pb, Ca, (Na, Mg, Al, Si, P, Fe) Zrno 2: <u>Al</u> , <u>Si</u> , Mg, Ca, Fe, Pb, (Na, P, S, K) Zrno 3: <u>Fe</u> , <u>Pb</u> , Al, Si, (Mg, P, K, Ca) Zrno 4: <u>Al</u> , S, K, Hg, Pb, (Na, Mg, Si, P, Ca, Fe)
5 lazurní červená	Zbytek transparentní vrstvy bez výrazné fluorescence s ojedinělými zrny na bázi hlinitokřemičitanů, olova.	Celkové spektrum: Al, Si, S, Ca, Pb, (Na, Mg, P, K, Fe) Zrno 1: <u>Al</u> , <u>Si</u> , S, Ca, (Mg, P, Fe)

Prvková analýza SEM-EDX vzorku MS6/11713. Prvky v závorce jsou zastoupeny v zanedbatelné koncentraci.

Vzorek č. MS7/11729, modrá barevná vrstva

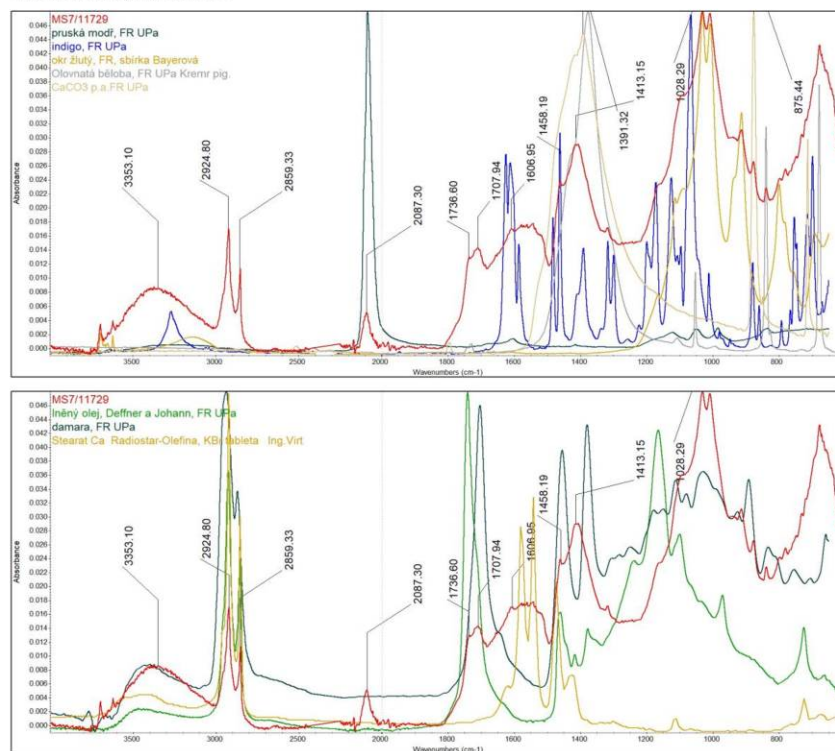
Lokalizace: z místa poškození při pravém spodním okraji

Detail místa odběru

Místo odběru (fotografie: Markéta Svobodová).

Infračervená spektrometrie

FTIR spektrum vzorku MS7/11729 barevné vrstvy a srovnávací spektra vybraných organických i anorganických látek.

Vyhodnocení:

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, telefon/fax 461 612 565, e-mail dekanat.FR@upce.cz,
bankovní spojení KB Pardubice 37030561/0100, IČO 00216275, DIČ CZ00216275

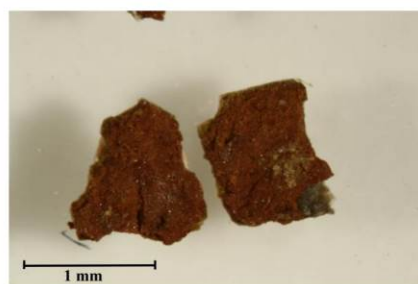
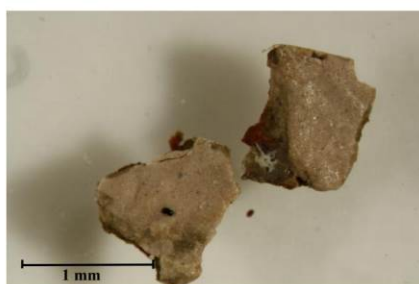
Vzorek obsahuje modrou vrstvu a zbytky žlutého a červeného podkladu. Spektrum vzorku MS7/11729 má řadu pásů, jedná se o směs anorganických a organických látek. Specifický široký pás v oblasti 3600-3200 cm^{-1} odpovídající O-H a N-H vazbám. Ostré výrazné pásy C-H vazeb v oblasti 3200–2800 cm^{-1} naznačují přítomnost nepolárních látek. Pás s maximem 2087 cm^{-1} odpovídá vazbě $\text{C}\equiv\text{N}$. Pás v oblasti 1800 - 1600 cm^{-1} naznačuje přítomnost dvou typů látek s dvojnou vazbou 1735 cm^{-1} je spíše typické pro esterovou skupinu a 1706 cm^{-1} pro jiné karbonylové skupiny. Pás v oblasti 1490-1370 cm^{-1} odpovídá uhličitánům. Pásky v oblasti 1200-900 cm^{-1} odpovídá hlinitokřemičitanů.

Z výsledků měření lze předpokládat, že modrá barevná vrstva obsahuje pruskou modř. Další pigmenty přítomné ve vzorku jsou na bázi uhličitánů (dle SEM-EDX by mělo jít o olovnatou bělobu a uhličitan vápenatý) a hlinitokřemičitany s oxidy železa (dle SEM-EDX by mělo jít o žluté a červené hlinky). Organické látky přítomné ve vzorku jsou pravděpodobně na bázi olejů nejspíše i pryskyřic s degradačními produkty (zmydelné oleje a pryskyřice). Přítomnost organického barviva nelze potvrdit.

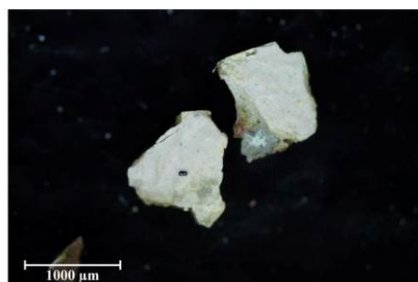
Vzorek č. MS8/11770, barevná vrstva po očištění a ztenčení retuší

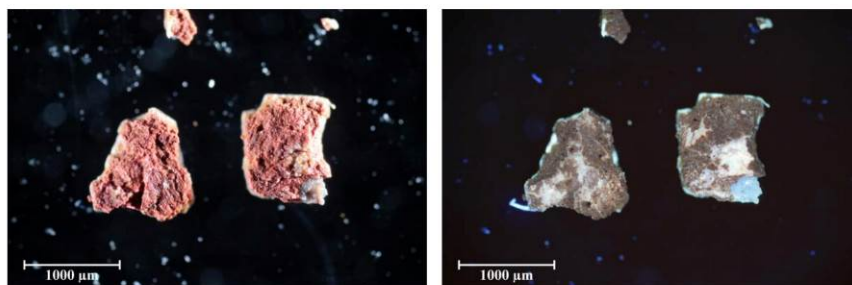
Lokalizace: poškození při spodním levém okraji díla na anděličku

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie: Markéta Svobodová). Makrosnímky vzorku MS8/11770 v bílém dopadajícím světle. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 30×

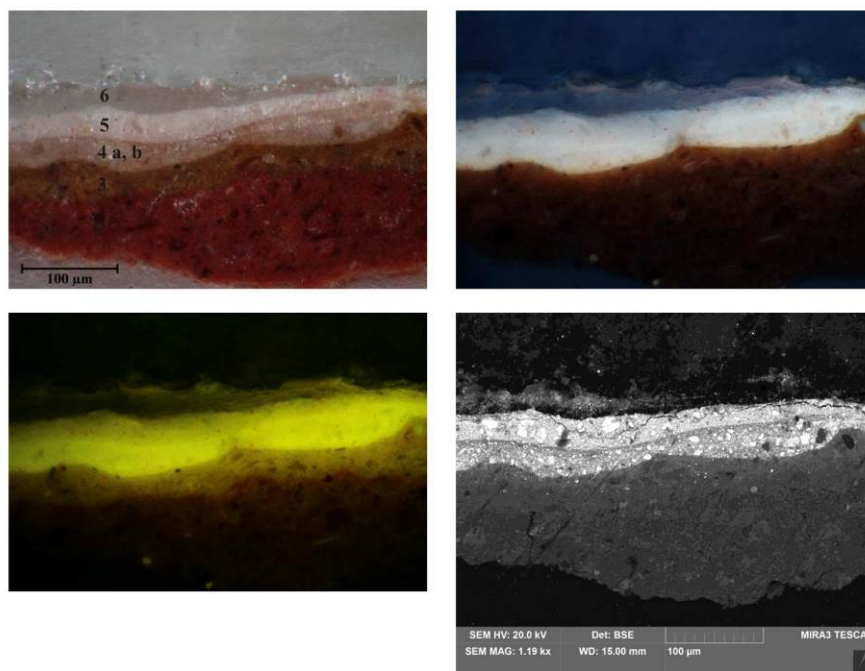

Makrosnímek lícové strany (nahore) a rubové strany (dole) vzorku MS8/11770 v bílém dopadajícím světle (vlevo) a UV světle (vpravo). Fotoğrafováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 100×.

Makroskopický popis vzorku:

Vzorek tvoří zbytky vláken podložky se světlehnědou vrstvou. První podkladová vrstva je červená. Na povrchu je světle růžová barevná vrstva.

Optická mikroskopie nábrusu v bílém a UV světle a SEM

Snímek příčného řezu vzorkem MS8/11770. Fotoğrafováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 500× (zleva nahore): a) bílé dopadající světlo, b) UV fluorescence, c) modré světlo, d) snímek ze skenovacího elektronového mikroskopu Tescan MIRA3 LMU v režimu zpětně odražených elektronů (BSE), HV, 20 kV.

Stratigrafie:

Stratigrafie vrstev		Popis povrchové úpravy
2	červená	Červená barevná vrstva s červenými a transparentními zrnky a slabou modrou fluorescencí
3	oranžová	Oranžová barevná vrstva s oranžovými a transparentními zrnky a slabou modrou fluorescencí
4a	růžová	Lazurní růžová vrstva s bílými, transparentními a jemnými červenými zrnky obsahující více pojiva s bílou fluorescencí
4b	růžová	Lazurní růžová vrstva s bílými, transparentními a jemnými červenými zrnky obsahující více pojiva s bílou fluorescencí
5	bílo růžová	Bílo růžová vrstva s bílými, transparentními a červenými zrnky a bílou fluorescencí.
6	transparentní	Transparentní nejspíše laková vrstva s narůžovělou fluorescencí tvořená převážně organickými látkami.

Prvková analýza SEM-EDX vzorku MS8/11770. Prvky v závorce jsou zastoupeny v zanedbatelné koncentraci.

Vzorek č. MS9/11771, barevná vrstva po očištění a ztenčení retuší

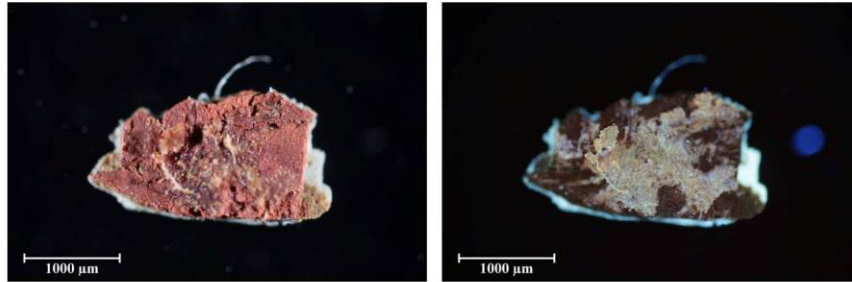
Lokalizace: poškození při levém okraji díla v místě drapérie.

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie: Markéta Svobodová). Makrosnímky vzorku MS9/11771 v bílém dopadajícím světle. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 40×

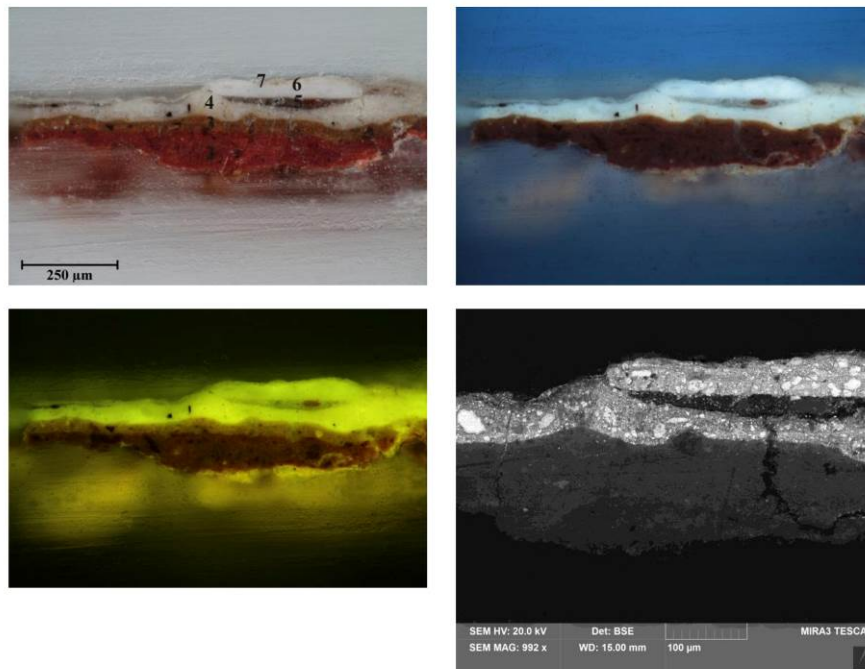

Makrosnímek líčové strany (nahore) a rubové strany (dole) vzorku MS9/11771 v bílém dopadajícím světle (vlevo) a UV světle (vpravo). Fotoграфováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50×.

Makroskopický popis vzorku:

Vzorek tvoří zbytky vláken podložky se světlehnědou vrstvou. První podkladová vrstva je červená. Na povrchu je světlá modrošedá barevná vrstva.

Optická mikroskopie nábrusu v bílém a UV světle a SEM

Snímek příčného řezu vzorkem MS9/11771. Fotoграфováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 500× (zleva nahore): a) bílé dopadající světlo, b) UV fluorescence, c) modré světlo, d) snímek ze skenovacího elektronového mikroskopu Tescan MIRA3 LMU v režimu zpětně odražených elektronů (BSE), HV, 20 kV.

Stratigrafie:

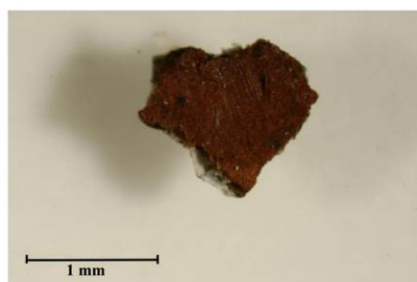
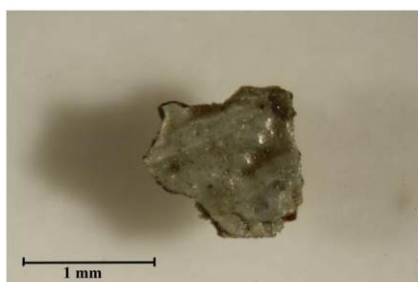
Stratigrafie vrstev		Popis povrchové úpravy
2	červená	Červená barevná vrstva s červenými a transparentními zrny a slabou modrou fluorescencí
3	oranžová	Oranžová barevná vrstva s oranžovými a transparentními zrny a slabou modrou fluorescencí
4	bílá	Bílá vrstva s modrožlutou fluorescencí s bílými zrny a ojedinělými černými a oranžovými zrny.
5	transparentní	Nesouvislá transparentní s transparentními zrny a ojedinělým červeným zrnem
6	bílá	Bílá nesouvislá vrstva.
7	bílo oranžová	Tenká bílá s bílými a jemnými oranžovými zrny.

Prvková analýza SEM-EDX vzorku MS9/11771. Prvky v závorce jsou zastoupeny v zanedbatelné koncentraci.

Vzorek č. MS10/11772, barevná vrstva po očištění a ztenčení retuší

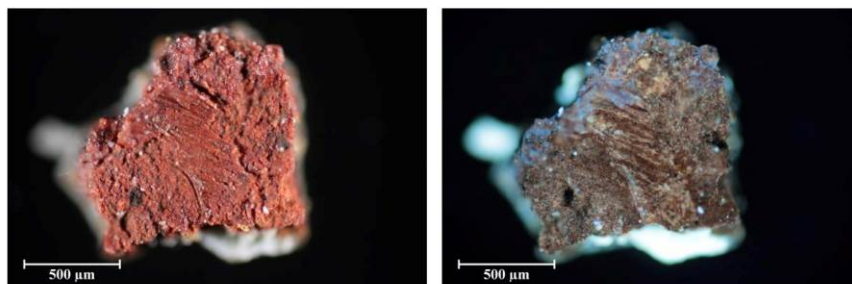
Lokalizace: poškození při horním levém okraji díla na křídle andělíčka

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie: Markéta Svobodová). Makrosnímky vzorku MS10/11772 v bílém dopadajícím světle. Fotořafováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 30×

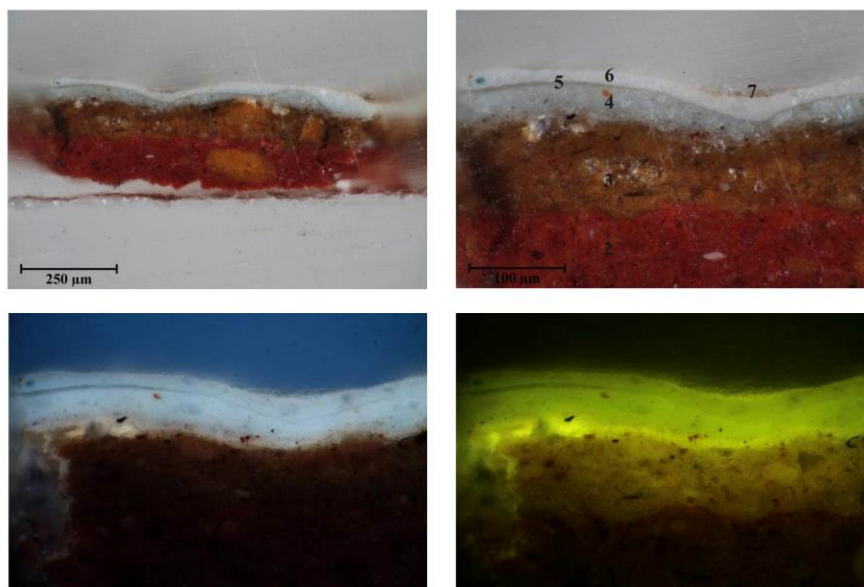

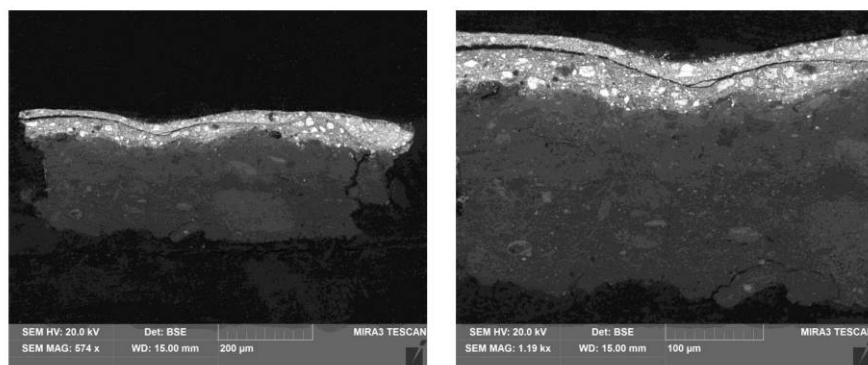
Makrosnímek líčové strany (nahoře) a rubové strany (dole) vzorku MS10/11772 v bílém dopadajícím světle (vlevo) a UV světle (vpravo). Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 100×.

Makroskopický popis vzorku:

Vzorek tvoří podkladová červená vrstva. Na povrchu je světlá modrošedá barevná vrstva.

Optická mikroskopie nábrusu v bílém a UV světle a SEM

Snímek příčného řezu vzorkem MS10/11772. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 500× (zleva nahore): a, b) bílé dopadající světlo, c) UV fluorescence, d) modré světlo, e, f) snímek ze skenovacího elektronového mikroskopu Tescan MIRA3 LMU v režimu zpětně odražených elektronů (BSE), HV, 20 kV.

Stratigrafie:

Stratigrafie vrstev		Popis povrchové úpravy
2	červená	Červená barevná vrstva s červenými a transparentními zrny a slabou modrou fluorescencí
3	oranžová	Oranžová barevná vrstva s oranžovými a transparentními zrny a slabou modrou fluorescencí
4	světle modrá	Světle modrá vrstva s modrou fluorescencí s bílými zrny a ojedinělými modrými a oranžovými zrny.
5	transparentní	Tenká transparentní vrstva, nejspíše laková.
6	bílá	Bílá nesouvislá vrstva s bílými a ojedinělými modrými a oranžovými zrny.
7	transparentní	Nesouvislá transparentní vrstva tvořená organickými látkami a zrny.

Prvková analýza SEM-EDX vzorku MS10/11772. Prvky v závorce jsou zastoupeny v zanedbatelné koncentraci.

Shrnutí výsledků průzkumu, vyhodnocení:

Závěsný obraz Smrt sv. Josefa, 1769, Franz Xaver Wagenschön je na textilní podložce, pravděpodobně ošetřené nátěrem na bázi uhličitanu vápenatého a hořečnatého.

Podkladové vrstvy jsou dvě červená a žlutá na bázi červených a žlutých hlinek.

U vzorku MS3/11709 a MS4/11710 se vyskytuje tenká šedá vrstva tvořená olovnatou bělobou červenými a oranžovými hlinkami a kostní černí.

Modré barevné vrstvy (vzorky MS3/11709, MS4/11710 MS5a/11711 a MS5b/11712) tvoří olovnatá běloba, modrý pigment je nejspíše pruská modř, dle výsledků infračervené spektrometrie vzorku MS7/11729, nelze vyloučit příměs jiného modrého pigmentu, u vzorku MS5a/11711 a MS5b/11712.

U vzorku MS4/11710 je mezi šedou a modrou tenká vrstva na bázi organických látek a na povrchu modré také podobná organická vrstva. V tomto vzorku je i druhá modra vrstva odlišného složení tvořená nejspíše umělým ultramarínem.

Opět jen u vzorků MS3/11709 a MS4/11710 je na modré vrstvě tenká červená a lazurní laková vrstva.

U vzorků MS5a/11711 a MS5b/11712 nebyla pozorována změna ve struktuře barevných vrstev po redukci nečistot.

Vzorek MS6/11713 obsahuje pouze zbytky – stopy barevné vrstvy. Nejspíše se jedná o oranžovou a lazurní růžovou. Složení této vrstvy nelze jednoznačně určit vzhledem k množství. Ale pravděpodobně obsahovala pigmenty olova a červené hlínky.

U vzorků MS7/11729, MS8/11770 a MS9/11771 je zřejmé, že první barevné vrstvy mají lazurnější charakter a ze snímku SEM je patrný větší podíl pojiva vzhledem k zrnům pigmentu. U vzorku MS8/11770 a MS9/11771 jsou dokonce přítomny transparentní lazurní vrstva - nejspíše laky pod následujícími vrstvami, ty obsahují mnohem více anorganických zrn a jsou daleko méně lazurní. Lze tedy předpokládat, že se jedná o přemalby.

V Litomyšli 7. 5. 2025

Ing. Alena Hurtová

Fakulta restaurování
Univerzita Pardubice

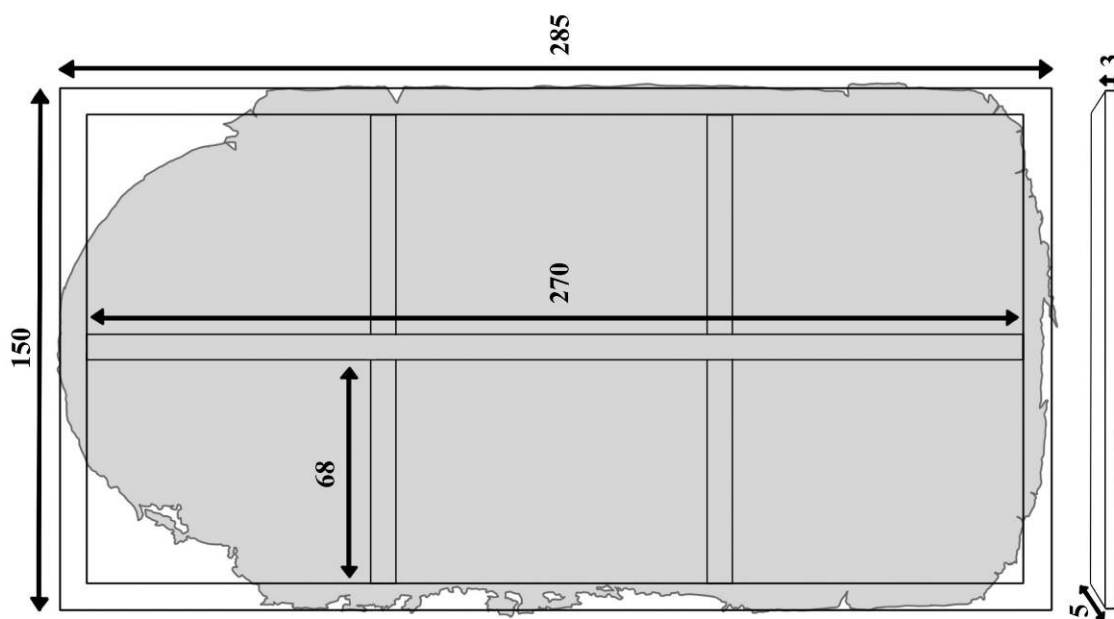
19 Seznam grafických příloh

Nákres 1: Rozměry díla před restaurováním (údaje v cm).	153
Nákres 2: Rozměry pomocné konstrukce (údaje v cm).	153
Nákres 3: Orientační zákres druhotných zásahů a poškození, rubová strana.	154
Nákres 4: Orientační zákres tmelených míst, lícová strana.	154
Nákres 5: Orientační zákres poškození, lícová strana.	155
Nákres 6: Orientační zákres druhotných retuší a přesně ohraničených částí původní malby, lícová strana.	155

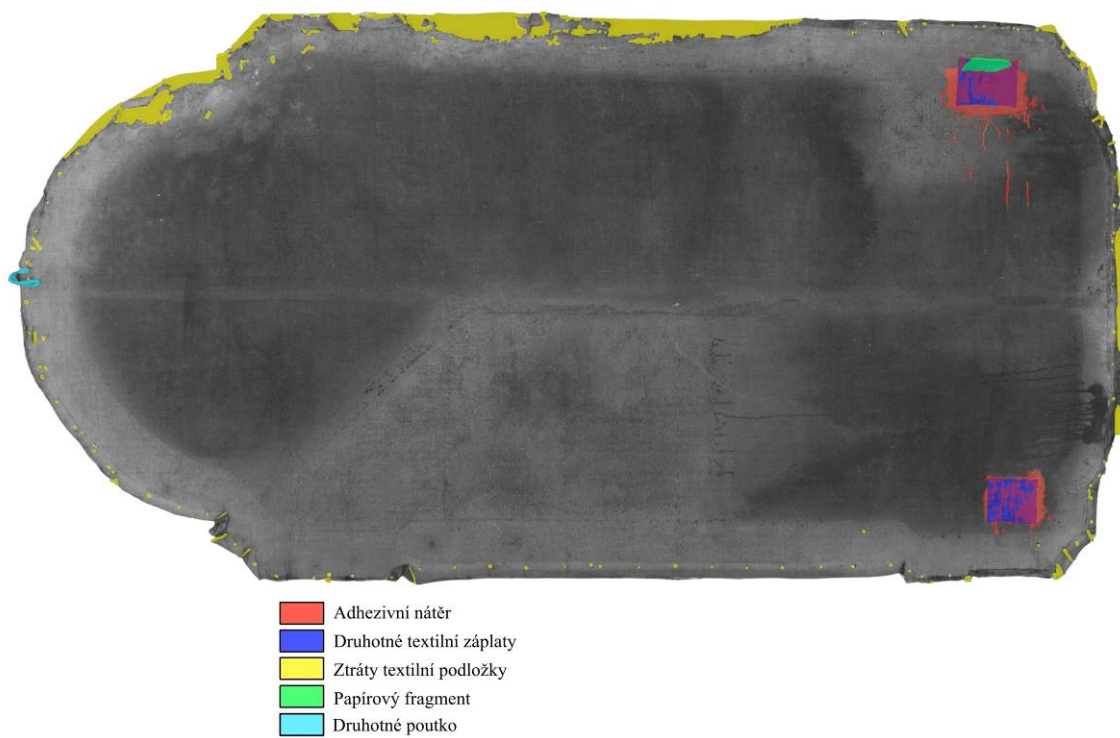
20 Grafická příloha

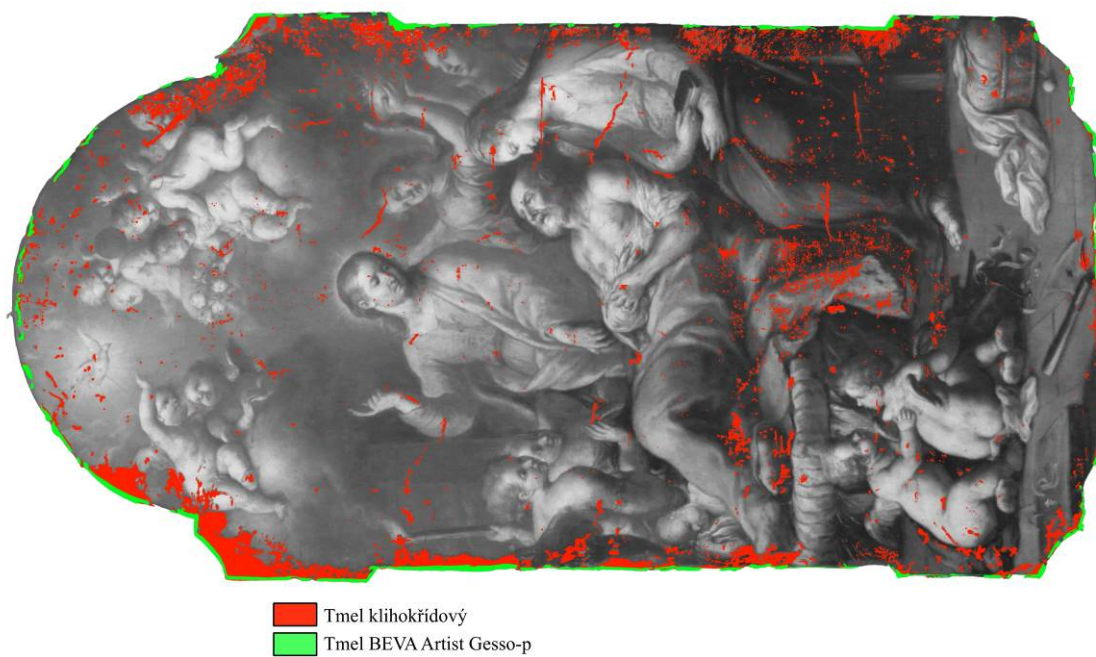
Nákres 1: Rozměry díla před restaurováním (údaje v cm).

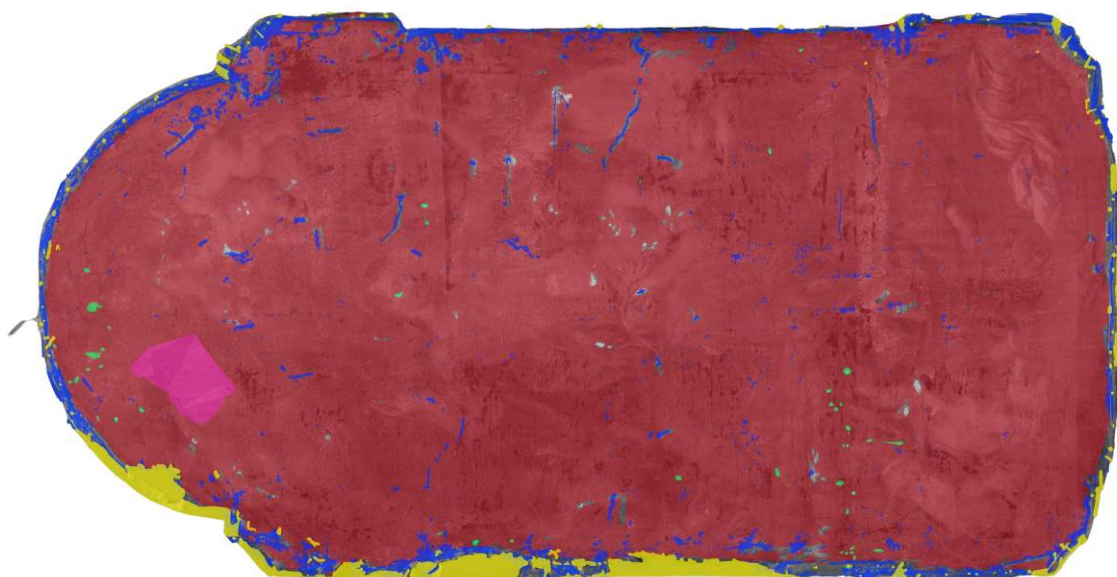
Nákres 2: Rozměry pomocné konstrukce (údaje v cm).

Nákres 3: Orientační zakres druhotných zásahů a poškození, rubová strana.

Nákres 4: Orientační zakres tmelených míst, lícová strana.

- Druhotný voskový nátěr
- Ztráta barevné vrstvy
- Ztráta textilní podložky
- Dochovalý papírový přelep
- Ptačí exkrementy

Nákres 5: Orientační zakres poškození, lícová strana.

- Druhotné retuše na povrchu přemalby
- Větší ohraničená místa s odhalenou původní malbou

Nákres 6: Orientační zakres druhotných retuší a přesně ohraničených částí původní malby, lícová strana.

21 Seznam obrazové přílohy

Autorem fotografií je autorka diplomové práce, není-li uvedeno jinak.

21.1 Seznam obrazové přílohy: Restaurování obrazu *Smrt sv. Josefa*

- Obr. 1: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, lícová strana..... 164
- Obr. 2: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, rubová strana.... 164
- Obr. 3: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, detail, lícová strana..... 165
- Obr. 4: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, detail, rubová strana..... 165
- Obr. 5: Stav díla před restaurováním, ultrafialová luminiscence, lícová strana.. 166
- Obr. 6: Stav díla před restaurováním, ultrafialová luminiscence ve falešných barvách, lícová strana. (Autor fotografie: David Svoboda)..... 166
- Obr. 7: Stav díla před restaurováním, ultrafialová reflektografie, lícová strana. 167
- Obr. 8: Stav díla před restaurováním, ultrafialová reflektografie ve falešných barvách, lícová strana. (Autor fotografie: David Svoboda)..... 167
- Obr. 9: Stav díla před restaurováním, infračervená reflektografie, lícová strana. 168
- Obr. 10: Stav díla před restaurováním, infračervená reflektografie ve falešných barvách, lícová strana. (Autor fotografie: David Svoboda)..... 168
- Obr. 11: Stav díla před restaurováním, infračervená transmitografie, lícová strana. 169
- Obr. 12: Stav díla před restaurováním, transmise, lícová strana. 169
- Obr. 13: Stav díla před restaurováním, razantní boční nasvícení, lícová strana. 170

Obr. 14: Stav díla před restaurováním, polarizované světlo, lícová strana.....	170
Obr. 15: Stav díla před restaurováním, odlesky, lícová strana.....	171
Obr. 16: Stav díla před restaurováním, transformační zobrazování, lícová strana.....	171
Obr. 17: Stav díla před restaurováním, USB mikroskop, bílé světlo a UV luminiscence, lícová strana.....	172
Obr. 18: Stav díla před restaurováním, digitální mikroskopie, lícová strana.....	172
Obr. 19: Dílo s fragmenty původního vypínacího rámu, denní rozptýlené světlo, rubová strana.....	173
Obr. 20: Stav díla před restaurováním, ultrafialová luminiscence, lokalizace vypínacího rámu, rubová strana.....	173
Obr. 21: Sonda suchého mechanického čištění rubové strany díla.....	174
Obr. 22: Průběh restaurování – suché mechanické čištění rubové strany díla a snímání záplat.....	174
Obr. 23: Zkoušky ztenčení červeného nátěru druhotných záplat.....	175
Obr. 24: Průběh restaurování – ztenčení červeného nátěru druhotných záplat... ..	175
Obr. 25: Zkoušky ztenčení voskového nátěru, UV a VIS, lícová strana.....	176
Obr. 26: Průběh restaurování – ztenčování voskového nátěru.....	176
Obr. 27: Průběh restaurování – ztenčování voskového nátěru, detail.....	177
Obr. 28: Sonda ztenčení voskového nátěru, denní rozptýlené světlo, lícová strana.....	177
Obr. 29: Stav díla po ztenčení voskového nátěru, denní rozptýlené světlo, lícová strana.....	178

Obr. 30: Stav díla po ztenčení voskového nátěru, ultrafialová luminiscence, lícová strana.	178
Obr. 31: Zkoušky redukce nečistot a reziduí lakové vrstvy, denní rozptýlené světlo, lícová strana.....	179
Obr. 32: Zkoušky redukce nečistot a reziduí lakové vrstvy, UV luminiscence, lícová strana.	179
Obr. 33: Průběh restaurování – ztenčení nečistot a reziduí lakové vrstvy.	180
Obr. 34: Sonda redukce nečistot a reziduí lakové vrstvy.	180
Obr. 35: Stav díla po redukcí nečistot a reziduí lakové vrstvy, denní rozptýlené světlo, lícová strana.....	181
Obr. 36: Stav díla po redukcí nečistot a reziduí lakové vrstvy, ultrafialová luminiscence, lícová strana.....	181
Obr. 37: Stav díla po redukcí nečistot a reziduí lakové vrstvy, detail objevené signatury.	182
Obr. 38: Průběh restaurování – rovnání díla pod zátěží.	182
Obr. 39: Zkoušky redukce druhotných retuší, denní rozptýlené světlo, lícová strana.....	183
Obr. 40: Zkoušky redukce druhotných retuší, ultrafialová luminiscence, lícová strana.....	183
Obr. 41: Průběh restaurování – redukce druhotných retuší, navlhčení Evolon CR.....	184
Obr. 42: Průběh restaurování – redukce druhotných retuší, dočištění vatovým smotkem.....	184
Obr. 43: Stav díla po redukcí druhotných retuší, denní rozptýlené světlo, detail, lícová strana.	185

Obr. 44: Stav díla po odstranění druhotných tmelů, denní rozptýlené světlo, detail, lícová strana.	185
Obr. 45: Detail místa drapérie před sondou ztenčení přemalby.....	186
Obr. 46: Detail místa drapérie se sondou ztenčení přemalby.	186
Obr. 47: Průběh restaurování – scelování textilní podložky.....	187
Obr. 48: Průběh restaurování – scelování textilní podložky, detail ve stereomikroskopu.	187
Obr. 49: Průběh restaurování – scelování textilní podložky, vyhřívaná jehla a kovová špachtle.....	188
Obr. 50: Stav díla po scelení textilní podložky, denní rozptýlené světlo, detail, rubová strana.	188
Obr. 51: Stav díla po scelení plátna, denní rozptýlené světlo, lícová strana.....	189
Obr. 52: Stav díla po scelení plátna, denní rozptýlené světlo, rubová strana.....	189
Obr. 53: Stav díla po scelení plátna, ultrafialová luminiscence, lícová strana....	190
Obr. 54: Stav díla po scelení plátna, ultrafialová reflektografie, lícová strana..	190
Obr. 55: Stav díla po scelení plátna, infračervená reflektografie, lícová strana.	191
Obr. 56: Stav díla po scelení plátna, infračervená reflektografie ve falešných barvách, lícová strana. (Autor fotografie: David Svoboda).....	191
Obr. 57: Stav díla po scelení plátna, rentgenové snímky, lícová strana.....	192
Obr. 58: Spojená část rentgenových snímků.....	192
Obr. 59: Průběh restaurování – zpevňování okrajů díla organzou.....	193
Obr. 60: Průběh restaurování – rentoaláž díla.....	193
Obr. 61: Stav díla po rentoaláži, denní rozptýlené světlo, lícová strana.....	194

Obr. 62: Průběh restaurování – tmelení.	194
Obr. 63: Průběh restaurování – lakování.	195
Obr. 64: Stav díla po tmelení a lakování, denní rozptýlené světlo, lícová strana.	195
Obr. 65: Průběh restaurování – retušování.	196
Obr. 66: Průběh restaurování – závěrečné lakování airbrush.	196
Obr. 67: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, lícová strana. ...	197
Obr. 68: Stav díla po restaurování, denní rozptýlené světlo, rubová strana.	197
Obr. 69: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, rubová strana. ..	198
Obr. 70: Stav díla po restaurováním, denní rozptýlené světlo, rubová strana.	198
Obr. 71: Stav díla před restaurováním, detail, denní rozptýlené světlo, lícová strana.	199
Obr. 72: Stav díla po restaurováním, detail, denní rozptýlené světlo, lícová strana.	199
Obr. 73: Průběh restaurování ve 4 fázích, detail Panna Marie. (před restaurováním, po redukci vosku, po redukci nečistot, po restaurování).....	200
Obr. 74: Průběh restaurování ve 4 fázích, detail andílci. (před restaurováním, po redukci vosku, po redukci nečistot, po restaurování).....	201
Obr. 75: Průběh restaurování ve 4 fázích, detail sv. Josef. (před restaurováním, po redukci vosku, po redukci nečistot, po restaurování).....	202
Obr. 76: Průběh restaurování ve 4 fázích, detail Ježíš Kristus. (před restaurováním, po redukci vosku, po redukci nečistot, po restaurování).....	203
Obr. 77: Ochranný obal na fragmenty.	204
Obr. 78: Ochranný obal na fragmenty, otevřený stav.....	204

21.2 Seznam obrazové přílohy: Výzkum oltářního obrazu *Smrt sv.*

Josefa

Obr. 79: Hřbitovní kostel Povýšení sv. Kříže na křížovém vrchu v Moravské Třebové. (In: Památkový katalog [online])	205
Obr. 80: Pohled do interiéru hřbitovního kostela Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové.	205
Obr. 81: Oltář sv. Josefa, současný stav.	206
Obr. 82: Chronograf, zádň částí oltáře, současný fragmentární stav.	206
Obr. 83: Oltář sv. Josefa z roku 1903. (CZERNY 1903, s. 6.)	207
Obr. 84: Neznáme přesnou dataci, ale pravděpodobně mezi rokem 1903 a 1977. (NPÚ, ÚOP Pardubice, fotoarchiv)	207
Obr. 85: Oltář sv. Josefa z roku 1977. (NPÚ, ÚOP Pardubice, fotoarchiv).....	208
Obr. 86: Oltář sv. Josefa z roku 1983. (NPÚ, ÚOP Pardubice, fotoarchiv).....	208
Obr. 87: Oltář sv. Josefa z roku 1995. (VYMĚTALOVÁ 1995, nestránkováno) 209	
Obr. 88: Průběh odstrojování oltáře sv. Josefa z 90. let 20. století. (KAŠE – LÁTAL 1996, nestránkováno).....	209
Obr. 89: Dřevěné fragmenty oltářní architektury uložené na kůře kostela.	210
Obr. 90: Dřevěné fragmenty oltářní architektury, současný stav, uložení v prostorách Hedvy.	210
Obr. 91: Ozdobný dřevěný rám, současný stav.....	211
Obr. 92: Obraz Smrt sv. Josefa, nevhodné uložení přes lavice na kůru kostela v dubnu 2024.....	211
Obr. 93: Porovnání obrazů z Moravské Třebové (vlevo) a z Purgstall an der Erlauf (vpravo), zhruba v poměru velikosti děl vůči sobě.	212

Obr. 94: Boční oltář z kostela sv. Petra v Purgstall an der Erlauf s obrazem Smrt sv. Josefa a sv. Kateřiny od Franze Xavera Wageschöna z let 1762–1763.....	213
Obr. 95: Smrt sv. Josefa, olej na plátně, 2150 x 1310 mm, 1762-1763, Franz Xaver Wagenschön, stav díla před restaurováním z let 2019-2020 Peterem Kalsnerem. (KALSNER 2020, s. 5).....	213
Obr. 96: Signatura na obraze Smrt sv. Josefa z Purgstall an der Erlauf, „F. Wagenschön Pinx“.....	214
Obr. 97: Signatura na obraze Smrt sv. Josefa z Moravské Třebové, stav po restaurování, „F. Wagenschön P.769“.....	214
Obr. 98: Porovnání signatur, horní signatura z díla Smrt. sv Josefa z Purgstall an der Erlauf („F. Wagenschön Pinx“), spodní signatura z díla Smrt sv. Josefa v Moravské Třebová („F. Wagenschön P 769“), upravené fotografie pro zvýraznění čitelnosti.....	214
Obr. 99: Smrt sv. Josefa, kresba na papíře, 185 x 139 mm, Franz Xaver Wagenschön. (In: Mutualart [online])	215
Obr. 100: Mučení sv. Jana Evangelisty, Franz Xaver Wagenschön, 1766, původně katedrála Eger/Erlau, dnes SÁta, upravená fotografie. (VALEŠ 2011, s. 142) ...	215
Obr. 101: Nanebevzetí Panny Marie, Franz Xaver Wagenschön, hlavní oltářní obraz pro farní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Ollersbachu. (LANG, [emailová korespondence])	216
Obr. 102: Svatý Michael Archanděl a bitva o osvobození Osijeku od Turků, Franz Xaver Wagenschön, 1770, pro hlavní oltář farního kostela sv. Michala v Osijeku. (In: Baroqueart [online])	216
Obr. 103: Kamenování sv. Štěpána, Franz Xaver Wagenschön, 1770–1780, ve sbírkách vídeňského Belvederu. (In: Belvedere [online])	217

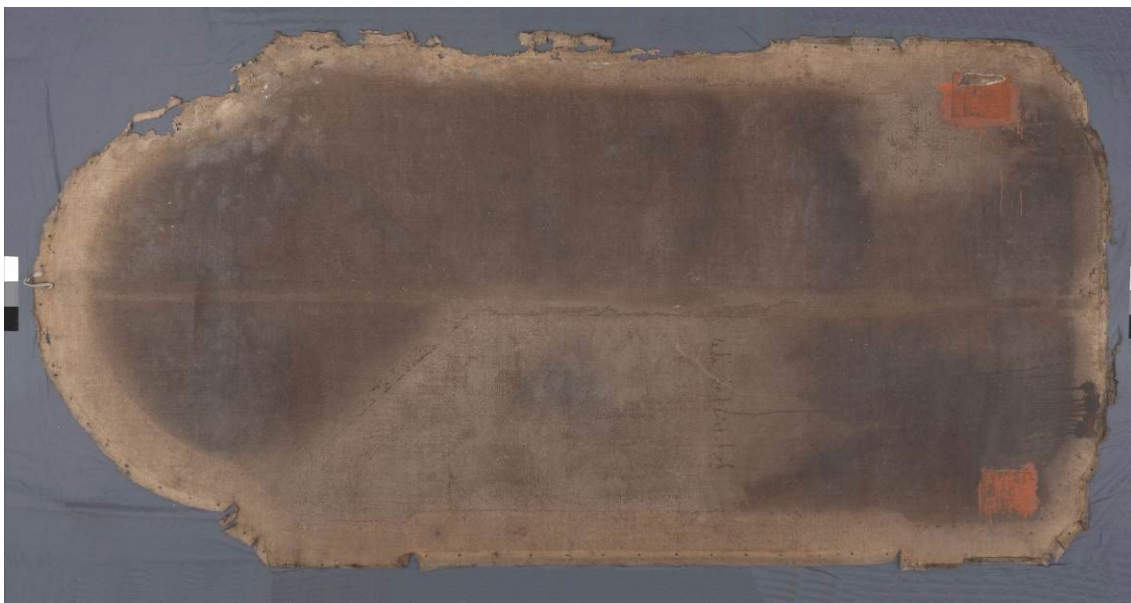
Obr. 104: Svatý Florián, Franz Xaver Wagenschön, 1778, ve sbírkách vídeňského Belvederu. (In: Belvedere [online])	217
Obr. 105: Sv. Tekla, Franz Xaver Wagenschön, kostel Nejsvětější Trojice v Horním Jelení.....	218
Obr. 106: Sv. Antonín, Franz Xaver Wagenschön, kostel františkánů Vídeň.....	218
Obr. 107: Smrt sv. Josefa, Carlo Maratta, 1676, kaple sv. Josefa v Hofburgu ve Vídni. (In: Meisterdrucke [online])	219
Obr. 108: Smrt sv. Josefa, František Vavřinec Korompay, ve sbírkách Moravské Galerie. (In: Moravska-Galerie [online]).....	219
Obr. 109: Smrt sv. Josefa, Paul Troger, 1739-1742, ve sbírkách muzea Städel. (In: Städel Museum [online])	220
Obr. 110: Smrt. sv. Josefa, Jan Lukáš Kracker, 1760, kostel sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze. (In: Wikipedia [online]).....	220
Obr. 111: Fotografie z pamětní knihy od Johanna Ludwiga Frenzla, úryvek zmiňující restaurovaný obraz. (Moravský zemský archiv, sbírka rukopisů Moravského zemského archivu, kn. 351/1, 1866.).....	221
Obr. 112: Účetní záznam kostela s informací o daru 100 zlatých. (Státní okresní archiv Svitavy, Archiv města Moravská Třebová, inv. č. 641, zápis z roku 1769).....	221
Obr. 113: Dopis se žádostí o zřízení oltáře. (Zemský archiv Opava, fond: Arcibiskupská konzistoř, G1, Moravská Třebová, kt. 4691).....	222
Obr. 114: Dopis o vyřízení žádosti. (Zemský archiv Opava, fond: Arcibiskupská konzistoř, G1, Moravská Třebová, kt. 4691)	222

22 Obrazová příloha

22.1 Obrazová příloha: Restaurování obrazu *Smrt sv. Josefa*

Obr. 1: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)

Obr. 2: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, rubová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)

Obr. 3: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, detail, lícová strana.

Obr. 4: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, detail, rubová strana.

*Obr. 5: Stav díla před restaurováním, ultrafialová luminiscence, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

Obr. 6: Stav díla před restaurováním, ultrafialová luminiscence ve falešných barvách, lícová strana. (Autor fotografie: David Svoboda)

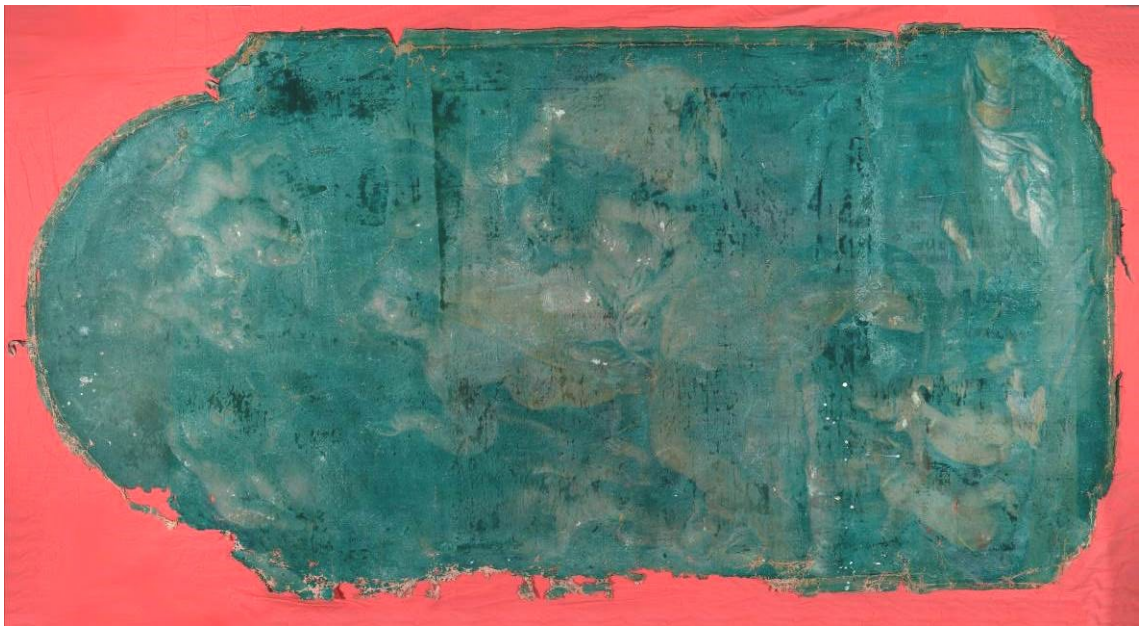
*Obr. 7: Stav díla před restaurováním, ultrafialová reflektografie, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

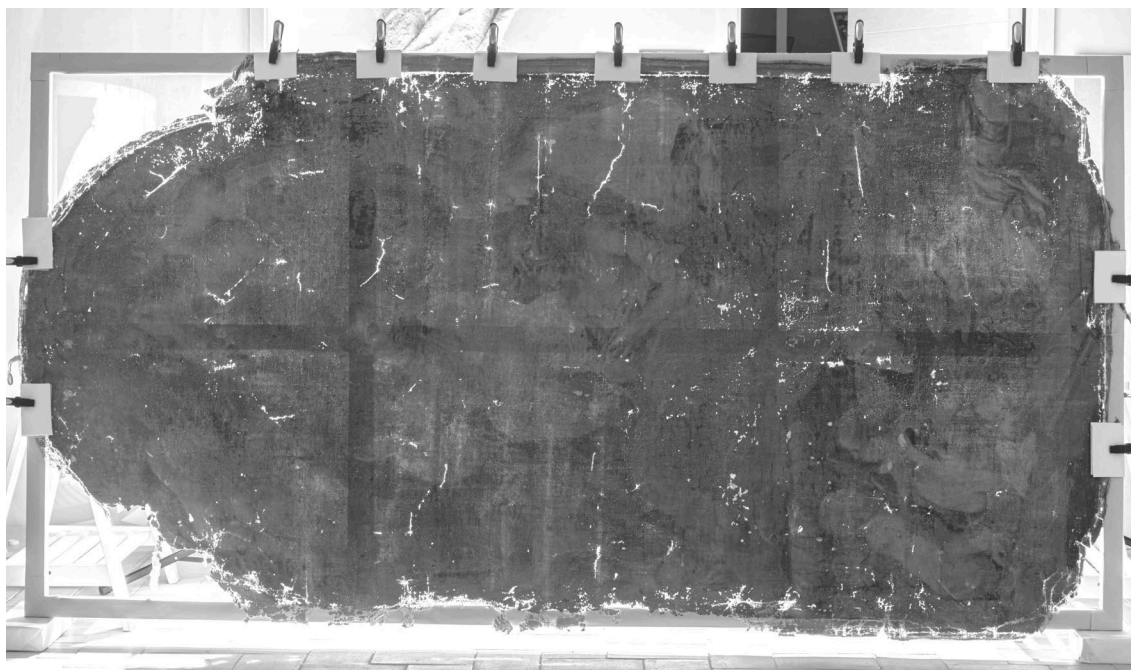
Obr. 8: Stav díla před restaurováním, ultrafialová reflektografie ve falešných barvách, lícová strana. (Autor fotografie: David Svoboda)

*Obr. 9: Stav díla před restaurováním, infračervená reflektografie, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

Obr. 10: Stav díla před restaurováním, infračervená reflektografie ve falešných barvách, lícová strana. (Autor fotografie: David Svoboda)

*Obr. 11: Stav díla před restaurováním, infračervená transmitografie, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

*Obr. 12: Stav díla před restaurováním, transmise, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

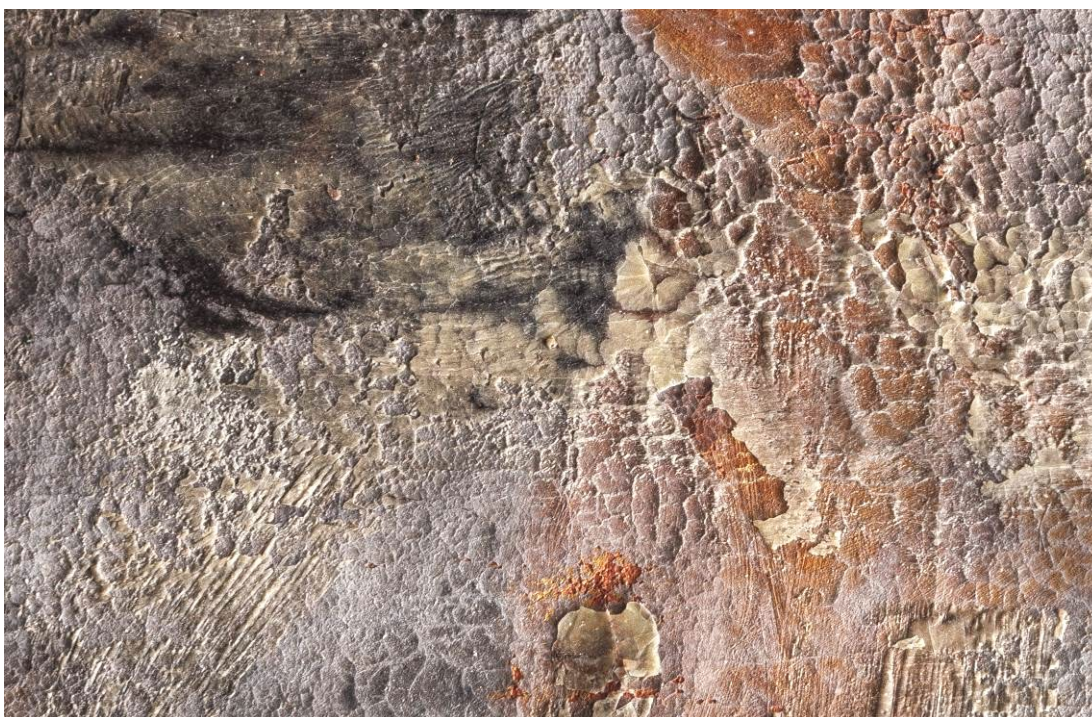
*Obr. 13: Stav díla před restaurováním, razantní boční nasvícení, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

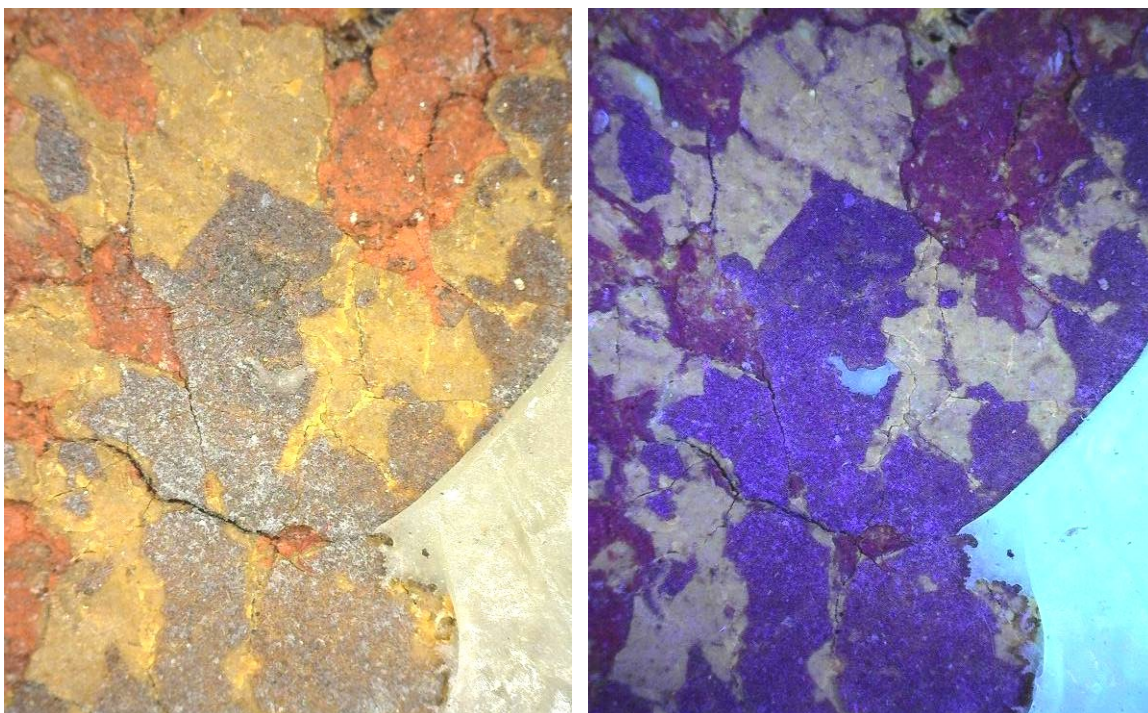
*Obr. 14: Stav díla před restaurováním, polarizované světlo, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

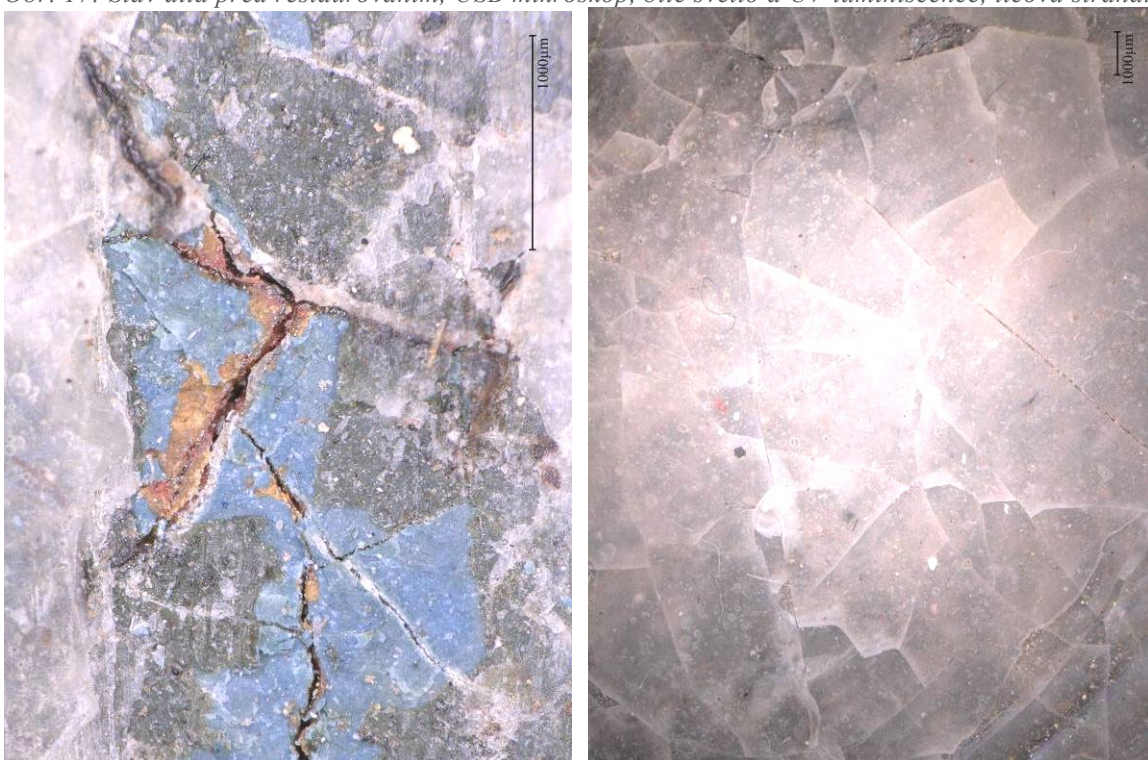
*Obr. 15: Stav díla před restaurováním, odlesky, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

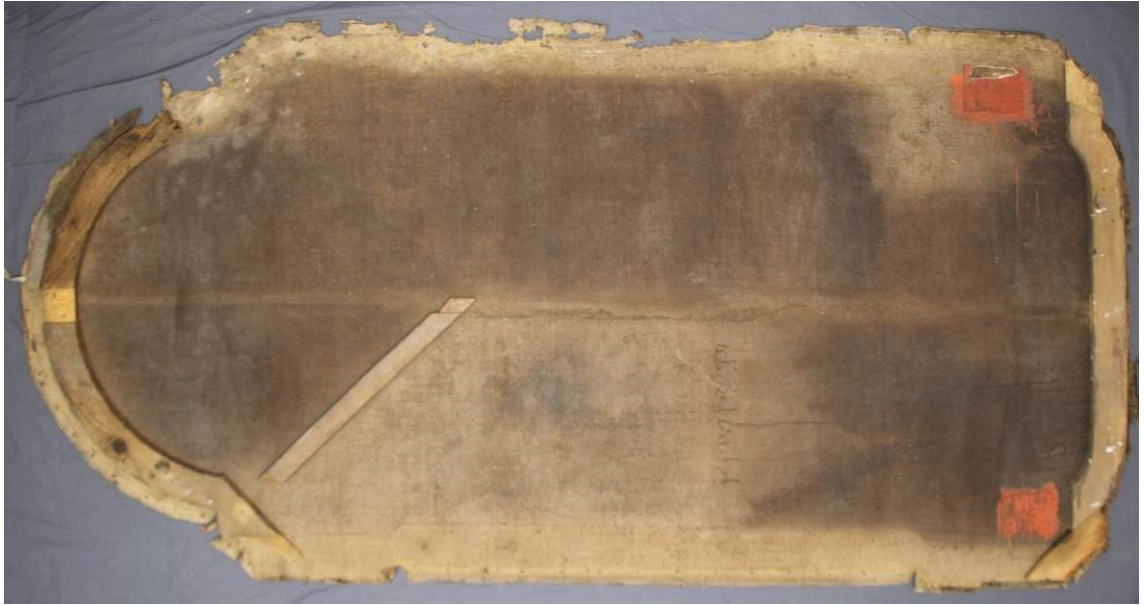
*Obr. 16: Stav díla před restaurováním, transformační zobrazování, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

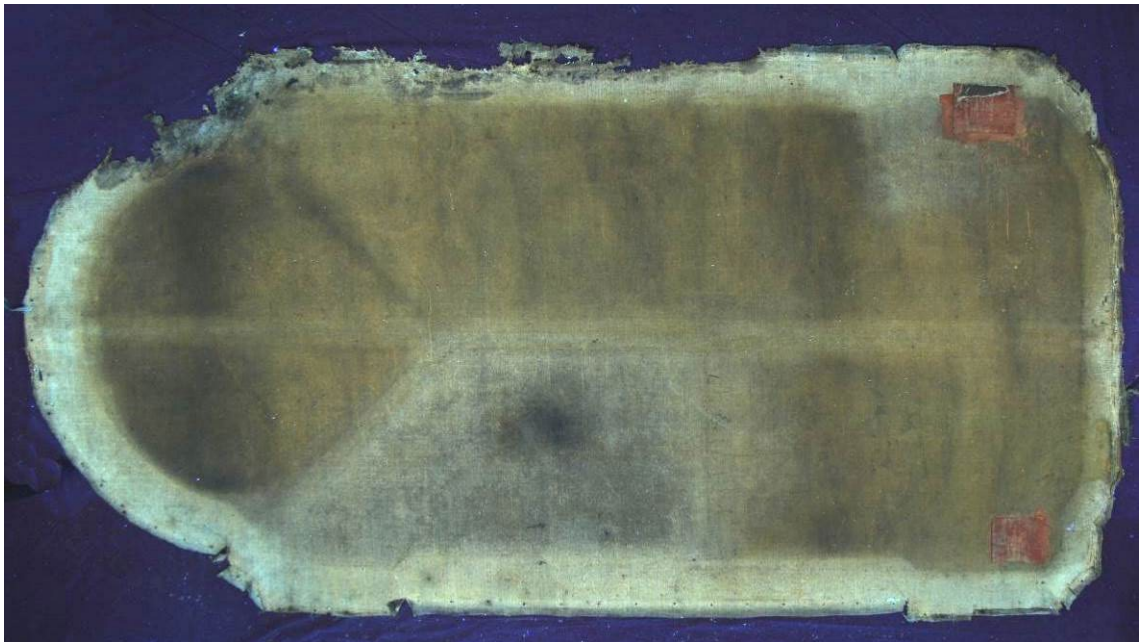
Obr. 17: Stav díla před restaurováním, USB mikroskop, bílé světlo a UV luminiscence, lícová strana.

Obr. 18: Stav díla před restaurováním, digitální mikroskopie, lícová strana.

Obr. 19: Dílo s fragmenty původního vypínacího rámu, denní rozptýlené světlo, rubová strana.

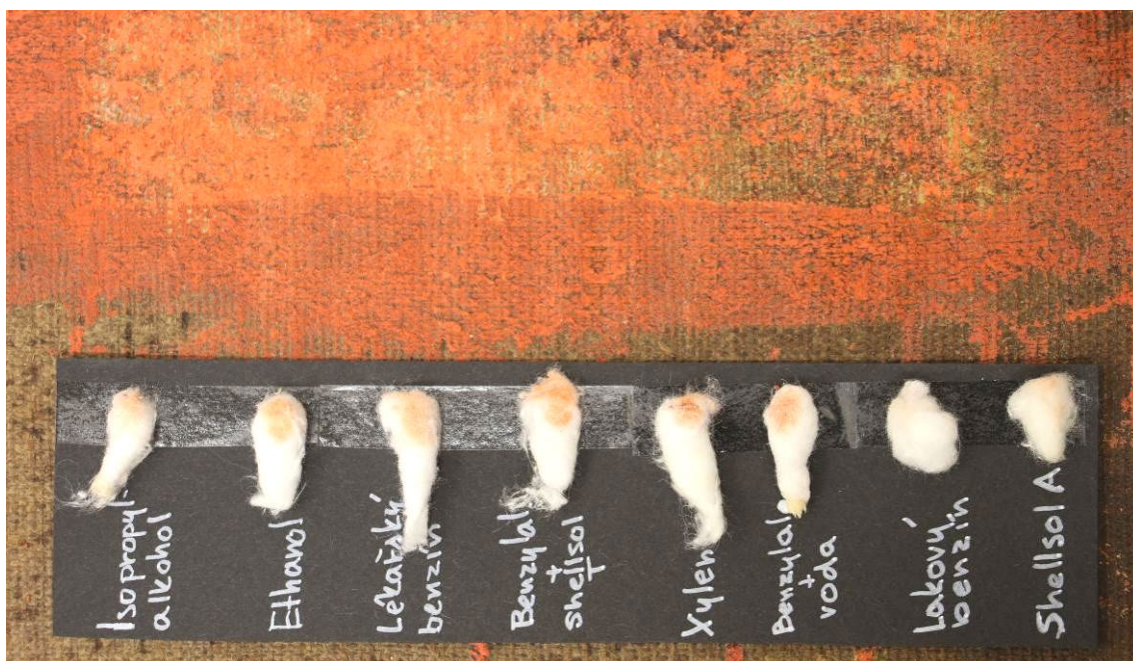
Obr. 20: Stav díla před restaurováním, ultrafialová luminiscence, lokalizace vypínacího rámu, rubová strana.

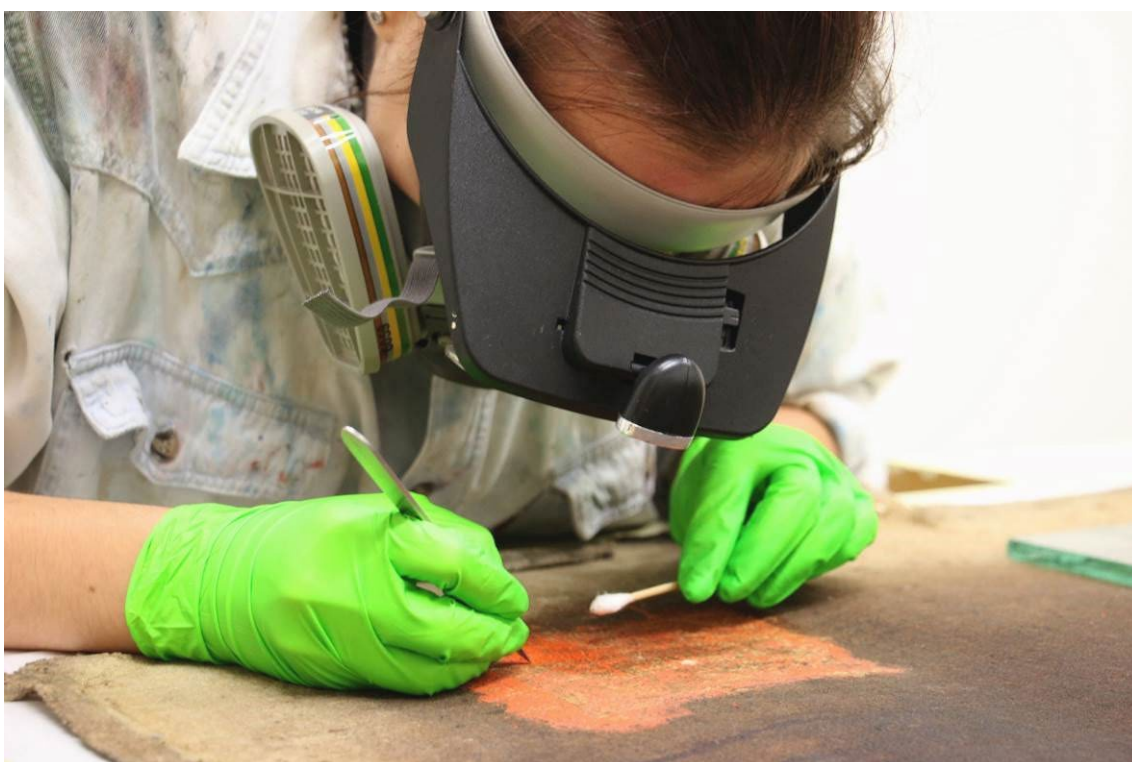
Obr. 21: Sonda suchého mechanického čištění rubové strany díla.

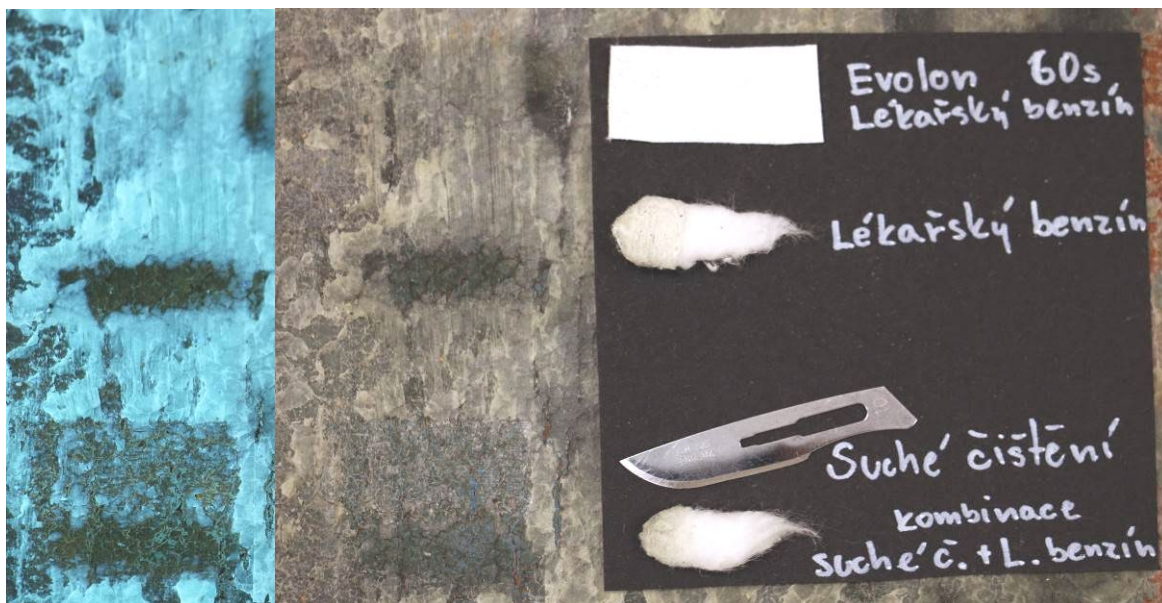
Obr. 22: Průběh restaurování – suché mechanické čištění rubové strany díla a snímání záplat.

Obr. 23: Zkoušky ztenčení červeného nátěru druhotných záplat.

Obr. 24: Průběh restaurování – ztenčení červeného nátěru druhotných záplat.

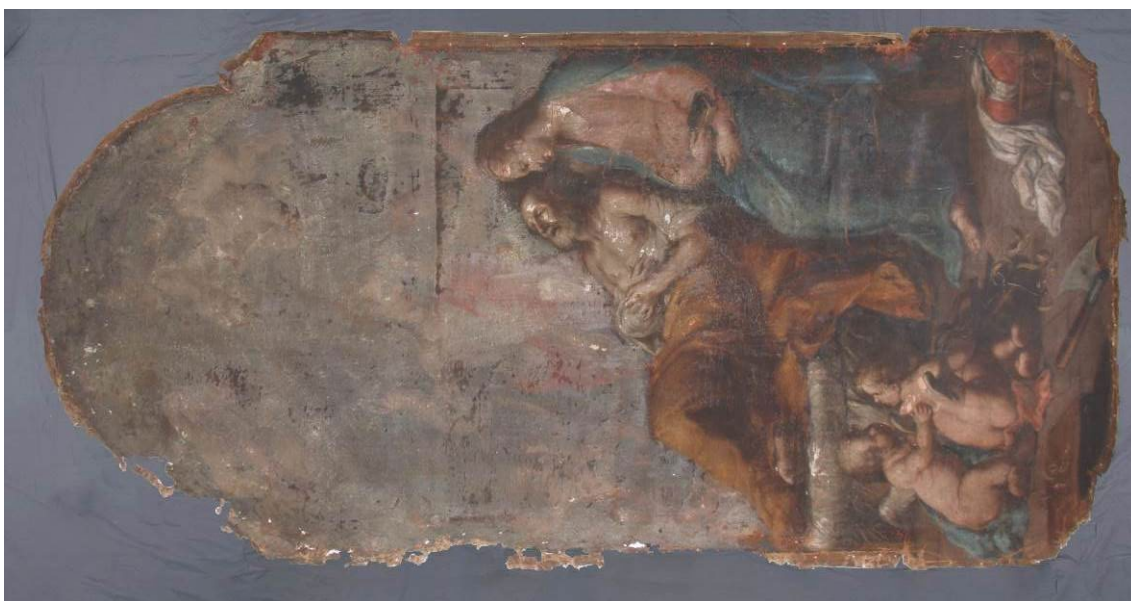
Obr. 25: Zkoušky ztenčení voskového nátěru, UV a VIS, lícová strana.

Obr. 26: Průběh restaurování – ztenčování voskového nátěru.

Obr. 27: Průběh restaurování – ztenčování voskového nátěru, detail.

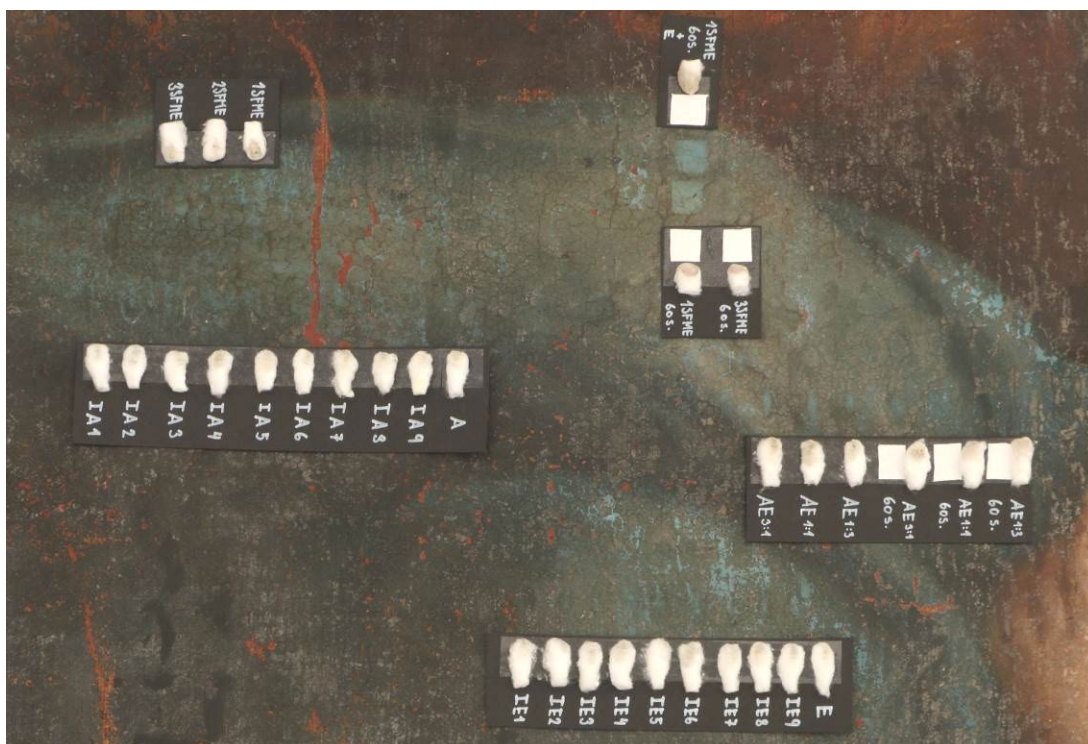
Obr. 28: Sonda ztenčení voskového nátěru, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

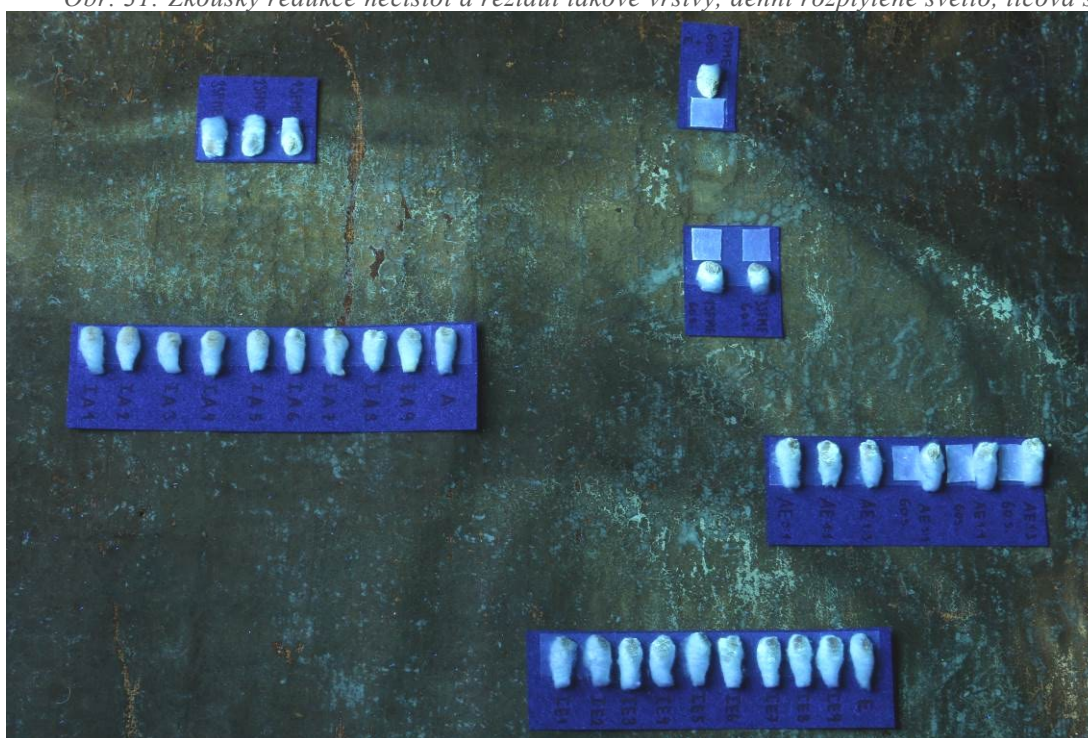
Obr. 29: Stav díla po ztenčení voskového nátěru, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

Obr. 30: Stav díla po ztenčení voskového nátěru, ultrafialová luminiscence, lícová strana.

Obr. 31: Zkoušky redukce nečistot a reziduí lakové vrstvy, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

Obr. 32: Zkoušky redukce nečistot a reziduí lakové vrstvy, UV luminiscence, lícová strana.

Obr. 33: Průběh restaurování – ztenčení nečistot a reziduí lakové vrstvy.

Obr. 34: Sonda redukce nečistot a reziduí lakové vrstvy.

Obr. 35: Stav díla po redukci nečistot a reziduí lakové vrstvy, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

Obr. 36: Stav díla po redukci nečistot a reziduí lakové vrstvy, ultrafialová luminiscence, lícová strana.

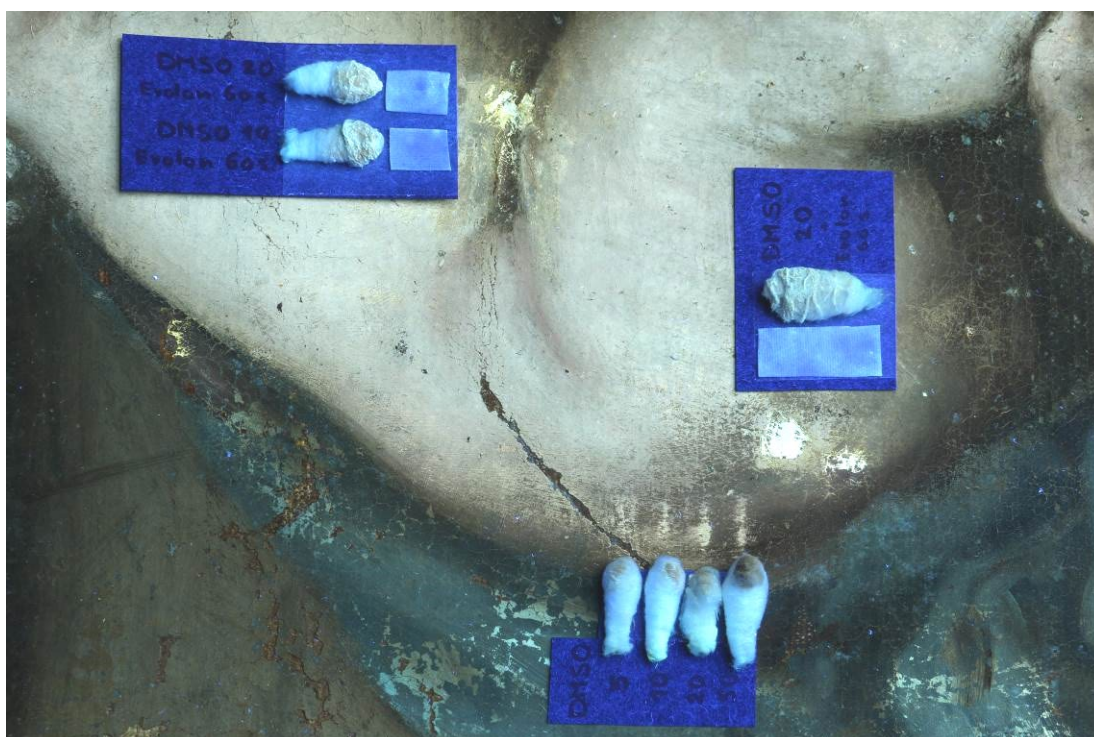
Obr. 37: Stav díla po redukci nečistit a reziduí lakové vrstvy, detail objevené signatury.

Obr. 38: Průběh restaurování – rovnání díla pod zátěží.

Obr. 39: Zkoušky redukce druhotných retuší, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

Obr. 40: Zkoušky redukce druhotných retuší, ultrafialová luminiscence, lícová strana.

Obr. 41: Průběh restaurování – redukce druhotných retuší, navlhčení Evolon CR.

Obr. 42: Průběh restaurování – redukce druhotných retuší, dočištění vatovým smotkem.

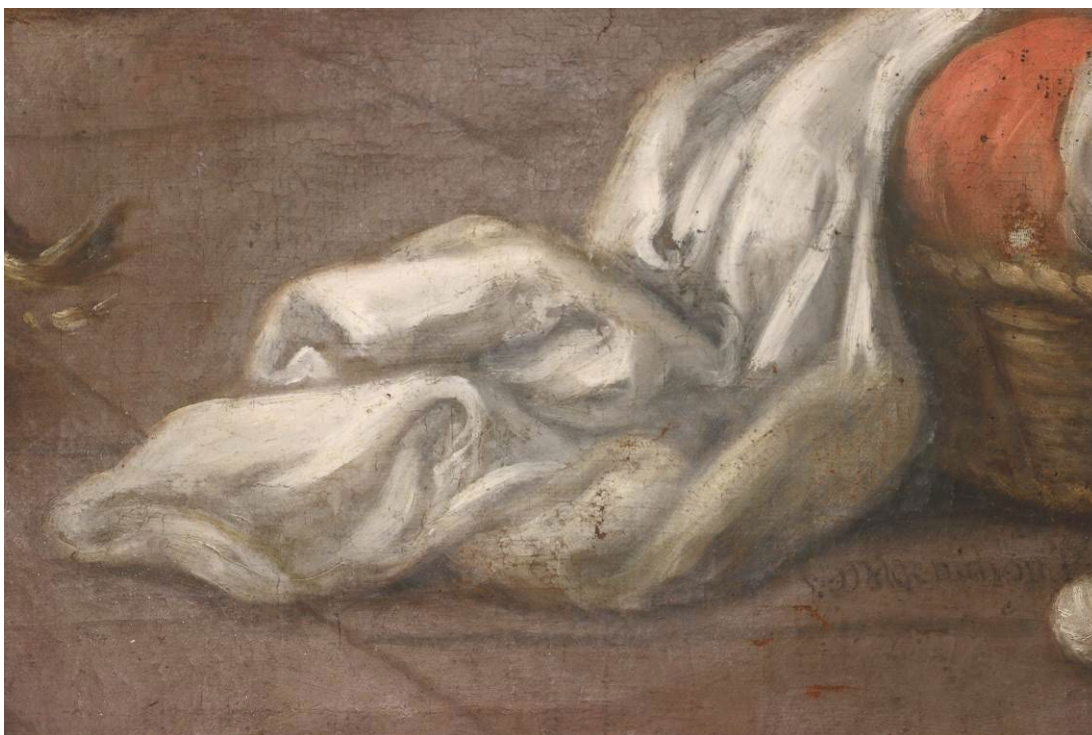
Obr. 43: Stav díla po redukci druhotných retuší, denní rozptýlené světlo, detail, lícová strana.

Obr. 44: Stav díla po odstranění druhotných tmelů, denní rozptýlené světlo, detail, lícová strana.

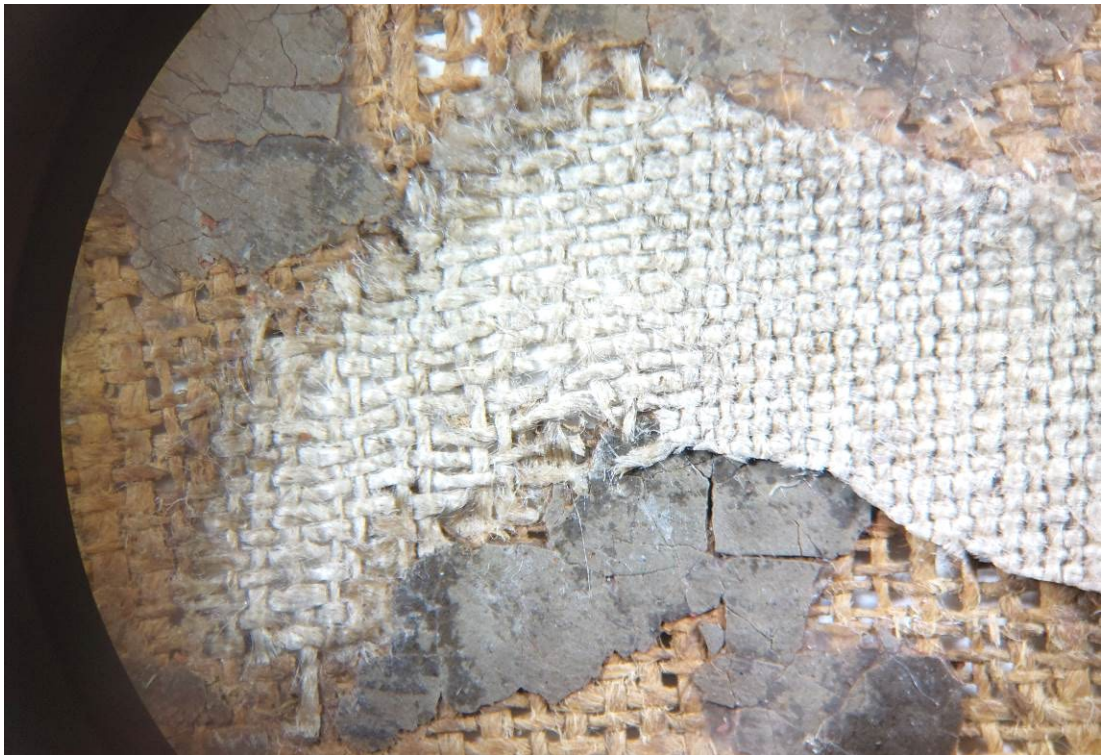
Obr. 45: Detail místa drapérie před sondou ztenčení přemalby.

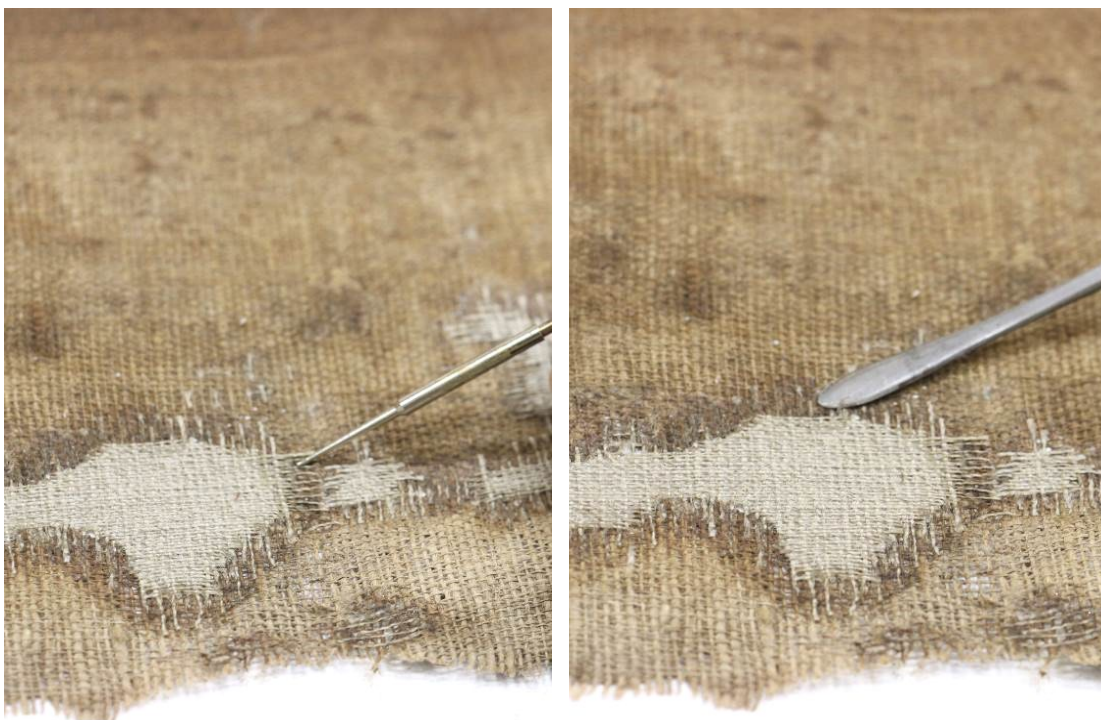
Obr. 46: Detail místa drapérie se sondou ztenčení přemalby.

Obr. 47: Průběh restaurování – scelování textilní podložky.

Obr. 48: Průběh restaurování – scelování textilní podložky, detail ve stereomikroskopu.

Obr. 49: Průběh restaurování – scelování textilní podložky, vyhřívaná jehla a kovová špachtle.

Obr. 50: Stav díla po scelení textilní podložky, denní rozptýlené světlo, detail, rubová strana.

Obr. 51: Stav díla po scelení plátna, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

Obr. 52: Stav díla po scelení plátna, denní rozptýlené světlo, rubová strana.

*Obr. 53: Stav díla po scelení plátna, ultrafialová luminiscence, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

*Obr. 54: Stav díla po scelení plátna, ultrafialová reflektografie, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

*Obr. 55: Stav díla po scelení plátna, infračervená reflektografie, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

Obr. 56: Stav díla po scelení plátna, infračervená reflektografie ve falešných barvách, lícová strana. (Autor fotografie: David Svoboda)

Obr. 57: Stav díla po scelení plátna, rentgenové snímky, lícová strana.

Obr. 58: Spojená část rentgenových snímků.

Obr. 59: Průběh restaurování – zpevňování okrajů díla organzou.

Obr. 60: Průběh restaurování – rentoaláž díla.

Obr. 61: Stav díla po rentoaláži, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

Obr. 62: Průběh restaurování – tmelení.

Obr. 63: Průběh restaurování – lakování.

Obr. 64: Stav díla po tmelení a lakování, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

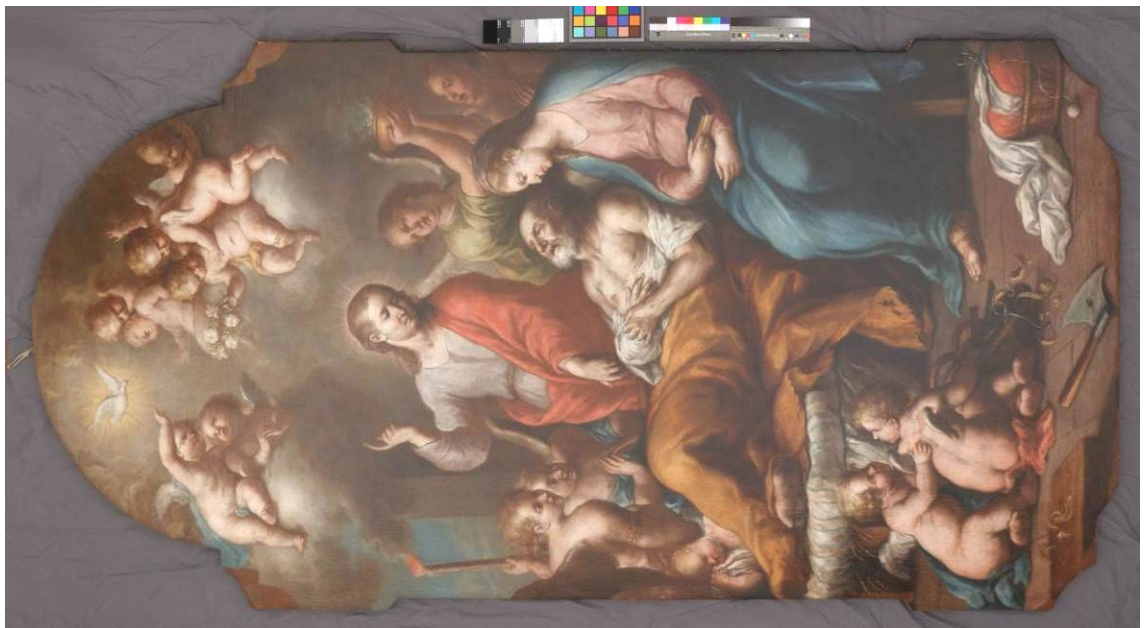
Obr. 65: Průběh restaurování – retušování.

Obr. 66: Průběh restaurování – závěrečné lakování airbrush.

*Obr. 67: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, lícová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

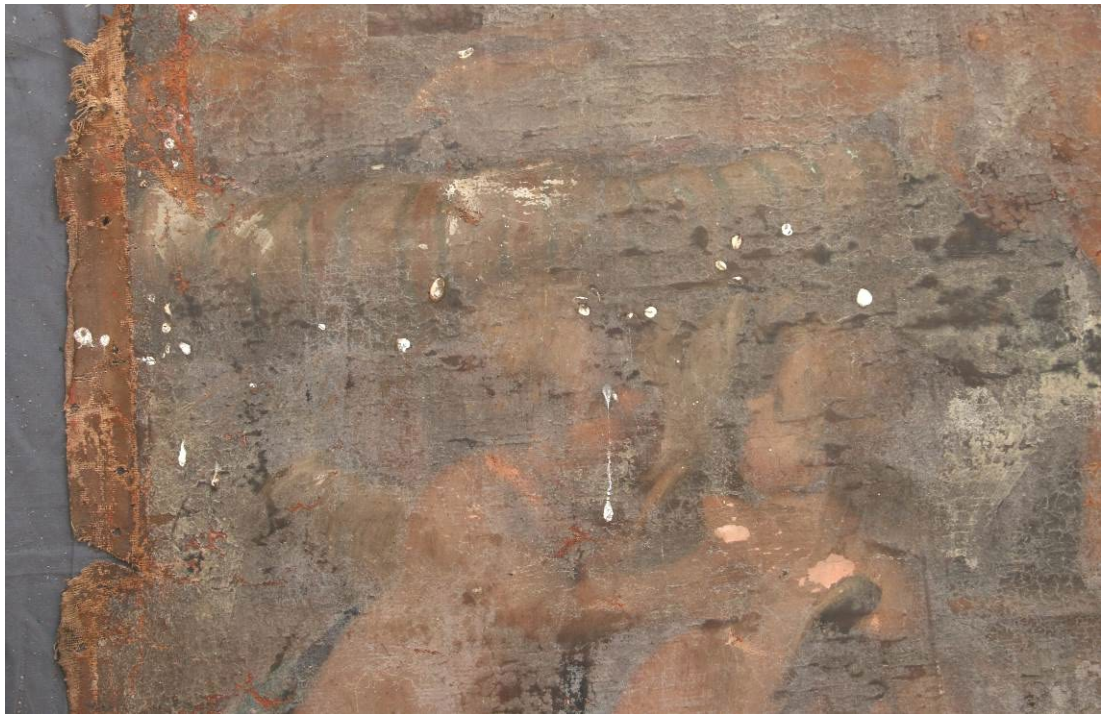
Obr. 68: Stav díla po restaurování, denní rozptýlené světlo, rubová strana.

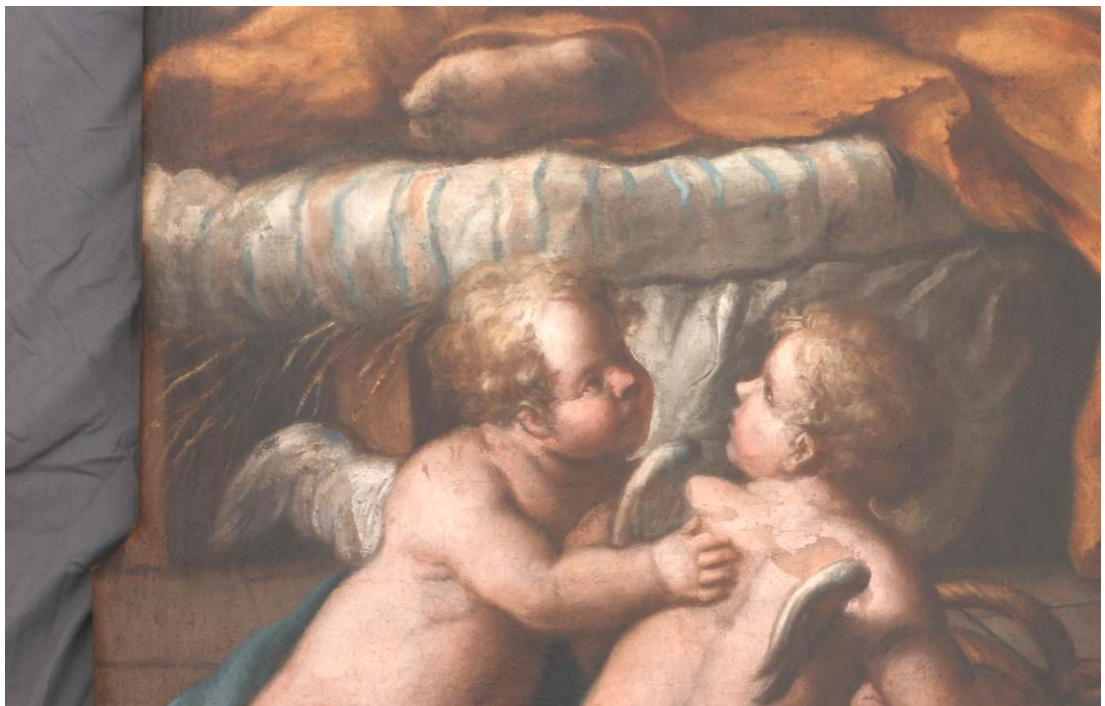
*Obr. 69: Stav díla před restaurováním, denní rozptýlené světlo, rubová strana.
(Autor fotografie: David Svoboda)*

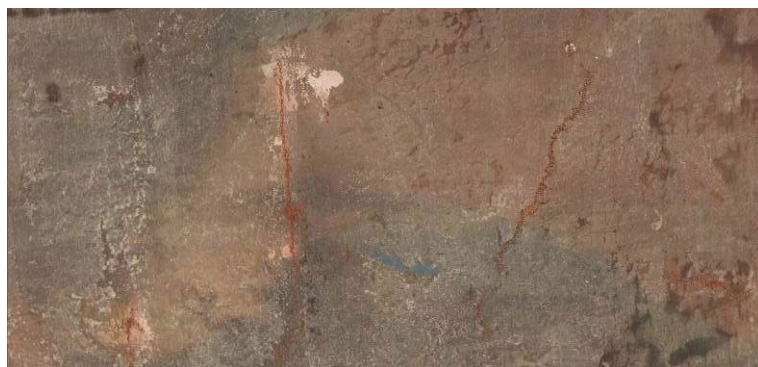
Obr. 70: Stav díla po restaurování, denní rozptýlené světlo, rubová strana.

Obr. 71: Stav díla před restaurováním, detail, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

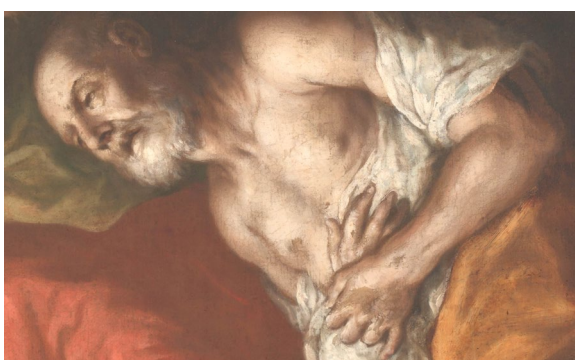
Obr. 72: Stav díla po restaurování, detail, denní rozptýlené světlo, lícová strana.

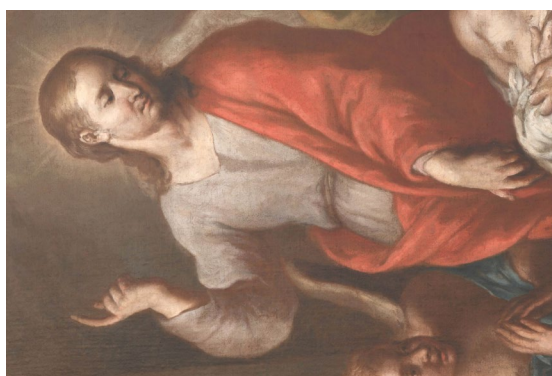
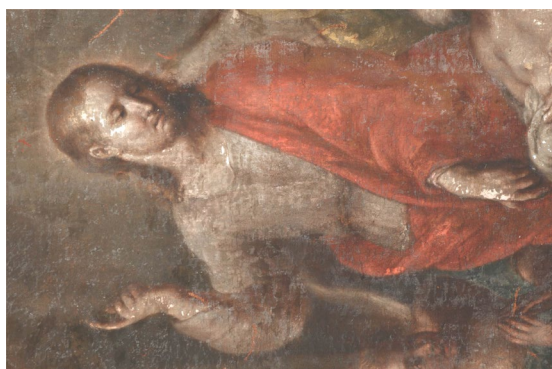
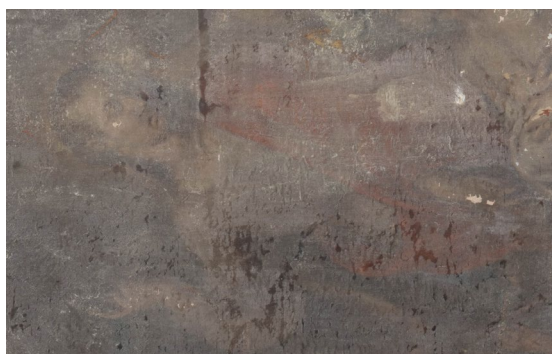
Obr. 73: Průběh restaurování ve 4 fázích, detail Panna Marie. (před restaurováním, po redukci vosku, po redukci nečistot, po restaurování)

Obr. 74: Průběh restaurování ve 4 fázích, detail andílci. (před restaurováním, po redukci vosku, po redukci nečistot, po restaurování)

Obr. 75: Průběh restaurování ve 4 fázích, detail sv. Josef. (před restaurováním, po redukci vosku, po redukci nečistot, po restaurování)

Obr. 76: Průběh restaurování ve 4 fázích, detail Ježíš Kristus. (před restaurováním, po redukci vosku, po redukci nečistot, po restaurování)

Obr. 77: Ochranný obal na fragmenty.

Obr. 78: Ochranný obal na fragmenty, otevřený stav.

22.2 Obrazová příloha: Výzkum oltářního obrazu *Smrt sv. Josefa*

Obr. 79: Hřbitovní kostel Povýšení sv. Kříže na křížovém vrchu v Moravské Třebové. (In: Památkový katalog [online])

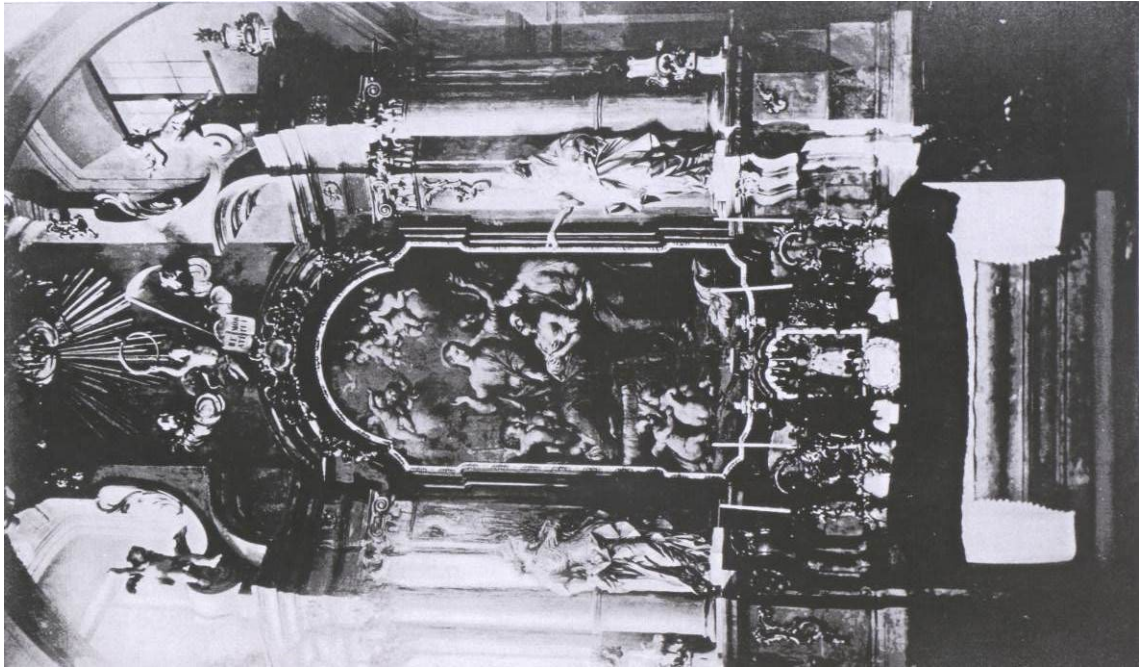
Obr. 80: Pohled do interiéru hřbitovního kostela Povýšení sv. Kříže v Moravské Třebové.

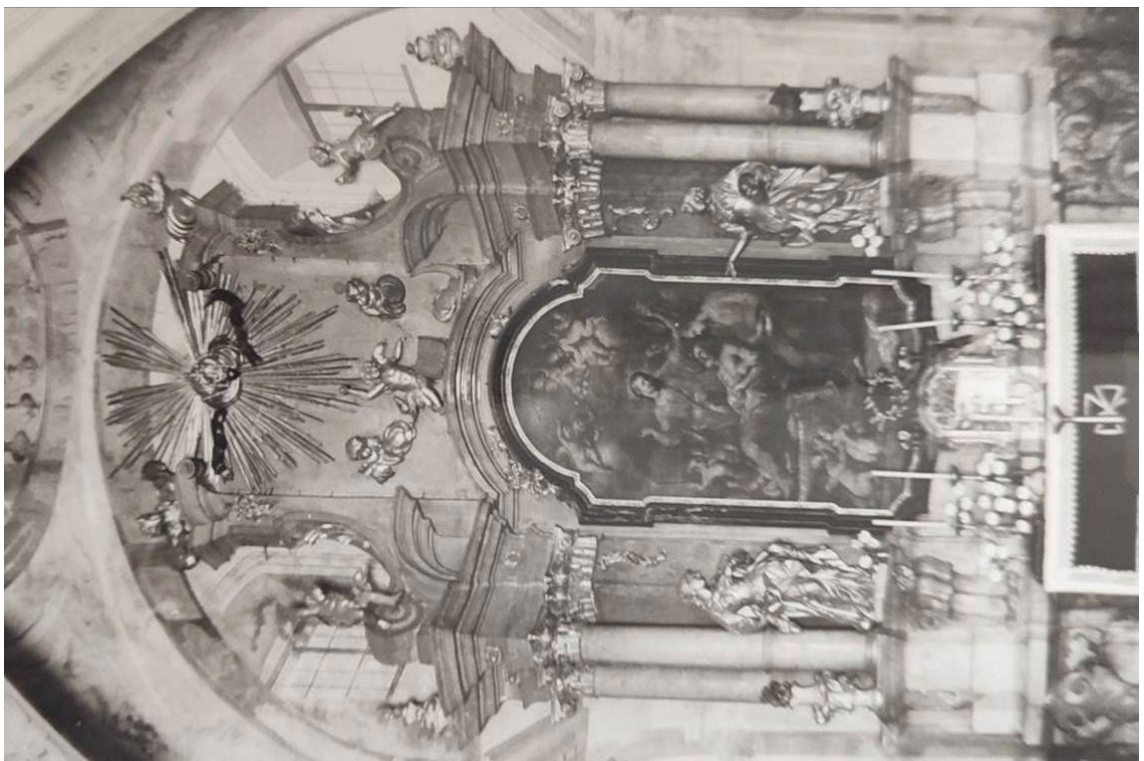
Obr. 81: Oltář sv. Josefa, současný stav.

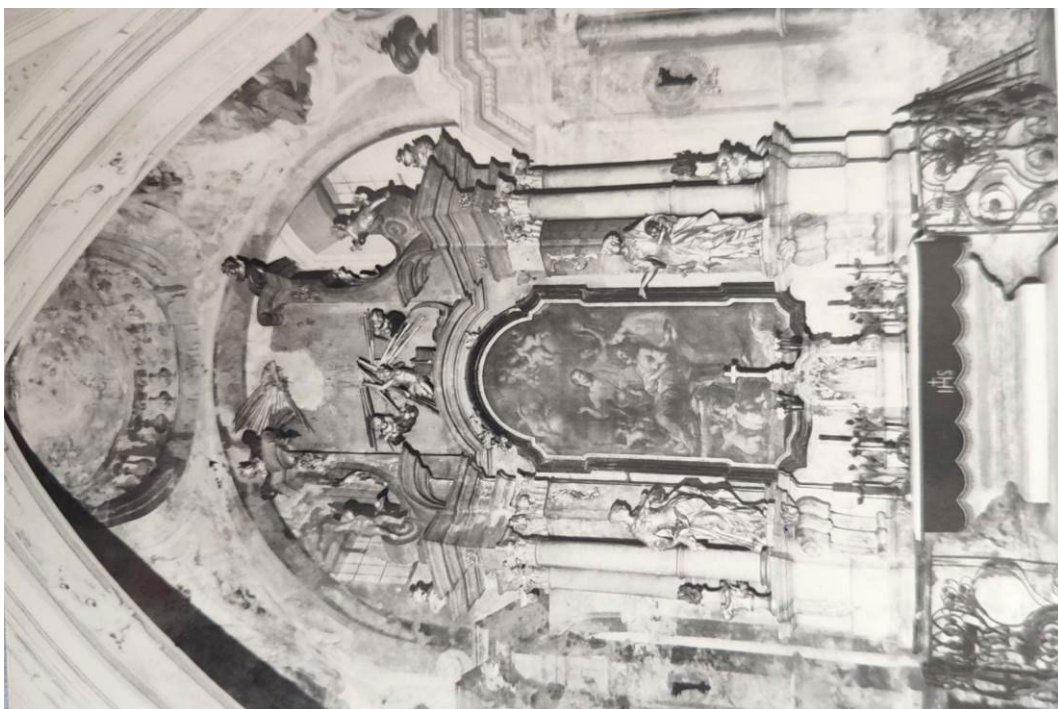
Obr. 82: Chronograf, zádni části oltáře, současný fragmentární stav.

Obr. 83: Oltář sv. Josefa z roku 1903. (CZERNÝ 1903, s. 6.)

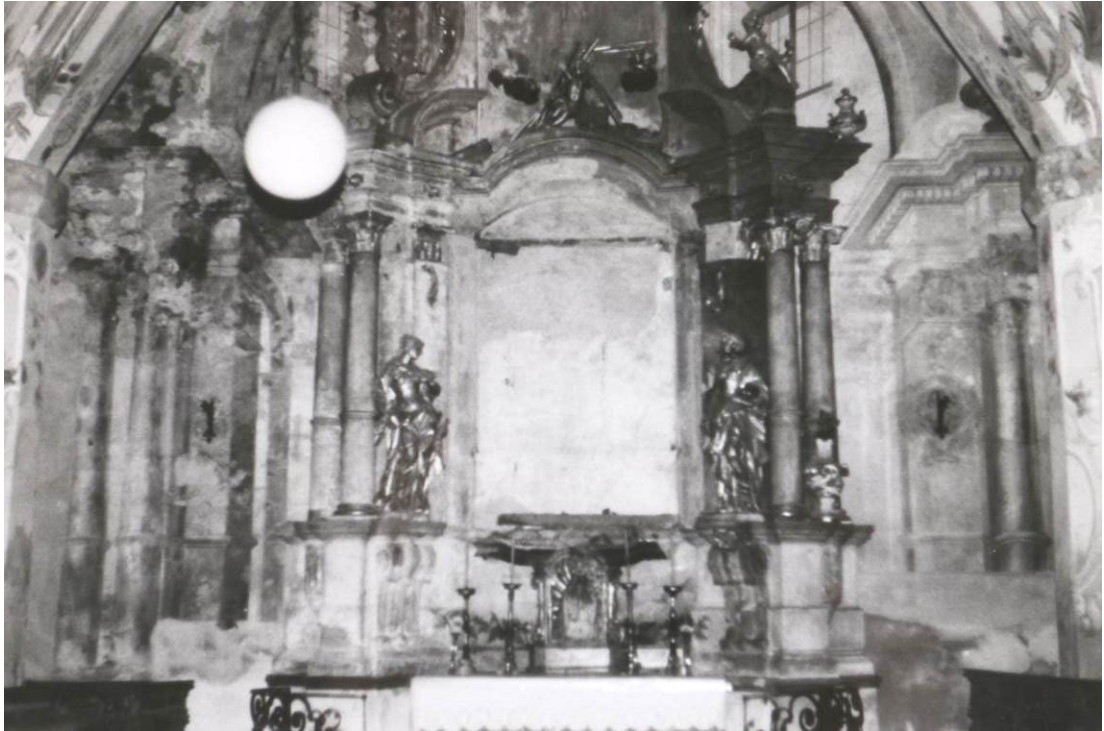
Obr. 84: Neznáme přesnou dataci, ale pravděpodobně mezi rokem 1903 a 1977. (NPÚ, ÚOP Pardubice, fotoarchiv)

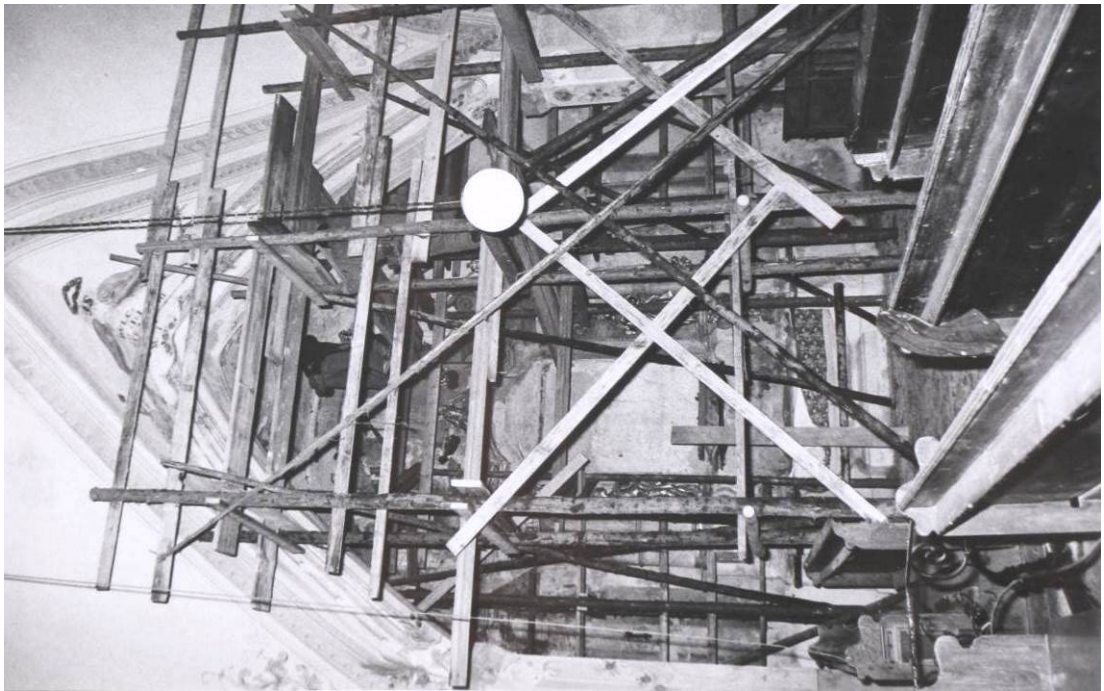
Obr. 85: Oltář sv. Josefa z roku 1977. (NPÚ, ÚOP Pardubice, fotoarchiv)

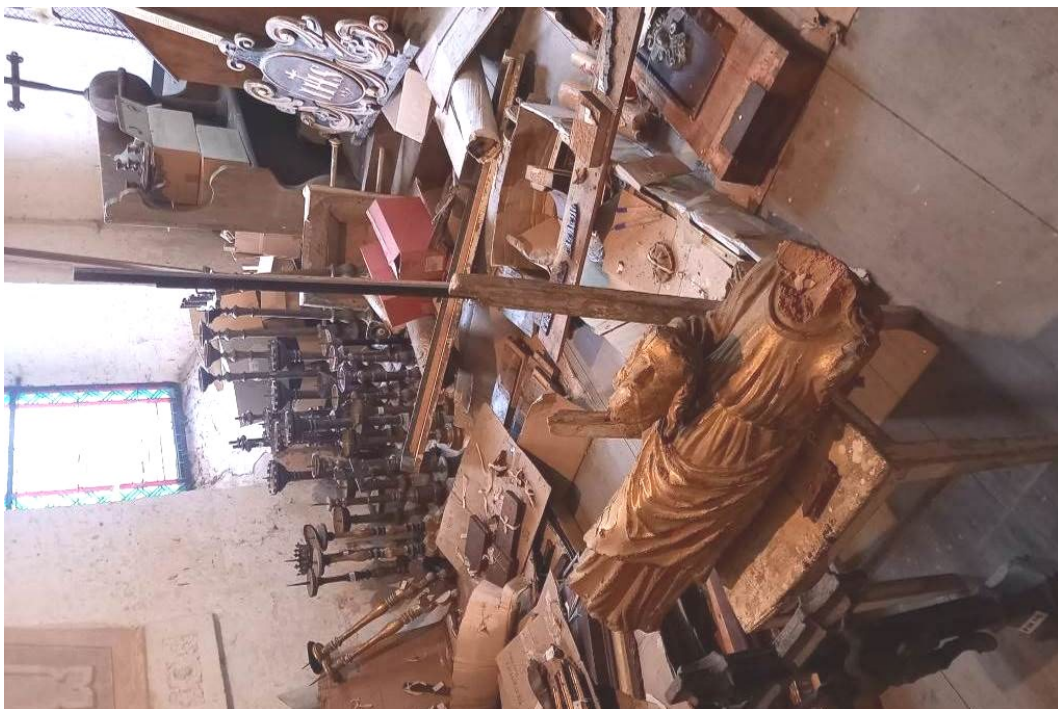
Obr. 86: Oltář sv. Josefa z roku 1983. (NPÚ, ÚOP Pardubice, fotoarchiv)

Obr. 87: Oltář sv. Josefa z roku 1995. (VYMĚTALOVÁ 1995, nestránkováno)

Obr. 88: Průběh odstrojování oltáře sv. Josefa z 90. let 20. století. (KAŠE – LÁTAL 1996, nestránkováno)

*Obr. 89: Dřevěné fragmenty oltářní architektury uložené na kůře kostela.
(Autor fotografie: Vladislava Říhová)*

Obr. 90: Dřevěné fragmenty oltářní architektury, současný stav, uložení v prostorách Hedvy.

*Obr. 91: Ozdobný dřevěný rám, současný stav.
(Autor fotografie: Vladislava Říhová.)*

*Obr. 92: Obraz Smrt sv. Josefa, nevhodné uložení přes lavice na kůru kostela v dubnu 2024.
(Autor fotografie: Vladislava Říhová)*

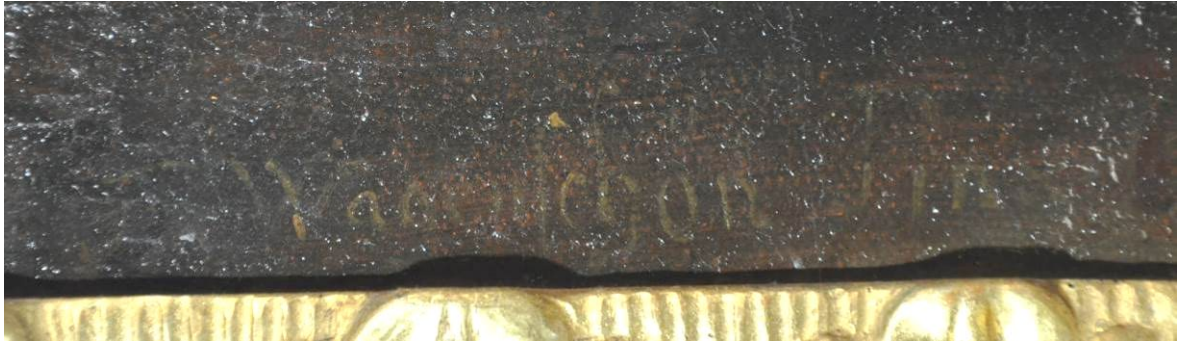
Obr. 93: Porovnání obrazů z Moravské Třebové (vlevo) a z Purgstall an der Erlauf (vpravo), zhruba v poměru velikosti děl vůči sobě.

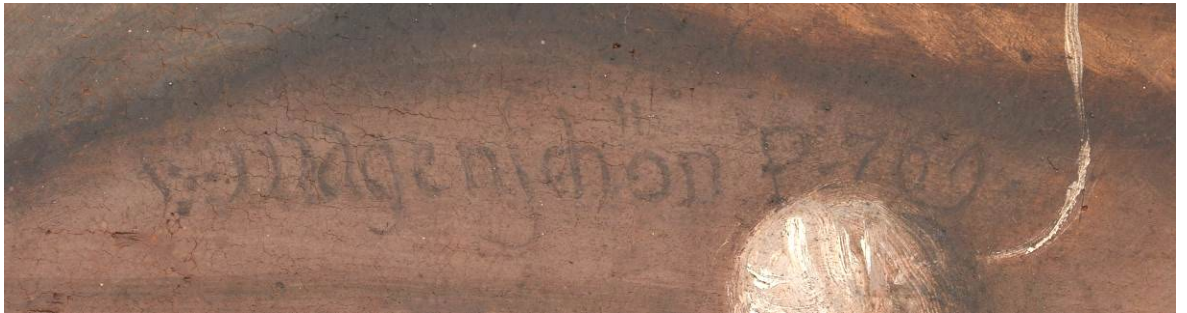
Obr. 94: Boční oltář z kostela sv. Petra v Purgstall an der Erlauf s obrazem Smrt sv. Josefa a sv. Kateřiny od Franze Xavera Wageschöna z let 1762–1763.

Obr. 95: Smrt sv. Josefa, olej na plátně, 2150 x 1310 mm, 1762-1763, Franz Xaver Wagenschön, stav díla před restaurováním z let 2019-2020 Peterem Kalsnerem. (KALSNER 2020, s. 5)

Obr. 96: Signatura na obraze Smrt sv. Josefa z Purgstall an der Erlauf, „F. Wagenschön Pinx“.

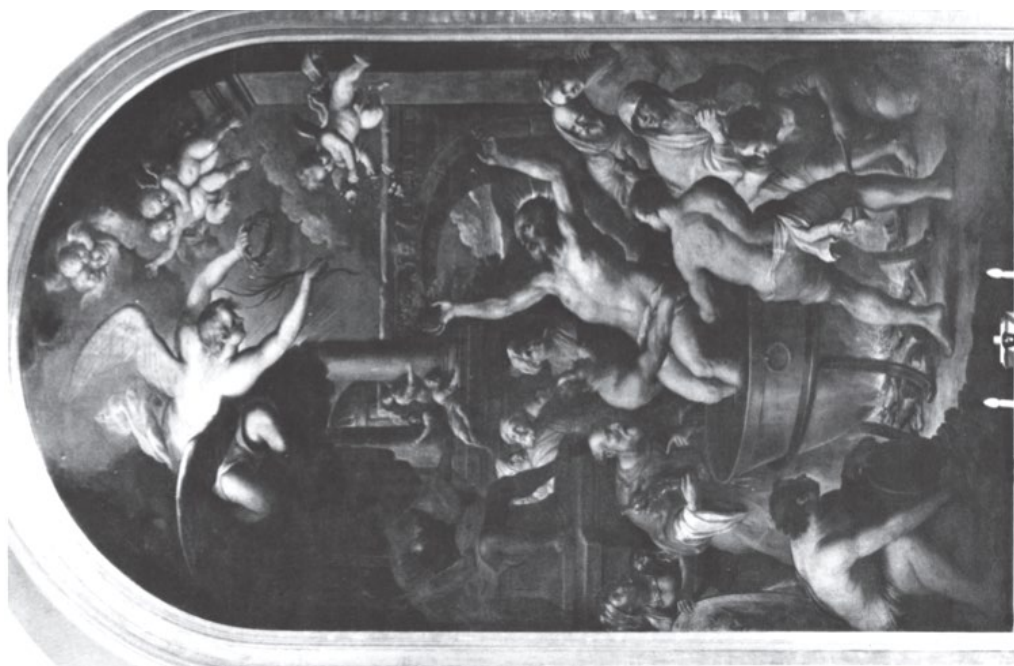
Obr. 97: Signatura na obraze Smrt sv. Josefa z Moravské Třebové, stav po restaurování, „F. Wagenschön P.769“.

Obr. 98: Porovnání signatur, horní signatura z díla Smrt sv Josefa z Purgstall an der Erlauf („F. Wagenschön Pinx“), spodní signatura z díla Smrt sv. Josefa v Moravské Třebová („F. Wagenschön P 769“), upravené fotografie pro zvýraznění čitelnosti.

Obr. 99: Smrt sv. Josefa, kresba na papíře, 185 x 139 mm, Franz Xaver Wagenschön. (In: Mutualart [online])

Obr. 100: Mučení sv. Jana Evangelisty, Franz Xaver Wagenschön, 1766, původně katedrála Eger/Erlau, dnes Síta, upravená fotografie. (VALEŠ 2011, s. 142)

Obr. 101: Nanebevzetí Panny Marie, Franz Xaver Wagenschön, hlavní oltářní obraz pro farní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Ollersbachu. (LANG, [emailová korespondence])

Obr. 102: Svatý Michael Archanděl a bitva o osvobození Osijeku od Turků, Franz Xaver Wagenschön, 1770, pro hlavní oltář farního kostela sv. Michala v Osijeku. (In: Baroqueart [online])

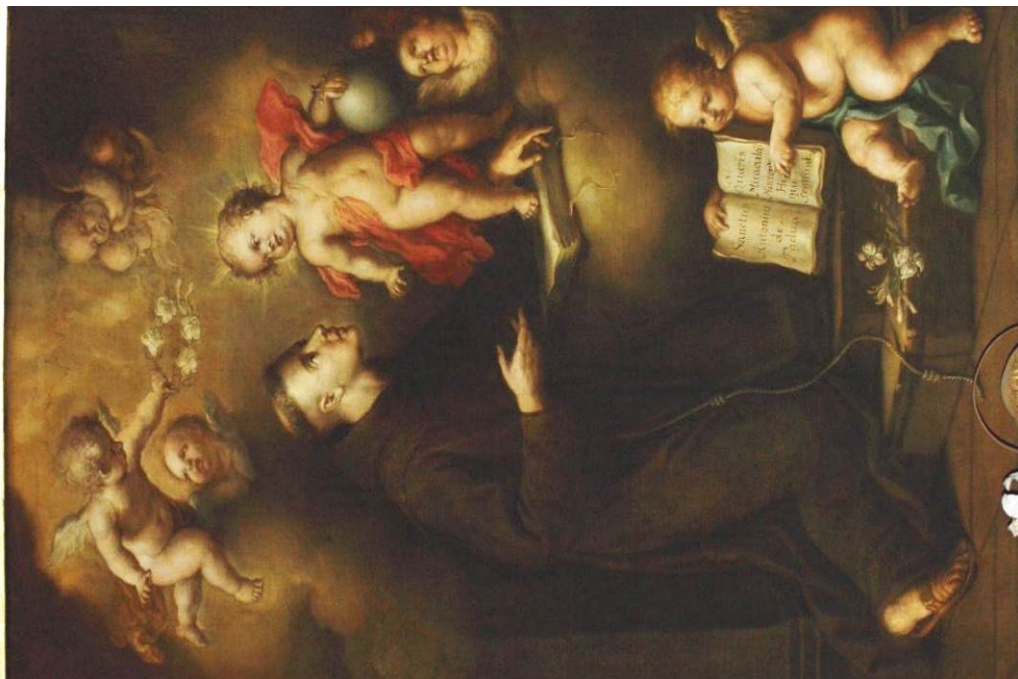
Obr. 103: Kamenování sv. Štěpána, Franz Xaver Wagenschön, 1770–1780, ve sbírkách vídeňského Belvederu. (In: [Belvedere \[online\]](#))

Obr. 104: Svatý Florián, Franz Xaver Wagenschön, 1778, ve sbírkách vídeňského Belvederu. (In: [Belvedere \[online\]](#))

Obr. 105: Sv. Tekla, Franz Xaver Wagenschön, kostel Nejsvětější Trojice v Horním Jelení
(Autor fotografie: Petr Arijčuk)

Obr. 106: Sv. Antonín, Franz Xaver Wagenschön, kostel františkánů Vídeň
(Autor fotografie: Petr Arijčuk)

Obr. 107: Smrt sv. Josefa, Carlo Maratta, 1676, kaple sv. Josefa v Hofburgu ve Vidni. (In: Meisterdrucke [online])

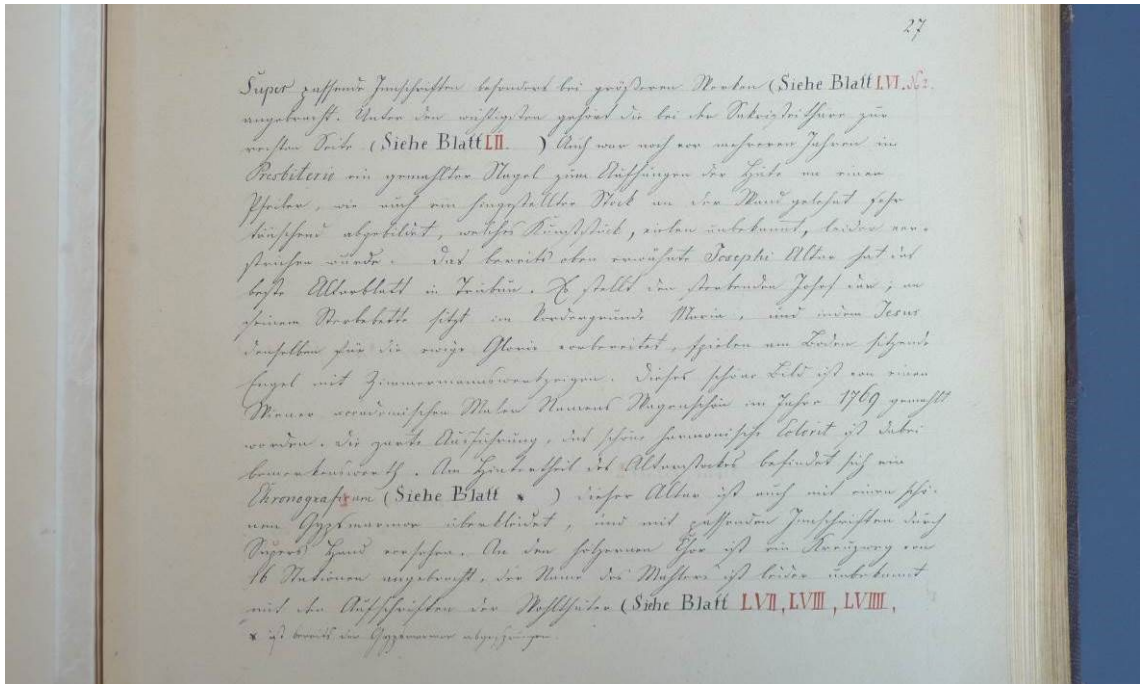
Obr. 108: Smrt sv. Josefa, František Vavřínek Korompay, ve sbírkách Moravské Galerie. (In: Moravska-Galerie [online])

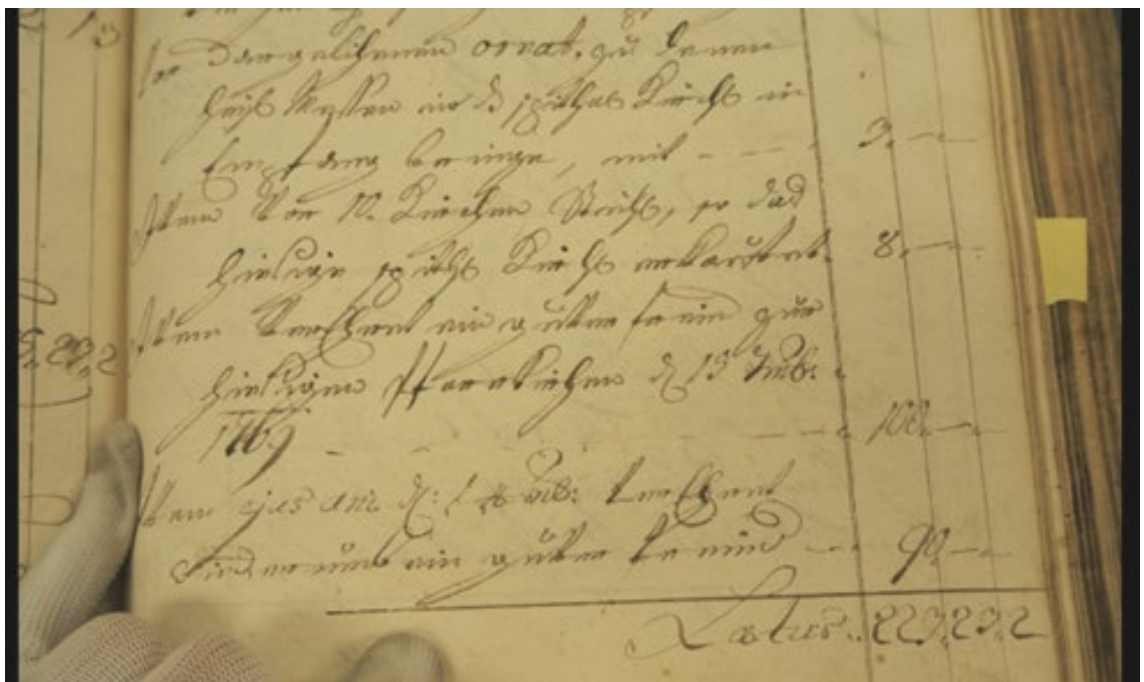
Obr. 109: Smrt sv. Josefa, Paul Troger, 1739-1742, ve sbírkách muzea Städel. (In: Städel Museum [online])

Obr. 110: Smrt sv. Josefa, Jan Lukáš Kracker, 1760, kostel sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze. (In: Wikipedia [online])

Obr. 111: Fotografie z pamětní knihy od Johanna Ludwiga Frenzla, úryvek zmiňující restaurovaný obraz. (Moravský zemský archiv, sbírka rukopisů Moravského zemského archivu, kn. 351/1, 1866.)

Obr. 112: Účetní záznam kostela s informací o daru 100 zlatých. (Státní okresní archiv Svitavy, Archiv města Moravská Třebová, inv. č. 641, zápis z roku 1769)

Domini Domini Patrocinii
 Oblulit se quidam benefactor, qui iuxta aulam deli-
 neationem in filiali Ecclesia S. Iosephi ad Triboviam
 vult curare fieri novam Altare laterale in honorem
 S. Iosephi morientis ex lateribus, et marmore fide
 obditi, jamque imaginem Vienna proclari quibus
 exhibuit. Cum plurimi proclari sanctum tan-
 quam specialem agonizantium colant Patronum,
 et hucusque simile Altare Triboviae non reperiat,
 Hinc Reverendissimo Episcopali Consistorio pro-
 lientia illud erigendi, et benedivendi humillimi
 supplicio, et in profundissima Veneratione emotior
 Reverendissimi Episcopalis Consistorij

Obr. 113: Dopis se žádostí o zřízení oltáře. (Zemský archiv Opava, fond: Arcibiskupská konzistoř, G1, Moravská Třebová, kt. 4691)

V. Junij 1769.
 Pro D. Vecano Tribov:
 viensi ad chart.
 Indulgetur, ut sumpti-
 bus cuiusdam Benefacto-
 ris in Ecclesia filiali
 S. Crucis ara lateralis,
 in honorem S. Iosephi
 erigi possit.

Obr. 114: Dopis o vyřízení žádosti. (Zemský archiv Opava, fond: Arcibiskupská konzistoř, G1, Moravská Třebová, kt. 4691)